

Kormos Szilvia

A PILISVÖRÖSVÁRI ZSIDÓ TEMETŐ

HUNGARIA JUDAICA

Szerkeszti Komoróczy Géza

34

Szilvia Kormos

Jewish Cemetery in Pilisvörösvár, Hungary

A kötet megjelenését támogatta
PILISVÖRÖSVÁR ÖNKORMÁNYZATA

***

Kormos Szilvia

A PILISVÖRÖSVÁRI ZSIDÓ TEMETŐ

BÁNYAI VIKTÓRIA
közreműködésével

Budapest • 2016

A héber feliratokat lektorálta
Bányai Viktória (MTA TK Kisebbségkutató Intézet)

A német feliratokat lektorálta
Müller Márta (ELTE BTK Magyarországi Németek Kutatási és Tanárképzési Központja)

A jiddis feliratokat lektorálta
Komoróczy Szonja Ráhel (MTA TK Kisebbségkutató Intézet)

Az anyakönyvi adatok gyűjtésében részt vett
Juhász Szandra

MTA TK Kisebbségkutató Intézet Judaisztikai Kutatócsoport

© Kormos Szilvia, 2016

© Fotók:

Könyvterv Környei Anikó

Tördelte Szalai Éva

ISBN 978-963-xxx-xxx-x

ISSN 0865-1345 (Hungaria Judaica)

Tartalom

MIRŐL SZÓL EZ A KÖNYV?	7
MIRŐL SZÓLNAK A TEMETŐ KÖVEI?	9
Temető az évszázadok tükrében	12
A sírkövek motívumai	16
Kohanita és lévita sírok	18
A temető jellemző kőformái	21
MIRŐL SZÓLNAK A FELIRATOK?	25
A pilisvörösvári feliratok az idő tükrében	26
Héberül? Jiddisül? Németül? Magyarul?	29
Életutak a sírfeliratok tükrében	35
„A drága, tiszteletre méltó férfi” és „derék feleség, drága asszony”: a feliratok formulái	36
A feliratokban használt rövidítések	40
A hitközség kiemelkedő tagjainak sírfeliratai	42
A temető számokban	53
SZÖVEGKÖZLÉS ÉS ADATTÁR	57
MIRŐL SZÓLNAK AZ ANYAKÖNYVEK?	183
Az anyakönyvek statisztikája	186
Helységnevek gyűjteménye	189
Az anyakönyvben található családnevek jegyzéke	196
Családfák: Stierheim és Huszerl család	199
KÉPMELLÉKLET	203
Zsidó/héber-jiddis és polgári nevek megfeleltetése	229
Névmutató	231
Szilvia Kormos	
JEWISH CEMETERY IN PILISVÖRÖSVÁR, HUNGARY.	
ABSTRACT	239

MIRŐL SZÓL EZ A KÖNYV?

A temető feldolgozásának története 2008 szeptemberében kezdődött el. Akkor már több éve tanítottam modern héber nyelvet a piliscsabai Pázmány Péter Katolikus Egyetemen. A tanszéken meghírdettek egy új művelődéstörténeti tantárgyat, amelyre más tanszékekről is jelentkeztek diákok, és ennek keretében kezdtem bele abba, hogy a pilisvörösvári zsidó temetőt diákokkal közösen dolgozzuk fel. Az őszi szemeszterben – a hideg és esős időjárástól tartva – két bevezető óra után már hozzá is láttunk a terepmunkához. A diákok különböző tudással és érdeklődéssel érkeztek a meghirdetett kurzusra. Természetesen elsősorban hebraisztika szakosok (kezdők és végzősök) jelentkeztek, de az arab tanszékről is sokan csatlakoztak ehhez az órához. A terepen a fényképezés és a térképkészítés közben mindenkinek azonos feladata volt. A hebraisztika szakosok nagy élvezettel böngészgették a feliratokat, hiszen a héber nyelv ilyen speciális használatával a tanulmányaikban eddig még nem találkoztak. A temető a piliscsabai kampuszról könnyen megközelíthető helyen található, így nem okozott gondot a több héten át zajló felmérési munka.

Novembertől a félév végéig az iskolapadokban folyt tovább az óra. Előadásokat tartottam, sőt vendégelőadót is meghívtam Balogh István személyében, aki szintén magyarországi zsidó temetők kutatásával foglalkozik. Mivel a jó idő kitartott, még a piliscsabai zsidó temetőbe is ellátogattunk a szemeszter során. A diákok – eltérő tudásszintjüknek megfelelően – különféle témákat választhattak a szemináriumi dolgozat megírásához: héber vagy német feliratok lejegyzése, szimbólumok gyűjtése. Született egy különleges, ugyanakkor nagyon értékes dolgozat is. Az egyik diák, aki a közeli Únyon lakott, interjút készített egy helyi lakossal az ottani zsidóságról. A dolgozatok szépen sikerültek, úgy éreztem, hogy sikerült mindenkihez picit közelebb hoznom a zsidó temetőket. Utóbb kiderült, hogy az óra hatására többen is ellátogattak a lakóhelyükhöz közel eső zsidó temetőkbe.

A következő félévben, a tavasz beköszönte után néhány lelkes diákkal folytattam a temető felmérését. Ez alkalommal már magam is tevékenyen részt vettem a terepmunkában, újabb képsorozatot készítettem és újrarajzoltam a sírok elhelyezkedését a temetőben. A terep felmérést otthoni munka követte, amikor a feliratokat számítógépre vittem. Tanítványaim – nagy lelkesedéssel – a levéltárakba is elkísértek: 2009 nyarán, hosszú kutatómunka után a Pest megyei Levéltárban lezárult a feldolgozás első szakasza.

2013-ban vettem fel újból a kutatás fonalát. Ekkor a feliratok pontosítása volt a legfontosabb feladat. Több alkalommal is visszalátogattam a temetőbe, ezúttal családom segítségével: édesapám (Kormos László), férjem (Stygár László) és időnként gyermekem (Stygár János Jakab) kísérték el és segítettek egyes sírkövek kikeresésében, újrafényképezésében, továbbá a sírkövek méreteinek rögzítésében. Nagyon hasznos volt ez az újbóli terepmunka! Mivel általában nem azonos napszakban érkeztünk, a kövekre vetődő fények mindig másként világították meg a betűket. Ennek hatására ki tudtam betűzni több, korábban olvashatatlanak tűnő szöveget is. 2014-től kezdődött el a feliratok és adatok feldolgozása, a munkába ekkor kapcsolódott be Bányai Viktória, akivel egyetemi szakdol-

gozatom megírása óta dolgozom együtt sikeresen. Ő lektorálta a teljes kötetet, vele konzultáltam minden bizonytalan pontról, továbbá az ő segítségével sikerült megtalálni Müller Mártát, aki a német nyelvű feliratokat lektorálta.

A korábbi temetős köteteimben (Vác és Lovasberény) bevált struktúrát most is megtartottam: elemzések, statisztikák, mutatók elkészítése, neves emberek felfedezése a sírok között, különböző térképek megrajzolása, stb. Történt azonban egy változás a lovasberényi kötet elkészítése közben, amelyet eleinte csak újításnak neveztem, de ma már teljes szemléletváltásnak tekintek. A mondani-valómat szeretném az olvasók számára minél érthetőbben leírni és az ő „szemszögükből” tekinteni a zsidó temetőkre. A pilisvörösvári temető feldolgozása több embert mozgatott meg, mint bármelyik korábbi munkám. Talán ennek is köszönhető, hogy teljesen más nézőpontból foglalkoztam a temetővel. Vezérfonalként a „*Miről szól?*” kérdést tettem fel minden egyes munkafázisban. Ennek hatására a korábban használt elemzés átváltozott „*Miről szól a felirat*” című fejezetté, és összeállítottam egy érdekes részt a „*Temető az évszázadok tükrében*” címmel. A korábbi könyveimhez képest a pilisvörösvári kiadvány sok szempontból továbblépést jelent. Elsősorban a már említett új szemlélet hatja át a kéziratot, másodsorban az anyakönyvek feldolgozására sokkal több időt és energiát fordítottam. Ebben a feladatban is volt segítségem: Juhász Szandra kitartó szorgalommal rendezgette az anyakönyvek adatait, fényképezte a néha nehezen olvasható oldalakat. Talán nem tartozott ez a munka szorososan a temető felméréséhez, mégis úgy éreztem, hogy a pilisvörösvári zsidóság megismeréséhez közelebb jutok, ha az anyakönyveket alaposabban átvizsgálom. Számos érdekes részlet került így más megvilágításba. Az anyakönyvekben feltüntetett lakhelyeket, illetve származási helyeket táblázatba rendeztem, amelyből kiderült, hogy milyen országokból érkezett a zsidóság Pilisvörösvárra. A temetőről készült statisztikához hasonlóan az anyakönyvekről is készült kimutatás, amelyben érdekes gyűjtemény olvasható többek között a bejegyzett személyek foglalkozásáról.

Ezúton is köszönetet szeretnék mondani mindazoknak, akiket fentebb említettem, mert nagy lelkesedéssel segítettek munkámat! A gyönyörű borító Környei Anikó kreatív munkáját dicsérem.

Fót, 2016. március

Kormos Szilvia

MIRŐL SZÓLNAK A TEMETŐ KÖVEI?

A pilisvörösvári zsidó temetőt észak-kelet felől a Lócsei utca, dél-nyugat felől a Budapest-Esztergom vasútvonal határolja. A temetőt, mint az általában a nagyobb, különálló temetőknél szokás, kőfallal vették körül. Sajnos ez a terméskőből készült kerítés időről-időre megrongálódik. A szomszédok időnként megpróbálják javíttatni a rájuk omló falat. Amikor a temetőben a sírok dokumentálásán dolgoztam, sikerült a családi ház tulajdonosával váltanom néhány szót, aki elmesélt egy emlékezetes esetet. A történet így kezdődik: a család békésen aludt otthon. Majd így folytatódik: hajnaltájt egy hatalmas robajra ébredtek, a temető terméskő falának egy hatalmas része dőlt rá a kertjükre. A történet vége: a leomlott részt később saját maguk állították helyre.

A falat a Lócsei utca felől két kapu tagolja. A nagyobb átjáró bizonyára a szekerek, majd később kocsik számára készült. A kisebb kaput a temetőt látogató gyalogos embereknek szánták. Amikor az első felméréseket végeztem a temetőben a két nyílás teljesen átjárható volt, a kapukra csak a szemöldökfa és a kapu keretének maradványai emlékeztettek. Néhány évvel később, mikor már csak a sírkövek megmérése és a feliratok kérdéses részei miatt jártam újra Pilisvörösváron már szép kapu került nyílásokba, így lezárva a temetőt. A sírkertbe lépve a kis kapun keresztül árnyas fák között megbújó síremlékeket pillantunk meg először. Ha bátran néhány lépést teszünk, sírkövek hosszú sora tárul elénk.

Az első felmérések alkalmával felmerült a kérdés, hogy volt-e itt valamiféle épület, amelyet halottas háznak használtak. Először falmaradványokat kerestéltem a fűben. Erőfeszítéseim eredménytelenek voltak, viszont kifelé menet a kis kapuhoz érve szembetűnt, hogy néhány csempe – amelyekkel a fürdőszobákat szokás burkolni – megmaradt a temető falán. A talányt a pilisvörösvári temetőkről írt könyv oldotta meg, a kiadvány ugyanis említést tesz egy ravatalozóról, amely a Lócsei utcai felől, a temető egyik szegletében volt található, és az 1990-es években bontották le.¹

A legjobb rálátás a temetőre a vonatablakból adódik, persze ahhoz elég sokat kell utazgatni ezen a vonalon, hogy mindent pontosan szemügyre vegyen az érdeklődő. Ha egy mondatban szeretnénk leírni a területet, akkor a pilisvörösvári temető olyan, mint a legtöbb vidéki zsidó temető: egyszerű, többnyire megdőlt sírok girbegurba sorokban.

Hogyan lehet megállapítani egy temetőről, hogy keresztény vagy zsidó? Első pillantásra csak sejtései lehetnek a szemlélődőnek. A síremlékek egyszerű kidolgozása és a kereszt hiánya talán segít abban, hogy megállapítsuk milyen temetővel is van dolgunk. Hadd meséljek el egy történetet, amely egyáltalán nem tölt el büszkeséggel! Sok éve, egyetemista koromban a Horányi-szigeten részt vettem egy kerékpártúrán. Dél felé járt az idő, amikor egy árnyas helyen felmerült a társaságban a pihenés igénye. Ekkor kerékpároztunk el egy temető mellett: úgy döntöttünk, hogy pont itt az alkalom egy

¹ Fogarasy Attila – Sax Ibolya, „*Hol sírjaink domborulnak*” (Pilisvörösvár: Német Nemzetiségi Önkormányzat, 2011), 95. oldal.

kis pihenőre. Egy idő után meguntam a lebzselést és nagy mellénnyel bevettem magam a sírok közé azzal az állítással, hogy ez egy zsidó temető, ideje körülnézni. Mentségemre szolgál, hogy az első pillanatban nem lehetett mást látni, mint egyszerű sírokat és szép fűzfa szimbólumokat. Csak éppen sehol egy héber betű. A második sorban, húsz-harminc sírkő vizsgálata után kezdet gyanússá válni, hogy ez nem zsidó temető. A sírok formája, a rájuk vésett szimbólumok teljesen megtévesztettek. Otthon rájöttem, hogy a szigetmonostori református temetőt hittem zsidó temetőnek. Az esetre emlékezve még manapság is inkább alaposabban felmérem a terepet, mint meggondolatlanul rámondok egy temetőre, hogy az zsidó. Bizonyosak csak akkor lehetünk, ha a feliratokat is megvizsgáltuk és legalább elvétve látunk héber betűket.

De ne siessünk még előre a feliratok tanulmányozásához, előbb nézzük meg, hogyan helyezkednek el a sírok ezen a műemlékké nyilvánított helyen! A temetőt három részre lehet felosztani. A korábban már említett girbegurba sorok közepén sorakoznak. Itt állnak a legrégebbi sírok. A felső rész, amely közvetlenül a vasúti töltés alatt terül el, egy rendezett vidéki temető képét mutatja. A Lócsei utca felőli alsó vég a legösszetettebb. A síremlékek itt különböző korból származnak, és első látásra kaotikus képet mutatnak. A feliratok és az anyakönyvek vizsgálata nélkül könnyen juthatunk arra a következtetésre, hogy Pilisvörösváron a temetkezési rend teljesen önkényes volt. Gondosabban megvizsgálva azonban itt is felfedezhetjük a zsidó temetők hagyományos elvét: „csak olyan halottakat temetnek egymás mellé, akik életükben is vallásosság, zsidó tudomány, műveltség vagy jótekonyság tekintetében hasonló értékűek voltak.”² A gyermekek ennek a rendnek megfelelően általában a temető szélén kaptak helyet, így Pilisvörösváron is az alsó részen a nagy fű zömében kiskorúak sírköveit rejti. A kiemelkedő tisztséget betöltött zsidók pedig egy kiemelt helyen, a hitközség rabbijainak sírjai közelében nyugszanak. Ilyen sírokat Pilisvörösváron a felső vég soraiban találhatunk. Különleges előírások vonatkoznak továbbá a kohaniták sírjaira, erről később esik majd szó.

A temetőre a héber nyelv több kifejezést is használ: 'élet háza', 'élők háza', 'öröklét háza'. Hozzám az 'élet háza' megjelölés áll a legközelebb. Zsidó temetők kutatójaként számomra mást jelent a megnevezésben az „élet” szó. A terepmunkák során sok-sok olyan apró momentum kerül eléem, amely gyakran meglepetést okoz, kizökkent a sablonos, előre gyártott gondolataimból. A sorokat szép sorjában regisztrálva előfordul, hogy találok olyan sírt, amelynek első látásra semmi keresni valója azon a helyen. Majd később, az anyakönyvi azonosítások során derül ki a rokoni szál, ami mégis összeköti az elhunytakat. Az általános rendet az élet felülírja. Megesik, hogy a temető szabad területei elfogynak, terjeszkedni kell, és ebben az esetben is felborul a régi rend. Gyakran nem kis fejtörést okoznak a bevéselt szövegek. Nemcsak azokra a rosszul olvasható, töredezett feliratokra gondolok, ahol a kő fizikai állapota miatt nem lehet egy szót kibetűzni, hanem a jól látható, ám mégis hibás vagy érthetetlen szavakra, dátumokra utalok. Ezekben az esetekben nem tudom eldönteni, hogy igazán mi is történhetett.

Visszatérve az indító kérdésre: miről szólnak a zsidó temetők, pontosabban miről szól a pilisvörösvári zsidó temető? Az első gondolataim között szerepel az a közhelynek tűnő felelet, hogy egy eltűnt közösség utolsó emlékhelye. Ez a megállapítás azonban Pilisvörösvárra hangsúlyosan érvényes, hiszen a hitközség másik építményét, a zsinagógát, már csak archív fényképeken lehet látni, a halottas házhoz hasonlóan lebontották.³ Ezek a sírok és a 2014-ben felavatott emlékmű valóban, mint felkiáltójelek szólnak arról, hogy egykor Pilisvörösváron is éltek zsidó családok. Az idők változnak,

² Halász Nátán, *A kegyelet forrása* (Budapest: Makkabi, 2002), 44. oldal.

³ Fogarasy-Fetter Mihály, *Pilisvörösvár története és néprajza* (Pilisvörösvár Város Önkormányzata, 1998). 139, 142. oldalak.

a környék szépül, a közeli elhagyatott téren játszótér és futballpálya készült el a közelmúltban. A temetőt nyüzsgő élet veszi körül. Feltehetnénk azt a kérdést, minek is ezt a temetőt megőrizni? Senki sincs, aki a hozzátartozóit látogatná. Túl azon, hogy a zsidó vallási előírások nem engedik a halottak nyughelyét bolygatni, úgy vélem, hogy amíg itt állnak ezek a sírok, addig esély van arra, hogy amikor gyerekes családok jönnek a közeli játszótér felé, a gyerekek bekukucskálva a temetőbe megkérdezzék a szüleiket, milyen hely ez? Esetleg a nagyobbak rákérdezzenek, kiknek a sírjai vannak itt? Hova tűntek el, mi történt velük? Ha ezek a kérdések elhangoznak, akkor a temető betöltötte feladatát – a válaszok minőségében pedig csak reménykedni lehet.

(Itt lehetne még egy „tágabb” kép a temetőről.)

Temető az évszázadok tükrében

Előjáróban nagyon fontos leszögezni, hogy a pilisvörösvári zsidó temetőben 58 teljesen olvashatatlan sírkövet regisztráltam. Ennek az elemzésnek az összeállításánál csak azokat a sírköveket tudtam felhasználni, amelyeken az adatok kibetűzhetőek. A fejezet megírását három összesítés előzte meg. Az első az adattár adatainak rendezése volt, amelynek a végén sok számadat állt a rendelkezésemre. Ezek az adatok kifejezetten a sírkövek külső megjelenésének vizsgálatánál voltak hasznosak. A második fázisban egy-egy évszázad kigyűjtött sírköveit kerestem és jelöltem meg a térképen, hogy elhelyezkedésüket láthassam. (Ezt a térképet a kötet végén találja az olvasó.) Az utolsó munkafázisban pedig az adott évszázadhoz tartozó sírkövek fényképeit néztem végig. A három rész közül talán ez volt a legtanulságosabb. Ilyen szemszögből még soha nem tekintettem végig a fotókat: ebben a mozzanatban váltak szét a különféle stílusú sírkövek. A „*Miről szólnak a feliratok?*” fejezetben részletesen bemutatom, hogy milyen a sírkövek nyelvezete, a szövegek hosszúsága. Itt csak egy-egy rövid összegzés erejéig térek ki erre.

MIRŐL SZÓLNAK A 18. SZÁZAD SÍRKÖVEI?

Az idők során olvashatatlanná vált síremlékek egy része minden bizonnyal 18. századi volt, itt azonban csak a biztosan datálhatókra támaszkodom. Ennek a néhány sírkőnek is kiemelt fontossága van, hiszen viszonylag kevés olyan zsidó temető található Magyarországon, ahol több sírkő is származik ebből az évszázadból.

Sírkő szám: 20 (ebből 1 darab kettős sírkő)

Női: 11, férfi: 10.

Elhelyezkedés

A legkorábbi olvasható sírkő a 205-ös számú, 1757-ből, ez a temető közepe táján áll. Ez a temető leg-eklektikusabb területe a sírkövek elhelyezkedése szempontjából. A sírok ezen a részen sokkal inkább „csoportosan” vagy „tömbökben” állnak, semmint hogy akár csak viszonylagosan is egyenes sorokról lehessen beszélni. Két-három olyan tömböt sikerült felfedeznem, ahol jobbra csak 18. századi sírkövek vannak. A legrégebbi sírkövek szinte kivétel nélkül ezen a középső területen találhatóak. A temetőben található még itt-ott egy-két sírkő ebből az időből, de ezek nagyon elszórva helyezkednek el.

Külső megjelenés

A 18. századból fennmaradt sírkövek szinte teljesen azonos stílusban és méretben készültek. Szép, íves lezárásúak, mindössze apró eltéréseket lehet megfigyelni, alapvetően nagyon hasonlóak. Számomra ezek a kövek, feliratok egy nagyon egységes, zárt világról mesélnek. A fényképek átnézése

során meglepetéssel tapasztaltam, hogy a 18. századból ránk maradt *olvasható* sírkövek állapota kiemelkedően jó.

Nyelvezet

A 18. századi sírkövek kizárólag héber nyelven íródtak. A szövegek többnyire rövidek, az alapvető információk átadására szorítkoznak. Meglepetést azonban itt is tartogatott számomra a temető. Épp a legkorábbi sírkőre, Eszterl asszony kövére (205) szokatlanul hosszú feliratot véstek. A név előtti hat soros bevezetés egyedülálló: az ebben az időben keletkezett sírköveken nem látható ehhez hasonló.

MIRŐL SZÓLNAK A 19. SZÁZAD SÍRKÖVEI?

A temető arculatát meghatározó sírkövek a 19. századból származnak. A nagy mennyiség és a könnyebb kezelhetőség miatt, első nekifutásban kétfelé osztottam a rendelkezésemre álló anyagot. Ez később igen hasznosnak bizonyult, ugyanis az első ötven év sírköveinek tulajdonságai – méret, díszítés és motívumok, szöveg kialakítás és hosszúság – még sokban hasonlítanak a 18. században elkészített síremlékekhez. 1850 után a temetőben új stílusú köveket állítottak, ennek a fejlődésnek a vonala egészen a 20. századig ível. A változások első jelei 1815 körül észlelhetők. A szövegek addig folyamatosan, sortörések nélkül íródtak, szinte csak a sírkő szélessége alakította a sorokat. A következő években fedezhetjük fel az átalakulást, a halálozási évszám és a záró rövidítés kiemelését. 1860-ig közepes méretű, átlagos sírkövek készültek, a monumentálisabb alkotások a későbbi időkből származnak. Bár szép kidolgozású és bonyolult lezárású művek is akadnak szép számmal, de nem tűntek el a korábbi évekből származó egyszerűbb sírkövek sem. Ez a kettősség uralja a 19. század második felének sírköveit.

Sírkő szám: 242 (ebből 4 darab kettős sírkő)

Női: 123, férfi: 102, gyerekek: 17

Elhelyezkedés

19. századi sírkövek a temető teljes területén találhatóak. Amíg a korai sírkövek inkább tömszerűen csoportosulva állnak, a 19. század kövei már sorokat alkotnak. Az első ötven év kövei leginkább a temető felső részén, a 3., 4. és 5. sorokban, továbbá a temető bejárat felőli hátsó részében lelhetőek fel. A 19. század második feléből származó sírkövek nagyon markánsan jelen vannak az 1. sor végén és a 2. sorban, a terület középső részén, rendezetlen sorokban, illetve az utolsó harminc sírkő között.

Külső megjelenés

Ebből a szempontból jelentős eltéréseket vettem észre az 1850 előtt és után készített kövek között. A motívumok az első ötven évben szegényesebbek, a felirat kialakítása még nagyon egyszerű, a sírkő hátoldalát pedig még egyáltalán nem feliratozták. A 19. század második felében tapasztalható fordulat nemcsak arra vonatkozott, hogy a sírköveknek a hátoldalára is került szöveg (20 darab sírkövön), hanem egyre több motívum jelent meg ebben az időszakban. Igaz ugyan, hogy nem a legváltozatosabb formákban, de mégis a 242 sírkőből 107-et díszít valamilyen rajzzal. A betűk formája és nagysága is megváltozott. 14 sírkő kivételével mindenütt betűkiemeléssel vésték fel az elhunyt nevét. A 19. századi sírkövek felét, 118 darabot találtam jól (könnyen) olvasható állapotban. Kifejezetten jó állapotú sírkő is akad, ezek szemet gyönyörködtetőek, de számuk csekély, mindössze 33 darab.

Nyelvezet

Az 1800-as évek elején a héber feliratok egyöntetűségét mindössze egyetlen egy jiddis nyelvű felirat bontotta meg. A következő ötven évben azonban már más a helyzet. A héber feliratok mellett német szöveg 33 darab sírkövön olvasható, és hat alkalommal magyar nyelvű szöveget jelent meg. Olyan sírkövet, ahol kizárólag magyar nyelvű szöveget lehet olvasni, mindössze egyet találtam.

MIRŐL SZÓLNAK A 20. SZÁZAD SÍRKÖVEI?

A 18. századi sírkövekhez hasonlóan kis számú sírkövel kellett dolgoznom. Az utolsó sírkő 1954-ből származik (363.), és így valójában a 20. század első feléről lehet szólni. A sírkövek kidolgozása, mérete és formája nagyon eltérő. Ezekben az években figyelhető meg leginkább a keresztény sírkölkultúra hatása: nagyméretű galambok, rózsák díszítik egyes sírköveket, ez ismeretlen jelenség a zsidó hagyományban.

Sírkő szám: 60

Női: 30, férfi: 28, gyerek: 2

Elhelyezkedés

A 19. századi sírkövek számbavétele után arra gondoltam, hogy a temető 1. sorában (vasút felőli oldal) lehetnek az 1900-as évekből való sírkövek, és ez a várakozásom majdnem helyesnek bizonyult. Meglehető módon azonban találtam még egy sort, ahol szinte egymást követik a 20. századi sírkövek: a temető közepe táján helyezkedik el ez a sor. Előtte az elszórtan álló sírkövek jellemzően az 1800-as évek első feléből származnak. Mi lehet ennek az oka? Sokáig néztem a térképvázlatot, és az adattárat is bogarásztam. A térkép alapján úgy tűnt, mintha a temetőt két elkülönülő részre lehetne osztani. Rögtön eszembe jutott, hogy ez teljesen megfelel az elvárásoknak, hiszen egy ortodox hitközséggel van dolgom, tehát a férfi és női sírkövek külön részben állnak. Eleinte ezt a feltevésemet támasztotta alá az adattár is. A középben elterülő sorban, ahol egymás után 1900-as évekből való sírköveket találtam, csak női elhunytak sorakoznak. 12 női sír, talán nem lehet véletlen. Ekkor még úgy tűnt, hogy rátaláltam a temető temetkezési rendjének egyik alapvére. Az öröm azonban korai volt, hiszen a vasút felőli első sorban nem csak férfi sírokat találtam, ahogyan ez elvileg lennie kellett volna. A férfiak sírkövei dominánsak ugyan, de nem száz százalékban, ahogyan a másik sorban a nők síremlékei. Ettől a ponttól kezdve bizonytalanodtam el, és úgy döntöttem, hogy csak egy alaposabb és hosszabb vizsgálat adhatja meg erre a kérdésre a választ.

Külső megjelenés

Már korábban említettem, hogy az ebből a korból származó sírkövek külső megjelenésük alapján elég változatos képet mutatnak. Egy alapvető momentum azonban nem változott: a motívumok egyhangúsága. Továbbra sem találtam sokféle, változatos megjelenésű szimbólumokat. Sőt, 32 sírkövön – gyakorlatilag a 20. századi állomány felén – egyáltalán nincs motívum. Milyen díszítő elemeket használtak a sírköveken ebben a korban? A neveket a korábbi időkből már megszokott módon nagyobb méretű betűkkel emelték ki (mindössze három kivételt találunk). További három sírkövön (2, 227, 234.) olvasható akrosztichon. Ezek a sírok az 1900-as évek elején keletkeztek. A sírkövek egyharmada – 26 darab – sorolható a jól olvashatók közé. Kiemelkedően szép sírkő csak három da-

rab áll a temetőben ebből a korból. Nagyon sok a ledőlt sírkő: 20 darab. Az első sorban a sírköveket a borostyán lepte el, egy részüket azonban még ki lehetett betűzni.

Nyelvezet

A korábban említett sokszínűség a feliratok nyelvezetében is érződik. Héber, német és magyar nyelv keveredik a feliratok soraiban. Ezekben az években (1900–1954) a magyar nyelv átvette a vezető szerepet a némettel szemben. A héber-magyar illetve a magyar-héber szövegek száma 18 darab, ehhez még hozzászámolhatjuk a kizárólag magyarul írott szövegeket: 6 darab.

(Itt lehetne még egy kép a temető kidőlt, borostyánnal benőtt, soknyelvű köveiről.)

A sírkövek motívumai

Sokszor feltettem már magamnak azt a kérdést, vajon miért vonzódok a temetőkutatáshoz? Talán azért mert gyerekkoromban sokszor sétáltunk haza a nagymamámmal a falu régi temetőjén keresztül. Eszembe jut, milyen áhítattal bámultam azokat a szobrokat, amelyek a temetőben elszórtaan álltak. A családnak nem volt hozzátartozója, még szinte ismerőse sem a temetőben mégis jártunk arrafelé, nem is kevés alkalommal. Gimnazista koromban vonzott a régészek munkája. Vágytam arra, hogy egyszer majd én is romokat fedezzek fel, vagy érdekes dolgokat ássak ki a föld alól. Az élet másfelé terelt: az Eötvös Loránd Tudományegyetem Assziriológia és Hebraisztika tanszékén kezdtem el tanulni. Az első lépéseket a temetőkutatásban a szakdolgozatom megírása idején tettem.

Feladatomban, amit tanácstalan végzősként a tanszék által javasolt zsidó kultúrtörténeti témák listájából választottam, némi megkötéssel egy teljes temető regisztrálása, a feliratok leírása volt. A helyszín már gyorsan adódott is, hiszen rengeteg alkalommal kerékpároztam el a váci status quo temető mellett, mindig megígérve magamnak, hogy a következő alkalommal megpróbálok bejutni. Nem könnyen, de sikerült bevennem magam a régen áhított sírkövek közé. Azt hiszem, nem az idő szépíti meg az emlékeimet, tényleg nagyon élveztem a munkát, ami olykor igen keményen próbára tett. Az elemekkel – időjárás és terepviszonyok – vívott küzdelem közben a legnagyobb örömet a legolvashatatlanabb kövek megtisztítása, majd kibetűzése adta. Vácra utazásom előtt a tanszék könyvtárában átlapoztam a zsidó temetőkhöz kapcsolódó szakirodalmat. Nem sok könyvet találtam magyarországi zsidó temetőkről, és a kiadványok többsége inkább képes albumokhoz hasonlított, sok fénykép és kevés szöveg jellemezte őket. Miközben a könyveket nézegettem egy kellemes könyvtári szobában, elfelejtettem arra gondolni, hogy nem csak ilyen szép sírokból áll a temető. Nem csoda hát, ha a Vácra eltöltött első látogatásom során kicsit csalódott voltam. Keresgéltem a szimbólumokat a feliratok felett, de nem mindenütt találtam, ha véstek is rá valamit, az többnyire egy fűzfát mintázott. Utólag be kell látnom, hogy igazságtalan voltam, hiszen néhány olyan különleges jelképet sikerült regisztrálnom, amilyeneket azóta se láttam sehol. Minden szakmának megvannak a szépségei, apró mozzanatok, amelyek mindig feledtetik a munka árnyékosabb oldalát. Számomra a sírkövek megtisztítása közben előbukkanó betűk és rajzok jelentik a legnagyobb örömet.

Pilisvörösváron sírkőtakarításból és egyéb nehézségből akadt bőven: egészen „régésznek” érezhettem magam. A sorok között sok ledölt kő okozott fennakadást a felmérés közben. Az évek során ráarakódott földtől, növényzettől megszabadítva még ezeken a sírköveken is sok információt lehetett kibetűzni. Más sírokon az alsó, földbe süllyedt sorokat kellett olvashatóvá tenni. A kitartó munka ellenére is csak kevés motívumot lehetett újra napvilágra hozni: a kövek több mint felére nem véstek szimbólumot. Mi az oka, hogy ilyen kevés képi jel található Pilisvörösváron? A legkézenfekvőbb válasz erre a kérdésre, ha számba vesszük a legkorábbi síremlékeket. A kövek egy negyede származik a 18. századból és a 19. század elejéről. Ebben az időben nem készültek monumentális alkotások,

egyszerű, méretükben is hasonló köveket állítottak fel. A kis felület, ahova a szöveget vésní lehetett már nem adott lehetőséget arra, hogy motívumokkal díszítsék a sírokat.

A később készült köveket is meglehetősen egyhangú motívumkincs jellemzi. A négyszáz sírkövből százhuszon a fűzfa (szomorúfűz) különböző változatait csodálhatjuk meg. Ezen felül kohanita és lévita sírok szimbólumait találjuk 17 kövön (lásd a következő fejezetben). Igazán érdekes jelekkel mindössze húsz sírkövet láttak el. Ez meglepően kevés. Magyarozatát talán abban kell keresni, hogy a hitközség a felekezeti szakadás után orthodox gyülekezetként folytatta működését, és a hagyományokhoz ragaszkodó gondolkodás módtól távol állt az erős díszítettség.

Néhány szép példa adódik a temetőben arra, hogy a sírkő motívuma az elhunytól üzen valamit. A temetőben három sírkövön (65, 257. és 370.) bukkantam olyan rajzolatokra, amelyeket első pillantásra nem is ismertem fel. A sematikus ábrák koronák: ilyen jelképpel azoknak az elhunytaknak a sírkövét jelölik, akik kiemelkedően jártasak a Tóra és a Talmud tanulmányozásában. Bár a feliratok szövegéből nem derül ki, hogy milyen tisztséget töltöttek be a hitközség életében, mégis a közösség neves embereinek sírhantjai közelében nyugszanak, ez bizonyítja, hogy nagy megbecsülésben részesültek. Két sírkövön (123. és 400.) egy-egy szép letört virág rajzolata látható. Ilyen virággal szokás megjelölni azokat a sírokat, ahol gyermekeket vagy fiatalokat, életük virágában elhunytakat temettek el.

(Itt lehetne még egy kép valamelyik koronás/virágos kőről.)

Kohanita és lévita sírok

Kik voltak a kohaniták és a lévíták? A választ erre a kérdésre a Bibliából kapunk. Ha röviden szeretnénk meghatározni, akkor azt mondhatnánk: a kohaniták papok, a lévíták templomi szolgálatot ellátók voltak. A lévíták Jákob tizenkét fia közül Lévi leszármazottjai, a kohaniták pedig Lévi törzsén belül Áron utódai. Izrael népének életében kiemelt szerepet játszottak, különösen amíg a jeruzsálemi Templom állt. Számos különleges szabályt és előírást kellett betartaniuk. A temető kutatás szempontjából ki kell emelni, hogy a kohanitákra vonatkozó rituális tisztasági előírások miatt a temetőkben számukra elkülönített helyet biztosítottak és biztosítanak ma is, ugyanis számukra tilos halotthoz érni vagy hozzá közel tartózkodni. A sírokat rendszerint a bejárat közelében vagy más könnyen megközelíthető helyen találjuk, hogy leszármazottaik a tilalom megszegése nélkül látogathassák családtagjaik sírját. A lévíták leszármazottainak nyughelyét a temetőkben elszórta találhatjuk meg, hiszen rájuk nem vonatkozik ilyen megkötés.

Hogyan ismerjük fel a kohaniták és lévíták síremlékét? A sírköveken megjelenő szimbólumok segítségével. Ezek a jelképek nagyon kifejezőek. Az áldást osztó kezek (kohaniták) és a kancsó (lévíták), utalnak azokra a feladatokra, amelyeket még a Templom létezésékor a papok elvégeztek, illetve a mai zsinagógai kohanita áldásra és az áldás előtti kézöblítésre.

Miről szólnak ezek a különleges sírok? Leginkább a hosszú nemzedékeken át örökölt, fenntartott hagyományról. A hagyományról, amelyben szoros kötődés van a múlttal, a jelennel és a jövővel. Kohanitának, lévítának lenni csak öröklődés útján lehetséges, mindkettő apai ágon öröklődik. A kohaniták és lévíták a közösségek megbecsült tagjai, bár bizonyos helyzetekben örökségük inkább terhet jelent. A sírkövek állnak még, rajtuk a bevéselt jelképek – tehát az elődök elvégezték a maguk feladatát. A mai leszármazottak pedig közöttünk élnek és teljesítik szent kötelezettségeiket, gyakran úgy, hogy egy átlagember erről tudomást sem szerez.

KOHANITÁK

3. sírkő	jelkép ✓	feliratban utalás ✓
17. sírkő	jelkép nem látható	feliratban utalás ✓
34. sírkő	jelkép ✓	feliratban utalás ✓
53. sírkő	jelkép ✓	feliratban utalás ✓
66. sírkő	jelkép nem látható	feliratban utalás ✓
67. sírkő	jelkép ✓	feliratban utalás ✓
68. sírkő	nincs jelkép	feliratban utalás ✓
70. sírkő	nincs jelkép	nincs utalás, de feltehetően a 68. fia.
81. sírkő	jelkép ✓	feliratban utalás ✓
84. sírkő	jelkép ✓	feliratban utalás ✓
100. sírkő	nincs jelkép	feliratban utalás ✓
151. sírkő	jelkép ✓	feliratban utalás ✓
201. sírkő	jelkép ✓	feliratban utalás ✓
270. sírkő	jelkép ✓	feliratban utalás ✓
315. sírkő	nincs jelkép	feliratban utalás ✓
373. sírkő	jelkép ✓	feliratban utalás ✓
404. sírkő	jelkép nem látható	feliratban utalás ✓

LÉVITÁK

36 sírkő	jelkép ✓	feliratban utalás ✓
37 sírkő	jelkép ✓	nincs utalás
73 sírkő	nincs jelkép	feliratban utalás ✓
101 sírkő	nincs jelkép	feliratban utalás ✓
110 sírkő	jelkép nem látható	feliratban utalás ✓
112 sírkő	nincs jelkép	feliratban utalás ✓
161 sírkő	jelkép ✓	feliratban utalás ✓
164 sírkő	jelkép ✓	nincs utalás
265 sírkő	jelkép ✓	feliratban utalás ✓
323 sírkő	jelkép ✓	feliratban utalás ✓
368 sírkő	jelkép ✓	feliratban utalás ✓

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26
 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90
 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100 101 102 103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113
 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134
 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160
 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198
 199 200 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219
 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249
 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269
 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298
 299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324
 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344
 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371
 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396
 397 398 399 400 401 402 403 404 405

Emlékmű

A PILISVÖRÖSVÁRI ZSIDÓ TEMETŐ
KOHANITÁI ÉS LÉVITÁI SÍRjai

KOHANITÁK

LÉVITÁK

A temető jellemző kőformái

Az askenázi (közép- és kelet-európai) zsidó közösségekben az álló sírkövek terjedtek el: alapformájuk egy a rövidebb oldalán álló téglalap, melynek felső vége valamiféle ívben zárul. A pilisvörösvári zsidó temetőben található kövek nagyobb része is ilyen (I. és II. kategóriák). A hagyományos íves formából alakult ki a kettős síroknál alkalmazott kettős kőtábla forma (VI.). Ez a forma egyszerre tükrözi a két elválaszthatatlanul összetapadó kővel az egymáshoz időben közel elhalt családtagok – jellemzően férj és feleség – örök összetartozását, és idézi meg a tízparancsolat kőtábláinak formáját.

A hagyomány által meghatározott jellemzők mellett sok kő hordoz bizonyos elemeket saját korának építészeti formavilágából, díszítőeszközeiből. A barokk építészet által ihletett sírkövek volutát, gömbdíszt, összetett íveket alkalmaztak. A klasszicizmus időszakában megjelentek az első olyan sírkövek, ahol a kőtáblát lezáró párkány sarkaira díszítő elemeket helyeztek el, és köztük félköríves vagy háromszög oromzatot. A kategóriák elnevezésénél ezt a díszítő elemet a klasszicista építészetből ismert akrotérionnak tekintettük (V. kategória). Az obeliszkek, jellemzően márvány obeliszkek a magyarországi zsidó temetőkben a kulturális asszimiláció jeleként tűnnek fel (IV.C).

A pilisvörösvári temetőben a kövek formai jellegzetességei alapján az alábbi kategóriákat azonosíthatjuk:

I. FÉLKÖRÍVES LEZÁRÁSÚ KÖVEK

- I.A Félköríves lezárású, keretes vagy keret nélküli
- I.B Félköríves oromzatú
- I.C A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés
- I.D A téglalap formára kisebb félkörívet illesztettek, hangsúlyos vízszintes „vállak”.
- I.E A félköríven kiülő profilozott keretezés
- I.F A félkörív és a függőleges oldalak között egy vízszintes és egy homorú íves átkötő szakasz

II. HULLÁMÍVES LEZÁRÁSÚ KÖVEK

- II.A Enyhe ív
- II.B Meredekebb ív

III. TRAPÉZ LEZÁRÁSÚ KÖVEK

- III.A Egyszerű trapéz lezárású
- III.B Trapéz oromzat

IV. HÁROMSZÖG LEZÁRÁSÚ KÖVEK

- IV.A Egyszerű háromszög lezárású tábla
- IV.B Háromszögben törő párkánnyal lezárt tábla
- IV.C Obeliszek

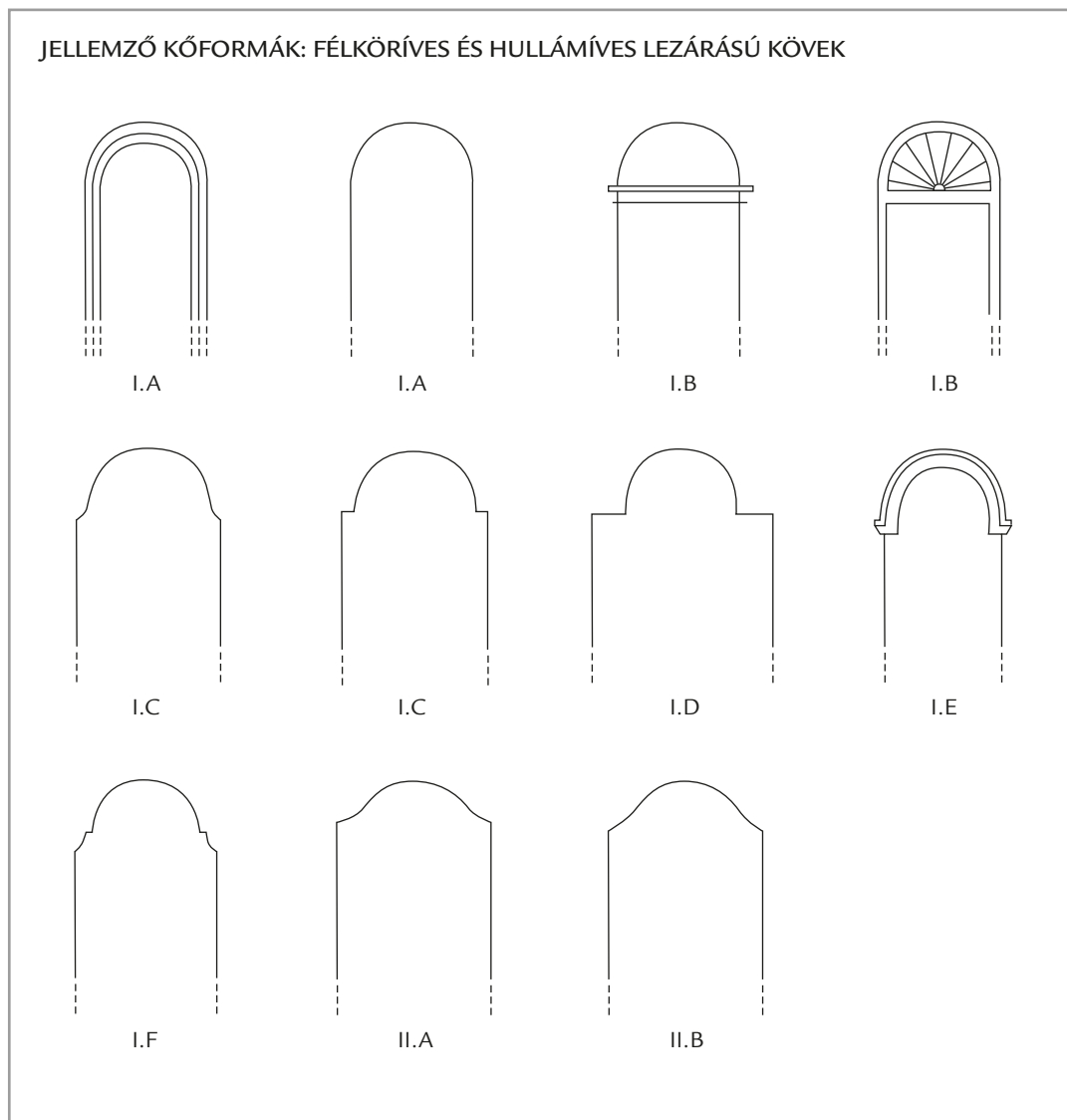
V. AKROTÉRIONOS KÖVEK (SZARKOFÁG / SZARVAS OLTÁR / KLASSZICISTA ÉPÍTÉSZETI ELEM)

V.A Félköríves oromzat, a párkány sarkain akrotérionokkal.

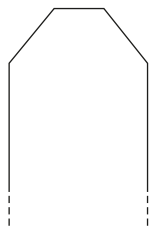
V.B Háromszög oromzat, a sarkokon akrotérionokkal

VI. KETTŐS KÖTÁBLA FORMA (TÖBBSÉGÉBEN KETTŐS SÍROK)

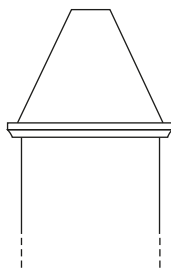
Mivel a kövek zöme ezen kategóriák valamelyikébe sorolható, így az adattárban is ezekre fogunk utalni. Az ezen kategóriákba nem sorolható, egyedi kialakítású kövekről az adattárban rövid leírást adunk.

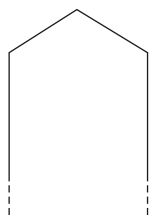
JELLEMZŐ KŐFORMÁK: TRAPÉZ ÉS HÁROMSZÖG LEZÁRÁSÚ, AKROTÉRIONOS KÖVEK,
KETTŐS KÓTÁBLA

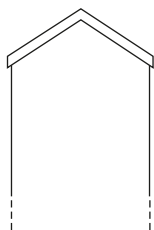
III.A

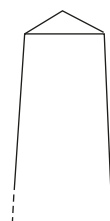
III.B

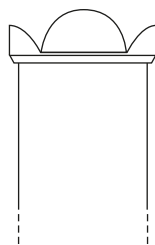
IV.A

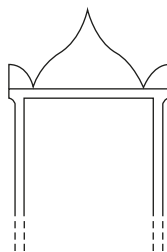
IV.B

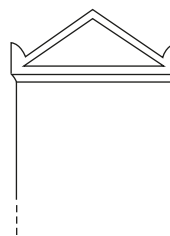
IV.C

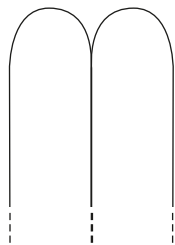
V.A

V.B

V.C

VI.

MIRŐL SZÓLNAK A FELIRATOK?

Mint már említettem, a pilisvörösvári temető nem az első zsidó temető, amelyet felmérek, alaposan feldolgozok. Egy ilyen munka hónapokig, sőt évekig is elhúzódhat. Az első felméréseket követően, többször is vissza kell térni a helyszínre pontosítani egy-egy részletet. Ekkor szembesülök azzal, hogy számos sírkő már nem olyan jól olvasható, mint korábban. Nyilván nem nagy változásokra kell gondolni, de előfordul, hogy ledől egy kő, vagy több betű is lemállik egyszerre. Ez akkor a legkellemetlenebb, ha olyan helyen következett be, ahol fontos adatot szeretnék pontosítani, amely segítségemre lenne valakinek az anyakönyvi beazonosításnál vagy egy családja összeállításában. Ebben az esetben a kövek romlása már nem tűnik elhanyagolható dolognak. A temetődokumentálás fontos feladat, hisz az idő előrehaladtával a feliratok folyamatosan pusztulnak, adatok tűnnek el véglegesen. Ezért bárki, aki akár csak egy fényképet is készít egy-egy sírkőről, az felbecsülhetetlen segítséget nyújt. Ezzel az apró tevékenységével sok adatot menthet meg az utókor számára.

Évekkel ezelőtt többször is megfordultam egy nagyon kedves közösségben. Miután kiderült mivel foglalkozom, szerették volna megtudni, miről szólnak a zsidó sírok feliratai. Kértek, hogy tartsak egy kis beszámolót erről. Akkor döbbsentem rá arra, hogy talán már ezer feliratot is elolvastam, számítógépre vittem, azonban erre a kérdésre nehezen tudok válaszolni. Külső szemlélőknek bizonyára a héber betűk, a héber nyelv miatt egy ismeretlen, misztikus világnak tűnhetnek a zsidó temetők, ahol titokzatos, homályos dolgokról szólnak a feliratok. Számomra a sírokon látott feliratok sosem voltak ilyenek. Tettem a dolgomat, betűztem a szavakat, pár száz felirat után, már-már „unalmasak” is a visszatérő formulák. Nyilván talákoztam egy-két olyan különleges sírfelirattal, amelyen burkolatlan bár, de mégis érthetően adták az olvasó tudtára, hogy az illető nem természetes halállal halt meg. Más kiemelkedő dologra nem leltem. Számomra a misztika ott kezdődött és végződött, amikor töredezett vagy nehezen olvasható köveket próbálgattam megfejteni. Ezek a szövegek próbára tették a nyelvtudásomat és kreativitásomat.

Miről szólnak tehát a feliratok a pilisvörösvári temetőben? Úgy gondoltam, hogy a legjobban akkor tudok választ adni erre a kérdésre, ha csoportosítom a feliratokat. Különböző szempontokat vetettem fel magamban, és ezeknek megfelelően válogattam feliratokat. A legelső szempont nagyon is kézenfekvő: az idő múlásával a feliratok is változnak, ennek a bemutatása igen tanulságos. A második, az előbbihez szorosan kapcsolódó szempont, hogy milyen nyelven vészték le a szavakat. A héber, német, jiddis és magyar szövegek hossza, elhelyezkedése a sírkövön nemcsak az elhunytól ad képet, de jellemzi az egész közösséget is. Harmadikként a nők és férfiak sírfeliratának különbségeit, jellegzetességeit boncolgattam, a jellemző formulákat gyűjtöttem össze. Végül arra kerestem példákat, hogy milyen plusz információk jelennek meg a sírköveken, rekonstruálhatók-e egyéni sorsok a feliratok alapján. Mindegyik szemponthoz sírfeliratokat szemeztettem, hogy minél érthetőbb legyen, miről is szólnak a feliratok.

A pilisvörösvári feliratok az idő tükrében

A temető két legöregebb még olvasható sírkövének (1757 és 1763) a szövegével és fordításával kezdjük a feliratok időbeni áttekintését. A nyitó rövidítés és halott neve között általános, formulákból építkező jellemzéseket olvashatunk. Ez a pár sor szinte minden kövön megismétlődik különféle változatban, hosszabban vagy rövidebben. A halott nevét már csak az adatok követték: hozzátartozók nevei, halálozási dátum. Az akkori sírkövek magassága, amely körülbelül fél méter volt, nem adott lehetőséget hosszabb szövegek rávésésére.

205	
<p>פנ</p> <p>אשת חיל היא האשה החכמה עלת' נשמתה למרומה כל ימיה הלכה בדרך ישרה מצות ה' שמר' אסתרל אשת ה' יצחק אייזק [...]פ' זל הלכה לעולמו נו'נקברת ביום ח' מרחשון תקיח לפק</p>	<p>Itt van elrejtve</p> <p>a derék és bölcs asszony, akinek lelke a magasságokba távozott. Egész életében egyenes úton járt, az Úr törvényeit megtartotta Eszterl, Jichák Eizik úr felesége [...] emléke legyen áldott! Mehalt és eltemették marhesván 8-án 518-ban, a kis időszámítás szerint [1757].</p>
322	
<p>פט</p> <p>איש חשוב י"א התורני ה' משה ב מהורר שלמה נפטר ונקבר יום ה' י"ז שבט תקס"ג לפק ת נ צ ב ה</p>	<p>Itt van elrejtve</p> <p>a fontos férfi, aki Istenfélő, a Tóra-tudós, Mose úr, mesterünk és tanítónk Slomo fia Mehalt és eltemették sevát 17-én csütörtökön 523-ban, a kis időszámítás szerint [1763]. Legyen lelke belekötve az élet kötelékébe!</p>

A későbbi sírkövek (19. sz.) mérete már lehetővé tette, hogy a kőfaragó mester differenciáljon a betűméretekben, és ezáltal a fontos adatokat kiemelje a szövegkörnyezetből. Ezzel segítette az eligazodást a temetőben, hiszen a kiemelt nevek jó tájékozódási pontokat jelentettek. Nemcsak a betűk mérete változott, hanem a szöveg terjedelme is megnövekedett. Újdonságnak számított továbbá a különböző betűtípusok használata, amelyeket gyakran ki is díszítettek.

Miért növekedett meg a szövegek hossza? Ennek több oka is lehetett. Egyrészt tökéletesedett a kőfaragás technikája, ezért nagyobb felületeken, szebb munkát tudtak végezni. Természetesen a hosszabb munkát igénylő feliratok elkészítése több pénzbe került. Ebből következik, hogy ebben az időben voltak a közösségnek olyan tagjai, akik megengedhettek maguknak drágább, mivesebb sírköveket. A hosszabb felirat több információt – például az elhunyt származási helyét, életkorát – is magába foglalhatta. Az információtöbbleten kívül a legtöbb sírverset is ebből a századból regisztráltam, és ekkor jelennek meg a bibliai idézetek és az akrosztichonok is a feliratokban. Ezek a változások korjelenségnek, vagy – remélhetően senki sem botránkozik meg ezen a megfogalmazáson – divathatásnak tűnnek. A 19. századi magyarországi zsidó közösségek jól ismerték környezetük kultúráját, és annak bizonyos elemeit átvették, saját változatukban beemelték, beépítették. Ahogy a klasszicista építészeti formák is megjelennek a kőformák között, úgy a feliratokban is mutatkoznak külső hatások.

Mi is az akrosztichon? Tulajdonképpen egy nyelvi játék. A sorok kezdőbetűjét, és esetenként a sorközi kiemelt betűket összeolvasva az elhunyt személyneve, esetenként családneve is kibetűzhető. Az akrosztichon felismerését segíti, ha a sorkezdő betű nagyobb vagy dőlt. Az általam korábban felmért temetőkben, találtam olyan sírköveket, ahol az akrosztichon elemeit ráadásul ponttal vagy aláhúzással is megjelölték. A pilisvörösvári temetőben 24 sírkövön jelenik meg akrosztichon, de ilyen külön jelöléssel egyiken sem találkoztam. Példaként a temető egyik legszebb sírfeliratát (274) hozom, amelyen hosszú akrosztichon szerepel, összeolvasva a felirat kezdetével azonos szöveget ad: *a szerény asszony, Kreszel úrnő, Hercke úr felesége.*

Időben előrehaladva megérkeztünk a temető legfiatalabb síremlékeihez. A 20. századból 62 darab sírkövet sikerült lejegyeznem. A feliratok szövegének hossza lassan csökken és egyre inkább csak az adatok közlésére szorítkozik. Mivel a feliratok sorát a két legkorábbi sírkövel kezdtem, most a két legfiatalabb sírkövel (363–364) fejezem be a temetőben tett időutazást.

יום הרע והמר הי ביום ערה כסליו תקצא

האשה הצנועה
 מרת קרעסיל אשת ר הרצקע
 הוי אשר שבקת החיים
 הן צום נהי ובכי על הילדים
 מר ורע גם להבעל שהוא מדוכ' ביסורים
 רעה תאונה להבעל גם להילדי קטנים
 וגדולים
 תמים היתה עם עניים ועם אביונים
 קנתה לה שם טוב בכפלים
 רצתה לעשות רצון אבינו שבשמים
 עשתה צדקות בשתי ידיים
 סמכה וסועדת לעניים ודלים
 ידה פשטה בפרישת כפים
 לתת לרעבים לחם בחורים ובסדקים
 אבל עליונים גברו על התחתונים
 שהלכה בחצי ימיה בין המתים
 תל שהכל פונים שם זקנים ונערים
 רק שבחים ודברים טובים עלי' אומרים
 הלכה לעלמא דקשיט בין הקדושים
 ראוי ונכון לבכות עליה בלילות וגם בימים
 צדיק ה' בכל דרכיו וחסידיה בכל המעשים
 קבל ה' עטרת הבעל ותפארת הבנים
 עד שיגיע הימי לתחיית המתים

A rossz és a keserűség napja volt kiszlév hónap első napjának előestéjén 591-ben [1830].

A szerény asszony
 Kreszel úrnő, Hercke úr felesége
 Jajj, hogy elhagytad az élőket
 böjtölés, jajszó, sírás a gyermekeknek,
 rossz és keserűség a férjnek, akit megbéklyóznak a szenvedések,
 szerencsétlenség és balsors a férjnek és a gyerekeknek, kicsiknek és nagyoknak!
 Tiszta lelkű volt a szegényekkel és az éhezőkkel [és így] szerzett magának jó hírnevet kétszeresen egekben lévő Atyánk akarátát akarta cselekedni, két kezével osztotta az adományokat, segített és támogatott szegényeket és rászorulókat nyitott tenyerét nyújtotta, hogy az éhezőknek kenyeret adjon a lyukakból és hasadékokból
 De a fensők felülkerekedtek az alsókon, amikor fiatalon elment a halottak közé Magaslat, ahova mindenki fordul, öregek és fiatalok csak dicséreteket és jó dolgokat mondanak róla a másik világba távozott a szentek között megérdemli és helyén való siratni éjszaka és nappal.
 Igaz volt minden útján és jámbor minden cselekedetében
 Férjének díszévé, gyermekei ékességévé vált amíg elérkezik a feltámadás napja

Krausz Sámuel
 1902-1947
 Béke hamvaiddra!!

פנ
 Lipscher Jakabné
 1865-1954
 Béke poraira!

Itt van elrejtve

Héberül? Jiddisül? Németül? Magyarul?

A legkorábban készült sírkövekre héber nyelvű feliratokat véstek, biztos nyelvtudással szinte hibátlanul. A temető kutatás mellett nyelvtanárként is dolgoztam, munkám során számos dolgozatot javítottam ki, természetessé vált, hogy felfigyeljek a nyelvi hibákra. Kapóra is jött ez a gyakorlatom, ugyanis a lovasberényi temetőben valamiért nagyon sok „elvésést”, nyelvtani hibát fedeztem fel. A pilisvörösvári temetőben is odafigyeltem erre, azonban ennek ellenére sem fedeztem fel sok tévedést. A 76-os sírkőnél egy betű kimaradt a hónap nevéből, a 312-es kőnél viszont a záró formulába egy felesleges kettőzés került. A 183-as és a 49-es sírkő feliratába helyesírási hiba csúszott: azonosan ejtett betűket (ס-ש és ט-ת) cserélt fel. Betűtévésztest még négy kővön regisztráltam: 10, 13, 20, 277. Ezekre a problémákra a szövegközlésben [!]-lel hívtam fel a figyelmet.

A hibákat – megfigyeléseim szerint – két okból vétették. Egyfelől beszélhetünk figyelmetlenségről. Ez időtől független, természetesen bármikor előfordulhatott. A komolyabb probléma akkor adódott, ha a sírkő szövegezője vagy készítője (vésője) nem tudott jól héberül és emiatt követte el melléfogásait. Hogyan keletkezhetek ezek a bakik? Mindenek előtt azzal kell tisztában lennünk, hogy a feliratok szövegezői használtak olyan mintákat, sablonokat, amelyeket szinte csak az elhunyt nevével, a halál dátumával aktualizáltak, illetve a ragozást nemben igazították a halott neméhez. Ez utóbbi időnként elmaradt, ez a nyelvtudás bizonytalanságát tükrözi. A pilisvörösvári anyagban nemben nem egyeztetett alakokat találunk az 51, 89, 106, 274. és 286. sírköveken. A 19. századi héber nyelvhasználatban gyakori, de szigorúan véve nyelvtanilag helytelen a prepozíció és határozott névelő együttes használata, ahogy például a 274. feliraton szerepel. A betűtévésztesek minden valószínűség szerint nem a szövegezés, hanem már a vésés fázisában keletkeztek. Héberül tudó, zsidó sírköves csak nagy közösségekben működött, másutt a véső a szöveg értése nélkül igyekezett a papíron előrajzolt betűket elkészíteni. Pilisvörösvár jobb helyzete származhat abból, hogy Pesten készítették el a köveket, ahol volt zsidó sírköves: biztos adatunk van például Kohn Arnold műhelyéből származó kőre (373. kő).

A feliratok nyelvhasználatának vizsgálatakor nem hagyhatjuk figyelmem kívül, hogy Pilisvörösvár egy sváb község volt, ahol a német nyelv számított nagyon sokáig a lakosság anyanyelvének. A helyi zsidó lakosság is könnyedén használta ezt a nyelvet, ezért nem meglepő hogy a sírköveken a héber mellett második nyelvként először a német jelenik meg, és igen sokáig kiemelkedő szerepe maradt. Ugyanakkor Müller Márta, a hazai németiség kutatója szerint, aki a német feliratok lektorálását végezte, a sírfeliratokat nyelvtanilag nem képzett emberek készíthették, mert a köveken lévő német feliratokban vannak mai szemmel hibának tekintendő szóalakok. A szövegközlésben ezek is betűhíven, tehát a kövek feliratainak megfelelő ragozással, helyesírással jelennek meg, pl. Ferwante – Verwandte helyett.

A következő néhány sírfelirat példáján keresztül szeretném bemutatni, hogyan változott a héber és német nyelv viszonya az évtizedek során. Három fő szakasz különíthető el a folyamatban. Legelő-

szőr a német nyelv a sírkövek hátoldalán bukkant fel, első lépésként mindössze neveket, dátumokat fordítottak át héberől németre. Érdekes jelenségre lettem figyelmes, miközben a német feliratokat vizsgáltam. Tizenegy olyan feliratot találunk, ahol az elhunyt halálozási időpontját a német szövegben is a héber hónapnévvel és / vagy a zsidó időszámításnak megfelelő évszámmal vésték fel: 12, 21, 22, 23, 30, 32, 44, 50, 56, 152 és 344. kövek. Bizonyára ezzel is kívánták jelezni a hagyományokhoz való ragaszkodásukat.

275	
פ ט	Itt van elrejtve
<p>החבר ר' מאיר טרעסטר עה בן החבר ר משה ז"ל מבאסקאוויץ צול</p> <p>מאי הזה סר מר המות אדמה תכסהו וזכרו ישאר ירד לקבר ושפתו דובבת רב צדקתו דור אחר יבאר טהר לבב היה פור לאביונים רדף מעודו צדק בלי הרף עולה אין בידו ורוחו בנקי [..] סחר החיים עזבה לעת ער [..] טוב וישר היה מחסה לבני בניו עדן מנת חלקו לבן יחידו נחמה רוחו במרומים צדק והלך לפניו לעת קץ התחיה יקום מהאדמה ו כבן שבעים שנה מת ביום יז אדר שני תקצ"ב לפק</p> <p style="text-align: center;">ת נ צ ב ה</p>	<p>a tanult Méir Tröster úr, nyugodjék békében</p> <p>a tanult Mose úr fia, emléke legyen áldott Boskowitzból, szent emléke legyen áldott Mi ez? Elkerülte a halál keserúsége⁴ A föld befedi őt, de emléke megmarad lelent a sírba, de ajkai még szólnak. Nagy jótékonyágát más nemzedék fedí majd fel, tisztá szívvel adományozott a szegényeknek. Életében szüntelenül az igazságot követte, üres kézzel ment fel és lelke tisztán [...] élete keresetét hagyta [...] Jó és egyenes volt, utódainak menedékül Éden lett az osztályrésze, egyetlen fiának vigaszként lelke a magasságokban igaz, előre ment a végső időkben feléled, felkel a földből [...] 70 éves Meghalt adár-II 17-én 592-ben, a kis időszámítás szerint [1832]. Legyen lelke belekötve az élet kötelékébe!</p>
HÁTOLDAL	
<p>Marcus Tröster gestorben im Jahre 1832</p>	<p>Marcus Tröster Meghalt 1832-ben</p>

⁴ 1Sám 15,32.

164	
פנ איש תם וישר ה כ מכל ראזענפעלד נפטר יום ערב פסח תרצ"ו לפק ת נ צ ב ה שם אמו פיארל	Itt van elrejtve a jámbor és egyenes férfi, a tiszteletre méltó úr Mikhl Rosenfeld Meghalt peszah előestéjén 615-ben, a kis időszámítás szerint [1855]. Legyen lelke belekötve az élet kötelékébe! Anyja neve Pejerl
HÁTOLDAL	
Hier ruhet Michael Rosenfeld alt 53 Jahre gestorben den 29 März 1855 Friede seiner Asche!	Itt nyugszik Michael Rosenfeld 53 évesen Meghalt 1855. március 29-én. Nyugodjék békében!

22	
פנ איש אשר הלך בדרך הישר ועסק במזומ' באמונה ופירנס אשתו ובניו בכבוד מכספו חון דלים ומלחמו נתן לרעבים והלך במבחר שנותיו לעלמא דקשוט ה"ה ה'ה ר' ליפמאן בן ה'ה ר' שלמה מאנהיים שמת בשם טוב ביום ש"ק כ"ז תשרי שנת תרנח לפ"ק תנצבה ושם אמו הענדל	Itt van elrejtve a férfi aki egyenes úton járt, becsületesen kereskedett, gondoskodott feleségéről és fiairól, pénzből adakozott a szegényeknek kenyeréből adott az éhezőknek, életének javában eltávozott az Öröklét honába, az úr Lipman, Slomo Manheim úr fia, aki meghalt jó hírnévben tisri 27-én szombaton 658-ban, a kis időszámítás szerint [1897]. Legyen lelke belekötve az élet kötelékébe! Anyja neve Hendl
HÁTOLDAL	
Hier ruhet Herr Leopold Manheim gestorben am 27-ten Tischri 23-ten oktober 1897 in seinem 50-ten Lebensjahre Tief betrauert von seiner Gattin, Kindern und Ferwante Friede seiner Asche!	Itt nyugszik Leopold Manheim úr Meghalt tisri 27-én 1897 október 23-án 50 éves korában mélységesen gyászolja hitvestársa, gyerekei és rokonai Nyugodjék békében!

A következő fázisban az előlap alján kap helyet a német szöveg. A későbbi német feliratok már önálló szövegeknek tekinthetők, nem ragaszkodnak a héber szöveghez, más fordulatokat, motívumokat alkalmaznak. Ezzel egy időben a héber szöveg zsugorodni kezd, csak információ-átadásra szorítkozik.

377	
<p>פּוֹן הַנִּילֵד דוד בן פעסל Hier ruhet David Manheim alt 10 Jahre [ge]st. am 3 Dezemb 1894 Friede [se]iner Asche Betrauert von [seinen] Eltern und Geschwist[ern]</p>	<p>Itt van elrejtve a gyermek, Dávid, Peszl fia Itt nyugszik David Manheim Elhunyt 10 évesen Megg halt 1894. december 3-án Nyugodjék békében! Gyászolják szülei és testvérei</p>

A 20. században már a német nyelv a hangsúlyosabb a feliratokon. Annyira átveszi az uralmat, hogy helyet is cserélnek az előlapon: felül, első helyen németül szólnak az elhunytól, majd alul, röpké héber szöveg szerepel.

373	
<p>Hier ruhet Géza Kohn alt 15 Jahre gest. am 20. Decemb. 1910 Friede seiner Asche! Betrauert und beweint von seinen Eltern und Geschwistern</p>	<p>Itt nyugszik Géza Kohn Elhunyt 15 évesen Megg halt 1910. december 20-án Nyugodjék békében! Gyászolják és siratják szülei és testvérei</p>
<p>פּוֹן דוד הכהן בן דינה תנצבה Kohn Arnold Budapest</p>	<p>Itt van elrejtve Dávid ha-Kohén, Dina fia Legyen lelke belekötve az élet kötelékébe!</p>

A temetőben jiddis nyelvű felirat csak két kövön olvasható: a 8-as és a 348-as számú sírköveken. A 8-as számú sírkő egy házaspár sírköve, ahol a férjre vonatkozó sorokat német nyelven, felesége feliratát pedig jiddisül vésték fel. Ez a sírkő hűen tükrözi, azt a különbséget, amely férfiak és nők nyelvhasználatára között még a 20. század elején is létezett. A felirat nyelvvel párhuzamosan különbözik a datálás is: férfi német felirata a polgári naptárat használja, a nő jiddis felirata a zsinagógai naptárat.

8	
<p>Hier ruht der unvergessliche Gatte und Vater Levi Stierheim entschlafen am 7-ten Sept. 1917. im 84-ten Lebensjahre Tief und Stets betrauert von seiner teuren Gattin und seinen dankbaren Kindern</p> <p style="text-align: center;">פ ט</p> <p style="text-align: center;">עלקע בת גיטעלע אלט 87 יאהר געש ת'רצ"ד ב טבת תנצ"ה</p>	<p>Itt nyugszik a felejthetetlen hitvestárs és apa Levi Stierheim nyugovóra tért 1917. szeptember 7-én 84. életében.</p> <p>Mélységesen és kifogyhatatlanul gyászolja drága hitvestársa és hálás gyermekai</p> <p>Itt van elrejtve Elke, Gitele lánya 87 éves, meghalt tévét 2-án 694-ben, a kis időszámítás szerint [1933]. Legyen lelke belekötve az élet kötelékébe!</p>

A német nyelv feltűnéséhez képest nagyon későn, a 19. század utolsó éveiben lép színre a magyar nyelv a temető feliratain. Az általam korábban felmért temetőkben, Vácon és Lovasberényben, már az 1850-es évektől látható magyar nyelvű szöveg a sírköveken. Pilisvörösváron a legkorábbi magyar felirat 1898-ból származik: a 345. sírkőn olvashatjuk. A következő néhány évben a két nyelv, a német és a magyar egyenrangúan szerepel a feliratokon. Amíg a német nyelv fokozatosan, három lépésben hódított teret, addig a magyar az első fokozatot kihagyva, két mozzanatban vált dominánssá. Először a feliratok előlapján alul jelenik meg, majd szintén helyet cserél a héberrel, és teljesen háttérbe is szorítja. Az utolsó sírköveken már kilencven százalékban magyar nyelvű feliratok szerepelnek, amelyeken csupán dátumokat és neveket olvashatunk.

פנ

איש תם וישר הלך תמים ופעל צדק

[...] היה כל ימיו צדיק באמנותו

[...] ה"ה היקר כ"ה

[...] **אפריים**

מת בימי זקנתו במלאות [...]

ימיו ביום י"א אדר ונקבר

בשם טוב ביום י"ב אדר

תרנח לק

בק"ק ווערעשוואר

תנצבה

Itt nyugszik

Jelinek Fülöp

született 1848-ban

meghalt 1898 március 5

Béke hamvaira!

Itt van elrejtve

A jámbor és egyenes férfi, aki az egyeneslelkűek útján járt és igazságosan cselekedett

[...] volt egész életében és jámbor hitében

[...] a drága tiszteletre méltó úr

[...] **Efrájim**

meghalt öreg korában teljességben [...]

adár 11-én, eltemették

jó hírnévben adár 12-én

658-ban, a kis időszámítás szerint [1898].

Vörösváron

Legyen lelke belekötve az élet kötelékébe!

Beregi Albert

állatorvos

1877-1926

Gyászolják

anyja és testvérei

אהרן הלוי בן פערל

Aharon ha-Lévi, Perl fia

Életutak a sírfeliratok tükrében

Bizonyára vannak, akik úgy vélik, hogy a temető kutatás során krimibe illő rejtélyek tárultak fel. Őszintén szólva nem tudok ilyenekről beszámolni. A feliratok pusztán tényeket közölnek. A szokásos neveken és dátumokon túl, apró adatok nyújthatnak árnyaltabb képet egy-egy személyről. Megállapíthatjuk, hogy ha egy-egy személy vagy család történetében szeretnénk elmélyedni, akkor a sírköveken álló adatok csak kiinduló pontjai lehetnek munkánknak. A családi történetek akkor válnak igazán érdekessé, ha sikerül anyakönyvi bejegyzéseket is mellékelni a feliratokon olvasható csekély információkhoz.

Pilisvörösváron mindössze nyolc sírkő ad információt az elhunyt származási helyéről, továbbá öt sírkövön olvashatunk a megboldogult családjának hátramaradt tagjairól. A közösség elöljáróit, tisztviselőit viszont már sokkal könnyebben fel lehet fedezni a feliratok alapján, ezt fontosnak érezték a feliratokba belefoglalni. Pilisvörösváron 54 sírkövön található utalás tulajdonosának funkciójára, rangjára. Ezek közül egy tucatnyit közlünk „*A hitközség kiemelkedő tagjainak sírfeliratai*” részben. Hol találjuk az utalást erre a szövegben? Közvetlen az elhunyt neve előtt vagy után kell keresgélni. A nevek körül a rokoni szálak megnevezéseit és különféle tulajdonságok felsorolását az esetek túlnyomó többségében rövidítések formájában tüntették fel. Ebből a gyakran elég hosszú betűsorozatból kell kihámozni a tisztségek formuláit is.

Az általam „kettős síroknak” elnevezett kivételes sírkövek, ahol két elhunyt fekszik egy helyen, mondanak el legtöbbet a halálozás körülményeiről. Egymáshoz nagyon közeli időpontban elhalálozott házaspárok (27, 95 és 216. sírkövek) vagy testvérek (97, 299 és 331. sírkövek) emlékére állították fel ezeket törvénytáblához, kettős kőtáblához hasonlító síremlékeket.

Két sírfelirat-részlettel zárom ennek a szempontnak a vizsgálatát. A temető összes sírköve közül csak ezekben fedeztem fel olyan személyes megjegyzést, amely közelebb visz egy emberi sors megismeréséhez.

47	
<p>כ"ה ה'רש שולצר מוטל על ערש דוי כמה שנים</p>	<p>A tiszteletre méltó Hirsch Schulzer betegágyban feküdt néhány éven keresztül</p>
117	
<p>אבן בוכים קול נהי ארימה⁵ ואחימה כי תחתו הילדה יג ימים במותה שוכבת בחיק אמה</p>	<p>Sírók köve Jajszót hallatok és felnyögök, mert alatta [nyugszik] a 13 napos kislány, aki halálában anyja ölében fekszik.</p>

⁵ Tisa be-avkor, a jeruzsálemi szentély lerombolásának gyásznapján mondott ima részlete.

„A drága, tiszteletre méltó férfi” és „derék feleség, drága asszony”: a feliratok formulái

Milyen különbségek fedezhetők fel férfi és női sírfeliratok között? Hogy erre a kérdésre megalapozott választ adhassak a feliratokat férfi, női és gyermek kategóriába csoportosítottam. Azt tapasztaltam, hogy a 182 darab női sírkő nem volt sem szűkszavúbb, sem szegényesebb megfogalmazású, mint a férfiak emlékkövei. Ellenben nagy eltéréseket figyelhettem meg a gyermekek feliratait regisztrálva: kifejezetten szűkszavú, adatközlésre (név, halálozási dátum, anyja neve) szorítókozó szövegeket találtam. A női és férfi sírfeliratok közötti különbség tehát nem a terjedelemben mutatkozik, annál inkább a tartalomban. A kutatást a férfi, illetve női sírokon gyakran előforduló, sablonos szerkezetek összeszedésével kezdtem. Az összegyűlt anyag rendezgetése izgalmas és nagyon tanulságos mozzanatnak bizonyult. Sok eltérő szövegváltozat került így elő.

Miről szólnak ezek az bevezető szövegek? A férfiaknál a bölcsességről és áldozatos munkáról, a nőknél a jótékonyaságról és kedvességről: minden esetben a halott értékes tulajdonságait hivatott dicsérni. Az egyéni megfogalmazások mellett bibliai idézetek is felhasználtak. A férfiaknál jellemzően Ézsaiás és Jeremiás próféta könyvéből választottak ki megfelelő idézeteket, a nőknél a Példabeszédekből, Zsoltárokból és Bírák könyvéből emeltek ki részeket.

Azt remélem, hogy az alábbi válogatással sikerül közelebb hozni az olvasókhhoz a feliratok világát. Nemek szerint külön gyűjtöttem össze a feliratok elején – a nyitó rövidítés és a név között – szereplő sablonos szövegeket. Néhány gyermek sírkőfelirata is helyet kapott az összeállításban, ezeket szintén elkülönítettem nemek szerint. Hosszuk változó. A korai kis méretű sírköveken csak néhány szó fért el, több esetben a szűk hely miatt még azt néhány szót is rövidíteni kellett. Később a sírkövek méretének növekedésével bővebben méltatják a halottat. Azonban a 20. században ezek a formulák áldozatul estek a „modern fejlődésnek”, és szinte teljesen eltűntek a feliratokról.

FÉRFI SÍRKÖVEK FORMULÁI

איש יקר ונכבד תמים עם אלקים וגם עם אנשים צדק היה בדרכיו וישר בכל מעשיו משען אביונים תפארת בניו ובנותיו	A drága, tiszteletre méltó férfi feddhetetlen az Örökkévalóval és az emberekkel is, igazságos volt útjain egyesen minden cselekedetében szegények támasza fiai és lányai éke.
איש חמודות ורב פעלים שמו הטוב נודע בשער בת רבים	A kedves és dolgoz férfi jó hírneve ismert a forgalmas kapukban

איש יקר ונכבד החרד על דבר ה ומושלם במעלות טובות	A drága tiszteletre méltó férfi, aki ragaszkodik az Örökkévaló ígéretéhez (Jes 66,2) tökéletes a jó cselekedetekben
הישיש והיקר ושבע ימיו	Az agg és drága [férfi], aki hosszú életű volt
הזקן המושלם במעלות ובר אוריון	Az idős, aki tökéletes volt cselekedeteiben és Tóra-tudós
איש כשר ואמן נהנה כל ימיו ממעשי ידיו אומן עסק תמיד בחסד של אמת	A becsületes és megbízható férfi, a mesterember, aki egész életében kezének munkájából élt, mindig az önzetlen jótettel foglalkozott
מוגיג כפיו אכל כל ימי חייו דרש טנב[!] לעמו ורצוי לאחיו	Munkájából élt egész életében Népe javát kereste és igen kedvelték honfitársai (Esz 10,3)
עולתה לא נמצא במעשיו	cselekedeteiben nem találtatott igazságtalanság
יהושע לא מש מתוך האהל קינה וקול בכי על פטירת אבינו היקר עטרת ראשנו	Jehosua nem távozott el a sátorból (2Móz 33,11) gyászdal és zokogás drága atyánk elhalálózása miatt, aki fejünk díszé volt (JSir 5,16)
נר אלקים טרם יכבה ושמואל שוכב בהיכל ד'	Az Isten mécsese még nem aludt el, és Sámuel ott feküdt az Úr templomában. (1Sám 3,3)
וישכב שלמה עם אבותיו	Azután Salamon pihenni tért őseihez (1Kir 11,43)
שמואל הלך תמיד בתמו מת באבו ונקטף מעמו והו' שמע לקול הורים ומורי' את ידיו פתח לאבינונים לפי ערכו להטיב עמהם	Smuel mindig becsületben járt. Fiatalon halt meg, népétől szakítottatott el. Jajj, halld a szülők és tanárok hangját, kezét tárta a szegények felé lehetősége szerint jót tenni velük
זאת מצבת קבורת איש יקר רוח הולך תמים עלי תבל ומת ליגון בניו בעת זקנתו	Ez a nyughelye a drága lelkű férfinak, aki jámboran járt a földön, meghalt fiai fájalmára idős korában
המצבה הזאת תהא לזכרון	Ez a nyughely legyen emlékül!
אלון בכות פלצות אחוזני ופיק ברכים לבי נמס בקרבי ויהי למים	Szomorú fűz szörnyűségek tartanak fogva és reszketnek térdeim szívem szétolvad bennem (Náh 2,11) és vízzé válik
אבן זועק העוברים עמדו נא וראו הטמון תחתו	Egy kő, amelyik kiált: akik itt mentek el, álljatok meg kérlek és nézzétek meg, ki nyugszik alatta

תחת הגל הזה נקבר ה"ה איש תם וישר כ"ה	Ez a halom alatt van eltemetve a jámbor, egyenes férfi és tiszteletre méltó úr
הרב המאור הגדול המפורסם חסיד אשר מרנא והבנא	A rabbi, aki fénylik, kimagaslóan híres és igaz tanítónk, mesterünk
הילד הנחמד	A drága gyermek
הבן יקר לאבתיו ילד שעשועי [...]	A fiú, aki drága volt szüleinek, kedvelt gyermek [...]

NŐI SÍRKÖVEK FORMULÁI

האשה הצנועה והמהוללה	A szerény és dicsért asszony
אשת חיל מנשים באהל תברך עטרת בעלה ובניה	Derék asszony, legáldottabb a sátorlakó asszonyok közt (Bír 5,24) férjének és fiainak koronája (Péld 12,4)
חכמות נשים בנתה ביתה	Az asszonyi bölcsesség építi a házat (Péld 14,1)
תחת המצבה הזאת טמונה וצפונה אשה יראת אלקים עקרת הבית	E sírkő alatt van elfedve, elrejtve az Isten féltő háziasszony
אני שכבתי ואשנה הקיצותי כי ה יסמכני	Lefekszem, alszom és felébredek, mert az Úr támogat engem (Zsolt 3,6)
האשה הרבנית הצדקת א"ח כאביגיל הצנועה וחסר	Az asszony a rabbifeleség, az igaz, derék asszony mint, Avigail, a szerény és bájos
טובת אשת טובת שכל וטובת מעשים עטרת בעלה	Jó feleség, bölcs asszony (1Sám 25,3), aki jókat cselekedett, férje ékessége
האשה יהללו בשערים מעשיה נועם דרכיה שלום נתיבותיה מלחמה נתנה לדל בחפץ כפיה היתה כגפן פוריה בירכתי ביתיה ועל יובל עוד שלחה שרשיה	Az asszony, akit dicsérnek a kapukban, tettei kedvesek, békesség útján járt, kenyeréből adott a szegénynek jókedvűen (Péld 31,13), olyan volt háza belsejében, mint a termő szőlőtő (Zsolt 128,3) a folyóig eresztette gyökereit (Jer 17,8)
עד הגל הזה ועדה זאת המצבה ששוכב תחתו אשה כשרה הצנועה והחסודה	Tanú ez a kőrákás, és tanú ez a szent oszlop (1Móz 31,52), hogy alatta nyugszik igaz, szerény és bájos asszony

<p>אשת חיל האשה היקרה עטרת תפארת בניה לאביונים פרשה כפה וגם לעני נתנה מלחמה היא האשה המהוללה</p>	<p>Derék feleség, drága asszony fiai éke és gyönyörűsége kitárta kezét a szegényeknek és a rászorulóknak is adott kenyereből a dicsőített asszony</p>
<p>אשת חיל מנשים באהל תברך שמה הטוב כשמש בצהרים זרח רבים יהללו מעשה הטובים תפארת בנים וגם בני בנים אשת לפידות טובת שכל</p>	<p>Derék asszony, legáldottabb a sátorlakó asszonyok közt (Bír 5,24) jó hírneve, mint a felkelő nap fénye felragyog sokan dicsérik jó tetteit fiai és unokái ékessége</p>
<p>רבות בנות עשו חיל ואת עליית על כלנה פה נטמנת ונקברת הנערה הבתולה בת ששה עשר שנה ואמה אהבה וכל מ[כי]ריה תאבלו עליה</p>	<p>Bátor és eszes asszony Sok nő végez derék munkát, de te felülmúlod mindegyiket! (Péld 31, 29) Itt van elrejtve és eltemetve a fiatal hajadon, aki 16 éves volt, édesanyja szerette és minden ismerőse gyászolja</p>
<p>האשה היקרה הצדקת רכה וענוגה בשנים עודיה באבה טרם הגיע עשרים שנותיה עלתה למרום</p>	<p>A drága és igaz asszony zsenge korú, még élete virágában, mielőtt elérte volna a húsz esztendő, felment a magasságba</p>
<p>[הנ]ע[רה] המהוללה אהובה במעשיה</p>	<p>A dicsőített fiatal leány, akit szerettek tettei miatt</p>
<p>האשה הכשרה אשר בנעוריה בת כ"ז שנים הלכה לעלמא דקשוט ותשאר אחריה בנפש מרה שלשה ילדים רכים</p>	<p>Az igaz asszony, aki ifjú korában 27 évesen távozott az öröklét honába és hagyott maga után fájdalmas lélekkel három kisgyermeket</p>
<p>אבן בוכים קול נהי ארימה ואהימה כי תחתו הילדה יג ימים במותה שוכבת בחיק אמה הרכה בת כד שנים האשה טובת לב ונאה במעשיה</p>	<p>Sírók köve Jajszót hallatok és felnyögök, mert alatta [nyugszik] a 13 napos kislány, aki halálában anyja ölében fekszik. Az ifjú 24 éves asszony, aki jó szívé és kedves cselekedeteiben</p>
<p>הילדה הנחמדה אבל גדול על השושנה שנבלה בעודה פרחת וי [..] !תחתיה</p>	<p>A kedves kislány Nagy gyász a rózsaszálért, amely még virágában hervadt el és [...] alatta!</p>

A feliratokban használt rövidítések

Ennek az apró résznek kettős feladata van. Egyrészt segítséget nyújt a feliratok olvasásában, másrészt egy helyre gyűjti össze egy sajátos nyelvi jelenség elemeit. A feliratok szövegéből szisztematikusan szedegtettem össze ezeket a rövidítéseket. Először a nyitóformula változatai, majd a halott neve körül található magasztaló szavak rövidítései, végül a záróformula előtt, a halálozási dátumhoz tartozó szavak rövidítései sorakoznak ebben a táblázatban. Három oszlopra osztottam fel: rövidítések, a rövidítések feloldása és magyar fordításuk.

Rövidítés	Feloldása	Fordítása
פ"נ	פה נשמן, פה נקבר	itt nyugszik
פ"ט	פה טמון, פה טמונה	itt nyugszik
ה"ה	הרי הוא	aki, vagyis ő
ר'	רב	úr
מז"מ	משא ומתן	kereskedés
מז"ה	מורנו הרב	tanítónk mesterünk
כ"ה	כבוד הרב	tiszteletre méltó úr
כה"ר	כבוד הרב רבי	tiszteletre méltó rabbi tanítómester
הבח	הבחור	az ifjú
מז	מרת	úrnő / asszony
ראש ה'חק'	ראש החברה קדישא	hevra kadisa elnöke
כ"ץ	כהן צדק	kohanita
סג"ל	סגן לוייה	lévita
אב"ד	אב בית דין	rabbi [a rabbinikus bírósági feje]
א"ח	אשת חיל	derék asszony
ז"ל	זכרונו לברכה, זכרונה לברכה	emléke legyen áldott
נ"י	נרו יאיר	Isten éltesse [gyertyája világítson]
ע"ה	עליו השלום, עליה השלום	nyugodjék békében
זצ"ל	זכר צדיק לברכה	szent emléke legyen áldott

Rövidítés	Feloldása	Fordítása
וּנ'	וּנְפֹטֵר / וּנְפֹטֵרָה	elhunyt
וּנְק'	וּנְקַבֵּר / וּנְקַבֵּרָה	eltemették
נּוֹנ'	נִפְטָר וּנְקַבֵּר / נִפְטָרָה וּנְקַבֵּרָה	meghalt és eltemették
בְּשִׁיט	בְּשֵׁם טוֹב	jó hírnévben
שִׁק	שַׁבַּת קָדוֹשׁ	szent szombat
עִשְׂק'	עֶרֶב שַׁבַּת קָדוֹשׁ	péntek este [szent szombat előestéje]
רִ"ה־ש	רֵאשׁ הַשָּׁנָה	ros ha-sana
חַהֲפ'	חַג הַפֶּסַח	peszah ünnepe
עִפ'	עֶרֶב פֶּסַח	peszah (ünnepe) előestéje
חַהֲמ'	חֹל הַמוֹעֵד	fél ünnep
י'	יוֹם	nap
ש'	שָׁנָה	év
אֲדִרְח'	יוֹם אֶדְרָאשׁ חוֹדֶשׁ	a hónap első napja
עֲרִיח	עֶרֶב רֵאשׁ חוֹדֶשׁ	a hónap első napjának előestéje
לִפְק	לִפְרֵט קֶטָן	a kis időszámítás szerint
יִעֲא'	יִבְנֵה עִירֵנוּ אֱלֹהִים	az Örökkévaló legyen városunk építője
קִק	קַהֲלָא קַדִּישָׁא	szent hitközség
ד'	אֲדוֹנֵי	Örökkévaló
תִּנְצִיבִיה'	תְּהָא נִשְׁמַתּוּ צְרוּרָה בְּצְרוּרֵי הַחַיִּים	Legyen lelke belekötve az élet kötelékébe!
שִׂא	שֵׁם אִמּוֹ / שֵׁם אִמָּה	anyja neve

A hitközség kiemelkedő tagjainak sírfeliratai

Ebben az egységben a temető azon sírfeliratait gyűjtöttük össze, ahol az elhunyt azonosíthatóan a zsidó közösség választott vezetője, tisztségviselője, illetve alkalmazottja volt. Rabbik, sameszek, hitközség elnök, a különböző egyletek vezetői szerepelnek köztük. A névsor messze nem hiánytalan: hiányoznak például azok a rabbik, akik később más közösséghez kerültek, és így nem Pilisvörösváron nyugszanak. Az összeállítás, amit a személyek elhalálozásának sorrendjében adunk közre, mégis bepillantást ad a közösség és intézményei történetébe.

A zsidó közösség első ismert rabbija *Mose / Majzuz Engel* (Balassagyarmat, 1739 – Pilisvörösvár, 1820) volt, aki 1779-től haláláig, 42 éven át működött rabbiként Pilisvörösváron. Apja, Jehuda Leib Engel balassagyarmati rabbi volt 1730 körül. Mose Engel jesivát is vezetett, és egy alkalmi költemény is fennmaradt tőle. A költeményt egyik utódja, Kopfstein Simon (rabbi 1861 és 1874 között) jelentette meg héber betűs német fordítással–kommentárral, 1872-ben Pesten. A kis füzet a *Sirat Adon* címet kapta. A sorok, illetve versszakok kezdőbetűiből a héber ábécé, a szerző neve, valamint a Vörösvári Hevra Kadisa (Szent Egylet) szavak olvashatók össze, ugyanis a hevra kadisa éves ünnepi lakomájára készült a költemény.

109	
<p>פ ט</p> <p>ה"ה הרב המהורר מאוזו בן הרב מהורר יהודא ליב זצ"ל אשר היה פה ק"ק ווערישוואהר מ"ב שנים: ונפטר ונקבר ביום ג' ט"ז מרחשון שנת תקפ"א לפק תנצב"ה</p>	<p>Itt van elrejtve</p> <p>aki tanítónk és mesterünk Majzuz úr, tanítónk és mesterünk Jehuda Leib fia, szent emléke legyen áldott. Aki itt volt a vörösvári szent községben 42 évig Meghalt és eltemették kedden marhesván 16-án 581-ben, a kis időszámítás szerint [1820]. Legyen lelke belekötve az élet kötelékébe!</p>

A második rabbi, *Efrájim Fisl* 1820 és 1844 között, vagyis 24 éven át töltötte be ezt a tisztséget. Tőle nem messze, a 108. sírban nyugszik felesége, Gitl asszony, aki 1837-ben halt meg.

פנ

הרב המאור הגדול
המפורסם חסיד אשר מרנא והבנא

אפרים פישל

בן הר הגאון זצוקל מהו יוסף זל

שהיה אדונינו מורינו ורבינו

עטרת לראשינו

אבד דקהלתינו דך שנים

ויגוע ויאסף אל עמיו ביום ער"ח

אדר ונקבר באבל גדול לידידים

ביום ר"ח אדר בשנת תר"ד לפק

תנצבה**Itt van elrejtve**

A nagy fényű rabbi,
a neves jámbor, aki tanítónk és mesterünk

Efrájim Fisl

A nagy tudású, szent és igaz emléke legyen áldott, tanítónk
rabbink Jozsef úr fia, emléke legyen áldott

Aki tanítónk és mesterünk volt,

fejünk ékessége,

Községünk rabbija 24 évig.

Megfáradva népéhez tért adár

hónap első napjának előestéjén, eltemették nagy gyászban
barátai társaságában

a hónap első napján 604-ben, a kis időszámítás szerint
[1844].

Legyen lelke belekötve az élet kötelékébe!

Efrájim Fisl halála utána fia, Jozsef Mose vette át a feladatot. Róla az utolsó adatunk, hogy felesége (132. sír) halálakor, 1846 végén még a község aktív rabbija volt. Eltemetve azonban nem Pilisvörösváron van.

109. sírkő

111. sírkő

Jákov úrról csak a sírfelirata alapján van információnk, anyakönyvi adatokkal ebből az időszakból még nem rendelkezünk. A feliratból nem egyértelmű, hogy töltött-e be valamilyen tisztséget, de az bizonyos, hogy a közösség megbecsült tagja volt a „Tórában jártas és Istenfélő férfi”.

86	
<p>פנ</p> <p>איש תם וישר וירא אלהים פעל אורין תליתאי נשא ונתן באמונה והחזיק בניו לתלמוד תורה כשית כ"ה</p> <p>יעקב בן כלב ז"ל</p> <p>נפטר ונקבר בשם טוב ביום עש"ק יא סיון תרט"ל לפק ואבל גדולה</p> <p>ליהודים ירבו כמוהו ע[...]. קהל קדשו ורעהו ב[...]. לחומרה במה יזכה נער את ארחו כמוהו תמיד לעשות להיות שחרית וערבית בתוך ראשונים בבית הכנסת</p> <p>תנצבה</p>	<p style="text-align: center;">Itt van elrejtve</p> <p>A jámbor, egyenes és Istenfélő férfi, aki a hármás Tórával foglalatzkodott becsületesen kereskedett, gyermekeit Tóra-tanulásra nevelte. Tiszteltre méltó ékes neve, a megbecsült úr Jákov, Kálev fia, emléke legyen áldott!</p> <p>Meghalt és eltemették jó hírnévben péntek este sziván 11-én 609-ben, a kis időszámítás szerint. [1849]. Nagy gyász a zsidóságának.</p> <p>Sokan legyenek olyanok, mint ő [...] ?</p> <p>Hogyan tarthatja tisztán életútját az ifjú?⁶ Mint ő tegyen mindig, legyen reggel és este az elsők között a zsinagógában.</p> <p style="text-align: center;">Legyen lelke belekötve az élet kötelékébe!</p>
HÁTOLDAL	
<p>עדה המצבה ועד הגל הזה על מקום</p> <p>התורני הירא ה' מרבים הרר יעקב בן ר' כלב זל</p>	<p>Tanúja ez az oszlop és tanúja ez a kőrákás a helynek, ahol a Tórában jártas és Istenfélő férfi (nyugszik), aki Jákov, Kálev úr fia, emléke legyen áldott</p>

Jákov Bert is csak a sírfeliratból ismerjük, anyakönyvi adatokkal ebből az időszakból még nem rendelkezünk. A samesz, azaz a templomszolgai / templomgondnoki tisztséget töltötte be. Feladata volt az épület gondnokaként a berendezési tárgyak rendben tartása, emellett szervezési feladatok is hárultak rá: az imaidőpontok jelzése, harang helyett kopogtatással hívogatva a közösség tagjait; a szombati Tóra-felolvasáshoz felhívandók megszervezése.

⁶ Zsoltárok 119, 9

94. sírkő

86. sírkő

<p>תחת הגל הזה נקבר ה"ה איש תם וישר כ"ה יאקב בער אשר משמש פה ארבעים שנה רצופים בכל אמצ'י כחו ויגוע ונאסף ביום ש"ק ונקבר ביום א' ב' אייר תרי"א לפק תנצב"ה שם אמו קראסל</p>	<p>94 Ezen a kőrakás alatt van eltemetve az egyenes és jámbor férfi, a tisztelt Jákov Ber aki 40 évig folyamatosan szolgált itt, minden erejével Meghalt szombaton, eltemették vasárnap ijjár 2-án 611-ben, a kis időszámítás szerint [1851]. Legyen lelke belekötve az élet kötelékébe! Anyja neve Kraszl</p>
--	--

A *Husserl* család a 19. századi pilisvörösvári zsidó közösség egyik tekintélyes családja volt, több generációt lehetett nyomon követni az anyakönyvet lapozgatva. A sok információ lehetőséget adott családfájának összeállítására is, amely az anyakönyvi fejezet végén található.

A Bikkur Holim Egylet elnevezése 'beteglátogatást' jelent, de az ilyen egyletek tevékenysége ennél átfogóbb volt: támogatták a rászorulóknak orvosi kezelését, nagyobb helyeken ispotályt tartottak fenn, a munkából kieső családfők családját segítették a betegség idején stb. *Husserl Salamon / Slomo* az egylet gondnokaként az önálló támogatási-segélyezési pénzalap kezelője volt.

זאת מצבת קבורת איש

תם וישר זקן וישיש בן פד

שנים אכל מגיע כפיו כל ימיו

והיה אוכד [!] גבאי דחברה בקור

חולים דפה לערך כ' שנים

ולא נמצא שום עולה בו הה

החבר ר'

שלמה

בן החבר ר' יהושם הוססערל

נפטר יום יט אב

תרל"ד לפק

תנצבה

ושם אמו מינדל

Ez a sírköve

a jámbor és egyenes férfinék, aki magas életkort élt meg, 84 éves volt [halálakor],

keze munkájából élt egész életében.

Az itteni Bikkur Holim Egylet gondnokaként dolgozott

mintegy 20 évig,

és feddhetetlen volt. Ő

a tanult

Slomo úr,

a tanult Jehosua(?) Huszerl úr fia

Meghalt év 19-én

634-ben, a kis időszámítás szerint [1874].

Legyen lelke belekötve az élet kötelékébe!

Anyja neve Mindl

43. sírkő

49. sírkő

43	
<p>אבן בוכים זאת</p> <p>מצבת קבורת האיש הזקן בן שנים ושמנים שנה הלך בדרך הישר כל ימיו ובקהלתינו היה תמיד אחד מהחשובים ה</p> <p>מאיר יהודה ז"ל ממשפחת פירשט מת ביום כ"ט מנחם אב ש תרל"ז</p>	<p>Sírók köve</p> <p>Ez</p> <p>a sírköve annak az idős férfinak, aki 82 éves volt [halálakor], az egyenes úton járt egész életében, és a hitközségben mindig egyike volt a fontos embereknek.</p> <p>Méir Jehuda úr, emléke legyen áldott a Fürst családból Mehalt menahem év 29-én 637-ben, a kis időszámítás szerint [1877].</p>

Fürst Márkus / Meir Jehuda adatai után kutatva megbizonyosodhattam arról, hogy egy kiterjedt család rokoni viszonyainak kibogozása nem egyszerű feladat. A család néhány tagja egymás mellett fekszik a temetőben (42–45. sírok) mégsem világos, hogy egyes családtagok között milyen viszony állt fenn. Samuel Fürst (45.) és Pepi Ballog (44.) férj és feleség voltak, de hogy ők milyen rokonsági kapcsolatban álltak Fürst Márkussal (43.), azt hosszas keresés sem fedte fel. Mivel Márkus 1877-ben halt meg magas kort megérve, az anyakönyvek nem sok információval segítettek munkámat: a születési és házassági anyakönyvei a korai dátumok miatt teljesen hiányoznak. Egyetlen kiegészítő adat bukkant elő, a felesége neve: Pepi Fürst. Azonban nők esetében a férj családnevének használata nagyon megnehezíti a visszakeresést, beazonosítást. Ebben az esetben is ez történt: sem az anyakönyvekben, sem a feliratokon nem sikerült őt megtalálni.

Fürst Márkus tisztsége, hogy egyike volt a „fontos embereknek” azt jelenti, hogy a közösség választott vezetőségének, elöljáróságának egyik tagja volt.

26	
<p>האיש היקר כה שלמה בן אידל מת עשק ט שבט תרן</p> <p>תנצבה</p> <p>Salamon Hartmann alt 60 Jahr gest am 4 Feber 1890 Beträuert v. seinen Kindern und Schwiegersöhne</p>	<p>A drága, tiszteletre méltó férfi</p> <p>Slomo, Eidl fia</p> <p>Mehalt péntek este sevát hónap 9-én 650-ben, a kis időszámítás szerint [1890].</p> <p>Legyen lelke belekötve az élet kötelékébe!</p> <p>Salamon Hartmann meghalt 60 évesen 1890. február 4-én. Gyászolják gyermekei és vejei</p>

26. sírkő

106. sírkő

Hartmann Salamon sírfelirata nem árulja el, hogy milyen szerepet töltött be a közösségben. A halotti anyakönyv említi meg a foglalkozás rovatban: templomszolga (samesz) volt. A család tagjait az anyakönyvben jól lehet követni, felesége, gyermekei egyaránt megtalálhatók a bejegyzésekben. Felesége, Regina Kreitschik az 59. sírkő alatt nyugszik. Hartmann Salamon szüleinek neve a házassági anyakönyvben olvasható: Hartmann Dávid és Lina.

Sindel asszony, polgári nevén Stern Zsófia, Baum Jakab rabbi felesége 1897-ben, 45 évesen halt meg. Felesége halála után a rabbi nem nősült újra, 44 éven át élt özvegyen.

	106
<p>פנ</p> <p>אשת חיל מנאשים באהל תברך אהוב למעלה ונחמד למטה הרבנת הצדיקת מרת שינדל ביום מתה ביום ש"ק כ"ח ניסן שנת תרנ"ז לפק פה ווערעשוואר י"ע"א</p> <p>תנצבה</p> <p>שם אמה שיבה</p>	<p>Itt nyugszik</p> <p>a derék asszony, legáldottabb a sátorlakó asszonyok közt⁷</p> <p>Szeretett az égieknek, és kedvelt a földieknek</p> <p>az igaz rabbifeleség, Sindel Baum asszony</p> <p>Meghalt szent szombaton, niszán hó 2s8-án</p> <p>657-ben a kis időszámítás szerint [1897], itt Vörösváron, az Örökkévaló legyen városunk építője.</p> <p>Legyen lelke belekötve az élet kötelékébe!</p> <p>Anyja neve Seva.</p>

⁷ Bír 5,24.

Baum Jakab, héber nevén Hajjim, a közösség leghosszabban működő rabbija volt, 66 éven keresztül szolgált: 1875-től haláláig, 1941-ig. Utána már betöltetlen maradt a tisztség. Baum kiterjedt levelezésben állt a korszak más orthodox rabbijaival, és nyomtatásban is jelentette meg írásait: *Der „Talmud“ im ungarischen Abgeordnetenhaus* (Vörösvár, 1882) a tisztaeszlári vérvád eseményeivel foglalkozik. Az 1919-es pogrom után már Budapesten élt.

Pollák Jakabot több anyakönyvben (születési, halotti) is sikerült beazonosítani, családfáját mégsem lehetett összeállítani. A tőle elinduló szálak többsége nagyon hamar megszakadt és igen bizonytalanok tűnt. Néhány adalék az életéhez: az adatok egyértelműen állítják, hogy bár Vörösváron született, lakhelye Pilisszentiván volt. Önálló vegyeskereskedőként dolgozott. Felesége Rozner Fanni volt, akiről egyik gyermekük születési anyakönyvi bejegyzésében kiderül, hogy Lovasberényben született. Pollák Jakab 65 évesen halt meg.

A hitközség feje (rasekol), modern kifejezéssel a hitközségi elnök a közösség világi vezetője, egy választott funkció. Elnöknek mindig a közösség egy megbecsült és általában vagyonos tagját választják. Pollákon kívül Szikla József (1928) és Krausz Sámuel (1944) neveit ismerjük ebben a funkcióban.

21	
<p>פנ</p> <p>יעקב איש תם וישר ונדיב לב הקצין והנגיד ירא וחרד על דבר ה' אהוב למעלה ונחמד למטה ראש וראשון בקהילתינו כהרר יעקב פאללאק מת בחצי ימיו ביום כ' לחודש שבט תרנט לפק תנצבה ושם אמו רבקה</p>	<p>Itt van elrejtve</p> <p>Jákov, a jámbor, egyenes, nagylelkű férfi, előkelő vezető, aki tisztelte és ragaszkodott az Örökkévaló igéjéhez. Szerették az égiek és kedves volt a földieknek is. Hitközségünk feje és vezetője, tiszteltre méltó úr Jákov Pollák Meghalt élete teljében sevát hónap 20-án 659-ben, a kis időszámítás szerint [1899]. Legyen lelke belekötve az élet kötelékébe! Anyja neve Rivka</p>
HÁTOLDAL	
<p>Hier ruhen die Sterblichen Reste des allgemein beliebten hochverehrten Herrn Jakob Pollak der zum Schmerze seiner Gattin Kinder und Freunde am 31 Jännär des Jahres 5659 selig entschlafen ist Ruhe seiner Asche!</p>	<p>Itt nyugszanak földi maradványai a közkedvelt és tisztelt Jakob Pollak úrnak, aki hitvestársa, gyermekei és barátai fájdalmára 5659 január 31-én elhunyt. Nyugodjék békében!</p>

21. sírkő

324. sírkő

A *Breuer* család nyomait az anyakönyvekben megtaláltam, de *Mordekhaj* hozzájuk kapcsolódó rokon szálai bizonytalanok. A sírkövek között biztosan csupán egyik gyermekének, Eszter nevű lányának sírját sikerült felfedeznem: 243-as sírkő. Fia, Slomo Zalman Breuer (1850–1926) 1877–1889 között Pápán, majd Frankfurtban volt rabbi. Mordekhaj feleségének az apja pedig a lovasberényi rabbi, Simon Wiener volt.

324	
<p>פ ט</p> <p>הרבני המופלג ובתורה וביראה מורא [...]]</p> <p>מורה</p> <p>מרדכי ברייער</p> <p>זצ"ל</p> <p>אביו של הרב הגאון המפורסם</p> <p>מורה שלמה זלמן ברייער ני</p> <p>אב"ד דק"ק פראנקפורט דמיין [י]עא</p> <p>י"נ בליל ש"ק ה'ניסן</p> <p>ונקבר בכבוד גדול ביום</p> <p>ז ניסן תרס"ז לפק</p> <p>תנצבה</p>	<p>Itt van elrejtve</p> <p>A Tóra kiváló ismerője, és Isten félelemben [...].</p> <p>Tanítónk, mesterünk</p> <p>Mordekhaj Breuer</p> <p>szent emléke legyen áldott</p> <p>Apja a híres nagy tudású rabbinak,</p> <p>tanítónk és mesterünk Slomo Zalman Breuernek,</p> <p>Isten éltesse,</p> <p>aki a Frankfurt am Main gyülekezet rabbija,</p> <p>az Örökkévaló legyen városunk építője</p> <p>Elfáradt és eltávozott szent szombat éjjelén niszán 5-én</p> <p>Eltemették nagy tisztelettel</p> <p>niszán 7-én 667-ben, a kis időszámítás szerint. [1907]</p> <p>Legyen lelke belekötve az élet kötelékébe!</p>

Stierheim Mátyást mind a születési, mind a házassági, mind a halotti anyakönyvekben sikerült beazonosítani. A sok információ lehetőséget adott családfájának összeállítására is, amely az anyakönyvi fejezet végén található. A család származási helyéről azonban az anyakönyvi bejegyzésekben nem szerepelt adat. Stierheim Mátyás személyes vallási elkötelezettségén túl a család társadalmi rangja is indokolta, hogy őt választották a Hevra kadisa / Szent Egylet vezetésére. A hevra kadisa az újkori zsidó közösségekben a halott őrzésétől a temetésen át a gyászolók segélyezéséig, a temető fenntartásáig sokrétű feladatot látott el, a tagok éves tagdíjából és adományokból gazdálkodva. Vagyis más egyletekhez hasonlóan ez is önálló pénzalappal gazdálkodott a közösségen belül, önálló vezetéssel, önálló megnyilvántartással.

11	
<p>פ נ</p> <p>איש חמודות ורב פעלים תמים עם אלקים וגם אנשים שמו נודע בשער בת רבים תם וישר היה בכל מעשיו מגיגע כפיו אכל כל ימי חייו תפארת בניו ורצוי לכל אחיו ה"ה</p> <p>היקר ר מתתיהו שטירהיים ראש ה'חיק' מת בזקנה טובה יום כז חשון תרע לפק תנצבה שם אמו מאכעלע</p>	<p style="text-align: center;">Itt van elrejtve</p> <p>A kedves és dolgos férfi Feddhetetlen az Örökkévalóval és az emberekkel is Hírneve ismert a forgalmas kapukban Jámbor és egyenes volt minden cselekedetében Keze munkájából élt egész életében Fiai ékessége és kedvelték honfitársai aki</p> <p>A drága Matitjahu Stierheim úr a Hevra kadisa elnöke Meghalt szép öregségben hesván 27-én 670-ben, a kis időszámítás szerint [1909].</p> <p>Legyen lelke belekötve az élet kötelékébe! Anyja neve Makhele</p>

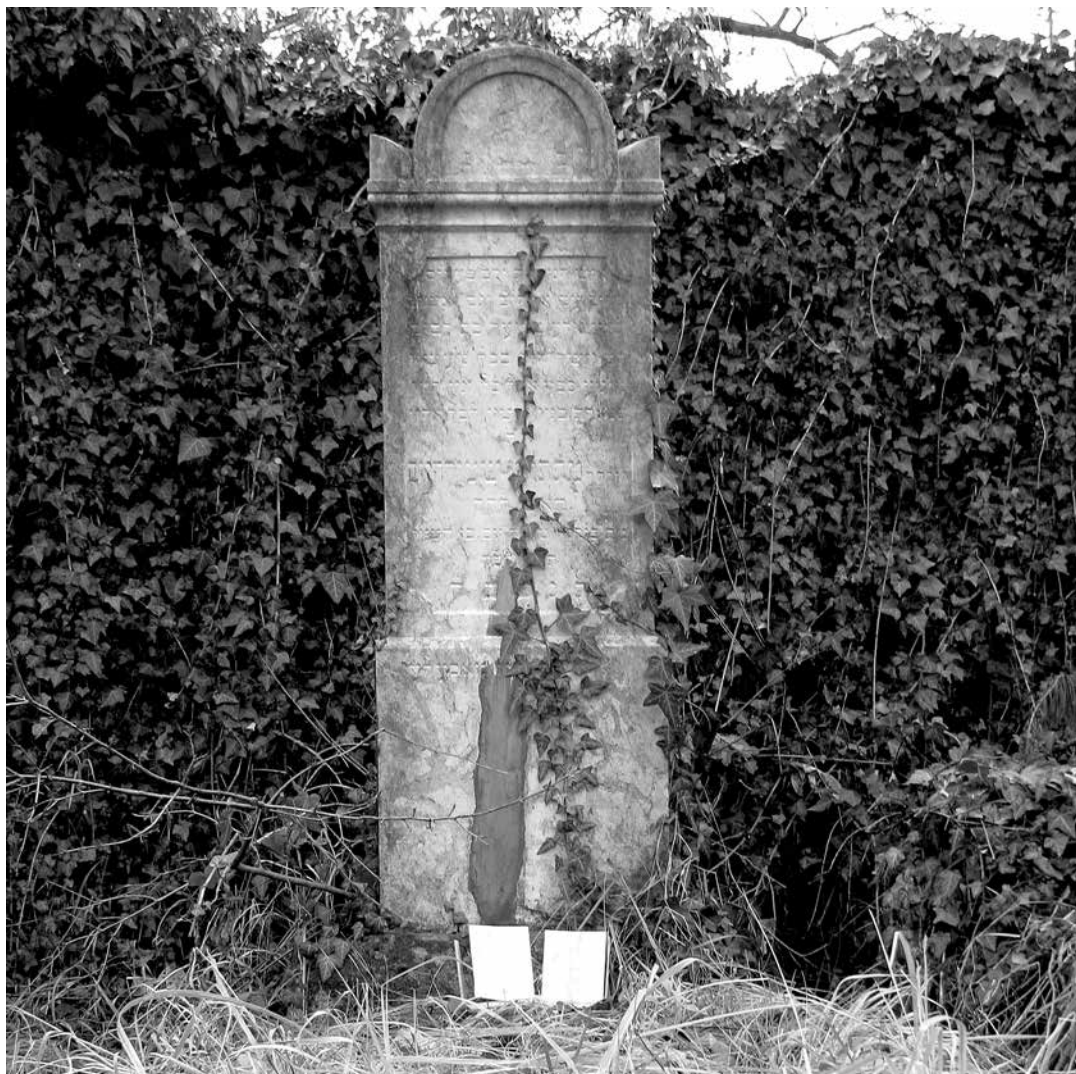
225	
<p>פ ט</p> <p>האשה הצדיקת מרת פיירל ווייס עה בת הרב הג מזה חיים ביום ני מתה כב אייר תרע"ד לפק תנצבה Itt nyugszik Weisz Gyuláné szül Baum Paula</p>	<p style="text-align: center;">Itt van elrejtve</p> <p>Az igaz asszony Pejerl Weisz úrnő</p> <p>A nagy tudású rabbi, tanítónk és mesterünk Hajjim Baum lánya, Isten éltesse Meghalt ijjár 22-én 674-ben, a kis időszámítás szerint [1914].</p> <p>Legyen lelke belekötve az élet kötelékébe!</p>

Baum Paula a híres rabbi, *Baum Jakab* (rabbi: 1875–1941 között) lánya volt. Nagyon fiatalon, 34 évesen érte a halál. Férje, *Weisz Gyula* 1938-ban 64 évesen halt meg. Gépügynökként kereste kenyerét. Mindketten pilisvörösvári származásúak voltak. 1897-ben házasodtak össze, hét gyermekük született.

11. sírkő

225. sírkő

A temető számokban

Statisztikai összeállításom alapja a feliratok alapján elkészült adattár volt. Három témakörben szedgettem össze az adatokat. A temető általános adatai láthatók az első helyen, majd a sírkövek, végül a feliratok egyes adatait számoltam össze. A számokat nemcsak önmagukban, de egymáshoz viszonyítva is érdemes vizsgálgatni, illetve más temetőkkal összevetve.

A TEMETŐ ÁLTALÁNOS ADATAI

A temető összes sírkövének száma	405 darab sírkő
A temető olvasható sírkövei	347 darab sírkő
A temető olvashatatlan sírkövei	58 darab sírkő
A temetőben azonosítható férfi sírok	153
A temetőben azonosítható női sírok	182
A temetőben azonosítható gyereksírok	24
A temető legkorábbi (legöregebb) sírja	205. sírkő (1757)
A temető legfiatalabb sírja	363. sírkő (1954)
A 18. században elhunytak száma	21
A 19. században elhunytak száma	248
A 20. században elhunytak száma	62

A SÍROK KÜLSŐ MEGJELENÉSÉRE VONATKOZÓ ADATOK

A temető legmagasabb sírköve	300 cm magas (1. sírkő)
A temető legkisebb sírkövei	35 cm magas (249. és 258. sírkő)
A temetőben található törött sírkövek száma	34 darab
A temetőben található lekopott sírkövek száma	37 darab
A temetőben található sírkő-csonkok száma	7 darab
A temetőben található megdőlt sírkövek száma	10 darab
A temetőben található ledőlt sírkövek száma	9 darab
A temetőben található festékkel átjavított sírkövek száma	5 darab (87, 88, 106, 109. és 111. sírkő)
A temető márvány sírköveinek száma	7 darab sírkő és egy márványtábla
A kettős sírkövek száma	8 darab sírkő
A mindkét oldalán vésett sírkövek száma	27 darab sírkő
A temetőben található obeliszkok száma	5 darab sírkő

A szimbólum nélküli sírkövek száma	187 darab sírkő
Olyan sírkövek, ahol a szimbólum nem látható	54 darab sírkő
A leggyakoribb szimbólum	Fűzfa (120 darab sírkövön)
A legritkább szimbólumok	Sugaras (248.), díszváza (290.), virág (123. és 400. sírkő)
Olyan sírkövek, ahol a név kiemelt betűit egy keret veszi körül	11 darab sírkő
Olyan felirat, ahol akrosztichon szerepel	24 darab sírkő

A SÍRFELIRATOK ADATAI

Kizárólag héber feliratú sírkövek	230 darab sírkő
Kizárólag német feliratú sírkövek	2 darab sírkő
Kizárólag magyar feliratú sírkövek	7 darab sírkő
Kizárólag jiddis feliratú sírkő	1 darab sírkő
Héber és német feliratú sírkövek	55 darab sírkő
Héber és magyar feliratú sírkövek	20 darab sírkő
Német és jiddis feliratú sírkövek	1 darab sírkő
A feliratokon leggyakoribb családnevek	Ballog kilencszer, Stern nyolcszor fordul elő
A feliratokon legritkábban (csupán egyszer) szereplő családnevek	Abelesz, Baron, Beregi, Betelheim, Eibszitz, Farkas, Feicht, Kalman, Kling, Koldner, Kraus, Lipscher, Lukács, Max, Menczer, Schiller, Terezka
A leggyakoribb héber férfi személynév	Slomo 18 darab, a második leggyakoribb Mose 15 darab.
A leggyakoribb héber női személynév	Rivka 23 darab, a megosztott második helyet foglalja el a Hendl és Gitl (14-14 darab)
A legritkábban (egyszer) szereplő héber férfi személynév	Ansel, Elija, Elkana, Ezra, Gutkind, Iszreil, Jona, Jozl, Kaley, Lázár, Lemil, Matitjahu, Mikhaél, Mokhl, Nakham, Peszah, Rafaél, Salom, Sarga, Szimha, Zelki, Ziskind
A legritkábban (egyszer) szereplő héber, jiddis női személynév, ill. névváltozat	Blume, Brokhe, Certel, Dina, Gitele, Jehudit, Kreszel, Levia, Lola, Makhl, Milka, Milus, Mindel, Merla, Nekha, Nenne, Pejerl, Peszil, Rele, Szerl, Toibe, Tuscha, Ziszl
Olyan feliratok, ahol szerepel a születési dátum	19 darab sírkő
Olyan felirat, ahol nem szerepel a halálozási dátum	72 darab sírkő
Az az év, amikor a legtöbb halottat temették a temetőbe	1847-ből 8 sírkő, 1873-ból 7 darab sírkő, 1877-ből 7 darab sírkő
Az az év, amikor a legkevesebb halottat temették a temetőbe	1757 és 1797 között egy-egy sírkő évente. (kivétel 1788-ban és 1795-ben 2 darab) 1929 és 1939 között egy-egy sírkő évente.
A halálozási dátumokban leggyakrabban szereplő hónapok	adár (február, március) 45 darab, és niszán (március, április) 37 darab

Olyan felirat, amelynek a halálozási dátumában ünnep megnevezése szerepel	29 darab sírkő
Olyan sírfeliratok, ahol a polgári évszám is szerepel	56 darab sírkő
Olyan sírfeliratok, ahol csak a polgári évszám szerepel	33 darab sírkő
Szerepel a halott kora	83 darab feliraton
A temetőbe eltemetett legöregebb halott	96 év (231. sírkő)
A temetőben sírkövet kapott legfiatalabb halott	1 és fél év (290. sírkő)
Szerepel a halott polgári neve	96 darab feliraton
Szerepel az elhunyt származási helye	10 darab feliraton
Szerepel az elhunyt vagy közeli családtagjának hitközségben betöltött tisztsége	43 darab feliraton
A pilisvörösvári halotti anyakönyvekben megtalált, beazonosított halottak száma	136 személy

SZÖVEGKÖZLÉS ÉS ADATTÁR

A szövegek közlés elvei és az adattár leírása

A SZÖVEGKÖZLÉS ELVEI

A következő nagy fejezetben a pilisvörösvári temető valamennyi sírjának feliratát olvashatjuk. Minden sírhelyet számba vettem, még a csonkokat is, ezért is áll sok sorszám mellett az Olvashatatlan megjegyzés. A rosszabb állapotú sírfeliratok töredékes szövegét is igyekeztem pontosan lejegyezni, bár sokszor sajnos egész sorok voltak kibetűzhetetlenek. A temető felirataival töltött hosszabb idő és a más zsidó temetőkben szerzett gyakorlat segítségével a sablonos, visszatérő formulákat – ahol biztos voltam a hiányzó szövegben – szögletes zárójelben beillesztettem a szavak hiányzó részeibe.

A sírfeliratok betűhív közlésére törekedtem. A szöveget igyekeztem minden részletében megőrizni és visszaadni, a kiemelés (eltérő betűméretet stb.). Központosítást, rövidítést csak ott használtam, ahol ez a sírkövön is látható. Egyetlen kivételt az évszámok – zsidó naptár szerint megadott számérték – után használt a „kis időszámítás szerint” rövidítések képeznek. A feliratokon ez gyakran ligatúra, ám a technikai nehézségek miatt a szövegek közlésben egyszerű rövidítésként jelenik meg. Hasonlóan a betűdízítéseket és a különböző betűtípusokat sem tudtam nyomtatásban visszaadni.

A megjegyzések között szerepeltettem (Bányai Viktória munkája nyomán) a sírfeliratokba beemelt bibliai idézetek, fordulatok eredetének azonosítását is. Azokat a fordulatokat azonban, amelyek már a feliratok állandó formuláivá váltak, nem jelöltem minden előfordulásnál, így például a záróformula (הַ לַמָּוֹת / Legyen lelke bekötve az élet kötelékébe!) 1 Sámuel 25,29-ből származását, a férfiak Jób 1,1-ből, a nők Példabeszédek 31,10-31-ből átemelt szokásos dicsérő fordulatait.

ALKALMAZOTT JELÖLÉSEK

[.] vagy [...], [...]	kitört, kopott, olvashatatlan betű(k), szó
[.....]	kitört, kopott, olvashatatlan sor
[~~⌘~~]	kiegészítés
[!]	téves vagy a szokásostól eltérő írásmód

AZ ADATTÁR LEÍRÁSA

A sírfeliratok szövegeit hely hiányában nem fordítottam le teljesen terjedelmükben, hanem igyekeztem az azokban szereplő összes fontos adatot egy adattárba kigyűjteni, összerendezni. Ezek az adatok természetesen nem ilyen sorrendben olvashatók a sírköveken, de az áttekinthetőség érdekében ragaszkodtam egy egységes rendszerhez. A feliratokból kiolvasható adatokon túl az adattár – amennyiben rendelkezésünkre áll – az elhunytak halotti, házassági, születési anyakönyvi adatait, illetve a sírkő bizonyos jellemzőit is közli. Az adatok forrásának megfelelően három kategóriát ál-

lítottam fel, melyekre az adattár nagy nyomtatott betűi utalnak: F = felirattól származó információk, A = anyakönyvi adatok, K = a kő jellemzői. Mindhárom kategórián belül kis nyomtatott betűvel jelzett sorokba rendeztük az azonos adatokat. Ezek rendjét, értelmezését az alábbi sablonok mutatják be.

Az egyes feliratok után közölt adatok mennyisége különböző, attól függően, hogy a felirat mit tartalmazott, van-e anyakönyvi adat stb. Az üres sorokat elhagytuk. Azoknál a síroknál, ahol két személy nyugszik, ott az F és A kategóriákat személyenként megismételtük, míg a K-t egyben közöljük.

FELIRATBÓL SZÁRMAZÓ ADATOK (F)

	A sírkő száma		198
a	Halott neve átírva magyarra	a	Perl
b	Szülők nevei	b	Ráhel
c	Asszony esetében a férje neve	c	Smuél Rein
d	Születési dátum	d	
e	Halálának időpontja, életkora a halálakor	e	Meghalt tammúz 25-én 698-ban (1938 július 24), 63 év
f	Halott latin betűs neve, ha az a sírkövön olvasható	f	Rein Samuné
g	Asszonyok esetében leánykori név	g	Goldschmied Paula
h	Egyéb információ	h	

„a” sor

a	Halott neve átírva magyarra
---	-----------------------------

A „a” betűvel jelölt helyeken a feliratban szereplő héber betűs nevet találjuk latin betűs átírással. Az átírás során két elvet alkalmaztam.

Amennyiben egy jól beazonosítható német nevet olvastam, akkor igyekeztem azt németesen írni.

Ha a síron szereplő névnek nem volt németes csengése, azt egyszerűen átbetűztem.

„e” sor

e	Halálának időpontja
---	---------------------

Az „e” betűvel jelölt sorok három információt is tartalmaznak.

A halálozás időpontjának meghatározása a sírkövön szereplő héber dátum fordításaként – zsidó naptár szerinti évszámot, hónapot és napot megadva.

Ha a sírfelirat tartalmazza a polgári időszámítás szerinti dátumot, akkor zárójellel elválasztva következik a zsidó naptár szerinti dátum után. Ha a felirat nem tartalmazza, akkor szintén zárójelben közöljük az átszámított évszámot.

Végül a halott életkora elhunytakor.

„h” sor

h	Egyéb információ
---	------------------

Olyan adatok szerepelnek itt, amelyek még fontos információkat adhatnak a halotról (pl. származási helyek, a hitközségben betöltött funkció, utódaik száma, neve, stb.). Ezek az adatok elszórta és ritkán fordultak elő a feliratok szövegében.

ANYAKÖNYVI ADATOK (A)

a	Halotti anyakönyvi szám	a	1938/53
b	Halotti anyakönyvi név	b	Goldschmied Paulina
c	Házassági anyakönyvi szám	c	
d	Születési anyakönyvi szám	d	
e	Születési anyakönyvi név	e	

„Hal. Ház. Szül.” sorok

Halotti, Házassági, Születési anyakönyvi szám

1895 előtt a halotti anyakönyvezés felekezetenként elkülönítetten történt, csak 1895 után vált kötelezővé a polgári anyakönyvezés. Két levéltárból gyűjtöttem adatokat: a Magyar Országos Levéltárból és a Pest Megyei Levéltárból. Az Országos Levéltárban a legkorábbi adatokat már az 1830-as évektől találtam. A sírok beazonosítása ebből a korszakból volt a legnehezebb és legbizonytalanabb, hiszen a sírok közül nem egy igen rossz állapotban van, az adatok nehezen olvashatók, és a sírkövön szereplő nevek sem mindig adnak pontos eligazítást. A legtöbb gondot a női sírok beazonosítása jelentette. Ha a sírkövön csak a halott személyneve szerepelt, akkor azt szinte lehetetlen volt megtalálni az anyakönyvben. Nagy bizonytalanságot okozott, hogy az anyakönyvekben az asszonyok nevét nem egységesen regisztrálták. Gyakran előfordult, hogy férjes asszonyokat leánykori nevükön jegyeztek be, illetve, hogy a férj vezetéknevével, de a nő utónevével. Azokban az anyakönyvekben, ahol a hátramaradt házastárs neve is szerepelt, egyszerűbben lehetett meglesni a keresett személyeket. 1895 után a sírok minőségének javulása és az anyakönyv-vezetés következetesebb volta miatt a megtalált személyek száma jelentősen megnőtt. A házassági anyakönyvekben megkönnyítette a keresést az sok adat, amelyek egy-egy házassági eseményhez bejegyeztek. Sok esetben párhuzamosan kerestem a halotti és a házassági anyakönyvekben. A születési anyakönyvekben való kutatás nagyon elenyésző eredményt hozott. 16 személyt tudtam mindössze beazonosítani a születési anyakönyvekből. Ennek több oka is lehet. Az első ok, hogy a XIX. század elején születési anyakönyvbe lejegyzett személyek sírkövei feltételezhetően az 1900-as évekig bezárólag kereshető a temetőben. Ebben a korszakban a sírkövek állapota elég változó, számos olvashatatlan vagy rosszul olvasható sírkő megnehezítette a beazonosítást. Továbbá a később született (XIX. század vége, XX. század eleje) gyermekek egyrészt már abban korban éltek, amikor a vészidőszak idején deportálták a lakosság nagy részét, tehát ennek megfelelően sírkövük nem található a sírkertben.

Az anyakönyvi számnak két összetevője van:

- Az első szám az évet jelöli, melyben a halálozás, házasság, születés megtörtént.
- A per-jel (“/”) utáni szám jelzi azt, hogy az adott évben hanyadik bejegyzésben találtam rá a keresett személyre.

Amennyiben az anyakönyvi beazonosítása bizonytalan, azt a szám után (?) jelzi.

„Hal. n Ház. n Szül. n” sorok

	Halotti, Házassági, Születési anyakönyvi név
--	--

A nők esetében, amennyiben lehetséges volt, a leánykori nevet is feltüntettem. A születési anyakönyvekben 1890 után kezdték el a személynevek mellett a családneveket feljegyezni. Ezt a folyamatot tükrözi az adattár is.

A KŐJELLEMZŐI (K)

a	A kő mérete (magasság × szélesség, cm)	a	46 × 127 + 60
b	A kőforma besorolása, stílusjegyek	b	Hullámíves lezárású (II. A), széles szalagkeret
c	Motívum, a szöveg tagolása, egyes részek kiemelése	c	fűzfa, névkiemelés
d	A felirat nyelvezet	d	héber, magyar
e	Sírkő állapota	e	olvasható
f	Utalás a képmellékletre	f	

A pilisvörösvári zsidó temető feliratai és adattára

1

פנ

איש יקר ונכבד
תמים עם אלקים
וגם עם אנשים
צדק היה בדרכיו
וישר בכל מעשיו
משען אביונים
תפארת בניו ובנותיו
כה ר משה שטערן
נאסף אל עמו
ביום י"א כסלו תרס"ג
תנצבה
שם אמו נעטל

משה שטערן

- F a Mose Stern
b Netl
e Meghalt kiszlév 11-én 663-ban
(átszámítva: 1902)
- K a 92×300
b Félköríves oromzat, a párkány sarkain akrotérionokkal (V. A)
c motívum nincs, név kiemelés
d héber
e borostyán teljesen benőtte

2

פנ

האשה הצנועה והמהוללה
פאר בעלה ותפארת בניה
ידה פרשה לעניים ואביונים

גבירת מהוללה בחכמה
ובמעשים
לא ישחכו זכרונה
ושמה הטוב
הלא היא האשה הצדקת מרת
פיגלה שטערן
מתה בשם טוב יום ד' לחדש
ניסן שנת תרס"ז לפ"ק
תנצבה
ושם אמה נחמה
Stern Fani
sz. Tauber

פיגלה שטערן

- F a Feigle Stern
b Nehama
e Meghalt niszán 4-én 667-ben
(átszámítva: 1907)
f Stern Fani
g Tauber
- K a 92×280
b Egyedi forma, pilaszterek, a szövegmező félköríves lezárású
c motívum nincs, név kiemelés, akrosztichon
d héber, magyar
e jó állapotú, olvasható

3

פנ

איש חמודות ורב פעלים
שמו הטוב נודע בשער
בת רבים תם וישר

היה בכל מעשיו
תפארת בניו ובני בניו
ה"ה היקר ר'
דוד שטיינער
הכהן
מת בן פ"ט שנים
ח"י ניסן תרע"א לפק
שם אמו ריזל

דוד שטיינער הכהן

- F a Dávid Steiner ha-Kohén
b Reizl
e Meghalt niszán 18-án 670-ben
(átszámítva: 1910), 89 év
h Kohanita
- A a 1910/113
b Steiner Dávid
- K a $31 \times 100 + 18$
b Obelisz (IV. C)
c kohanita áldást osztó kezek, név kiemelés
d héber, ledőlt, a másik oldal nem olvasható
e ledőlt, olvasható

4

פנ
יצחק יהודה בן יטל
נפטר בשם טוב
ביום כ"ה ואדר תרע"ג לפק
תנצבה

Itt nyugszik
a hú hitvestársa
a legjobb édesatyja
Balog Lipót
meghalt 1913 április 2-án
jámbor és istenfélő
életének 85.ik évében
Béke hamvaira!

יצחק יהודה

- F a Jichák Jehuda
b Jitl
e Meghalt adár-II 25-én 673-ban
(1913 április 2), 85 év
f Balog Lipót
- K a $49 \times 56 + 97$
b Félköríves oromzat, a párkány sarkain
akrotérionokkal (V. A)
c fűzfá, név kiemelés
d héber, magyar
e ketté tört

5

פנ
ישראל בן פעסל
נפטר בשם טוב י"ב לחדש תשרי
בשנת תרע"ז לפק

ישראל

- F a Jiszráél
b Peszl
e Meghalt tisri 12-én 677-ben
(átszámítva: 1916)
- K a $55 \times 23 + 103$
b nem látható
c fűzfá, név kiemelés
d héber, ledőlt, a másik oldal nem olvasható
e ledőlt, borostyán teljesen benőtte

6

פט
רבקה בת פעסל
Meghalt 1928 dec.20
תנצבה

רבקה

- F a Rivka
b Peszl
e (1928 december 20)

- K a $45 \times 47 + 120$
 b nem látható
 c fűzfa, név kiemelés
 d héber, magyar
 e borostyán teljesen benőtte

7

Olvashatatlan
 [hiányos]

- K a $54 \times 17 + 120$
 b Trapéz lezárású (III. A)
 c nem felismerhető
 d nem látható
 e a szöveget tartalmazó kis tábla kitörött

8

Hier ruht
 der unvergessliche
 Gatte und Vater
Levi Stierheim
 entschlafen
 am 7-ten Sept. 1917.
 im 84-ten Lebensjahre
 Tief und Stets betrauert
 von seiner teuren Gattin
 und seinen dankbaren
 Kindern

פ ט
עלקע בת גיטעלע
 אלט 87 יאהר געש'ט
 תרצ"ד ב טבת
 תנצ"ב

עלקע

- F a Elke
 b Gitele
 e Meghalt tévét 2-án 694-ben
 (átszámítva: 1933), 87 év
- A a 1934/97
 b Keiner Erzsébet

- K a $34 \times 40 + 96$
 b Obelisz (IV. C)
 c nem látható, név kiemelés
 d német, ledőlt
 e ledőlt, olvasható

- F e (1917 szeptember 7), 84 év
 f Levi Stierheim

- A a 1917/283
 b Stierheim Löwy
 d 1830
 e Löwy

- K d héber betűs német

9

מ"ג

Markus Geschmay
 geboren 1. Jänner 1854.
 gestorben 29. Jänner 1918.
Marie Geschmay
 geb. Steiner
 geboren 13. Februar 1855.
 gestorben 14. November 1932.

- F d (1854 január 1)
 e (1918-január 29)
 f Markus Geschmay

- A a 1918/19
 b Geschmay Márk
 c 1879/2

- K a $47 \times 57 + 124$
 b Trapéz oromzatú (III. B)
 c motívum nincs, név kiemelés
 d német, héberül csak a halott nevének
 monogramja
 e jó állapotú, olvasható

- F d (1855 február 13)
 e (1932 november 14)
 f Marie Geschmay
 g Steiner

- A a 1932/128
 b Geschmay Márkusné
 c 1879/2

- K d német

מת בזקנה טובה יום כז חשוך
תרע לפק
תנצבה
שם אמו מאכעלע

מתתיהו שטירהיים

- F a Matitjahu Stierheim
b Makhele
e Meghalt hesván 27-én 670-ben
(átszámítva: 1909)
h A hevra kadisa elnöke volt.
- A a 1909/226
b Stierheim Mátyás
c 1866/2?
d 1832
e Matias
- K a 51×154
b Félköríves oromzat, a párkány sarkain
akrotérianokkal (V. A.)
c fűzfá, név kiemelés
d héber
e borostyán teljesen benőtte

10

פנ

איש יקר ונכבד החרד על דבר ה
ומושלים במעלות טובות
כה ר יח[!] יאל שרייבער עה"ש
נפטר ה תשרי תרע"ט

תנצבה

Felejthetetlen apánk
Schreiber Jakob

élt 61 évet

Meghalt 1918 szept 11.

Nyugodjék békében

יה[!] יאל שרייבער

- F a Jehiél Schreiber
e Meghalt tisri 5-én 679-ben (1918
szeptember 11), 61 év
f Schreiber Jakob
- A a 1918/163
b Schreiber Jakob
c 1884/3
d 1837
e Jacok
- K a 57×15+122
b A félköríven kiülő profilizott keretezés
c motívum nincs, név kiemelés
d héber, magyar
e jó állapotú, olvasható
f Fénykép a képmellékletben

11

פנ

איש חמודות ורב פעלים
תמים עם אלקים וגם אנשים
שמו נודע בשער בת רבים
תם וישר היה בכל מעשיו
מיגיע כפיו אכל כל ימי חייו
תפארת בניו ורצוי לכל אחיו
ה"ה

היקר ר מתתיהו שטירהיים
ראש ה'חק'

12

Hier ruhet

Karl Keiner

gestorben

in seinem 59-ten Lebensjahre

am 6-ten Tag im Monate CHESCHVAN

5670

Friede seiner Asche!

Tief betrauert

von seiner Gattin,

Kinder, Schwiegersohn

und Schwiegertöchter.

- F e Meghalt hesván 6-án 5670-ben
(átszámítva: 1909), 59 év
f Karl Keiner
- A a 1909/203
b Keiner Károly
c 1877/2

- K a $42 \times 43 + 123$
 b Obelisz (IV. C)
 c nem látható, név kiemelés
 d német, ledőlt, a másik oldal nem olvasható
 e ledőlt, olvasható

13

פנ

איש חמודות ורב פעלים
 תמים עם אלקים וגם אנשים
 תפארת אשתו בניו ובנותיו
 דרש שנב[!] לעמו ורצוי לאחיו
 עולתה לא נמצא במעשיו
 ה"ה הנעלה
 כהרר ישעיה געשמאי
 מת בחצי ימיו בן מ"ו שנים
 רח כסלו תר"ס"ט לפק
 תנצבה
 שם אמו קילה

ישעיה געשמאי

- F a Jesaja Geschmay
 b Keila
 e Meghalt kiszlév hónap első napján 669-ben
 (átszámítva: 1908), 46 év
- A a 1908/253
 b Geschmay József
- K a 52×162
 b Félköríves oromzatú (I. B), pilaszterek,
 mélyített szövegmező
 c motívum nincs, név kiemelés
 d héber
 e borostyán egy részét benőtte

14

Olvashatatlan

- K a $42 \times 75 + 107$
 b Obelisz (IV. C)
 c nem látható
 d nem látható
 e ledőlt, olvashatatlan

15

[..]
 הענדל
 מאנהיים
 [...]

הענדל מאנהיים

- F a Hendl Manheim
- K a $33 \times 70 + 117$
 b nem látható
 c nem látható, név kiemelés
 d héber
 e ledőlt

16

פנ

[...] א'יש [נח]מד ונכב[ד] ויקר[...]
 [..] בניו ובנותיו [..]שען [..]
 [...] אלקים [...] [..]
 תם וישר היה בכל מעשיו
 [ואהוב לאחיו כל ימי חייו [..]
 ה"ה הנעלה
 [..] אליעזר בן הענ [..]
 באלאג עה"ש
 נאסף אל אבותיו ביום
 חשון שנת תר"ס"ה לפק [..]
 תנצבה
 5665

HÁTOLDAL

Hier ruhen
 die sterblichen Reste
 eines edlen hochverehrten Mannes
 unseres theueren Vaters
 Herr **Lázár Ballog**
 gestorben am 4-ten November 1904
 Tief betrauert
 von seinem Hinterbliebenen
 Ruhe seiner Asche!

אליעזר

- F a Eliezer
 b [...] Ballog
 e Meghalt hesván [...] 665-ban (5665) (1904 november 4)
 f Lázár Ballog
- A a 1904/140
 b Ballog Lázár
 c 1874/3
 d 1850
 e Lasar
- K a 55×16+146
 b Félköríves oromzatú (I. B), pilaszterek, mélyített szövegmező
 c fűzfa, név kiemelés
 d héber, német
 e a sírkő szélén a szöveg rosszul olvasható

17

פ [.]

איש חמודות [...] פעלים

אביונים [...]..]

כל ימיו [...] [...]

כל מעשיו [...] [...]

הנעלה [...]..]

ם כהן עהש [...]..]

שנים ביום כ טבת [...]..]

תניצ'ביה' [...]..]

שם אמו לאה

ם הכהן [...]..]

- F a [...]m Kohen
 b Lea
 e Meghalt tétvét 20-án [...]
- K a 43×113
 b nem látható
 c nem látható, név kiemelés
 d héber
 e a sírkőre egy mogoró bokor nőtt, nehezen hozzáférhető

18

פנ

אשת חיל מנשים באהל תברך

עטרת בעלה ובניה

הה מרת רחל פלאטשעק

בת הענדל

מתה ביום ד דחוהמ פסח שנת תרסח

תנצבה

Hier ruhen

die sterblichen Reste der geehrten

Frau Róza Platsek

in[...] [...] gestorben am 20 märz

Friede ihrer Asche!

1908

רחל פלאטשעק

- F a Ráhel Platsek
 b Hendl
 e Meghalt peszah félünnepének 4. napján 668-ben (1908 március 20)
 f Róza Platsek
- A a 1883/1 házassági anyakönyv alapján
 b Platsek Rozalia
 c 1883/1
- K a 74×110
 b Félköríves oromzat, a párkány sarkain akrotérionokkal (V. A)
 c fűzfa, név kiemelés
 d héber, német
 e olvasható

19

פנ

איש אמונים הלך נכחות אכל מיגיע

כפו ועמלו כל ימיו רצוי לכל אחיו כל ימי

חיו

הה הנעלה הישיש כה

ר אשר פלאטשעק בן שרה לאה

מת ביום כ"ב טבת שנת תר"ס"ב לפק

תנצבה

Hier ruhet
Johan Placsek
alt 84 Jahre
ges. den 1. Jan 1902
Friede seiner Asche!
Tief betrauert von seiner Gattin
Kindern und Enkeln

אשר פלאטשעק

- F a Ásér Placsek
b Szara Lea
e Meghalt tétvét 22-én 662-ben
(1902 január 1), 84 év
f Johan Placsek
- K a 79×148
b Félköríves oromzat, a párkány sarkain
akrotérionokkal (V. A)
c fűzfa, név kiemelés
d héber, német
e a sírköre egy bokor nőtt, nehezen
hozzáférhető

20

פנ

איש תם וישר
הה ר מאיר נתן בן
הה ר אליעזר [!]
קליינשטיין
נפטר יד כסליו
שנת תרסא
תנצבה

מאיר נתן

- F a Méir Nátán
b Eliezer Kleinstein
e Meghalt kiszlev 14-én 661-ben (átszámítva:
1900)
- A a 1900/131
b Kleinstein Mór
c 1867/2

- K a 47×20+124
b Obelisk (IV. C)
c motívum nincs, név kiemelés
d héber
e olvasható

21

פנ

יעקב איש תם וישר ונדיב לב
הקצין והנגיד ירא וחרד על דבר ה'
אהוב למעלה ונחמד למטה
ראש וראשון בקהילתינו
כהר ר יעקב פאללאק
מת בחצי ימיו ביום כ' לחודש שבט
תרנט לפק תנצבה
ושם אמו רבקה

HÁTOLDAL

Hier ruhen die Sterblichen Reste
des allgemein beliebten hochverehrten
Herrn
Jakob Pollak
der zum Schmerze seiner Gattin
Kinder und Freunde
am 31 Januar des Jahres 5659
selig entschlafen ist
Ruhe seiner Asche!

יעקב פאללאק

- F a Jákov Pollák
b Rivka
e Meghalt sevát 20-án 659-ben (5659 január
31) (átszámítva: 1899)
f Jakob Pollak
h Hitközségi elnök
- A a 1899/10
b Pollák Jakob
d 1833
e Jakob

- K a 64×155
 b Félköríves oromzat, a párkány sarkain akrotérionokkal (V. A)
 c motívum nincs, név kiemelés
 d héber, német
 e olvasható
 f Fénykép a képmellékletben

22

פנ

איש אשר הלך בדרך הישר ועסק
 במזומן באמונה ופירנס אשתו
 ובניו בכבוד מכספו חון דלים
 ומלחמו נתן לרעבים והלך במבחר
 שנותיו לעלמא דקשוט ה"ה ה' ר'
 ליפמאן בן הה' ר' שלמה מאנהיים
 שמת בשם טוב ביום ש"ק כ"ז תשרי
 שנת תרנח לפ"ק
 תנצבה
 ושם אמו הענדל

HÁTOLDAL

Hier ruhet
Herr Leopold Manheim
 gestorben am 27-ten Tischri
 23-ten oktober 1897
 in seinem 50-ten Lebensjahre
 Tief betrauert von seiner
 Gattin, Kindern und Ferwante
 Friede seiner Asche!

ליפמאן

- F a Lipman
 b Slomo Manheim és Hendl
 e Meghalt tisri 27-én szombaton 658-ban (1897 október 23-án), 50 év
 f Leopold Manheim
- A a 1897/116
 b Manheim Lipót
 c 1881/3

- K a 55×139
 b Félköríves oromzat, a párkány sarkain akrotérionokkal (V. A)
 c fűzfá, név kiemelés
 d héber, német
 e a hátulja erősen töredezett, rosszul olvasható

23

[törött]

ש באללאק

שמת כ טבת שנת תרנו לפק
 תנצבה
 ושם אמו הענדל

ש באללאק

- F a S[...] Ballog
 b Hendl
 e Meghalt tévét 20-án 656-ban (1896)
- A a 1896/173?
 b Balog Manó
- K a 50×60+86
 b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C)
 c nem látható, név kiemelés
 d héber, német
 e ketté tört, ledőlt

24

[törött]

כל ימי חייו

כיהר'

קלמן דעליקאט

מת בן פ"ד שנים

י"ג כסליו שנת תרנ"ז

שם אמו רחל

תנצבה

HÁTOLDAL

Hier ruhet
Karl Delikat
alt 82 Jahre
gestorben den 18. November
1896
Friede seiner Asche!
Tief betrauert von seinen
treuen Kindern und Enkeln

קלמן דעליקאט

- F a Kalman Delikat
b Ráhel
e Meghalt kiszlév 13-án 657-ben
(1896 november 18), 84/ 82 év
f Karl Delikat
- A a 1896/162
b Delikát Károly
c 1867/1
- K a 49×65+?
b nem látható
c nem látható, név kiemelés
d héber, német
e ketté tört, ledőlt

25

פנ

[איש תם וישר ירא ון|חרד
על דבר ד
אהוב |ל|מעלה ונחמד למטה
תמים עם אלקים וגם עם
אנשים
תפארת בנים בני בנים
הה כהר ר
דניאל טויבער
נפטר בשיבה טובה בן פד שנים
יום י אב שנת תרנד לפק
תנצבה
שם אמו טויבה

דניאל טויבער

- F a Daniel Tauber
b Toibe
e Meghalt év 10-én 654-ben (átszámítva:
1894), 85 év
- A a 1894/?
b Tauber Dániel
- K a 48×97
b A félkörív és a függőleges oldalak
összeillesztésénél kis vízszintes átkötés
(I. C)
c fűzfa, név kiemelés
d héber
e olvasható

26

האיש היקר כה
שלמה בן אידל
מת עשק ט שבט תרן
תנצבה
Salamon Hartmann
alt 60 Jahr
gest am 4 Feber 1890
Betrauert v. seinen Kindern
und Schwiegeröhne

שלמה

- F a Slomo
b Eidl
e Meghalt sevát 9-én péntek este 650-ben
(1890 február 4), 60 év
f Salamon Hartmann
- A a 1890/?
b Hartman Salamon
c 1860/3
- K a 52×84
b A félkörív és a függőleges oldalak
összeillesztésénél kis vízszintes átkötés
(I. C)
c fűzfa, név kiemelés
d héber, német
e olvasható

HÁTOLDAL

Hier ruhet meine theuere

[...] Mutter

Frau

Hanni Balog

die zum Schmerze

ihrer Sohne LÁZÁR

am [...] September 1888

[.....]

Friede ihrer Asche!

Hier ruhet mein [...]

unvergessliche Vater

Moritz Balog

der zum Schmerze

seine Sohne LÁZÁR

am 19 [...] 1889

Friede seiner Asche!

הענדל באלאג

F a Hendl Balog

e (1888 szeptember [..])

f Hanni Balog

h fia neve Lázár

A a 1888/7

b Stern Hanni

K a 73×153

b Kettős kótábla forma (VI.)

c fűzfa, név kiemelés

d héber, német

e a héber oldal szinte olvashatatlan

מעלקה באלאג

F a Meleke Balog

e (1889 [...] 19)

f Moritz Balog

A a 1889/1

b Ballog Mór

K d héber, német

איש תם וישר זה היקר

והמושלם כהרר

מרדכי שטערן

מצא תן בעיני אלהים ואהב כל ימי חייו

רצוי לרוב אחיו ודורש טוב לעמו

דלים ואביונים חנן מלחמו ומכספו

כל ימי חייו אדם יקר ונדיב נדיבות היה

ירא אלהים וסור מרע צדק באמנתו היה

שאריית בדרך הניח אחריו לבנות ובנים

טוב עין היה לקרובים וגם לרחוקים

על כן כל בית ישראל יבכו אחריו

רש ועשיר היו אהביו ומכבדיו

נאמן היה בכל מעלליו דרכי נעם כל דרכיו

מת בשם טוב יום א דר"הש

ונקבר בכבוד גדול ביום ב דר"הש

שנת תרמ"ט לפק

תנצבה

HÁTOLDAL

Hier ruhen

die sterblichen Reste

unseres theueren unvergesslichen Vaters

des allgemein verehrten Herrn

Markus Stern

der zum Schmerze seiner Kinder
Schwiegersöhne Enkel und Freunde
in seinem 66ten Lebensalter
am 6. September 1888.
durch den Tod entriffen wurde
Friede seiner Asche!

מרדכי שטערן

- F a Mordekhaj Stern
e Meghalt ros ha-sána első napján, eltemették
ros ha-sána második napján 649-ben (1888
szeptember 6), 66 év
f Markus Stern
- A a 1888/6
b Stern Márk
- K a 79×230
b Háromszög oromzat, a sarkokon
akrotérionokkal (V.C), pilaszterek
c motívum nincs, név kiemelés, akrosztichon
d héber, német
e olvasható
f Fénykép a képmellékletben

29

Olvashatatlan
[kidőlt]

- K a 47×160
b Félköríves oromzat, a párkány sarkain
akrotérionokkal (V. A)
c motívum nincs, nem látható
d nem látható
e ledőlt, olvashatatlan

30

פנ

אשה יראת ד' היא תתהלל
האשת חיל מרת
גיטל

אשת כהרר דוד קיינער ע'ה'ש'
גמלה טוב כל ימי חייה

יראת ד' למדה את בניה
טובה היתה לאביונים ולדלים
לחמה נתנה להם וגם ליתומים
קמו ויאשרוה מעשיה הטובים
יעלו לשמים על קנפי מרומים
יקרה היתה לבעל נעוריה
נחמד למטה ואהב למעלה
על כן זכרונה תהי לברכה
רבים יהללו את פרי ידיה
נפטרה בשם טוב ונקברה בכבוד
גדול ביום ד' ד'ח'ה'מ' פסח
שנת תרמ"ז לפק
תנצבה
ושם אמה בלומה

HÁTOLDAL

Hier ruhet
Karolina Keiner
geboren **Mahler**
gestorben am 20ten Nissan 5647
(14.ten April 1887)
in ihrem 62.ten Lebensjahre
Tief betrauert von ihren zehn Kindern
Enkeln Schwiegersöhnen und
Schwiegertöchtern
Friede ihrer Asche!

גיטל

- F a Gitl
b Blume
c Dávid Keiner
e Meghalt és eltemették peszah félünnepének
4. napján 647-ben (1887 április 14), 62 év
f Karolina Keiner
g Mahler
- A a 1887/2
b Keiner Karolin
- K a 57×160
b Félköríves oromzat, a párkány sarkain
akrotérionokkal (V. A), pilaszterek
c fűzfá, név kiemelés, akrosztichon
d héber, német
e igen megdőlt, ennek ellenére jól olvasható

31

[kidólt]

HÁTOLDAL

Hier ruhet

Aron Balogh

gestorben im 13 November 1886 זמרת

in seinem 51-t Lebensjahre

Tief betrauert von seinen Kindern,

Lina, Regine, Max, Gustav

und Marton

- F e (1886 november 13), 51 év
 f Aron Balogh
 h gyermekeinek neve: Lina, Regine, Max, Gustav, Marton

- A a 1886/11
 b Ballog Áron
 c 1862/5
 d 1835
 e Aaron

- K a 75×230
 b Háromszög oromzat, a sarkokon akrotérionokkal (V. C)
 c nem látható, név kiemelés
 d német, ledólt, a másik oldal nem olvasható
 e ledólt, csak a hátoldal olvasható

32

יהושע לא מש מתוך האהל

קינה וקול בכי על

פטירת אבינו היקר

עטרת ראשנו כה

יהושע

הוססערל זל

בן המנוח כ"ה שלמה זל

ימך בכבוד כלית עלי אדמות

היו שלמים עד עלית לעולם הנשמות

ועתה כן] גועת נטל כבוד ביתנו

ששותנו נהפך לאבל נחשו עזבינו

על השבר ועל האבדה אשר קרנו

נפטר בשם טוב ובהספד גדול ע"ש

ט' שבט תרמ"ו לפק

תנצ"ב

ושם אמו פראדל

HÁTOLDAL

Hier ruhen

die irdischen Uiberreste unseres

unvergesslichen Vaters

Simon Huszerl

er verschied im Alter

von 65 Jahren

am 15. Jäner 5646 (1886)

Tief betrauert von seiner Gattin

Kindern und Schwiegersöhne

Friede seiner Asche!

יהושע הוססערל

- F a Jehosua Huszerl
 b Slomo és Fradl
 e Meghalt sevát 9-én péntek este 646-ban (1886 január 15), 65 év
 f Simon Huszerl

- A a 1886/1
 b Huszerl Simon

- K a 73×180
 b Félköríves oromzat, a párkány sarkain akrotérionokkal (V. A), pilaszterek
 c fűzfá, név kiemelés, akrosztichon
 d héber, német
 e jó állapotú, olvasható

33

[kidólt]

HÁTOLDAL

Hier ruhet

Simon Weisz

gestorben am 24 ten Septemb. 1884

in seinem 76-ten Lebensjahre

[Betrauert] von seinen Kindern

Friede seiner Asche!

- F e (1884 szeptember 24), 76 év
f Simon Weisz
- A a 1884/10
b Weisz Simon
- K a 55×237
b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C)
c nem látható, név kiemelés
d német, ledőlt, a másik oldal nem olvasható
e ledőlt, csak a hátoldal olvasható

34

פה נקבר
האיש אשר ידיו היו עוסקות כל
ימיו באמונה במשא ובמתן את
אשתו ובניו פרנס בכבוד מיגיע
כפיו עוזר היה ליתומים ומלחמו נתן
לרעבים ודלים תמים היה עם ה'
וכהן לאל עליון ה"ה החבר ר'
שמואל הכהן
שנפטר
כ"א אדר ראשון ונקבר בכבוד
גדול ובהספד מר ביום ויו
עש"ק שנת תרמג לפק
תנצב"ה
שם אמו פיגלא

HÁTOLDAL

Hier ruhet der für einen
S[..]enri[..]e im alt [..] Thaliket
ere[..]nite [M]ann und Vater
Samuel Kohn
wurde dahingerafft von den
[...][T]ode in seinem
68ten Lebesjahre mögen
[...] Sanft in der Götth[.] ruhen

שמואל הכהן

- F a Smuél ha-Kohén
b Feigle
e Meghalt adár-I 21-én, eltemették péntek
este 643-ban (átszámítva: 1883), 68 év
f Samuel Kohn
h Kohanita
- A a 1883/2
b Kohn Samuel
- K a 56×148
b Félköríves oromzat, a párkány sarkain akrotérianokkal (V. A)
c kohanita áldást osztó kezek, név kiemelés
d héber, német
e a hátulja erősen töredezett, rosszul olvasható
f Fénykép a képmellékletben

35

אב נאמן לבניו ובעל יקר
כ"ה
ליפמן הירש
בן כה אביגדור שולצער
לעבודת ה' רצו רגליו
פנה מרע כל ימי חייו
מעני לא סגר כפיו וידיו
נפשו בטוב תלין בחיים
הה ליום צרה ואפלה
רבים יקוננו שמשו פנה
שלום לו שם טוב קנה
מת בן ע"ב שנה כ"ז חשון תרמג
תנצב"ה ש"א מינדל חיה

ליפמן הירש

- F a Lipman Hirsch
b Avigdor Sulczer és Mindl Hajja
e Meghalt hesván 27-én 643-ban (átszámítva: 1882), 72 év
- A a 1882/9
b Sulczer Herman
c 1856/15

- K a 60×134
 b Félköríves lezárású, keretes (I. A)
 c motívum nincs, név kiemelés, akrosztichon
 d héber
 e olvasható

36

ואם תשכב לא תפחד ושכבת וערבה
 שנתך:¹ הלילו וספדו על זרע הכ [..]
 רך בשנים נקי וטהור מחטא
 [..] נקבר פה שה [..] [..] [..]

פנ

הוי איננו כי לקח אותו אלקי השמים
 [..] נקבר בבכי ובהספד גדול

אבותיו [ו] כל מכ [ריו] ה"ה הבחור
אליעזר צבי

בן מו"ה יהושע הלוי

נפטר ביום אסרו חג השבעות

שנת תרמ"ב לפק

תנצבה: ושם אמו ליבלע

Hier ruhet

[.] [.] **Epstein**

dahingerafft durch die unerbittliche
 hand des Todes

In der sahsten seines Gott [..] [..]

[..]es am 26. Mai 1882 in 20 Lebensjahre

Schmezh[..]weint von seinere [..] Eltern und
 Geschwistern, Friede seiner Asche!

אליעזר צבי

- F a Eliezer Cvi
 b Jehosua ha-Lévi és Libele
 e Meghalt sávuot ünnepe utáni napon
 642-ben (1882 május 26), 20 év
 f [.] [.] Epstein
 h Lévíta
- A a 1882/6
 b Epstein Herman

¹ Péld. 3,24.

- K a 52×133
 b A félkörív és a függőleges oldalak
 összeillesztésénél kis vízszintes átkötés
 (I. C)
 c kancsó, név kiemelés
 d héber, német
 e a felirat első része töredezett

37

הוי יוסף איננו כי אלקים לקח אתו
 צדק באמונתו [י] חיה לעולם
 מוהרר

יוסף צבי המכונה הירש

בן המנוח כה חיים עפשטיין זל

[קינה כל [..] בינו]

יוסף עלה למרום למעין שמים

ובעבודת הקדש שמש בנקיון כפים

סומך [..] לאביו ולעניים

פזר מתן למרי נפש ומלחמו ליד

צ [..] מצאו משפחתו ואנשי עדתו

באורח מישור הלך כל חיותו

השמחה נהפך לאבל כצאת [..]

נשמתו

נפטר יב אדר תרמה לפק

ת [נצבה]

שא גאלדא

יוסף צבי הירש

- F a Jozsef Cvi Hirsch
 b Hajjim Epstein és Golda
 e Meghalt adár 12-én 645-ben (átszámítva:
 1885)
- A a 1882/2
 b Epstein József
- K a 60×125
 b A félkörív és a függőleges oldalak
 összeillesztésénél kis vízszintes átkötés
 (I. C)
 c kancsó, név kiemelés, akrosztichon
 d héber
 e töredezett

38

זאת מצבת קבורת איש יקר רוח הולך
 תמים עלי תבל ומת ליגון בניו בעת זקנתו
 בן ששים ושמונה
 שנה לימי חייו ה"ה כ"ה
חיים יהודה
 בן המנוח כה משה ניימאן זל
 נפטר ביום א דחג השבועות
 ונקבר ביום אסרו חג בשנת
 תרמא לפק ושם אמו שרה

חיים יהודה

- F a Hajjim Jehuda
 b Mose Neiman és Szara
 e Meghalt savuot 1. napján, eltemették savuot ünnepe utáni napon 641-ben (átszámítva: 1881), 68 év
- A a 1881/4
 b Neuman Leopold
- K a 47×105
 b Félköríves oromzatú (I. B)
 c fűzfa, név kiemelés
 d héber
 e jó állapotú, olvasható

39

Olvashatatlan

- K a 32×81
 b nem látható
 c nem látható
 d nem látható
 e ledőlt, olvashatatlan

40

[besüllyedt]

זאת מצבת
 קבורת איש תם וישר
 החבר
חיים טויבער

חיים טויבער

- F a Hajjim Tauber
- K a 68×152
 b Félköríves lezárású, keretes (I. A)
 c fűzfa, név kiemelés
 d héber
 e igen megdőlt, ennek ellenére jól olvasható

41

Ballog Lázárné

szül Stern Netti

1858–1939

Gyászolják gyermekei unokái
 és dédunokái

פ ט

נעטל בת רבקה

תנצבה

נעטל

- F a Netl
 b Rivka
 d (1858)
 e (1939)
 f Ballog Lázárné
 g Stern Netti
- A a 1939/42
 b Stern Netti
 c 1874/3
- K a 65×20+68
 b nem látható
 c motívum nincs, nem látható
 d magyar, héber, ledőlt, a másik oldal nem olvasható
 e ledőlt, olvasható

42

פנ האשה היקרה והזקני
 אשת חיל
 מרת
פעסל

אשת ר' מאיר ליב פירשט
עטרת ותפארת לבעלה
גמלה טוב תמיד עם עניים
וכפה פרשה לאביונים
נקנתה המצבה הזאת בחייה
מתה בשם טוב יום
שנת תר[...]. לפק
תנצבה ושם אמה שרה

פעסל

- F a Peszl
b Szara
c Méir Leib Fürst
e Meghalt 6[...]
- A a 1862/11* házassági anyakönyv alapján
b Dück Zili
c 1862/11
- K a 40×152
b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
c fűzfa, a névtábla keretézve
d héber, ledólt, a másik oldal nem olvasható
e ledólt, olvasható

43

אבן בוכים
זאת
מצבת קבורת האיש הזקן
בן שנים ושמנים שנה
הלך בדרך הישר כל ימיו
ובקהלתינו היה תמיד אחד
מהחשובים ה
מאיר יהודה ז"ל
ממשפחת פירשט
מת ביום כ"ט מנחם אב ש
תרל"ז

מאיר יהודה פירשט

- F a Méir Jehuda Fürst
e Meghalt menahem év 29-én 637-ben
(átszámítva: 1877), 82 év

- A a 1877/7
b Márkus Fürst
c 1862/11
- K a 47×82
b A félkörív és a függőleges oldalak
összeillesztésénél kis vízszintes átkötés
(I. C)
c fűzfa, név kiemelés
d héber
e jó állapotú, olvasható

44

חכמות נשים בנתה ביתה²

פנ

האשה משכלת מנשים באהל
תבורך מרת פעסל פורסט
פרשה לעני ולדל כפיה
עטרת ותפארת היתה לבניה
סר מרע כל ימי חייה
לאביונים שלחה ידיה
פעלה זך וישר היה
ויראתה כל צעדיה
לצוןה הליכות ביתה
סחרה במשפט ובצדק דרכיה
טוב ולא רע כל מעשיה
מתה בזקנה טובה ובשם טוב
ביום יג כסליו שנת תרמ"ה לפק
תנצבה

HÁTOLDAL

Hier ruhen die sterblichen Reste
der geehrten Frau
Pepi Fürst geborene **Ballog**
Seit ihres Lebens war [...]he und [zart]
[...] Mutter [...]mder [...]um
[...]get[...] volle Untern Ihres
Mannes und [...] eine [...]
der [...]temen und [...] eiderden

² Péld. 14,1.

[...]ver [...]es das [...]tliche Leben
zum Schmerze seiner Kinder
am 1-t Dezember 5635
Friede ihrer Asche!

פעסל פורסט

- F a Peszl Fürst
e Meghalt kiszlév 13-án 645-ben
(5635 december 1)
f Pepi Fürst
g Ballog
- A a 1884/11
b Fürszt Jozefina
- K a 62×208
b Félköríves oromzatú (I. B), pilaszterek
c fűzfa, név kiemelés csak a német szövegben,
akrosztichon
d héber, német
e a hátulja erősen töredezett, rosszul
olvasható

45

נר אלהים טרם יכבה ושמואל שוכב

פנ

בהיכל ד³

האיש היקר

והחשוב איש ירא אלהים

עמל מנעוריו עד יום מותו

לפרנס אשתו ובני ביתו היה

מכובד בעדתו וגדל בניו לאנשים

יקרים ה'ה הגביר המהולל והמפואר

הה הרר

שמואל

בן המנוח ר'

מ|אנדל פירשט ז"ל|

מת לצער משפחתו ביום גימל

טו לירח תמוז

ב שנת

תרלז לפקטן

³ I. Sám. 3,3.

תנצבה

ושם אמו חנה נע

HÁTOLDAL

Hier ruhet in [...]den den
[...] seiner [...]hachar [...]
Samuel [.....]
[.....]
[...] und [...]
[im] 63-ten Lebensjahre
26-ten [...]
1877
Friede seiner Asche!
[.....]
seine Gattin und
zum [...]

שמואל

- F a Smuél
b Mandel Fürst és Hana
e Meghalt tammúz 15-én kedden 637-ben
(átszámítva: 1877), 63 év
f Samuel [...]
- A a 1877/5
b Sálámon Fürst
- K a 62×208
b Félköríves oromzatú (I. B), pilaszterek
c fűzfa, a névtábla keretezve
d héber, német
e a hátulja erősen töredezett, rosszul
olvasható
f Fénykép a képmellékletben

46

וישכב שלמה עם אבותיו

פנ

איש תם וישר

עושה צדקה ב|כ|ל עת

ירא אלקיו כל ימי חייו

וצדיק באמונתו היה

הרר שלמה ז"ל

מבית הארטמאן נ"י
מת ונקבר בימי זקנתו יום
יב אדר בשנת תרל"ז לפק
היה נשמתו צרורה בצרור החיים

HÁTOLDAL

Hier ruhen die verbliebenen Reste
[.....]
[.....]
[.....]

Salomon Hartmann
[...] der größten [...] am
5ten Feber 1877 [...] [...] [...]
[...] wurde
[...] seinem Andenken
Friede seiner Asche

שלמה הארטמאן

- F a Slomo Hartmann
e Meghalt és eltemették adár 12-én 637-ben
(1877 február 5)
f Salomon Hartmann
- A a 1877/1
b Sálámón Hártmán
- K a 55×170
b Félköríves oromzat, a párkány sarkain
akrotérionokkal (V. A), hullámvonallal
keretezett szövegmező
c fűzfa, a névtábla keretezve
d héber, német
e a hátulja erősen töredezett, rosszul
olvasható

47

כ"ה
הרש שולצר
מוטל על ערש דוי כמה
שנים ומת ביום י
כסליו
תרלו
לפק
תנצבה
ושם אמנו זעלקי

הרש שולצר

- F a Hirsch Schulzer
b Zelkhe
e Meghalt kiszlev 10-én 636-ban (átszámítva:
1875)
- A a 1876/5 ?
b Herman Schulzer
- K a 41×93
b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A),
mélyített szövegmező
c fűzfa, név kiemelés
d héber
e olvasható

48

אלון בכות
אשר אבי חביבי באר החיים
הלכת מאתנו ועינינו יזלו ימים
רבים בכו ויאחזני ופלצה
נבחר ארויך כרת במערצה
הה איש יקר מאוד מופלג
בתורה ירא אלקים אאמ
כהרר
אהרן
מבית ווילהיים ני
מת ביום כז לירח אדר
תרלו לפק
תנצבה
ושם אמנו מחלה

אהרן ווילהיים

- F a Aharon Wilhelm
b Mahla
e Meghalt adár 27-én 636-ban
(átszámítva: 1876)
- K a 48×113
b A félkörív és a függőleges oldalak
összeillesztésénél kis vízszintes átkötés
(I. C)
c fűzfa, név kiemelés, akrosztichon
d héber
e olvasható

49

זאת מצבת קבורת איש
 תם וישר זקן וישיש בן פד
 שנים אכל מגיע כפיו כל ימיו
 והיה אובד[!] גבאי דחברה בקור
 חולים דפה לערך כ' שנים
 ולא נמצא שום עולה בו הה
 החבר ר'
שלמה
 בן החבר ר' יהושם הוססערל
 נפטר יום יש אב
 תרלד לפק
ת נ צ ב ה
 ושם אמו מינדל

שלמה

- F a Slomo
 b Jehosua Huszerl és Mindl
 e Meghalt év 19-én 634-ben (átszámítva: 1874), 84 év
 h A hevra bikur holim gondnoka volt 20 évig
- A a 1874/9
 b Sálámon Husserl
- K a 52×135
 b Félköríves oromzat, a párkány sarkain akrotérionokkal (V. A)
 c fűzfa, név kiemelés
 d héber
 e olvasható

50

אלון בכות
 פלצות אחזוני ופיק ברכים⁴
 לבי נמס בקרבי ויהי למים
 הה אאמ יא חונן דלים כה
לעמיל
 בן ר יעקב קרויז [...]]
 מת טו סיון [...]]
 תרלב לפק ת נ צ ב ה
 ושם אמו ברכה

Hier ruhet

Lemil Kraus

[im] 65 Jahre gest. 15 Sivan 5632

Friede seiner Asche

לעמיל

- F a Lemil
 b Jákov Kraus és Brokhe
 e Meghalt sziván 15-én 632-ben (átszámítva: 1872), 65 év
 f Lemil Kraus
- A a 1872/2
 b Leopold Kraus
- K a 57×86
 b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C)
 c fűzfa, név kiemelés
 d héber, német
 e ketté tört, olvasható

51

זאת מצבת קבורת איש רב פעלים
 ע[.] ותהלו כחיו ביראת ה היו כל הימים
 ליתומים היה אב ואח ועוזר לדלים ועניים
 ק[.] לחכמתו היתה יראת חטאו בכל ימים
 ידי לומדי תורה החזיק בכל עתים ורגעים
 הה
זעלקי בו
 [!]נפש [בשם] [טוב] ד ונקברת
 למחרתו ביום ה ג סיון ברכתא לפק

זעלקי בו

- F a Zelki B. W.
 e Meghalt szerdán, eltemették másnap csütörtökön sziván 3-án 623-ban (átszámítva: 1863)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés

⁴ Náh. 2, 11.

- K a 60×104
 b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C)
 c fűzfa, név kiemelés, akrosztichon
 d héber
 e olvasható

52

[törött]

פנ

איש תם וישר זקן וישיש
 כהרר
משה ליב סאמיק
 מת כש מרחשון תרכו לפק
 ונקבר בשם טוב ביום א רח
 כסליו ב
תנצבה
 שם אמו בונא

משה ליב סאמיק

- F a Mose Leib Szamek
 b Bona
 e Meghalt marhesván 29-én 626-ban, eltemették kiszlév hónap első napján vasárnap (átszámítva: 1865)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a megközelíthetetlen
 b Félköríves lezárású, keretes (I. A)
 c motívum nincs, név kiemelés
 d héber
 e ketté tört, olvasható

53

הנעלה כה דוד קיינער עה מת כו ונקבר
 כז סיון תרצ"ב לק
דוד והוא כהן לאל עליון
 נרוממות אל היו לו בגרון⁵

⁵ Zsolt. 149,6. nyomán

דלים חנן כאחד הנגידים
 קהל ועם ברך לשומר גבוה
 יברכך ד: כאשר צוהו אלוה
 ימיו על מב שנים מועדים
 נשמתו בצל כנפי השכינה
 עשר בניו מבקשים חנינה
 רנת זמר נהפך להם לקינה
תנצבה

דוד קיינער

- F a Dávid Keiner
 e Meghalt sziván 26-án, eltemették 27-én 626-ban (átszámítva: 1866), 42 év
 h Kohanita
- A a 1866/3
 b David Keiner
- K a megközelíthetetlen
 b Háromszög oromzat, a sarkokon akrotérionokkal (V. A), háromkarélyos ívben záruló szövegmező
 c kohanita áldást osztó kezek, korona, név kiemelés, akrosztichon
 d héber
 e jó állapotú, olvasható

54

פנ

איש תם וישר
 ירא וחרד על דבר ה
 אהוב למעלה ונחמד למטה
 תמים עם אלקים וגם עם אנשים
 ה"ה היקר כה
שלמה מאנהיים
 ושם אמו לאה
 נפטר בזקנה טובה בן פז שנים
 ביום כ"ב מנחם אב תרנה לק
תנצבה

שלמה מאנהיים

- F a Slomo Manheim
 b Lea

e Meghalt menahem áv 22-én 655-ben
(átszámítva: 1895), 87 év

A a 1895/?

b Manheim Salamon

K a 56×122

b Félköríves oromzat, a párkány sarkain
akrotérionokkal (V. A)

c fűzfa, név kiemelés

d héber

e jó állapotú, olvasható

55

תחת המצבה הזאת טמונה וצפונה

אשה יראת אלקים עקרת הבית

מרת

הענדל ע"ה

מאנהיים

הליכות ביתה לכת אשה צנועה

וחמודה

עטרת בעלה ותפארת בני בני

בניה

נודעה בשערים במעשי ונעים

אורחותיה

[...] דלים ואביונים יהללו צדק

וגדולת תומיה

לא גמלה רע כל ימי חייה

גועה בזקנה ושיבה טובה לאבל ולמספד

כל בני משפחתה עשרה בטבת תרו לפק

ונקברת בשם טוב ביום י"א ת נ צ ב ה

הענדל מאנהיים

F a Hendl Manheim

e Meghalt tévét 10-én, eltemették 11-én
606-ban (átszámítva: 1846)

A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés

K a 52×116+52

b Félköríves oromzatú (I. B)

c fűzfa, név kiemelés, akrosztichon

d héber

e ketté tört, olvasható

56

פנ

היקר והשלם במעלות ישראל

ירא וחרד נתן מלחמו לדל

דורש טוב לעמו מגדל בניו

ליראה ה"ה

כהרר יצחק מנחם גרינפעלד

נפטר ח לחדש תשרי

שנת תר"ן לך סד' לחייו

ת נ צ ב ה

HÁTOLDAL

Hier ruhet unser theuerster Vater

Herr Ignacz Grünfeld

der zum Schmerze seiner Kinder und Freunde

in seinem 64ten Lebensalter

am 8 Tischri 1889 seelig entschlafen

Ruhe seiner Asche

יצחק מנחם גרינפעלד

F a Jichák Menahém Grünfeld

e Meghalt tisri 8-án 650-ben (1889), 64 év

f Ignacz Grünfeld

A a 1889/9

b Grünfeld Ignác

K a 65×180

b Félköríves oromzatú (I. B)

c fűzfa, név kiemelés csak a német szövegben

d héber, német

e olvasható

57

פנ

האיש היקר כהרר

אליהו ז"ל

בן שרה

מת כא אדר שני

תרמט לך

ת נ צ ב ה

Elias Freibaum

אליהו

- F a Élijáhu
b Szara
e Meghalt adár-II 21-én 649-ben (átszámítva: 1889)
f Elias Freibaum
- A a 1889/3?
b Freiber Eliás
- K a 48×106
b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C)
c fűzfa, név kiemelés
d héber, német
e olvasható

58

פנ

האשה היקרה מ
רחל לאה
בת גיטל
מתה ז שבט
תרחם לק
תנצבה

Leni Freibauer

רחל לאה

- F a Ráhel Lea
b Gitl
e Meghalt sevát 7-én 648-ban (átszámítva: 1888)
f Leni Freibauer
- A a 1888/1
b Kreicsik Lina
- K a 48×107
b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C)
c fűzfa, név kiemelés
d héber, német
e olvasható

59

האשה מ'
רבקה בת גיטל
אשת כה שלמה הארטמאן
מתה שק א דיר'ח' כסלו
תרמ"ג לפק
תנצבה

Regine Hartman

geb. Kreicsik

alt. 42 Jahre

Betruert v ihren Kindern
und Schwiegersöhne

רבקה

- F a Rivka
b Gitl
c Slomo Hartman
e Meghalt kiszlev hónap első napján szombaton 643-ban (átszámítva: 1882), 42 év
f Regine Hartman
g Kreicsik
- A a 1882/11
b Hartman Regina
c 1860/3
- K a 46×106
b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C)
c fűzfa, név kiemelés
d héber, német
e olvasható

60

פט

האשה היקרה והמהוללה
היא היתה עטרת בניה ובנותיה
אהבת מכל מכיריה
גם לעת שיבתה כי תשכחה לא מנעה
הגליה לילך אל בית התפלה
אבל אהה כי לקח אותה אלהים

ה"ה מ' שרה לאה
 אשת המנוח כה שמעון קלינג זל
 נפטרת ביום ה ונקברת ביום עשק
 ד סיון תרכז
 תנצבה
 ושם אמה שמחה

שרה לאה

- F a Szara Lea
 b Szimha
 c Simon Kling
 e Meghalt csütörtökön, eltemették péntek este sziván 4-én 627-ben (átszámítva: 1867)
- A a 1867/2?
 b Saly Leny Traster
- K a 53×97
 b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C)
 c fűzfa, név kiemelés
 d héber
 e olvasható

61

פ ט

האשה החשובה והמהוללה
 במעשיה
 גיטל אש[ת]
 ר' יצחק יוסף קרייטשעק
 נפטרת בשם טוב ביום ד
 ה שבט ונקברת למחרתו
 בשנת תר"כ"ה לפק

גיטל

- F a Gitl
 c Jichák Jozsef Kreitschik
 e Meghalt sevát 5-én szerdán, eltemették másnap 625-ben (átszámítva: 1865)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés

- K a 58×81
 b Félköríves lezárású, keretes (I. A)
 c fűzfa, név kiemelés
 d héber
 e olvasható

62

פ נ

איש כשר וישר ה"ה כ"ה
 יצחק יוסף
 בן כה"רר צבי נפטר יום
 י אדר ונקבר למחרתו
 שנת תרט' לפק
 תנצבה

יצחק יוסף

- F a Jichák Jozsef
 b Cvi
 e Meghalt adár 10-én, eltemették másnap 609-ben (átszámítva: 1849)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 40×42
 b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
 c fűzfa, név kiemelés
 d héber
 e jó állapotú, olvasható
 f Fénykép a képmellékletben

63

אבן זועק
 העוברים עמדו נא וראו
 הטמון תחתו בחייו המיר
 ל[.] שרו עד מאוד ואף לא
 לחצי ימיו הגזע ה"ה האהוב
 יודא ליב קרייטשיק
 ומת ביום יוד מרחשון ונקבר
 בו ביום ש
 תרסד בבכיה גדולה
 תנצבה

67

פנ

הישיש והזקן ואכל כל
 ימיו מוגיע כפו ה"ה הנעלה
 ר' אלקנה
 בן ר הרש כהן זל
 נפטר ביום א ערה שבט
 שנת תרכט לפק
 תנצבה שם אמו מחלה

אלקנה

- F a Elkana
 b Hirsch ha-Kohén és Mahla
 e Meghalt sevát hónap első napjának előestéjén vasárnap 629-ben (átszámítva: 1869)
 h Kohanita
- K a 38×70
 b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
 c kohanita áldást osztó kezek, név kiemelés
 d héber
 e olvasható

68

פט

ה"ה איש
 זקן וכהן לאל
 עליון הה
 הרר צבי
 הירש כץ
 נקבר יום ג

צבי הרש

- F a Cvi Hirsch
 e Meghalt 3-án [...]
 h Kohanita
- K a 41×91
 b Összetett íves lezárású
 c motívum nincs
 d héber
 e jó állapotú, olvasható
 f Fénykép a képmellékletben

69

פט

ה"ה איש ישר
 כ' מ' יהושע
 בר'מ' נפטר
 ונקבר יום ב'
 ע"רח אדר
 תקסג לפק
 תנצבה

יהושע

- F a Jehosua
 e Meghalt és eltemették adár hónap első napjának előestéjén hétfőn 563-ban (átszámítva: 1803)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 44×85
 b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C)
 c motívum nincs
 d héber
 e olvasható

70

פט

הה איש ירא
 ורך בשנים
 הה כ' בעריל
 כ"ה צבי הירש
 נפטר וני' יום
 א' ד' א"ר] תק"סה

בעריל

- F a Beril
 b Cvi Hirsch
 e Meghalt és eltemették ijjár 4-én vasárnap 565-ben (átszámítva: 1805)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés

- K a 36×68
 b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C)
 c motívum nincs
 d héber
 e jó állapotú, olvasható

71

פ ט

ה'יה אשת חיל
 מרת קריינדל
 א'יה [...]נל
 נ'פ ו כ אלול
 תקסח לפק

קריינדל

- F a Kreindel
 e Meghalt elul 20-án pénteken 568-ban (átszámítva: 1808)
 A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
 K a 30×69
 b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C)
 c motívum nincs
 d héber
 e igen megdőlt sírkő, ennek ellenére jól olvasható

72

פ ט

איש ישר ירא
 הר"ר צבי בכה
 יהודא זל
 נפטר ונקבר
 יום עשק כה
 שבט תקסז לפק

צבי

- F a Cvi
 b Jehuda
 e Meghalt és eltemették sevát 25-én péntek este 567-ben (átszámítva: 1807)
 A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
 K a 37×77
 b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C)
 c motívum nincs
 d héber
 e olvasható

73

פ ט

איש זקן כ'יה
 דוד ב'יה פייש
 סג'ל נפטר ונק'
 יום ד' יוד אדר
 תקס'ח לפק
 תנצבה

דוד

- F a Dávid
 b Pejs
 e Meghalt és eltemették adár 10-én szerdán 568-ban (átszámítva: 1808)
 h Apja lévita volt
 A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
 K a 46×101
 b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
 c motívum nincs
 d héber
 e jó állapotú, olvasható

74

פ נ

איש יקר ונכבד בבית אביו
 דורש טוב לעמו ורצוי לאחיו
 ה'יה הבחור

יעקב דוב

שטיריהיים

נאסף בן לד שנים

ביום ד' אדר שני תרסח לפק

תנצבה

שם אמו עלקה

יעקב דוב שטיריהיים

- F a Jákov Dov Stierheim
b Elke
e Eltemették adár-II 4-én 668-ban
(átszámítva: 1908), 34 év
- A a 1908/57
b Stierheim Gyula
- K b Obeliszk (IV. C)
c fűzfa, a névtábla keretezve
d héber, ledőlt, a másik oldal nem olvasható
e ledőlt, olvasható

75

פנ

איש תם וישר

אכל יגיע כפיו

כל ימיו ה'יה הישיש

כ'ה בערמאן בר'י

זל הלך בדרכ כל

הארץ יום ג' ערב

שבעות ש תקעה

בערמאן

- F a Berman
e Meghalt savuot előestéjén kedden 575-ben
(átszámítva: 1815)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 44×75
b A félkörív és a függőleges oldalak
összeillesztésénél kis vízszintes átkötés
(I. C)
c motívum nincs
d héber
e jó állapotú, olvasható
f Fénykép a képmellékletben

76

פט

ה'יה איש ישר

וירא אלקים כ'ה

דוד כ'ה ישוע ז'ל

והלך בדרכי ה'

נפטר ונקבר יו'

ג ד תמוז [!] תקעז

לפק

דוד

- F a Dávid
b Jesajahu
e Meghalt és eltemették tammúz 4-én
kedden 577-ben (átszámítva: 1817)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 57×117
b A félkörív és a függőleges oldalak
összeillesztésénél kis vízszintes átkötés
(I. C)
c motívum nincs
d héber
e olvasható

77

פנ

ה'יה איש

תם וישר כ'ה

מאיר בן הרר

איצק זל נק'

ביום כז אייר

ש תקעה לק

תנצבה

מאיר

- F a Méir
b Icik
e Eltemették ijjár 27-én 578-ban (átszámítva:
1818)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés

- K a 51×100
 b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C)
 c motívum nincs
 d héber
 e olvasható
 f Fénykép a képmellékletben

78

ה"ה אש[...] [...] [...]
 הנעלה ר יוחנן
 בן המנוח ר יונה
 פב ונפטר ונקבר
 זקן ושבע ימים ג
 שבת שנתקפג
 לפק
 תנצבה

יוחנן

- F a Johanan
 b Jona
 e Meghalt és eltemették tévét 3-án 583-ban (átszámítva: 1822)
 A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
 K b nem látható
 c nem látható
 d héber, ledólt, a másik oldal nem olvasható
 e törött darab a földön heverve

79

פנ
 הה הנעלה והמרומם
 כ"ה אהרן בן כ"ה משה
 בו זל נפטר ביום שק
 ונקבר למחרתו ביום
 אה אב תקצג לפק
 תנצבה

אהרן

- F a Aharon
 b Mose B. W.
 e Meghalt szombaton, eltemették másnap vasárnap áv 5-én 593-ban (átszámítva: 1833)
 K a 48×65
 b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C)
 c motívum nincs
 d héber
 e olvasható

80

פנ
 איש כשר ואמן
 נהנה כל ימיו ממעשי
 ידיו אומן עסק תמיד
 בחסד של אמת
 ה"ה כ'
 זעליג חייט זל
 נפטר ונקבר ביום ט'
 שבת ש' תקצה לק
 תנצבה

(?) זעליג חייט

- F a Zelig Hajjim (?)
 e Meghalt és eltemették tévét 9-én 595-ben (átszámítva: 1835)
 A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
 K a 40×126
 b nem látható
 c motívum nincs, név kiemelés
 d héber, ledólt, a másik oldal nem olvasható
 e ledólt, olvasható

81

פנ
 איש אמונים ירא אלהים
 וסר מרע אכל מויגע כפיו

כל ימיו הה הנכבד כה ליב
 בן ר צבי כץ זל נפטר
 ונקבר בשם טוב ביום
 א בשמחת תורה
 בשנת תצדק לפק
 תנצבה

ליב

- F a Leib
 b Cvi
 e Meghalt és eltemették szimhat Tóra első napján 594-ben (átszámítva: 1833)
 h Apja kohanita volt
- K a 48×124
 c kohanita áldást osztó kezek
 d héber
 e töredezett

82

פט

הישיש והיקר ושבע ימיו
 אכל מיגיע כפו כל ימיו
 הה כה יאקב בר ישעי' נש
 זל נפטר ביום שבת קדש ונקב
 ביום א כו אב שנת תקצו לפק
 תנצבה

יאקב

- F a Jákov
 b Jesajahu
 e Meghalt szombaton, eltemették vasárnap áv 26-án 597-ben (átszámítva: 1837)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 46×88
 b Félköríves oromzatú (I. B)
 c koszorú díszítés az „itt van elrejtve” rövidítés körül, név kiemelés
 d héber
 e töredezett

83

פנ

איש תם וישר
 הלך בדרך הישר
 נהנה מיגיע כפו ועמלו כל ימיו
 הה כה הרצקע בה בערמאן
 נפטר ביום עשק
 כא שבט תר[.].א
 תנצבה

הרצקע

- F a Hercke
 b Berman
 e Meghalt sevát 21-én péntek este 6[.]1-ben
- K a 48×95
 b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C)
 c koszorú díszítés az „itt van elrejtve” rövidítés körül, név kiemelés
 d héber
 e töredezett

84

פה ספון ידיד ד
 אחד מיקירי עדתו בשערים שמו יהולל ה"ה
 המפורסים איש
 תם וישר וירא אלקים כ"ה וואלף בן כ"ה
 נח [כהן] זל
 זאי[.] פתאום בא יום מבוכה וצרה
 ואיך הרבות עלינו יגון ואנחה
 איש תמים הבוחר בטוב וישר במעשיו
 לתורת אלקים חיים: החזיק בניו
 פעולותיו וצדקותיו הלכו לפניו
 כהן לאל עליון כל ימי חיותו
 הוא בעולם החיים ישם מעונתו
 נשמתו לזכת ולזכר חיותו
 זאת עדה המצבה בלב נשבר הקימו בניך
 לזכרון עולם נשאר בלב כל מכיריך
 ויגוע וימת ביום ד'ך"ב לחדש חשון

בשנת תצדיק לפק
נפשו בטוב תלין⁶ רוח ד תניחו
שם אמו קילא

וואלף

- F a Wolf
b Noah ha-Kohén és Keila
e Meghalt hesván 22-én szerdán 604-ben (átszámítva: 1843)
h Apja kohanita volt

- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
K a 71×221
b Félköríves oromzat, a párkány sarkain akrotérionokkal (V. A)
c kohanita áldást osztó kezek, név kiemelés, akrosztichon
d héber, ledólt, a másik oldal nem olvasható
e ledólt, olvasható

85

פ"נ [...] מגזע ישר איש ואשתו
כ"ה אייזק ברצ זל
יקר משפחה פאר העדה
צדק הלך לפניו [...] בחנינה
חונן עני ורוח כבדה
קרוב וידיד בעלי תעודה
בכל נפשו הכון לבו לאל מרומים
צבי היה לרוץ לרצון אלקים חיים
במשא ובמתן עסק באמונה אף עם ערבים
ידיו שכל באמונה בתפלתו בקר וערבים
ויגוע וימת ויאסף יום א טז מרחשון לפק
תרט לפק
תנצ בה שם אמו שמחה

אייזק

- F a Eizik
b Cvi és Szimha
e Meghalt marhesván 16-án vasárnap 609-ben (átszámítva: 1848)

⁶ Zsolt. 25,13.

- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
K a 59×111
b Félköríves oromzat, a párkány sarkain akrotérionokkal (V. A)
c fűzfá, név kiemelés
d héber
e olvasható

86

פנ

איש תם וישר וירא אלהים
פעל אורין תליתאי נשא ונתן
באמונה והחזיק בניו לתלמוד
תורה כש"ת כ"ה
יעקב בן כלב ז"ל
נפטר ונקבר בשם טוב ביום עש"ק
יא סיון תרט לפק ואבל גדול היה
ליהודים

ירבו כמוהו ע[...]. קהל
קדשו ורעהו ב[...]. לחומרה
במה יזכה נער את ארחו כמוהו
תמיד לעשות להיות שחרית
וערבית בתוך ראשונים בבית הכנסת
תנצ בה

HÁTOLDAL

עדה המצבה ועד הגל הזה על מקום
התורני הירא ה' מרבים הרר
יעקב בן ר' כלב זל

יעקב

- F a Jákov
b Kaleb
e Meghalt és eltemették sziván 11-én péntek este 609-ben (átszámítva: 1849)
A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
K a 61×140
b Félköríves oromzat, a párkány sarkain akrotérionokkal (V. A), pilaszterek
c fűzfá, név kiemelés, akrosztichon
d héber
e olvasható

87

פ ט

איש כשר וישר
הלך בדרך הישר
ה"ה כהרר
מאנדל נ"ש

נפטר ונקבר ביום ט' סיון
בשנת תרט לפק ת נ צ ב ה
שם אמו לאלה

מאנדל

- F a Mandel
b Lola
e Meghalt és eltemették sziván 9-én 609-ben (átszámítva: 1849)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C)
c motívum nincs, név kiemelés
d héber, ledőlt, a másik oldal nem olvasható
e ledőlt, a fontos információkat tartalmazó szavakat átfestették

88

פ ט

האשה החשובה והצנועה
אשת חיל מרת חנה א[שת]
כהרר מאנדל נ"ש נפטרה
ונקברה ביום כ"ח סיון בשנת
תרט לפק ת נ צ ב ה
שם אמה רבקה

חנה

- F a Hana
b Rivka
c Mandel
e Meghalt és eltemették sziván 28-án 609-ben (átszámítva: 1849)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés

- K a 40×107
b Félköríves lezárású, keretes (I. A)
c motívum nincs, név kiemelés
d héber, ledőlt, a másik oldal nem olvasható
e ledőlt, a szöveget átfestették

89

פ ט

אשה חשובה והצנועה
אשת חיל ועטרת בעלה
קילה
אשת כ"ה מאיר זכר לבר'
נפטרת ביום כב טבת תריב
קרבה קציך את נפש טהור
יראת ה ואשה טוב[!] תמיד היית
לשכון בארץ החיים עתה קרבת
התבל הלזה עתה עזוב עזבת
שם אמה רבקה

קילה

- F a Keila
b Rivka
c Méir
e Meghalt tévét 22-én 612-ben (átszámítva: 1852)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 56×86
b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C)
c fűzfa, név kiemelés, akrosztichon
d héber
e olvasható

90

אני שכבתי ואשנה הקיצותי כי ה יסמכני⁷
אלון בכות
מצבת קבר

⁷ Zsolt. 3,6.

האשה חשובה הצנעה עטרת היתה לבעלה
 מרת
גיטל
 אשת היקר כהרר יוסף הילל כץ ני
 גל הזה ועדה המצבה הזאת מאבני שיש על
 קברה
 יהיה למזכרת וגם לאות צדקות הם לעד
 זכרה
 טובת שכל וטובת מעשים אשת חיל פה
 נקברת
 לזאת יקרא אשה ישרה וברה ולה יקרא
 דרושה
 אשת חיל כאביגיל מנעוריה עדמותו
 לטהורים
 בר מעשיך ופעוליך היתה טובים הדרת
 משפחתך נעים
יוסף הילל בעלך בכו תבכה על פרידתך
 כפלים
 נפטר בשם טוב ובכבוד גדול בליל יום
 כפור
 בשנת תרלז לפק
 תנצבה

גיטל

- F a Gitl
 c Jozsef Hillél
 e Meghalt jóm kippur éjjelén 637-ben
 (átszámítva: 1876)
 h Férje kohanita volt
- K a 48×95
 b A félkörív és a függőleges oldalak
 összeillesztésénél kis vízszintes átkötés
 (I. C)
 c fűzfa, a névtábla keretezve, akrosztichon
 d héber
 e olvasható
 f Fénykép a képmellékletben

91

Olvashatatlan

[ledölt]

- K a 72×193
 b Egyszerű háromszög lezárású tábla (IV. A)
 c nem látható
 d nem látható
 e ledölt, olvashatatlan

92

פנ

איש זקן ושבע ימים הה
משה רפאל
 בהר צבי
 נפטר ונקבר ביום ב ב ניסן
 שנתריב לפ"ק
 תנצבה ושם אמו ליבע

משה רפאל

- F a Mose Rafaél
 b Cvi és Libe
 e Meghalt és eltemették niszán 2-án hétfőn
 612-ben (átszámítva: 1852)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 45×60
 b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
 c fűzfa, név kiemelés
 d héber, ledölt, a másik oldal nem olvasható
 e kettétört, ledölt

93

ויעקב הלך לדרכו⁸
 דמעות זילון כשבלת הנחר על
 פטירת איש צדיק תמים פרידת
 היה בקדישה ובטהרה יצאה נשמתו
 התמימה איש יא יומם וליליה השכם
 דבה"כ ברתת ובאימה ה"ה היקר כה
יעקב בן כה יהואל שיללער
 נאסף אל עמו ביום א ר"ח סיון
 תרכד לפק
 תנצבה

⁸ I. Móz. 32,2.

יעקב

- F a Jákov
b Jehiél Schiller
e Meghalt sziván hónap első napján vasárnap 624-ben (átszámítva: 1864)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 56×86
b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C)
c fűzfa, név kiemelés
d héber
e olvasható

94

תחת הגל הזה נקבר
ה'ה איש תם וישר כ"ה
יאקב בער
אשר משמש פה ארבעים
שנה רצופים בכל אמצעי כחו
ויגוע ונאסף ביום ש"ק ונקבר
ביום א' ב' אייר תרי"א לפק
ת נ צ ב ה שם אמו קראסל

יאקב בער

- F a Jákov Ber
b Kraszl
e Meghalt szombatán, eltemették vasárnap
ijjár 2-án 611-ben (átszámítva: 1851)
h Templomszolga volt 40 évig
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 35×48
b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
c motívum nincs, név kiemelés
d héber
e olvasható

95

1

נונ ביום עשק כט סיון תרז לפק
פנ

והשאר האשה ושני ילדיה
ועד לא כלו שנים חדשים
אחרי הפרדו והיא נכספה
וגם כלתה נפשה לרדוף
אחרי מאהביה ולחסות בצלו
ולא איחר המות האכזר
למלאות תאוותה! הוי אם
והיו אחות יספדו לה כל
קרוביה ומכירה ה"ה האשה
היקרה מ' מלכה
בת כ"ה שמעון ז"ל
ת נ צ ב ה

2

נונ בשט יום וט אייר תרז לפק
פנ

זאת מצבת קבורת איש
היה נעים למעלה ונחמד
למטה מלחמו נתן לדלים
עדנו רך בשנים וקטפוהו
המות לדאבון לב כל מכיר'
ה'ה כ"ה איצק
בן ר יוסף ליב
באסקאוויטץ
ת נ צ ב ה

איצק

- F a Icik
b Jozsef Leib Boskowitz
e Meghalt és eltemették ijjár 15-én 607-ben
(átszámítva: 1847)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 60×90
b Kettős kótábla forma (VI.)
c koszorú díszítés az „itt van elrejtve”
rövidítés körül, név kiemelés
d héber
e olvasható
f Fénykép a képmellékletben

מלכה	
F	a Malka b Simon e Meghalt és eltemették sziván 29-én 607-ben (átszámítva: 1847)
A	a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
K	d héber

96

פ ט

ה"ה אי"א הנעל'
ה' איסריל ב"ה
משה נפטר
ונקבר יום א
טו אב תקסח
תנצבה

איסריל	
F	a Iszreil b Mose e Meghalt és eltemették áv 15-én vasárnap 568-ban (átszámítva: 1808)
A	a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
K	a 42×72 b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C) c motívum nincs d héber e olvasható

97

1

פ ט

ה"ה אי"י איש
הבחור החתן
כ יאקב ב'הר"י
נפטר ונקבר
יום ו דחהפ'
תקסה לפק

2

פ ט

ה"ה איש ירא
ה נעלה ש"ה
כ בעריל בר"י
נפטר ונקבר
יט שבט

בעריל

F	a Beril e Meghalt és eltemették sevát 19-én
A	a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
K	b Kettős kőtábla forma (VI.) c motívum nincs d héber e olvasható f Fénykép a képmellékletben

יאקב

F	a Jákov e Meghalt és eltemették peszah ünnepének 6. napján 565-ben (átszámítva: 1804/05)
A	a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
K	a 67×67 d héber

98

פ נ

ה"ה איש ישר צדיק תמים
בדרכי ה הלך בתמימים
בצדקה וגמול עסק כל ימיו
לשם שמים [...] שמו מפואר
כה רפאל במהו משה [...]
נפטר ונקבר יום ה זוי אלול
תרכא לק
תנצבה

רפאל

F	a Rafaél b Mose e Meghalt és eltemették elul 17-én csütörtökön 621-ben (átszámítva: 1861)
---	--

- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 50×115
- b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C)
- c motívum nincs
- d héber
- e olvasható

99

פנ

כ"ה צבי הרש
ב כ' מאיר ז'
ביו ג' כג' אדר
תקס לפק

צבי הרש

- F a Cvi Hirsch
- b Méir
- e Meghalt adár 23-án kedden 560-ban (átszámítva: 1800)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 50×96
- b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A), három gömbdíszsel
- c motívum nincs
- d héber
- e olvasható
- f Fénykép a képmellékletben

100

פט

כה איש
כהן צדק
כ' נח בן כ'
צבי כץ
נקב' ונפט'
יום א כ"ג
אלול תקסא

נח

- F a Noah
- b Cvi
- e Meghalt és eltemették elul 23-án vasárnap 561-ben (átszámítva: 1801)
- h Apja kohanita volt
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 40×90
- b Félköríves lezárású, keretes (I. A), középen gömbdíszsel
- c motívum nincs
- d héber
- e olvasható
- f Fénykép a képmellékletben

101

פט

ה"ה איש זקן
הרר אברהם
סגל מנ"ש נ
ונקבר יום ה'
ה"י אדר תקנו לפק
תנצבה

אברהם

- F a Ávrahám
- e Meghalt és eltemették adár 18-án csütörtökön 557-ben (átszámítva: 1797)
- h Neustadt, Lévitá
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 46×80
- b Félköríves lezárású (I. C), volutával és középen gömbdíszsel
- c motívum nincs
- d héber
- e jó állapotú, olvasható

102

פ ט

[...]

[.....]

[.....]

יום [...] שבט

[.]שנת תקפ

לפק

- F e Meghalt sevát [...] 58[.]
- K a 37×82
- b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C)
- c motívum nincs
- d héber
- e kopott, nehezen olvasható

103

פ ט

איש תם וישר

זקן נכבד וירא ה'י

ונהנה מיגיע כפו

כ"ש כ' ליב בהמ'

ונקבר יום ד ט אלול

תקמז לפק ת נ צ ב ה

ליב

- F a Leib
- e Eltemették elul 9-én szerdán 547-ben (átszámítva: 1787)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 63×90
- b Barokk formaelemek, a félkörív és a függőleges oldalak között egy vízszintes és egy homorú íves átkötő szakasz (I. F), középen gömbdíz
- c motívum nincs
- d héber
- e jó állapotú, olvasható

104

פ נ

איש תם

וישר והזקן

כ"ה יוסף שווארץ

נפטר ר"ח תשרי

שנת תקמה לפק

ת נ צ ב ה

יוסף שווארץ

- F a Jozsef Schwartz
- e Meghalt tisri hónap első napján 545-ben (átszámítva: 1785)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 48×78
- b Egyedi forma barokk formaelemekkel, összetett ív, gömbdíz
- c motívum nincs
- d héber
- e jó állapotú, olvasható

105

פ ט

ה"ה אשה חשוב

א"ה מ' אסתר ב'

כ"ה יוסף נפטר'

ונקברת יום

ג' ז' מרחשון

תקע"ז ל

ת נ צ ב ה

אסתר

- F a Eszter
- b Jozsef Leib Boskowitz
- e Meghalt és eltemették marheshván 7-én kedden 577-ben (átszámítva: 1816)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 42×88
- b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C)
- c motívum nincs
- d héber
- e jó állapotú, olvasható

106

פנ

אשת חיל מנאשים באהל תברך
 אהוב ל[מעלה] ונחמד למטה
 הרבנת הצדיקת מרת שינדל ביום
 מתה ביום ש"ק כ"ח ניסן שנת
 תרנ"ו לפק פה ווערעשוואר יע"א
 תנצבה
 שם אמה שיבה

שינדל

- F a Seindl
 b Seva
 e Meghalt niszán 28-án szombaton 609-ben
 (átszámítva: 1849)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a $46 \times 95 + 70$
 b Félköríves oromzat, a párkány sarkain
 akrotérionokkal (V. A)
 c fűzfa
 d héber, ledőlt, a másik oldal nem olvasható
 e kettőtört, ledőlt, a szavakat átfestették

107

פט

האשה הצנועה המהוללת היקרה
 הצדקת יראת אלקים ופועלת
 טוב כל ימיה ומתה בזקנה ובשבע
 טובה
 מ' חנה
 בת גיטל: אשת כ' יאקב נ"ש ז"ל
 מתה ונקברת ביום ה' כ"ח אדר
 בשנת תר"ו לפק
 תנצבה

חנה

- F a Hana
 b Gitl
 c Jákov
 e Meghalt és eltemették adár 28-án 606-ban
 (átszámítva: 1846)

- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 50×120
 b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
 c fűzfa, név kiemelés
 d héber, ledőlt, a másik oldal nem olvasható
 e ledőlt, olvasható

108

פט

האשה

הרבנית הצדקת א"ח
 כאביגיל הצנועה וחסו
 מ גיטל
 אשת הרב מוה פישל
 [..] אבד דפה [.] ב
 נפטרת בשט כו שבט
 תקצו לפק
 תנצבה

גיטל

- F a Gitl
 c Fisl
 e Meghalt sevát 26-án 597-ben (átszámítva:
 1837)
 h Férije a hitközség rabbija volt (lásd 111.
 sírkő)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 42×90
 b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
 c koszorú díszítés az „itt van elrejtve”
 rövidítés körül, név kiemelés
 d héber
 e olvasható

109

פט

ה"ה הרב המהורר
 מאזוז בן הרב
 מהורר יהודא ליב
 זצ"ל אשר היה פה

ק"ק ווער שוואהר מ"ב
 שנים: ונפטר
 ונקבר ביום ג'
 ט"ז מרחשון
 שנת תקפ"א לפק
 תנצ"ב

מאזוז

- F a Majzuz
 b Jehuda Leib
 e Meghalt és eltemették marhesván 16-án kedden 581-ben (átszámítva: 1820)
 h Pilisvörösváron 42 évig volt rabbi
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 62×147
 b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C)
 c motívum nincs
 d héber
 e jó állapotú, olvasható, a szöveget átfestették

110

פנ

איש צדיק תמים מעורו
 ירא אלהים בכל נפשו מאורו
 הה כה יהודא במ"זה אברהם
 אליעזר זל סגל
 זרע קודש מצבתו משפחת רמים
 גופו ינוח פה ונפשו עלתה למרומים
 יום ה כח אלול תקצד לפק
 תנצ"ב

יהודא

- F a Jehuda
 b Ábrahám Eliezer
 e Meghalt elul 28-án csütörtökön 594-ben (átszámítva: 1834)
 h Apja lévita volt

- K a 49×80
 b Hullámíves lezárású (II. B)
 c motívum nincs, név kiemelés
 d héber
 e jó állapotú, olvasható

111

פנ

הרב המאור הגדול
 המפורסם חסיד אשר מרנא ורבנא
 אפרים פישל
 בן הר הגאון זצוקל מהו יוסף זל
 שהיה אדונינו מורינו ורבינו
 עטרת לראשינו
 אבד דקהלתינו דך שנים
 ויגוע ויאסף אל עמיו ביום ער"ח
 אדר ונקבר באבל גדול לידידים
 ביום ר"ח אדר בשנת תר"ד לפק
 תנצ"ב

אפרים פישל

- F a Efrájim Fisl
 b Jozsef
 e Meghalt adár hónap első napján előestéjén, eltemették a hónap első napján 604-ben (átszámítva: 1844)
 h 24 évig volt rabbi a hitközségben
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 60×140
 b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C), a szövegmező keretben
 c motívum nincs, név kiemelés
 d héber
 e olvasható, a fontos információkat tartalmazó szavakat átfestették

112

פנ

המצבה הזאת תהא לזכרון
היה הצדיק והישר
כ"ה חיים הלוי
בן כה אליעזר
זקן ושבע ימים
ויגוע וימת ביום ה
כ"ה אדר ראשון תריא לק
תנצבה
שם אמו חיילה

חיים הלוי

- F a Hajjim ha-Lévi
b Eliezer és Hajjele
e Meghalt adár-I 25-én csütörtökön 611-ben
(átszámítva: 1851)
h Lévíta
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 35×80
b Háromszögben törő párkánnal lezárt tábla
(IV. B)
c motívum nincs, név kiemelés
d héber
e olvasható

113

Olvashatatlan

- K a 50×150
b nem látható
c nem látható
d nem látható
e ledólt, olvashatatlan

114

Olvashatatlan

- K a 34×100
b Félköríves lezárású, keretes (I. A)
c fűzfa
d nem látható
e a felirat nem olvasható, lekopott

115

פנ

הזקן המושלם במעלות
ובר אוריין כ"ה
פנחס ליב שטערן
ויגוע וימת בשם טוב ביום א
ה' אלול תרל"א לפק
תנצבה
שם אמו רחל

פנחס ליב שטערן

- F a Pinhasz Leib Stern
b Ráhel
e Meghalt elul 8-án vasárnap 630-ban
(átszámítva: 1870)
- A a 1870/2
b P. Löbl Stern
- K a 47×110
b A félkörív és a függőleges oldalak
összeillesztésénél kis vízszintes átkötés
(I. C), keretes
c fűzfa, név kiemelés
d héber
e olvasható

116

מצבת אשת טובת שכל וטובת מעשים
עטרת בעלה
כהר קלמאן דעליקאש ני
ותפארת בניה היא האשה מ
אסתרל ע"ה
אשר מתה כח אב ונקברה למחרתו
כט תרכו לפק
מעשיה לא ישכחו
תנצבה

אסתרל

- F a Eszterl
c Kalman Delikát
e Meghalt év 28-án, eltemették másnap
29-én 626-ban (átszámítva: 1866)

- A a 1866/7
b Netty Delikát
- K a 60×105
b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C), keretes
c fűzfa, név kiemelés
d héber
e olvasható

117

אבן בוכים

קול נהי ארימה⁹ ואחימה
כי תחתו הילדה יג ימים
במותה שוכבת בחיק אמה
הרכה בת כד שנים האשה
טובת לב ונאה במעשיה

מרת

שרל

עה

אשת כה לזל באלאג ניאיר
נפטרה בשש' יג' תמוז תרלד לפק
שם אמה אסתרל עיה' ת נ צ ב ה

Hier ruhet sanft im Frieden Frau

Rosalia Balog

geb. Dellikat

gestorben zum Schmerze ihres treuen

שרל

- F a Szerl
b Eszterl
c Lezl Balog
e Meghalt tammúz 13-án 634-ben (átszámítva: 1874), 24 év
f Rosalia Balog
g Dellikat
- A a 1874/6
b Sáli Ballog
c 1871/3

⁹ Tisa be-avkor mondott ima részlete.

- K a 55×90+40
b Félköríves lezárású, keretes (I. A), az ív indításánál és csúcánál négyszög formák
c fűzfa, név kiemelés
d héber, német
e olvasható

118

פ ט

אשה המהוללה אי"ח עטרת
בעלה ותפארת בניה פועלת
[...] כל ימיה הצנועה מ

אסתר

אשת כהרר [...] כץ ז"ל

יום ג כא אדר שני

שנת תרב לפק

ת נ צ ב ה

אסתר

- F a Eszter
e Meghalt adár-II 21-én kedden 602-ben (átszámítva: 1842)
h Férje kohanita volt
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 32×80
b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
c fűzfa, név kiemelés
d héber
e töredezett

119

פ ט

האשה חשובה

והצנועה מרת

הענדל אשת

ר צבי כץ ז"ל

ונקברת בשש

יום כ"ג אייר ש

תקפ"ח לפק

ת נ צ ב ה

הענדל

- F a Hendl
c Cvi
e Eltemették ijjár 23-án 588-ban (átszámítva: 1828)
h Férje kohanita volt
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 36×75
b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
c motívum nincs
d héber
e jó állapotú, olvasható

120

פ ט

ה'יה אשת חיל
הצנועה מרת
רייצל בר'מפ
נפטר' ונקבר'
י"ז שבט תקסה
תנצבה

רייצל

- F a Reicel
e Meghalt és eltemették sevát 17-én 565-ben (átszámítva: 1805)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 40×70
b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C)
c motívum nincs
d héber
e kicsit megdőlt, olvasható

121

פ נ

איש ישר
כה [...] [...] ב
יב תמוז תק[.]ב

- F e Meghalt tammúz 12 -én 5[.]2-ben
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 45×?
b Egyedi forma barokk elemekkel, volutában végződő meredek hullámívek, szalagkeret, erőteljes gömbdíszek
c motívum nincs
d héber
e a sírkő egy darabja letörött, a felirat több helyen olvashatatlan, lekopott

122

זאת

מקום

כבוד ומנוחת

חבר איש ישר

וטוב לכל הרר

אהרן בן אלי

יום א טו שבתקכה לק

תנצבה

אהרן

- F a Aharon
b Elija
e Meghalt sevát 15-én vasárnap 525-ben (átszámítva: 1765)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 55×95
b Egyedi forma barokk formaelemekkel, összetett ív, voluta, gömbdíszek
c motívum nincs
d héber
e olvasható

123

פ נ

היקר כ' שמחה

בר ליברמאן

יב אייר

תקכט תנצבה

שמחה

- F a Szimha
b Liebermann
e Meghalt ijjár 12-én 529-ben (átszámítva: 1769)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 46×76
b Téglalap formára illesztett kisebb félkörív (I. D), a „vállakon” gömbdízsek
c virág
d héber
e olvasható
f Fénykép a képmellékletben

124

פנ

איש צדיק תמים
ורב פעלים
אהב שלום
ידיו פתוחים לעניים
ירא והלך על דבר ה'
מ"ה יואל בן מירל זל
נקבר רח ואדר תרצה
תנצבה

יואל

- F a Joél
b Mirl
e Eltemették adár-II első napján 695-ben (átszámítva: 1935)
- A a 1935/21
b Schwarcz Joel Gyula
- K a 35×90+40
b Obelisz (IV. C)
c fűzfa
d héber
e olvasható

125

פט

ה"ה אשה הרבנית
מרת גיטל בה"ה
ר' ליב נפטרת
ונקברת יום ב' יוד
אייר תקע"ג לק
תנצבה

גיטל

- F a Gitl
b Leib
e Meghalt és eltemették ijjár 10-én hétfőn 573-ban (átszámítva: 1813)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 47×85
b Összetett hullámíves lezárású, vonalkeretes tábla
c motívum nincs
d héber
e jó állapotú, olvasható
f Fénykép a képmellékletben

126

פט

אשה הצנועה
וחסודה א"ח רך
בשנים מרת
בונה בת ר יוסף
הלוי נפטרת
ונקברת יום ב'
ער"ח אדר שני
תקעג לפק
תנצבה

בונה

- F a Bona
b Jozsef ha-Lévi
e Meghalt és eltemették adár-II hónap első napjának előestéjén hétfőn 573-ban (átszámítva: 1813)
- h Apja lévita volt

- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 46×75
- b Összetett hullámíves lezárású, vonalkeretes tábla
- c motívum nincs
- d héber
- e jó állapotú, olvasható

127

פ ט
איא כ"ה צבי
הירש בה ר"ד
זל נפטר
[ונק] בר יום ה
[..] תקע
לפק
תנצבה

צבי הירש

- F a Cvi Hirsch
- e Meghalt és eltemették [...] 570-ben (átszámítva: 1809/10)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 43×93
- b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
- c motívum nincs
- d héber
- e a felirat több helyen olvashatatlan, a külső réteg lekopott

128

הצנועה מרת מערלה אשת הרר
יוסף בעטלהיים סגל מפב
נוג יום ג עשק
ניסן תקסט לפק
מעל ראש לוי הוסרה
אשת חן נזר תפארה
בכה יוסף ברוח נשברה
על מות אשתו מערל היקרה
בחיותה בדרך במלון מתגוררה

פגשוה מלאכי זאם ועברה
ותמת פתאום בארץ גזרה
ואם טרם הזקינה נפטרה
ולא במקום מולדתה נקברה
משמרת נצח לנפשה הטהורה
בעדן צרור החיים צרורה

מערלה

- F a Merla
- c Jozsef Betelheim
- e Meghalt niszán 3-án péntek este 569-ben (átszámítva: 1809)
- h Férje lévita volt
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 48×90
- b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C)
- c motívum nincs, félkörívbe írt szöveg
- d héber
- e olvasható

129

פ ט
איש ישר וירא
כה נתנאל במ
מאזוז נרו נפטר
ליל ב ונקבר יום
ג יט כסליו תקס
לפק תנצבה

נתנאל

- F a Natanél
- b Majzuz
- e Meghalt hétfő éjjel, eltemették kedden kislév 19-én 560-ban (átszámítva: 1799)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 46×85
- b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
- c motívum nincs
- d héber
- e olvasható

130

פנ

ויוסף אברהם¹⁰
 לסבול ענויים רק
 קשים ומרים כי
 כל ימיו היה עני
 ומדוכ' ביסורים
 בני של קדושים
 הה איש ישר ר
 יוסף אברהם בן
 הרב מוה מאזוז
 זל ונקבר ביום י
 שבט תקץ לפק

יוסף אברהם

- F a Jozsef Ábrahám
 b Majzuz
 e Eltemették sevát 10-én 590-ben
 (átszámítva: 1830)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 34×60
 b A félkörív és a függőleges oldalak
 összeillesztésénél kis vízszintes átkötés
 (I. C)
 c motívum nincs
 d héber
 e olvasható

131

פט

האשה היקרה הצדקת רכה
 וענוגה בשנים עודיה באבה
 מרם הגיע עשרים שנותיה
 עלתה למרום ה"ה האשה מ'
שמחה

אשת הרב מו"ה משה נ"ש נ"י
 נפטרה ונקברה יום ג כ"ח אדר תרי לק
תנצבה

¹⁰ I. Móz. 25,1.

שמחה

- F a Szimha
 c Mose
 e Meghalt és eltemették adár 28-án kedden
 610-ben (átszámítva: 1850)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 46×105
 b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
 c fűzfa, név kiemelés
 d héber
 e olvasható

132

פט

האשה הרבנית החסודה והצנועה
מ' רעלה ע"ה
 אשת הרב מוה יוסף ני אבד דפה
 שמתה ביום ד' כ' כסליו תר"ז לפ"ק
 ונקברה בשקיעת השמש בכבוד
 ואבל גדול
תנצבה
 שם אמה לאה

רעלה

- F a Rele
 b Lea
 c Jozsef
 e Meghalt kiszlev 20-án szerdán 607-ben
 (átszámítva: 1846)
 h Férfje a hitközség rabbija volt
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 47×125
 b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
 c motívum nincs, név kiemelés
 d héber
 e olvasható

133

פנ

אשה יקרה צנועה וחסודה
[מ] דאבריש
בת הענדל
שבח אל [...]

דאבריש

F a Dobris

b Hendl

K a 36×50

b A félkörív és a függőleges oldalak
összeillesztésénél kis vízszintes átkötés
(I. C)

c motívum nincs, név kiemelés

d héber

e töredezett

134

מתה ביום טו לירח ואדר ונקברה ביום
טז בו תר"יז

פט

האשה יהללו בשערים מעשיה

נועם דרכיה שלום נתיבותיה

מלחמה נתנה לדל בחפץ כפיה

היתה כגפן פוריה בירכתי ביתיה¹¹

ועל יוכל עוד שלחה שרשיה¹²

שרה פרומעט בשמה [.] קובה

אשת ר משה ליב סאמעק

תנצבה

שרה פרומעט

F a Szara Frumet

c Mose Leib Szamek

e Meghalt adár-II 15-én, eltemették 16-án
617-ben (átszámítva: 1857)

A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés

¹¹ Zsolt. 128,3.

¹² Jer. 17,8. nyomán

K a 45×70

b A félkörív és a függőleges oldalak
összeillesztésénél kis vízszintes átkötés
(I. C), a szövegmező széles keretben

c motívum nincs, név kiemelés

d héber

e olvasható

135

פנ

אש יקר רוח

ירא ה' כה'

שמחה בלוי

נפטר ביום א

דראש השנה

שנת [ת]קעה

לפק

שמחה בלוי

F a Szimha Blau

e Meghalt ros ha-sána első napján 575-ben
(átszámítva: 1814)

A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés

K a 38×80

b Félköríves lezárású, kettős kerettel (I. A)

c hatágú csillag

d héber

e olvasható

136

Olvashatatlan

K a 40×90

b Félköríves lezárású (I. A)

c nem látható

d nem látható

e ledőlt

137

זאת

מצבת קבורת אשת חיל הצנועה
מרת נעטל

אשת ר פנחס ליב שטערן ני
נפטרה ביום ה'ך"א אלול
שנת תריד לק

תנצבה

שם אמה מינדל

נעטל

- F a Netl
b Mindl
c Pinhasz Leib Stern
e Meghalt elul 21-én 614-ben (átszámítva: 1854)
- A a 1854
b Netel Stern
- K a 60×115
b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C.)
c fűzfa, név kiemelés
d héber
e olvasható

138

פ ט

האשה החשובה

פרומעט אשת ר' יוסף ליב בריל
נפ"ה נפטרה ונקברה ביום ט טבת

תנצבה

שם אמה אידל

פרומעט

- F a Frumet
b Eidl
c Jozsef Leib Brüll
e Meghalt és eltemették tévét 9-én

- K a 50×60
b Félköríves oromzat, a párkány sarkain akrotérianokkal (V. A)
c koszorú díszítés az „itt van elrejtve” rövidítés körül, név kiemelés
d héber
e olvasható

139

פ נ

האשה החשו

בה והצנועה

א"ח מז' [רון]זע

אשת כהר"ד

שלמה [..]

נפטר [...]

ביום יג חשוון

תקצב לפ"ק

תנצבה

[רון]זע

- F a Rose
c Slomo
e Meghalt hesván 13-án 592-ben (átszámítva: 1831)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 39×105
b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C.), szalagkeret
c motívum nincs
d héber
e több helyen megkopott

140

פ ט

שומו שמים ר' [..] וארץ למות ידיד ה'
[..] היתה ברוב טוב מעשיה
[..] טוב מצאתה בעוזני אלהים
[..] ה'ה האשה יראת ד מרת
שרל אשת ר' זע [..]

נר׳נ ביום ב ג ניסן בשנת
 וידעת כי שלום אהליך¹³
 תנצבה

שרל

- F a Szerl
 e Meghalt és eltemették niszán 3-án hétfőn
 596-ban (átszámítva: 1836)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 47×105
 b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
 c motívum nincs, név kiemelés, akrosztichon
 d héber
 e a felirat több helyen olvashatatlan, a külső
 réteg lekopott

141

פ ט

האשה חשובה
 מרת ליבלה אש
 ר ליב סגל ונקבר
 בשם טוב ביום
 שמוני עצרת
 שנתקפג לפק
 תנצבה

ליבלה

- F a Libele
 c Leib
 e Eltemették smini aceret napján 583-ban
 (átszámítva: 1822)
 h Férje lévita volt
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 31×65
 b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
 c motívum nincs
 d héber
 e több helyen megkopott

¹³ Jób 5,24.

142

פ ט

עד הגל הזה ועדה זאת
 המצבה ששוכב תחתו
 אשה כשרה הצנועה
 והחסודה מרת פ[יג]ל[ה]
 אשת ר וואלף כץ
 שמתה בחצי ימי ונקבר
 ביום כו אב ש תקפג לק
 תנצבה

פיגלה

- F a Feigle
 c Wolf
 e Eltemették áv 26-án 583-ban (átszámítva:
 1823)
 h Férje kohanita volt
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 40×75
 b Hullámíves lezárású (II. A)
 c motívum nincs
 d héber
 e olvasható

143

פ ט

הה האשה חשובה
 והצנועה אשת
 חיל מרת ריזל
 אשת ר יוחנן פ״ב
 ונקברת בשם טו
 שביעי ש״ק פסח
 ש תקפב לק
 תנצבה

ריזל

- F a Reizl
 c Johanan
 e Eltemették peszah hetedik napján
 szombaton 582-ben (átszámítva: 1822)

- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 50×80
- b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
- c motívum nincs
- d héber, ledőlt, a másik oldal nem olvasható
- e ledőlt, olvasható

144

פ ט

ה'ה אשת חיל
מרת רבקה בת
כ"ה צבי הירש
נפטרת ונקבר'
עש"ק יח אדר
תקסד לפק ת נ צ ב ה

רבקה

- F a Rivka
- b Cvi Hirsch
- e Meghalt és eltemették adár 18-án péntek este 564-ben (átszámítva: 1804)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 45×80
- b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C), középen gömbdíz
- c motívum nincs
- d héber
- e kicsit megdőlt, olvasható

145

פ ט

הה אשת חיל
מ בילה ב' מהו
בער נייבטש
נפטרת ונקברת
יום א דחהמס
תקסד לפק
ת נ צ ב ה

בילה

- F a Beila
- b Ber (?)
- e Meghalt és eltemették szukkot félünnepének első napján 564-ben (átszámítva: 1803)

A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés

- K a 40×80
- b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C)
- c motívum nincs
- d héber
- e jó állapotú, olvasható

146

פ ט

ה'ה אשה יולד'
הצנועה מרת
בריינדל ב"כ
פנחס נפטר
ונק' ע"פ ת'קס'

בריינדל

- F a Breindl
- b Pinhasz
- e Meghalt és eltemették peszah előestéjén 560-ban (átszámítva: 1800)

A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés

- K a 55×75
- b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C)
- c motívum nincs
- d héber
- e besüllyedt

147

Olvashatatlan

- K a 42×90
- b nem látható
- c nem látható
- d nem látható
- e ledőlt, olvashatatlan

148

זאת [...]

[.....]

[.....]

פנחס בכה אברהם

[.....]

היקר הנחמד

פנחס

- F a Pinhasz
b Ávrahám
- K a 42×80
b Egyedi forma barokk elemekkel, volutában végződő meredek hullámívek, szalagkeret, erőteljes gömbdíszek
c motívum nincs
d héber
e a felirat több helyen olvashatatlan, a külső réteg lekopott

149

Olvashatatlan

- K a 85×72
b Kettős kőtábla forma (VI.)
c motívum nincs
d héber
e a felirat több helyen olvashatatlan, a külső réteg lekopott

150

Olvashatatlan

- K b nem látható
c nem látható
d héber, ledőlt, a másik oldal nem olvasható
e ledőlt, olvashatatlan

151

פנ

איש כשר ר' נח

בן כה ר' יחזקי'

הכהן נפטר בשם

טוב ב' דשבועות

ונקבר באסרו חג

שנת תרכח לפק

תנצבה

נח

- F a Noah
b Jehezkiél ha-Kohén
e Meghalt savuot második napján, eltemették az ünnep utáni első nap 628-ban (átszámítva: 1868)
h Apja kohanita volt
- A a 1868/5
b Noah Kohn
- K a 45×95
b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A), mélyített szövegmező
c kohanita áldást osztó kezek
d héber
e olvasható

152

פט

האשה המהוללה

בת כהן מ

יטל

אשת חיל לבעלה

ר' שמשון ווייס

עשרת ותפארת בניה ובנותיה

מתה בעשק ד' תמוז ונקברת

ביום א' שנת תר"כז'

תנצבה

שם אמה פיגלה

HÁTOLDAL

Hier ruhet
Julia Weisz
geb. **Kohn**

Eine treue Gattin und gute Mutter
sie entschlief am 2 Tamuth
5627

יטל

- F a Jitl
b Feigle
c Simson Weisz
e Meghalt tammúz 4-én péntek este,
eltemették vasárnap 627-ben (átszámítva:
1867)
f Julia Weisz
g Kohn
h Apja kohanita volt

- A a 1867/1
b Juliana Weiss

- K a 60×165
b Félköríves oromzat, a párkány sarkain
akrotérionokkal (V. A), pilaszterek
c fűzfa, a névtábla keretezve
d héber, német
e olvasható

153

Olvashatatlan

- K a 50×60
b Félköríves lezárású (I. A)
c motívum nincs
d nem látható
e olvashatatlan

154

פנ
אשה
[....]
[.....]

- A a a feliraton nincs adat

- K a 53×86
b Félköríves lezárású (I. A), közepén
gömbdíz
c motívum nincs
d héber
e olvashatatlan

155

Olvashatatlan

- K a 45×70
b Téglalap formára illesztett kisebb félkörív
(I. D)
c motívum nincs
d nem látható
e olvashatatlan

156

Olvashatatlan

- K a 48×90
b Összetett hullámíves lezárású
c motívum nincs
d nem látható
e olvashatatlan

157

פנ

האשה חשובה
והצנועה
מ שרל אשת
כ אברהם סגל
יום כו כסליו
תקמא לפק ת נ צ ב ה

שרל

- F a Szerl
c Ávrahám
e Meghalt kiszlév 26-án 541-ben (átszámítva:
1780)
h Férje lévita volt

- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 48×80
- b Egyedi forma barokk elemekkel, összetett íves lezárás, voluták, gömbdíszek
- c motívum nincs
- d héber
- e olvasható

158

פ ט

אשה חשובה
הצנועה מ' חנה
ב"ה מאנדייל ז"ל
מנ"ש נפטר' יום
ב' ב' תמוז
תק"מ"ח' לק
תנצ"ב

חנה

- F a Hana
- b Mandel
- e Meghalt tammúz 2-án hétfőn 548-ban (átszámítva: 1788)
- h Neustadtl
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 50×80
- b Összetett hullámíves lezárású, középen gömbdíszsel
- c motívum nincs
- d héber
- e jó állapotú, olvasható

159

פ ט

האשה
חשובה
והצנועה מ' סערל
ב"ה בנימין זאב זל
נפטר' ביום א' דרח'
אייר תקנ"א לפק
תנצ"ב

סערל

- F a Szerl
- b Benjámin Zeév
- e Meghalt ijjár hónap első napján 551-ben (átszámítva: 1791)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 43×70+40
- b Hullámíves lezárású (II. B)
- c motívum nincs
- d héber, ledőlt, a másik oldal nem olvasható
- e félbetört, ledőlt

160

Olvashatatlan

- K a 50×66
- b nem látható
- c nem látható
- d nem látható
- e ledőlt, olvashatatlan

161

Beregi Albert

állatorvos

1877–1926

Gyászolják

anyja és testvérei

אהרן הלוי בן פערל

HÁTOLDAL

Beregi Albert

Szivünkben élsz!

אהרן הלוי

- F a Aharon ha-Lévi
- b Perl
- d (1877)
- e (1926)
- f Beregi Albert
- h Lévíta
- A a 1926/6
- b Beregi Albert

- K a 120×200
 b Trapéz oromzatú (III. B), hangsúlyos párkány, eltérő anyagból készült felirati tábla
 c kancsó, kalász, név kiemelés
 d magyar, héber
 e olvasható

162

שם אמו שרה
 פנ
 הנכבד החבר
 ר' שמחה בן ר'
 שמשון אפנר
 נפטר בשם טוב
 ביום ה' ה' תמוז
 בשנת תר"כ"א
 תנצ"ב

שמחה

- F a Szimha
 b Simson Ofner és Szara
 e Meghalt tammúz 5-én csütörtökön 621-ben (átszámítva: 1861)
 A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
 K a 40×116
 b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C), szalagkeret
 c motívum nincs, családnévben jelölt magánhangzók
 d héber
 e jó állapotú, olvasható
 f Fénykép a képmellékletben

163

פנ
 איש חשוב ונכבד הלך כל
 ימיו בדרך הישר ירא אלקים
 ה"ה כ"ה מאיר ל"ב

נפטר ונקבר ביום ג' כ"ז טבת
 תקצ"ח לפ"ק
 תנצ"ב

מאיר

- F a Méir
 e Meghalt és eltemették tévét 26-án kedden 598-ban (átszámítva: 1838)
 A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
 K a 62×130
 b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C), keskeny szalagkeret
 c koszorú díszítés az „itt van elrejtve” rövidítés körül, név kiemelés
 d héber
 e olvasható

164

פנ
 איש תם וישר ה כ
 מכל ראזענפעלד
 נפטר יום ערב פסח תר"ט
 לפק תנצ"ב
 שם אמו פיארל

HÁTOLDAL

Hier ruhet
Michael Rosenfeld
 alt 53 Jahre
 gestorben den 29 März
 1855
 Friede seiner Asche!

מכל ראזענפעלד

- F a Mikhl Rosenfeld
 b Pejeryl
 e Meghalt peszah előestéjén 615-ben (1855 március 29), 53 év
 f Michael Rosenfeld
 A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés

- K a 47×115
 b Csúcsíves oromzat, a párkány sarkain akrotérionokkal (V. B), félköríves lezárású szövegmező
 c kancsó és fűzfa, név kiemelés
 d héber, német
 e jó állapotú, olvasható
 f Fénykép a képmellékletben

165

פ ט

הה האשה חשובה
 והצנועה אשת חיל
 מרת רבקה אשת ר
 מאיר פיחט ונפטר
 ביום שק ונקבר יום
 א ח ניסן בשנת
 ת ק פ ח לפק
 ת נ צ ב ה

רבקה

- F a Rivka
 c Méir Feicht
 e Meghalt niszán 8-án vasárnap 588-ban (átszámítva: 1828)
 A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
 K a 40×50
 b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
 c motívum nincs
 d héber
 e olvasható

166

פ ט

ה'ה' האשה חשובה
 והצנועה מרת
 רבקה אשת [ר]
 [...] נפטרת
 ונקברת ביום טז
 [...] שנת [...] [..]

רבקה

- F a Rivka
 e Meghalt és eltemették [...] 16-án [...]
 K a 40×90
 b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C)
 c motívum nincs
 d héber
 e a felirat több helyen olvashatatlan, a külső réteg lekopott

167

פ ט

האשה חשובה
 מרת שבע לאה
 אשת כ זיסקינד
 צורף ונקברת
 ביום ט' תמוז
 ש. תקעה
 לפק
 ת נ צ ב ה

שבע לאה

- F a Seva Lea
 c Ziskind ötvös (héberül)
 e Eltemették tammúz 9-én 575-ben (átszámítva: 1815)
 A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
 K a 33×65
 b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
 c motívum nincs
 d héber
 e olvasható

168

Olvashatatlan

- K a 52×95
 b törött
 c nem látható
 d nem látható
 e olvashatatlan

169

פ ט

האשה חשו'

מ פיגלה

אשת כה

יחזק' כץ

ונפטרת

בש"ט יום

ד ניסן ש

תקפו

תנצבה

HÁTOLDAL

פ ט

[...] [...]

פיגלה

- F a Feigle
 c Jehezkiél
 e Meghalt niszán 4-én 586-ban
 (átszámítva: 1826)
 h Férje kohanita volt
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 37×95
 b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
 c motívum nincs
 d héber
 e olvasható

170

פ נ

איש תם וישר

כ ישיעי

בה משה מנש

נפטר ביום ו עש[ק]
 ונקבר יום א רח
 שבט תקמא לפק

ישיעי

- F a Jesaja
 b Mose
 e Meghalt péntek este, eltemették vasárnap
 sevát hónap első napján 541-ben
 (átszámítva: 1781)
 h Neustadt
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 50×80
 b Egyedi forma barokk elemekkel, összetett
 íves lezárás, voluta, gömbdíszek
 c motívum nincs
 d héber
 e olvasható
 f Fénykép a képmellékletben

171

פ נ

הבחור יניק ו[...]. ים אשר עזב

אביו וא[מ]ן במבחר שנתיו [לא]

הגיע עד כ"ב שנים וקטפוהו המות

האכזר [ה"ה] הבחור המשכ[יל]

מיכאל

ב"ה גבריאל מאגלוד נו"נ

ביום עשק ד"א מרחשון תרה לק

תנצבה

מיכאל

- F a Mikhaél
 b Gabriél Maglód
 e Meghalt és eltemették marhesván 21-én
 péntek este 605-ben (átszámítva: 1844), 22
 év
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 45×90
 b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
 c fűzfá, név kiemelés
 d héber
 e olvasható

172

אלון בכות
[...] ברים בכו [...] הבח
[...]
[...]
[...]
מא[י]ר ל[יב] עה
[בן] [...] טויבער
שמת ונקבר י"ג [ני]סן [ת]ר[ל]ג לך
תנצבה
ושם אמו צפרל גיטל ע"ה

מאיר ליב

- F a Méir
b [...] Tauber és Ciperle Gitl
e Meghalt és eltemették niszán 13-án
633-ban (átszámítva: 1873)

- A a 1873/1
b Markus Tauber
d 1848
e Marcus

- K a 40×85
b A félkörív és a függőleges oldalak
összeillesztésénél kis vízszintes átkötés
(I. C), szalagkeret
c fűzfa, név kiemelés
d héber
e ledólt, a felirat több helyen olvashatatlan,
a külső réteg lekopott

173

תחת המצבה הזאת נקברה
האשה היקרה והצנועה
עטרת בניה
מתה לייגונם בת [חמ]שים
[ו]שמנה שנה לימי חייה
מרת
בילא שרל
אשת המנוח כה חיים יהודה
נייאמאן זל
נפטרה ביום ח ניסן בשנת
תרמב לפק

בילא שרל

- F a Beila Szerl
b Eidl
c Hajjim Jehuda Neimann
e Meghalt niszán 8-án 642-ben (átszámítva:
1882), 58 év

- A a 1882/3?
b Neuman Rozalia

- K a 40×110
b Félköríves oromzatú (I. B)
c fűzfa, név kiemelés
d héber
e olvasható

174

פנ

האשה החשובה

מרת

שרל

אשת ר יון[ח]נן ראז[ע]נפעלד

נפטרה שק נקברה יום א

יט לירח [...]

תרמא

תנצבה

שרל

- F a Szerl
c Johanan Rosenfeld
e Meghalt szombaton, eltemették vasárnap
[...] 19-én 641-ben (átszámítva: 1880/81)

- A a 1881/5?
b Spitzer Rozália

- K a 40×100
b A félkörív és a függőleges oldalak
összeillesztésénél kis vízszintes átkötés
(I. C), szalagkeret
c fűzfa, név kiemelés
d héber
e olvasható

175

פנ
הילד הנחמד
יואל

בה אהרן באללאק
נפטר א ניסן תרלח
תנצבה

יואל

- F a Joél
b Aharon Ballog
e Meghalt niszán 1-én 638-ban (átszámítva: 1878)
- A a 1878/6
b Juliusz Ballog
d 1876/1
e Juliusz
- K a 27×70
b Egyszerű háromszög lezárású tábla (IV. A)
c koszorú díszítés az „itt van elrejtve” rövidítés körül, névtábla keretezve
d héber
e olvasható

176

אלון בכות

קמו בניה ואשרוה בעלה ויהללה¹⁴

[...] [...]

אבן [...] מראש[...]

[...] של אשת

רוח ושובת לב אשר הלכה

כל ימי חייה בדרך התמים

הה היקרה והנכבדה מרת

חיי באללאק

אשת הנכבד והיקר המרומם

כה אהרן באללאק ני

עזבה [...] [...] לתוגה [...]

וילדיה וכל בני משפחתה ומכירי

¹⁴ Péld. 31,28.

ביום יז לירח אלול בשנת ה
תרלז לבריאת עולם
תנצבה
ושם אמה הינדל

חיי באללאק

- F a Hajja Ballog
b Hindl
c Aharon Ballog
e Meghalt elul 17-én 5637-ben (átszámítva: 1877)
- A a 1877/8
b Káti Spitzer
c 1862/5
- K a 70×160
b Egyedi forma, háromszög oromzat, csúcsívben záruló keretes szövegmező
c fűzfá, név kiemelés
d héber
e több helyen megkopott

177

פנ

הילדה הנחמדה

בילא

בת ה אהרן באללאק

מתה ביום יט ואדר

תרלח לפק

תנצבה

ושם אמה חיי

בילא

- F a Beila
b Aharon Ballog és Hajja
e Meghalt adár-II 19-én 638-ben (átszámítva: 1878)
- A a 1878/3
b Berta Ballog
d 1873/3
e Babetti

- K a 25×70
 b Egyszerű háromszög lezárású tábla (IV. A)
 c koszorú díszítés az „itt van elrejtve”
 rövidítés körül, név kiemelés
 d héber
 e olvasható

178

[törött]

פנ

אבן בוכים על הזקנה
 היתה בת שמנים שנה
 עטרת בעלה תפארת בניה
 כפה פרשה לעניים ולאביונים
 החשובה והצנועה מ
הענדל

אשת ר' מאיר באללאק ע"ה

מתה בזקנה טובה ב[...]

יום ד מרחשון תרלו לפק

תנצבה

שם אמה גיטל

הענדל

- F a Hendl
 b Gitl
 c Méir Ballog
 e Meghalt marheván 4-én 636-ban
 (átszámítva: 1875), 80 év

A a 1875/3

b Hani Ballog

- K a 55×100+50
 b A lezárás nem látszik, pilaszterek, mélyített
 szövegmező
 c fűzfa, név kiemelés
 d héber, ledőlt, a másik oldal nem olvasható
 e kettétörött, ledőlt

179

פנ

האשה הכשרה והמהוללה במעשיה מרת
בילא

אשת ר' חיים קא[...]

נפטרה בשם טוב ביום ה לחודש כסליו
 שנת תרלד לפק
 תנצבה
 שם אמה גיטל

בילא

- F a Beila
 b Gitl
 c Hajjim
 e Meghalt kiszlév 5-én 634-ben (átszámítva:
 1873)

A a 1873/13?

b Barbara Kohn

K a 56×120

b Félköríves lezárású, keretes (I. A)

c fűzfa, név kiemelés

d héber

e olvasható

180

[..]

[...] [...] [...] הצדקת

מ מכילל

אשת כה [...] הרש כץ ע[ה]

[...] שמ[תה] לדאב[ון] בניה

[...] כ"ב [...] [...]

תנצבה

שם אמה לביאה ע"ה

מכילל

- F a (?)
 b Levia
 c Hirsch
 e Meghalt [...] 22-én [...]
 h Férje kohanita volt

K a 55×120

b A félkörív és a függőleges oldalak
 összeillesztésénél kis vízszintes átkötés
 (I. C), szalagkeret

c fűzfa, név kiemelés

d héber

e a felirat több helyen olvashatatlan, a külső
 réteg lekopott

181

פ ט

האשה החשובה המפוארת מ

מאכלא

אשת הנדיב כה [..] ל ענגעל עה מ [..]

פעלדוואר

מפעלו [..] [..]

אמרי העליון עדו זה אדמו [..]

כנפי שמים צוללים [..] [..]

לבוש צדקה וחסד לבשת כל [..]

איכה יועם וכוכב [..] [..]

עניים ואביונים אשר [ל] חם [..]

נדיבי לב גם [..] [..]

גמלת טוב ולא רע כל ימיה חיותה

עלה רוחך למרום היאבל שעשע בכרשים

לקבר ירחת כתרבך בהספד מרומים

תנצבה

שם אמה היצל שטערן [..]

מאכלא

- F a Makhale
b Hiel Stern
c Engel
- K a 70×210
b Csúcsíves oromzat, a párkány sarkain akrotérionokkal (V. B), pilaszterek, mélyített szövegmező
c fűzfa, név kiemelés, akrosztichon
d héber
e olvasható

182

[törött]

מתה ונקברתה ה טבת תרכו לק

שם אמה שרל

- F b Szerl
e Meghalt és eltemették tévét 5-én 626-ban (átszámítva: 1865)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés

K a 55×80+50

- b Csúcsíves oromzat, a párkány sarkain akrotérionokkal (V. B), hiányzó csúcsdíz
c fűzfa
d héber, a másik oldal nem olvasható
e kettétörött

183

פ ט

האשה הזקנית הצנועה

הכשרה מנשים

באוהל תבורך

מרת מכלה מלייפניק

אשת ר' יאקב בער עה

שמתה בשם טוב [!] ביום י"ב טבת

שנת תרל לפ"ק

תנצבה

שם אמה לאה

מכלה

- F a Makhele
b Lea
c Jákov Ber
e Meghalt tévét 12-én 630-ban (átszámítva: 1869)
h Leipnik
- A a 1869/6?
b Maria Stierheim
- K a 50×170
b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C), széles szalagkeret
c fűzfa, név kiemelés
d héber, ledőlt, a másik oldal nem olvasható
e ledőlt, olvasható

184

זאת מצבת קבורת אשת חיל

עטרת בעלה ותפארת בתה

היחידה זקנה ומהוללה במעשיה

היא הלכה לחיי נצח לקצור

פרי מעלליה ולא תשכח נצר
מלב כל מכירה מרת
מחלה
אשת הרר איזיק קרייטשיק
עזבה חיי אדמות יום [...] ונקברת
בשם טוב יום [...] אלול תרלב לק
תנצבה
ושם אמה חנה

מחלה

- F a Mahla
b Hana
c Eizik Kreitschik
e Meghalt [...], eltemették elul [...] 632-ben (átszámítva: 1872)
- A a 1872/3
b Machele Kreitschik
- K a 50×170
b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C), szalagkeret
c fűzfa, név kiemelés
d héber
e olvasható

185

פנ האשה החשוב[ה]
צפרה גיטל
אש[ת] ר' [...] אל טויבער
שמתה י תמוז תרלג לק
אשת חיל עטרת בן[על]ה
ותפארת בניה הלכה למנוחה
ותשחק ליום אחרון אחת
פיה פתחה בחכמה בחוק לנערותיה
וכפה פרשה לעני ולאביון גמלה
טוב ולא רע כל ימי חייה
נודע בשערים מעשיה
תנצבה
שם אמה שרה פרומט

צפרה גיטל

- F a Cippora Gitl
b Szara Frumet
c Tauber
e Meghalt tammúz 10-én 633-ban (átszámítva: 1873)
- A a 1873/6
b Kati Tauber
- K a 50×140
b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C), szalagkeret
c motívum nincs, név kiemelés
d héber
e több helyen megkopott

186

אבן בוכים
על הזקנה פ"א שנים הצדקת מ
רבקה
שהיתה לכהן תחלה כ"ה נח כהן עה
ולישראל אחריו כ"ה
שלמה הארטמאן
רבקה אהבה את ד' והאושר
בזה חשקה נפשה ולא העושר
קדשה מפעליה לכבוד היוצר
היצר עזבה ולא את היוצר
שמתה י"ז אב תרלג לק
שם אמה מלכה ע"ה
תנצבה

רבקה

- F a Rivka
b Malka
c Slomo Hartmann
e Meghalt év 17-én 633-ban (átszámítva: 1873), 81 év
- A a 1873/7
b Regie Hartman

- K a 63×160
 b Félköríves oromzat, a párkány sarkain akrotérionokkal (V. A), pilaszterek
 c fűzfa, név kiemelés, akrosztichon
 d héber
 e jó állapotú, olvasható

187

אבן בוכים על הזקנה היתה
 בת שמנים ושנים עשרת
 בעלה ותפארת בניה כפה
 פרשה לעניים ולאביונים
 גמלה טוב ולא רע כל [..]
 החשובה והצנועה מ'
פראדל
 אשת ר שלמה הוססערל
 מתה בזקנה טובה ובשם טוב
 יום ב שבט תרלד לפק
תנצבה
 ושם אמה רבקה עה

פראדל

- F a Fradl
 b Rivka
 c Slomo Husserl
 e Meghalt sevát 2-án 634-ben (átszámítva: 1874), 82 év
- A a 1874/1
 b Franciska Husserl
- K a 53×150
 b nem látható
 c fűzfa, név kiemelés
 d héber
 e olvasható

188

פט
 האשה חשובה
 והצנועה א"ח מרת
 ליבלע אשת

המנוח המושלם ר'
 מרדכי דוד זל
 ונקברת בשם טוב
 כד שבט ש תקפ"ז
תנצבה

ליבלע

- F a Libele
 c Mordekhaj Dávid
 e Eltemették sevát 24-én 587-ben (átszámítva: 1827)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 45×90
 b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
 c motívum nincs
 d héber
 e olvasható

189

פט
 אשה רבנית
 מיוחסת א חיל
 החסודה מרת
 פעסיל במ"ה
 ישראל נפט'
 ונקברת עש"ק
 כ"א אדר תקסא
 לפק תנצבה

פעסיל

- F a Peszil
 b Jiszráél
 e Meghalt és eltemették adár 21-én péntek este 561-ben (átszámítva: 1801)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 42×90
 b Összetett íves lezárású, középen gömbdíz
 c motívum nincs
 d héber
 e jó állapotú, olvasható

190

פ ט

האשה חשו'
אשת חיל מ'
שמחה אשת
כ"ה הירש [בק]
נפטרת ונקבר'
יום עש"ק יב
חשון תקסז לפק
תנצבה

שמחה

- F a Szimha
c Hirsch
e Meghalt és eltemették hesván 12-én péntek este 567-ben (átszámítva: 1806)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 38×105
b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
c motívum nincs
d héber
e olvasható

191

נקברה יום כ"ד תמוז תקץ

פ ט

אשה הצנועה
ישבה [...] מפנימ'
דלים נתנה מלחמה
חסד על לשונה
נפל לארץ הדרה
הוי שמחה מרת
אידל חנה אש
ר' אברהם כץ
תנצבה

אידל חנה

- F a Eidl Hana
c Ávrahám
e Meghalt tammúz 24-én 590-ben (átszámítva: 1830)
h Férje kohanita volt

- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 48×105
b Téglalap formára illesztett kisebb félkörív (I. D)
c motívum nincs
d héber
e olvasható

192

פ ט

האשה חש
מ מאכלי
בת כה ליב ס
א הרר' גבריאל
נקברת ביום א
יא ניסן שנת
תקע לפק
תנצבה

מאכלי

- F a Makhale
b Leib
c Gabriél
e Eltemették niszán 11-én vasárnap 570-ben (átszámítva: 1810)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 60×105
b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
c motívum nincs
d héber
e olvasható

193

שמה

בחו בילדת'
שבך בחר¹⁵
היה הבחור [.]
מאיר במ"ה

¹⁵ Prédikátor 11.9

מאזוז ה נפטר
ליל ש"ק ונקבר
ביום א טז טבת
[.....]

מאיר

- F a Méir
b Majzuz
e Meghalt szombat éjjel, eltemették vasárnap
tévét 16-án
- K a 44×76
b A félkörív és a függőleges oldalak
összeillesztésénél kis vízszintes átkötés
(I. C), szalagkeret
c motívum nincs
d héber
e olvasható

194

פ ט

ה"ה אשה צ"נ
והחסודה א"ח
מ' יטל ב"ה יוול
נפטר ונקבר'
עש"ק כ"ו אדר
תקכו לפ'
ת [נצבה]

יטל

- F a Jitl
b Jozl
e Meghalt és eltemették adár 26-án péntek
este 527-ben (átszámítva: 1767)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 47×70
b A félkörív és a függőleges oldalak
összeillesztésénél kis vízszintes átkötés
(I. C), volutában végződő vonalkerettel
határolt tábla
c motívum nincs
d héber
e olvasható

195

פ ט

האשה ח'
מ שינדל
אשת ה'
אברהם
נ ונקברת
יום ה' ויו
חשון תקנא
תנצבה

שינדל

- F a Seindl
c Ávrahám
e Meghalt és eltemették csütörtökön hesván
6-án 551-ben (átszámítva: 1790)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 40×95
b Félköríves lezárású, keretes (I. A)
c motívum nincs
d héber
e olvasható

196

פ ט

האשה כשרה וה
זקנה בת תשעים שנה
מ' שרל אפנער מת'
ונקברת בשם טוב ביום
ד' כ"ח ניסן תר"לו לק
תנצבה
שם אמה לאה

שרל אפנער

- F a Szerl Ofner
b Lea
e Meghalt és eltemették niszán 28-án szerdán
636-ban (átszámítva: 1876), 90 év
- A a 1876/1
b Rosali Ofner

- K a 44×105
 b Hullámíves lezárású (II. B)
 c motívum nincs
 d héber
 e olvasható

197

אבן בוכים]
 הטמין פה החבר
 וואלף אפנער
 עזב ביום י"א את קרוביו
 ואוהביו לאנחה והלך
 למנוחת למחרתו
 ביום י"ב אייר
 תרל"ג] לפק
 תנצבה
 שם אמו שרל

וואלף אפנער

- F a Wolf Ofner
 b Szerl
 e Meghalt ijjár 11-én, eltemették másnap
 12-én 633-ban (átszámítva: 1873)
- A a 1873/4
 b Wilhelm Ofner
- K a 42×78
 b A félkörív és a függőleges oldalak
 összeillesztésénél kis vízszintes átkötés
 (I. C), szalagkeret
 c fűzfa, név kiemelés
 d héber
 e olvasható

198

פנ
 איש נחמד מאוד ורב פעלים
 תמים עם אלקים ועם אנשים
 אכל מיגיע כפו ועמלו כל ימיו
 תם וישר הי בכל מעשיו
 דורש טוב לעמו ורצוי לאחיו

הה הנעלה כה שמואל ריין ע"ה
 נאסף בחצי ל"ו שנים
 בשמיני עצרת שנת תרע"ו לפק
 תנצבה ושם אמו ריזל
 גם פה שכב האשה החשובה היקרה
 פרל בת רחל עה שהי אשת
 ה"ה שמואל ריין ע"ה מתה ביום כה לחו
 תמוז ש תרצח תנצבה

Itt nyugszik

Rein Samu

élt 36 évet meghalt 1909 október 7-én

Rein Samuné

szül. Goldschmied Paula

élt 63 évet meghalt 1938 július 24.

פרל

- F a Perl
 b Ráhel
 c Smuél Rein
 e Meghalt tammúz 25-én 698-ban (1938
 július 24), 63 év
 f Rein Samuné
 g Goldschmied Paula

- A a 1909/189
 b Rein Samu

- K a 46×127+60
 b Hullámíves lezárású (II. A), széles
 szalagkeret
 c fűzfa, név kiemelés
 d héber, magyar
 e olvasható

שמואל ריין

- F a Smuél Rein
 b Reizl
 e Meghalt smini aceret ünnepén 670-ben
 (1909 október 7), 36 év
 f Rein Samu

- A a 1938/53
 b Goldschmied Paulina
 K d magyar, héber

199
Kalman
Mór

- F f Kalman Mór
- A a 1934/85
b Kálmán Mór
- K a 49×70
b Egyedi forma, domborműves díszítés, szögletes, keretezett szövegmező
c rózsza
d héber
e olvasható

200

פ ט
האשה חשוב'
א"ח מ' לאה
ב"ה שמשן
נפטר' ונקבר'
יום א' ער"ח
טבת תקע"ב
תנצ"ב

לאה

- F a Lea
b Simson
e Meghalt és eltemették tévét hónap első napjának előestéjén vasárnap 572-ben (átszámítva: 1811)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 40×85
b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
c motívum nincs
d héber
e olvasható

201

פ נ
איש אשר הלך
לעלמא דקשוט
במבחר שנותיו ה"ה
כ"ה יהודא ליב כ"ן
בן פיגלה ז"ל נפ' ונק'
בשם ט' ביום ב' דפסח
ש' תר"ג לק
תנצ"ב

יהודא ליב

- F a Jehuda Leib
b Feigle
e Meghalt és eltemették peszah második napján 603-ban (átszámítva: 1843)
h Kohanita
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 48×120
b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C)
c kohanita áldást osztó kezek
d héber
e jó állapotú, olvasható
f Fénykép a képmellékletben

202

Olvashatatlan

- K a 47×50
b törött
c nem látható
d héber
e törött, olvashatatlan

203

Olvashatatlan

- K a 38×90
b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
c motívum nincs
d héber
e olvashatatlan

204

פ ט

האש החשו
הצנועה מרת
פראדל בת
כהרר אשר
סגל נפטר ב
שם טוב
ונקבר ביום
ג כ"ג שבט
תקל"ב לפק
תנצ"ב

פראדל

- F a Fradl
b Ásér
e Meghalt és eltemették sevát 23-án kedden 532-ben (átszámítva: 1772)
h Apja lévita volt
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 46×80
b Egyedi forma barokk elemekkel, összetett íves lezárás, volutákkal keretezett szövegmező
c motívum nincs
d héber
e jó állapotú, olvasható

205

פ נ

אשת חיל היא
האשה החכמה עלת'
נשמתה למרומה
כל ימיה הלכה
בדרך ישרה
מצות ה' שמר'
אסתרל אשת ה'
יצחק אייזק [...] פ'
זל הלכה לעולמ'
נונקברת ביום
ה' מרחשון תקיח לפק

אסתרל

- F a Eszterl
c Jichák Eizik
e Meghalt és eltemették marhesván 8-án 518-ban (átszámítva: 1757)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 50×75
b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C)
c motívum nincs
d nem látható
e jó állapotú, olvasható

206

Olvashatatlan

- K a 35×50
b Meredek hullámíveket alkotó, középen volutában végződő, kettős szalagpárkánnyal lezárt
c motívum nincs
d héber
e olvashatlan

207

פ ט

האשה חשו
א"ח מרת נעכה
אשת כ' אברהם
פ"ב נפטרת
ונקברת יום
ב של פסח
ש' תקס לפק
תנצ"ב

נעכה

- F a Nekha
c Ávrahám
e Meghalt és eltemették peszah második napján 560-ban (átszámítva: 1800)

- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 40×105
- b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C)
- c motívum nincs
- d héber
- e olvasható

208

פ ט

האשה מ' פיירל
אשת כ' אברהם
פ"ב מתה בשם
טוב י"א מרחשון
שנת תר"כ"ד לפק
ת נ צ ב ה

פיירל

- F a Pejerl
- c Ávrahám
- e Meghalt marheván 11-én 625-ben (átszámítva: 1864)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 38×80
- b Félköríves lezárású, keretes (I. A)
- c motívum nincs
- d héber
- e olvasható

209

פ ט

האשה החשובה
מרת גאלדע אשת
כ"ה וואלף אפנער
נפטרת ביום ד ונקברת ביום ה כ"ה טבת
תריה לפק
ת נ צ ב ה
ושם אמה ריזל

גאלדע

- F a Golde
- b Reizl
- c Wolf Ofner
- e Meghalt szerdán, eltemették csütörtökön ténét 25-én 615-ben (átszámítva: 1855)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 42×100
- b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
- c fűzfa, név kiemelés
- d héber
- e olvasható

210

רום שמים עלתה לקחת שכרה
חסד ואמת עשתה עם עמי עמיה
לעולם לא תשכח [זכרון]נה מבניה
ה[ה] האשה החשובה והצנועה
מרת רחל אשת
כהרר נח הכהן יצו
נפטרת לד[אבון] חמשה בניה יום
שק [..] חשון: בשנ[ת] תרטי לפק

רחל

- F a Ráhel
- c Noah ha-Kohén
- e Meghalt szombaton hesván [..] 619-ben (átszámítva: 1858)
- h Férfje kohanita volt, 5 fia volt
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 46×115
- b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C)
- c fűzfa, név kiemelés, akrosztichon
- d héber
- e olvasható

211

מצבת אם ובנה

1

ופה

האשה החשו
והיק' א"ח מ מלכה
חיי בת ר יחזקי כץ זל
ואש' ר זעליג ס שמת
במבחר שנותיה נפט'
ונק' ביום ר"ח אייר ומת
הילדה גאלדע [בשם]
שוב [..] בשנת תרז לפק
תנצבה

גאלדע

- F a Golde
e Meghalt [...] 607-ben (átszámítva: 1846/47)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 43×145
b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
c motívum nincs
d héber
e olvasható

מלכה חיי

- F a Malka Hajja
b Jehezkiél
c Zelig
e Meghalt és eltemették ijjár hónap első napján
h Apja kohanita volt
- K d héber

אשת הצנועה והכשרה
בת הרב הצדיק
מוה דוד צבי זצ"ל
אשת ר' זלמן גשמי
מתה בשם טוב ביום שבת קודש
חי מרחשון שנת תרלא לפק

שוכן גם [...]

שעשועים

יצחק יוסף

בן כה ליפמאן הרש

שולצר

הלך אחריה ביום ד

תשרי

בשבוע ההוא

שם אמו בריינדל

2

[...]

אשה [...] יקרה

והמהוללה מרת

בריינדל

אשת כה ליפמאן הרש

שולצר

מתה בשבת קדש

[...]

תרמז[.]

שם אמה גיטל

תנצבה

בריינדל

- F a Breindl
b Gitl
c Lipman Hirsch Schultzer
e Meghalt szombaton [...] [...] 647-ben (átszámítva: 1886/87)
- K a 64×140
b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C), szalagkeret, a szövegmezőt kettős kótblát formázó keret zárja le
c fűzfa, név kiemelés
d héber
e a felirat több helyen olvashatatlan, a külső réteg lekopott

יצחק יוסף

- F a Jichák Jozsef
b Lipman Hirsch Schultzer és Breindl
e Meghalt tisri 4-én [...]
- K d héber

תנצבה
שם אמה מילוש

יהודית

- F a Jehudit
b Dávid Cvi és Milus
c Zalman Geschmay
e Meghalt marhesván 18-án szombaton
631-ben (átszámítva: 1870)
- A a 1870/5
b Juliana Gesmay
c 1867/7
- K a 40×100
b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
c fűzfa, név kiemelés
d héber
e olvasható

214

Olvashatatlan

- K a 60×100
b Összetett hullámíves lezárású
c nem látható
d nem látható
e olvashatatlan, nagyon megdőlt

215

Olvashatatlan

- K a 45×87
b Összetett hullámíves lezárású,
gömbdíszekkel
c nem látható
d nem látható
e olvashatatlan

216

1
פ ט
איש י"א
כ' חיים

ב"ה דוד
נפטר ז'
טבת ש'
תקנ"ו לפק
2
פ ט
הצנוע
מ' געלדה
ב"כ ליב
נפטר
ונק שם ט'
תקנ"ו לפק
[.....]

געלדה

- F a Golde
b Leib
e Meghalt tévét 7-én 556-ban (átszámítva:
1795)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K b Kettős kőtábla forma (VI.), gömbdíszekkel
a két csúcson
c motívum nincs
d héber
e nehezen olvasható

חיים

- F a Hajjim
b Dávid
e Meghalt tévét 7-én 556-ban (átszámítva:
1795)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K b héber

217

פ ט
הה איש ישר
וירא ב' משה
בכ"ה שמואל
נפטר ש"ק ונקב
יום א ב דחהמ'
פסח תקס"ו לפק
תנצבה

משה

- F a Mose
b Smuél
e Meghalt szombaton, eltemették vasárnap
peszah félünnepének második napján
566-ban (átszámítva: 1806)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 45×90
b A félkörív és a függőleges oldalak
összeillesztésénél kis vízszintes átkötés
(I. C)
c motívum nincs
d nem látható
e olvasható

218

Olvashatatlan
[hiányos]

- K a 75×130
b Egyenes lezárású tábla, kihullott felirati
táblával
c motívum nincs
d magyar
e olvashatatlan, a feliratot tartalmazó tábla
eltűnt

219

פנ

Itt nyugszik
Balogh Lipótné
élt 86 évet
Nyugodjék békében!

- F e 86 év
f Balogh Lipótné
- K a 67×130
b Egyenes lezárású tábla, külön felirati
táblával
c motívum nincs, név kiemelés
d nem látható, ledőlt, a másik oldal nem
olvasható
e olvasható

220

Olvashatatlan
[törött]

- K a 60×220
b nem látható
c nem látható
d héber, német, ledőlt, a másik oldal nem
olvasható
e ledőlt, olvashatatlan

221

אשת חיל האשה היקרה
עטרת תפארת בניה
לאביונים פרשה כפה
וגם לעני נתנה מלחמה
היא האשה המהוללה
נחמה טויבער

מתה בזיקנה טובה בת פ'ו שנים
ביום שו אדר ש' תרס"ו לפק

תנצבה

ושם אמה פיגלא

Hier ruhet

Netti Tauber

gestorben im Alter von 87 Jahren

Friede ihrer Asche!

Tief betrauert von ihrer

Tochter und Enkeln.

נחמה טויבער

- F a Nehama Tauber
b Feigle
e Meghalt adár-II 15-én 660-ban (átszámítva:
1900), 86/ 87 év
f Netti Tauber
- K a 50×160
b Obelisz (IV. C)
c fűzfá, név kiemelés
d nem látható, német
e ledőlt, olvasható

222

HÁTOLDAL

[.....]

Elisabetha Kohngeb. **Kreicsik**

Gestorben im Alter von 23 Jahren

am 28 dezember 1896

Friede ihrer Asche!

- F e (1896 december 28), 23 év
 f Elisabetha Kohn
 g Kreicsik

- K a 50×60+40
 b Félköríves oromzatú (I. B)
 c motívum nincs, név kiemelés
 d nem látható
 e ledőlt, a hátoldal olvasható

223

Olvashatatlan

- K a 50×115+40
 b Félköríven kiülő profílozott keretezés (I. E), mélyített szövegmező
 c motívum nincs
 d nem látható
 e olvashatatlan

224

Olvashatatlan

- K a 50×115+30
 b Félköríven kiülő profílozott keretezés (I. E), mélyített szövegmező
 c motívum nincs
 d héber, magyar, ledőlt, a másik oldal nem olvasható
 e olvashatatlan

225

פ ט

האשה הצדיקת מרת

פיירל ווייס עה

בת הרב הג מה חיים ביום ני

מתה כב אייר תרע"ד לק

תנצבה

Itt nyugszik

Weisz Gyuláné

szül Baum Paula

פיירל ווייס

- F a Pejerl Weisz
 b Hajjim Baum
 e Meghalt ijjár 22-én 674-ben (átszámítva: 1914)
 f Weisz Gyuláné
 g Baum Paula
 h Apja rabbi volt
- A a 1914/87
 b Baum Paula
 c 1897/29
 d 1877/1
 e Paulin
- K a 42×130
 b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C), szalagkeret
 c fűzfá, név kiemelés
 d héber, német
 e ledőlt, olvasható

226

פ נ

האשה הצנועה והמהללה

אהובה בטוב מעשיה

תפארת בניה ובני בניה

מרת קילה געשמאי

מתה בזקנה טובה

ביום ח לחדש סיון תרנ[.]

תנצבה

Hier r[uhe]t
Katharina Geschmay
gest. am 12. Juni 1894
im 77-ten Lebensjahre
Friede ihrer Asche

קילה געשמאי

- F a Keila Geschmay
e Meghalt sziván 8-án 65[.]ben (1894 június 12), 77 év
f Katharina Geschmay
- A a 1894/?
b Gesmay Katalin
- K a 45×110
b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C), szalagkeret
c fűzfa, név kiemelés
d héber, ledólt, a másik oldal nem olvasható
e olvasható

227

פ ט

האשה החשובה והיקרה
מרת גיטל ע"ה
אשת כ"ה נח כ"ץ קיינער נ"י
גמלה חסד וטוב כל ימי חייה
יגיד עליה צדקתה בדרך הלכה
טהורת לב נאספה במבחר שנותיה
לקצור במרום פרי יגיעתה ומעשיה
נפטרה בשם טוב בת ס"ג שנים
ביום ב' לחודש ניסן תרע"ד לפק
תנצבה
ושם אמה פרומט:

גיטל

- F a Gitl
b Frumet
c Noah Keiner
e Meghalt niszán 2-án 674-ben (átszámítva: 1914), 63 év
f Netti Kleinstein
h Férije kohanita volt

- A a 1914/48
b Huszerl Katalin
c 1871/2
- K a 40×115+80
b Obelisz (IV. C)
c fűzfa, név kiemelés, akrosztichon
d héber, német
e ledólt, olvasható

228

פ ט

אסתר בת רבקה
נפטרה בת פד שנים רח אייר תרע"א
תנצבה
Netti Kleinstein
geb.
Rosenfeld
gest. 28 april 1911

אסתר

- F a Eszter
b Rivka
e Meghalt ijjár hónap első napján 671-ben (1911 április 28), 84 év
- A a 1867/2* házassági anyakönyv alapján
b Rosenfeld Nanetti
c 1867/2
- K a 46×110
b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C), szalagkeret
c fűzfa, név kiemelés
d német
e olvasható

229

[olvashatatlan sorok]
[..]ten Jahre
Friede ihrer Asche!

- K a 42×120+50
 b nem látható
 c nem látható
 d héber, német
 e olvashatatlan, csonk

230

פ ט

ה'ה'

האשת חיל ותפארת הבנות
 מרת צפורה גיטל ע"ה
 אשת ר ישראל זעסלער
 מתה בת כג שנים ביום כ"ז
 מנחם אב שנת תרס"ט
 ת נ צ ב ה

שם אמה מאכעלע

Hier ruhet unsere Schwester

Gisella Stierheim

gest. Sesler

gestorben am 13 aug. 1909

Friede Ihrer Asche!

צפורה גיטל

- F a Cippora Gitl
 b Makhele
 c Jiszráél Sesler
 e Meghalt menahem áv 26-án 669-ben
 (1909. augusztus 13), 23 év
 f Gisella Stierheim
 g Sesler

- A a 1909/138
 b Stierheim Gizella
 c 1905/65

- K a 48×135
 b A félkörív és a függőleges oldalak
 összeillesztésénél kis vízszintes átkötés
 (I. C), mélyített szövegmező
 c fűzfa, név kiemelés
 d héber, német, ledőlt, a másik oldal nem
 olvasható
 e olvasható
 f Fénykép a képmellékletben

231

פ ט

האשה מרת

מינדל ברילל

מתה בת צו שנים יד ניסן תרסד לק

ת נ צ ב ה

שם אמה רבקה

Hier ruhet

Hani Brill

geb. Schwartz

alt 96 Jahre

gest. am 30 März 1904

Betruert von ihrer Töchter

Schwiegersohn und Enkel

Friede ihrer Asche!

מינדל ברילל

- F a Mindl Brill
 b Rivka
 e Meghalt niszán 14-én 664-ben (1904
 március 30), 96 év
 f Hani Brill
 g Schwartz

- A a 1905/79?
 b Schwartz Johanna

- K a 47×160
 b A félkörív és a függőleges oldalak
 összeillesztésénél kis vízszintes átkötés
 (I. C), mélyített szövegmező
 c fűzfa, név kiemelés
 d héber
 e ledőlt, olvasható

232

פ נ

אשת חיל מנשים באהל תברך

שמה הטוב כשמש בצהרים זרח

רבים יהללו מעשה הטובים

תפארת בניים וגם בני בניים

מרת ליבלא עפשטיין

מתה ביום א דרח חשון שנת תרסד

ת נ צ ב ה

שם אמה שרה לאה

ליבלא עפשטיין

- F a Libele Epstein
b Szara Lea
e Meghalt hesván hónap első napján 664-ben (átszámítva: 1903)
- A a 1903/144
b Kling Erzsébet
- K a $54 \times 135 + 30$
b Háromszögben törő párkánnyal lezárt tábla (IV. B)
c fűzfa, név kiemelés
d nem látható
e olvasható

233

Olvashatatlan

[törött]

- K a $60 \times 87 + 110$
b Félköríves oromzatú (I. B), pilaszterek
c motívum nincs
d héber, német, ledőlt, a másik oldal nem olvasható
e ledőlt, olvashatatlan

234

פה נקברה האשה יקרה
ימי חייה הלכה באורח ישרה
גילת לבה היתה להרנין לב בעלה
ולנהל בניה על נתיב היושר

ה'ה האשה מרת

פיגלה

אשת כ"ה יואל הוסערל

נפטרה ית ונקברה כ אייר

ת'רס"ג לפק

תנצבה

שם אמה אסתר

Hier ruhet

Fani Huszerl

geb. Knöpfler

gest. 15 Mai 1903

in ihrem 40. Lebensjahre

פיגלה

- F a Feigle
b Eszter
c Joél Huszerl
e Meghalt 18-án, eltemették ijjár 20-án 663-ban (1903 május 15), 40 év
f Fani Huszerl
g Knöpfler
- A a 1903/70
b Knöpfler Fáni
- K a $40 \times 110 + 40$
b Obelisz (IV. C)
c motívum nincs, a név táblába keretezve, akrosztichon
d héber, ledőlt, a másik oldal nem olvasható
e ledőlt, olvasható

235

פט

האשה והחשובה מרת

גלדה קאהן

נפטרה ביום ה אייר

ביום שבת קודש שנת

תרס"ג לפק

תנצבה

גלדה קאהן

- F a Golde Kohn
e Meghalt ijjár 5-én szombaton 663-ban (átszámítva: 1903)
- K a $42 \times 80 + 80$
b Félköríves oromzat, a párkány sarkain akrotérioronokkal (V. A), félköríves zárású szövegmező
c fűzfa, név kiemelés
d héber
e ketté törött, ledőlt

236

פנ

האשה היקרה ונחמדה
אשת חיל מרת
שיבה בת שרה לאה
מתה ביום רח ניסן
שנת תרסב
תנצבה

שיבה

- F a Seva
b Szara Lea
e Meghalt niszán hónap első napján 662-ben
(átszámítva: 1902)
- A a 1902/20?
b Stern Sarolta
- K a 34×135
b Obelisk (IV. C)
c motívum nincs, név kiemelés
d nem látható
e olvasható

237

Olvashatatlan

[kidőlt]

- K a 52×120+40
b nem látható
c nem látható
d nem látható
e ledőlt, olvashatatlan

238

Olvashatatlan

[kidőlt]

- K a 44×140
b nem látható
c nem látható
d héber, német, ledőlt, a másik oldal nem
olvasható
e ledőlt, olvashatatlan

239

פט

האשה החשובה והצנועה מרת
מרים
אשת המנוח ר איצק רייך עה
לענים פרשה כפיה תמיד בצדקה לעניים
ומלחמה נתנה ל[אביונ]ים
גידלה את בניה בדרך הישר
[.]תלך האשה בשם טוב לעלמא דקשוט
וכל הטוב בידה
ביום כב אלול שנת תרנט 899
תנצבה

ושם אמה אסתר ע"ה

Von deinen lieben Kindern geschieden

[.]he du hier theure Mutter [...]

dein Geist schon längst verklärt

So ruhst du noch immer von deine [.]reien

Kindern verehrt

מרים

- F a Mirjam
b Eszter
c Icik Reich
e Meghalt elul 22-én 659-ben (1899)
- A a 1899/92
b Morgenstern Mária
- K a 52×190
b Félköríves lezárású, keretes (I. A)
c fűzfa, név kiemelés
d héber, német
e ledőlt, olvasható

240

פנ

האשה מרת ריזל שטיינער
[.]ער מתה ו[נאס]פה אל עמה
יום כא לחדש תשרי שנת
תרנט לפק פה ווערעשוואר
תנצבה

HÁTOLDAL

Hier ruhet
Rezi Steiner
 gestorben am 7-ten August 1898
 im Alter von 82 Jahre.
 Friede ihrer Asche!

ריזל שטיינער

- F a Reizl Steiner
 e Meghalt tisri 21-én 659-ben
 (1898 augusztus 7), 82 év
 f Rezi Steiner
- A a 1898/99
 b Huszerl Teréz
- K a 55×150
 b A félköríven kiülő profílozott keretezés
 (I. E)
 c nem látható, név kiemelés
 d héber
 e ledólt, olvasható

241

פנ

האשה החשובה מרת
ריזל
 אשת ר משה ליב אן|פ|נער
 נפטרה ביום ט טבת תרנ"ז לק
 תנצבה

ריזל

- F a Reizl
 c Mose Leib Ofner
 e Meghalt tévét 9-én 657-ben (átszámítva:
 1896)
- A a 1896/170
 b Weisz Teréz
- K a 45×105
 b A félkörív és a függőleges oldalak
 összeillesztésénél kis vízszintes átkötés
 (I. C)
 c motívum nincs, név kiemelés
 d héber, német
 e olvasható

242

פנ

האשה החשובה מרת
ראכל בת נעטל
 נפ|טר|ה בשם טוב
 ביום יז תמוז שנת תרנה
 תנצבה

Hier ruhet
 [.....]

Regina Delikat

geb. Stern
 gestorben am 20 ju[.] 1895
 [olvashatatlan sorok]

ראכל

- F a Ráhel
 b Netl
 e Meghalt tammúz 17-én 655-ben (1895
 július 20)
 f Regina Delikat
 g Stern
- A a 1895/?
 b Delikát Regina
 c 1867/1
- K a 45×110
 b A félkörív és a függőleges oldalak
 összeillesztésénél kis vízszintes átkötés
 (I. C), szalagkeret
 c fűzfa, név kiemelés
 d héber
 e a felirat több helyen olvashatatlan, a külső
 réteg lekopott

243

פנ

אשת לפידות טובת שכל
 טובת מעשיה האשה הצנועה
 המשכלת חסדה היא
אסתר

בת מוה מרדכי ברייער
 מעשיה לא ישכחו וזכרונה

לא יסוף
תנצבה
שם אמה שרה

אסתר

- F a Eszter
b Mordekhaj Breuer és Szara
- A a 1894/?
b Pápa, született Breuer Eszter
- K a 48×125
b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C), szalagkeret
c fűzfa, név kiemelés
d héber, német
e olvasható

244

[..]

ציפרל בת ר[.]ל

נפטרה בשם טוב

ביום ב דסכות בשנת תרנ"ד לך

תנצבה

Hier ruhet

Cacilie Herrmann

alt 40 Jahre

gestorben am 26 sept 18[..]

Friede ihrer Asche!

ציפרל

- F a Cipporle
e Meghalt szukkot 2. napján 654-ben (18[.] szeptember 26) (átszámítva: 1893), 40 év
f Cacilie Herrmann
- A a 1893/?
b Steiner Cziczilia
c 1874/2

- K a 45×120
b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C), keskeny szalagkeret
c fűzfa, név kiemelés
d héber, német
e a felirat néhány helyen lekopott

245

פט

האשה הכשרה

קרינדל

אשר בנעוריה בת כ"ז שנים הלכה

לעלמא דקשוט ותשאר אחריה

בנפש מרה שלשה ילדים רכים

ולא [..] בטובת [..] בחייה

ותמת בשם טוב במכבד מר

ביום י"ב תשרי שנת תרנד לפק

תנצבה

ושם אמה ליבלא

קרינדל

- F a Kreindel
b Libele
e Meghalt tisri 12-én 654-ben (1893 szeptember 22), 27 év
f Katharina Kohn
h 3 gyereke volt
- A a 1893/?
b Kohn Katalin
c 1883/2
- K a 48×130
b Félköríves oromzat, a párkány sarkain akrotérianokkal (V. A)
c fűzfa, név kiemelés
d héber, német
e olvasható

246

פ ט

האשה [...]

רבקה

אשת כה [...]

[.....]

[Hier ruh]et

[Regina] Rosenfeld

alt 95 Jahre

Friede ihrer Asche!

רבקה

F a Rivka

e 95 év

f Regina Rosenfeld

A a 1891/?

b Rosenfeld Róza

K a 50×110

b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C), szalagkeret

c fűzfa, név kiemelés

d héber, német

e a felirat több helyen olvashatatlan, a külső réteg lekopott

247

פ ט

האשה החשובה מ

שרל בת אסתר

מתה ב כט תשרי תרנב

תנצבה

Hier ruhet

Ro[s]alia Brüll

alt [7]9 Jahre

gest. den 31 Okt. 1891

Betrauert von ihren [Ga]tten

u. Söhne

[Friede ihrer Asche!]

שרל

F a Szerl

b Eszter

e Meghalt tisri 29-én hétfőn 652-ben (1891 október 31), 79 év

f Rosalia Brüll

A a 1891/?

b Brüll Róza

K a 40×90

b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C), mélyített szövegmező

c motívum nincs, név kiemelés

d héber, magyar

e a felirat néhány helyen lekopott

248

פ ט

האשה החשובה מרת

רחל בת גיטל

נפטרה ביום י"ז אדר ב תרעט לפק

תנצבה

Weisz Józsefné

szül. Tauber Róza

élt 63 évet

meghalt 1919 március 19

רחל

F a Ráhel

b Gitl

e Meghalt adár-II 17-én 679-ben (1919 március 19), 63 év

f Weisz Józsefné

g Tauber Róza

A a 1919/61

b Tauber Róza

c 1880/1

K a 80×210

b Egyedi forma: palmettás csúcscsész, alatta párkány, pilaszterek

c motívum nincs, név kiemelés

d nem látható

e olvasható

249

Olvashatatlan

- K a 40×35
- b nem látható
- c nem látható
- d héber
- e ledőlt, olvashatatlan

250

פ ט

האשה כשרה
 מ שינדל אשת
 ר הרש שולצר
 שמתה בשט שק
 כט ניסן ונקברת
 ביום א תקצט לק
 תנצבה

שינדל

- F a Seindl
- c Hirsch Schultzer
- e Meghalt niszán 29-én szombaton, eltemették vasárnap 599-ben (átszámítva: 1839)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 46×90
- b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C), szalagkeret
- c motívum nincs
- d héber, ledőlt, a másik oldal nem olvasható
- e jó állapotú, olvasható

251

פ נ

איש אשר הלך לעלמא
 הקשוט הה
 יוסף משה גראסמא [ן]
 ה ביום ג א דרח אדר
 [שנת] תרלא לפק

יוסף משה גראסמאן

- F a Jozsef Mose Groszman
- e Meghalt adár hónap első napján kedden 631-ben (átszámítva: 1871)
- A a 1871/1
- b Josef Grossman
- K a 38×60
- b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C), szalagkeret
- c fűzfa, név kiemelés
- d nem látható
- e ledőlt, olvasható

252

Olvashatatlan

[kidőlt]

- K a 40×130
- b nem látható
- c nem látható
- d héber
- e ledőlt, olvashatatlan

253

אבן בוכים

ישעיה געשמייע איש תם וישר
 שמעולם לא נהנית מדם ובשר
 עבדת באמונה ויגיע פ[כ]ך אכלת
 יהי אביונים בסתר הזקת
 החזרת נשמתך למ"ה שנותיך
 מקם לאנשברג מבעמען
 נקברת ד"ר [.] אדר תרכב לאבותיו
 תנצבה

ישעיה געשמייע

- F a Jesaja Geschmay
- e Eltemették adár 2[.] 622-ben (átszámítva: 1862), 45 év
- h Lansberg
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés

- K a 50×110
 b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C), széles szalagkeret
 c fűzfa, akrosztichon
 d héber
 e olvasható

254

פנ
 איש תם וישר ה"ה כ"ה
אברהם בן כה מנחם
 אונגאר
 נפטר ביום ג מרחשוון
 ונקבר ביום ה' תריג
תנצבה
 שם אמו רחל

אברהם

- F a Ábrahám
 b Menahém Ungar és Ráhel
 e Meghalt marhesván 3-án, eltemették 5-én 613-ban (átszámítva: 1852)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 40×115
 b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
 c koszorú díszítés az „itt van elrejtve” rövidítés körül, név kiemelés
 d nem látható
 e olvasható

255

Olvashatatlan
 [kidőlt]

- K a 35×110
 b Félköríves lezárású (I. A)
 c nem látható
 d héber
 e ledőlt, olvashatatlan

256

פנ
 איש כשר ה"ה ר
דניאל פאללאק
 שמת ונקבר ביום י"ז [אדר]
 ראשון שנת תרח לפק
תנצבה
 ושם אמו צירל

דניאל פאללאק

- F a Daniel Pollák
 b Cirl
 e Meghalt és eltemették adár-I 17-én 608-ban (átszámítva: 1848)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 38×85
 b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C)
 c koszorú díszítés az „itt van elrejtve” rövidítés körül, név kiemelés
 d héber
 e nagyon megdőlt, olvasható

257

פנ
 איש כשר וישר הה
 כ"ה משה בן ר צבי זל
 נפטר ביום ע"פ ב[שם] טוב
 שנת תרה לפק
תנצבה

משה

- F a Mose
 b Cvi
 e Meghalt peszah előestéjén 605-ben (átszámítva: 1845)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés

- K a 46×70
 b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C)
 c korona
 d héber
 e olvasható

258

פ ט

האשה

חנה

אשת ר משה ראזענבליט
 מתה בשם טוב
 ביום שק כו ניסן
 תרכח לק
 תנצבה
 שם אמה קראסל

חנה

- F a Hana
 b Kraszl
 c Mose Rosenblüth
 e Meghalt niszán 26-án szombaton 628-ban (átszámítva: 1868)
- A a 1868/4
 b Johanna Rosenblüth
- K a 46×35
 b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C), szalagkeret
 c fűzfa, név kiemelés
 d héber, német
 e olvasható

259

זאת מצבת קבורת אשת חיל עטרת בעלה
 ותפארת בניה [ת]ורה בעוז [.] תמה ותאמץ
 בחפץ כפיה בטח [..] לב [...] [...]
 לא יחסר [...] לעלמא הקשוט לקצור
 כי מעשיה הה היקרה והצנועה מרת

רבקה

אשת ר מרדכי ש[טע]רן ני
 נפטרת יום ב כח סיון
 ונקברת יום ד ערב ראש חדש תמוז
 שנת תרלב לפק
 תנצבה ושם אמו קראסל
 Hier ruhet [...] [...]
 Regina Stern geborene Balog aus Pillis
 alt 44 Jahre gestorben am 23 Juni 1873
 Ruhe ihrer Asche

רבקה

- F a Rivka
 b Kraszl
 c Mordekhaj Stern
 e Meghalt sziván 28-án hétfőn, eltemették tammúz hónap első napjának előestéjén szerdán 632-ben (1873 június 23), 44 év
- f Regina Stern
 g Balog
- A a 1873/5
 b Rebeka Stern
- K a 60×165
 b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C), szalagkeret
 c fűzfa, név kiemelés
 d héber
 e a felirat több helyen olvashatatlan, a külső réteg lekopott

260

שמואל הלך תמיד בתמו
 מת באבו ונקטף מעמו
 והו' שמע לקול הורים ומורי'
 את ידיו פתח לאביונים
 לפי ערכו להטיב עמהם
 הה היקר ה שמואל בן
 כה מרדכי בויער שנפט
 ונקבר ביום ה' חי אדר
 שני תרה לפק
 תנצבה

שמואל

- F a Smuél
b Mordekhaj Bauer
e Meghalt és eltemették adár-II 18-án csütörtök 605-ben (átszámítva: 1845)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 50×115
b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C), szalagkeret
c fűzfa, név kiemelés
d héber
e olvasható

261

רבות בנות עשו חיל ואת עליית על כלנה
פה נשמנת ונקברת
הנערה הבתולה בת ששה עשר
שנה ואמה אהבה וכל מן|כי|ריה
תאבלו עליה ה"ה הבתולה
רבקה
בת כ"ה שמואל חיים בויער ז"ל
נפטרת ביום ד' י"א טבת בשנת
תרי"ז ל[פק] ת נ צ ב ה
שם אמה ריזל:

רבקה

- F a Rivka
b Smuél Hajjim Bauer és Reizl
e Meghalt ténét 11-én szerdán 617-ben (átszámítva: 1857), 16 év
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 38×80
b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
c fűzfa, név kiemelés
d héber
e olvasható

262

פ ט

האשה הצנועה מ

טושה

אשת ר מאיר בו
ונקברת בשט יום ג
ד אייר ש תקצג לך
ת נ צ ב ה

טושה

- F a Tuscha
c Méir B. W.
e Eltemették ijjár 4-én kedden 593-ban (átszámítva: 1833)
- K a 45×115
b Félköríves oromzat, a párkány sarkain akrotérionokkal (V. A)
c motívum nincs, név kiemelés
d héber
e jó állapotú, olvasható

263

פ ט

האשה ח'
מ' פראד'
בכ חיים
ג' ונקבר'
יום ב כט
כסליו תקנה
ת נ צ ב ה

פראדל

- F a Fradl
b Hajjim
e Meghalt és eltemették kiszlev 29-én hétfőn 555-ben (átszámítva: 1794)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 38×100
b Félköríves lezárású, keretes (I. A)
c motívum nincs
d héber
e olvasható
f Fénykép a képmellékletben

264

פנ

ה[ר]ב שמשון
ב"ר שמעון ז"ל

נפטר ונקבר ב[יו]ם ה כח אדר
[ש]ני [כשנת] תר לפק ת נ צ ב ה

שמשון

- F a Simson
- b Simon
- e Meghalt és eltemették adár-II 28-án csütörtökön 600-ban (átszámítva: 1840)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 43×85
- b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
- c motívum nincs, név kiemelés
- d héber
- e a felirat több helyen olvashatatlan, a külső réteg lekopott

265

פנ

הנער בן יוד שנים
יהודה הרש

במוה אביגדור סגל אבעלעס
נפטר יום ב יא מנחם אב
תריג [לפק] ת נ צ ב ה
שם אמו צארטל

יהודה הרש

- F a Jehuda Hirsch
- b Avigdor Abelesz és Certel
- e Meghalt menahem év 11-én hétfőn 613-ban (átszámítva: 1853), 10 év
- h Apja lévita volt

- K a 30×56
- b A félkörív és a függőleges oldalak között egy vízszintes és egy homorú íves átkötő szakasz (I. F)
- c kancsó, név kiemelés
- d héber
- e olvasható a fontos információkat tartalmazó szavakat átesztették

266

Olvashatatlan

- K a 44×106
- b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C)
- c nem látható
- d nem látható
- e olvashatatlan

267

Olvashatatlan

- K a 42×88
- b nem látható
- c nem látható
- d héber
- e ledőlt, olvashatatlan

268

פט

איש ישר
ה איצק ב"ה
שלמה נקבר
יום טו אדר
שנת תקנט
לפק ת נ צ ב ה

איצק

- F a Icik
- b Slomo
- e Eltemették adár 15-én 559-ben (átszámítva: 1799)

- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 35×80
- b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C), csúcsán gömbdíz
- c motívum nincs
- d héber, magyar
- e jó állapotú, olvasható

269

פ ט

האשה רחל בת [...] שרגא

Deutsch Fülöpné

szül. Klein Róza

élt 77 évet

meghalt 1920 február 5-én

תנצבה

רחל

- F a Ráhel
- b Sarga
- e (1920 február 5), 77 év
- f Deutsch Fülöpné
- g Klein Róza
- A a 1920/23
- b Klein Róza
- K a 70×190
- b Trapéz lezárású (III. A)
- c hatágú csillag, név kiemelés csak a magyar szövegben
- d héber, magyar
- e olvasható

270

פ נ

איש יקר

ונכ|כרד| צבי

בן בילה כ|ה|ן|

מ תרפו תמוז כה

Itt nyugszik
szeretett apám

Kohn Herman

élt 77 [évet]

megh. 1926 július 8.

Béke hamvaira!

צבי

- F a Cvi
- b Bela ha-Kohén
- e Meghalt 686-ban tammúz 25-én (1926 július 8), 77 év
- f Kohn Herman
- A a 1883/2* házassági anyakönyv alapján
- b Kohn Herman
- c 1883/2
- K a 49×165
- b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C), szalagkeret
- c kohanita áldást osztó kezek, név kiemelés csak a magyar szövegben
- d héber
- e olvasható

271

פ ט

איש ישר ה"ה כ'

יש[רא]ל

בן [מ]שה ז"ל

נפטר ביום ט"ז שבט

שנת תקעד לפק

תנצבה

ישראל

- F a Jiszráél
- b Mose
- e Meghalt sevát 16-án 574-ben (átszámítva: 1813)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 40×100
- b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
- c fűzfa, név kiemelés csak a magyar szövegben
- d nem látható
- e nagyon megdőlt, olvasható

272

Olvashatatlan
[kidőlt]

- K a 32×65
b nem látható
c nem látható
d nem látható
e csonk

273

Olvashatatlan

- K a 52×50
b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C)
c nem látható
d héber
e ledőlt, besüllyedt

274

יום הרע והמר הי ביום ערה כסליו תקצא
האשה הצנועה
מרת קרעסיל אשת ר הרצקע
הוי אשר שבקת החיים
הן צום נהי ובכי על הילדים
מר ורע גם להבעל שהוא מדוכ ביסורים
רעה תאונה להבעל גם להילדי קשנים
וגדולים
תמים היתה עם עניים ועם אביונים
קנתה לה שם טוב בכפלים
לצתה לעשות רצון אבינו שבשמים
עשתה צדקות בשתי ידיים
סמכה וסועדת לעניים ודלים
ידה פשטה בפרישת כפים
לתת לרעבים לחם בחורים ובסדקים
אבל עליונים גברו על התחתונים
שהלכה בחצי ימיה בין המתים
תל שהכל פונים שם וקנים ונערים

רק שבחים ודברים טובים עלי' אומרים
הלכה לעלמא דקשיט בין הקדושים
ראוי ונכון לבכות עליה כלילות וגם בימים
צדיק ה' בכל דרכיו! [1] וחסידי בכל המעשים
קבל ה' עטרת הבעל ותפארת הבנים
עד שיגיע הימי לתחיית המתים

קרעסיל

- F a Kreszel
c Hercke
e Meghalt kiszlev hónap első napjának előestéjén 591-ben (átszámítva: 1830)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 90×180
b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C), széles szalagkeret
c motívum nincs, félkörívbe írt szöveg, akrosztichon
d héber, német
e jó állapotú, olvasható

275

פ ט

החבר ר' מאיר טרעסטער עה
בן החבר ר משה ז"ל מבאסקאוויץ צול
מאי הזה סר מר המות
אדמה תכסהו וזכרו ישאר
ירד לקבר ושפתו דובבת
רב צדקתו דור אחרו יבאר
טהר לבב היה פזר לאביונים
רדף מעודו צדק בלי חרף
עולה אין בידו ורוחו בנקי [..]
סחר החיים עזבה לעת ער [..]
טוב וישר היה מחסה לבני בניו
עדן מנת חלקו לבן יחידו נחמה
רוחו במרומים צדק והלך לפניו
לעת קץ התחיה יקום מהאדמה
[.] ש כבן שבעים שנה
מת ביום יז אדר שני תקצ"ב לפק
תנצבה

HÁTOLDAL

Marcus Tröster
gestorben im Jahre 1832

מאיר טרעסטער

- F a Méir Tröster
b Mose
e Meghalt adár-II 17-én 592-ben (1832), 70 év
f Marcus Tröster
h Boskowitz (ma Boskovice), egy fia volt
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 52×135
b Félköríves oromzat, a párkány sarkain akrotérionokkal (V. A)
c fűzfa, név kiemelés, akrosztichon
d nem látható
e olvasható

276

Olvashatatlan

- K a 53×94
b Félköríves lezárású (I. A)
c nem látható
d héber, német
e olvashatatlan

277

פנ

האשה חשובה

מרים

בת הר שלומה [...]

הלכה לעולם! ה ביום [...]

[...] שנת ת[.] פה לק

תנצבה

שם אמה הנדל

[.....]

Mari [...]

מרים

- F a Mirjam
b Slomo és Hendl
f Mari [...]
- K a 55×115
b Egyedi forma: összetett lezárású, félköríves, mélyített szövegmező
c motívum nincs, név kiemelés csak a magyar szövegben
d héber, magyar
e a felirat több helyen olvashatatlan, a külső réteg lekopott

278

[...] [...]

Kohn Teréz

- F f Kohn Teréz
- A a 1948/29
b Kohn Terézia
- K a 34×120
b Egyszerű háromszög lezárású tábla (IV. A)
c motívum nincs, név kiemelés csak a magyar szövegben
d héber, ledőlt, a másik oldal nem olvasható
e nagyon nehezen olvasható

279

פנ

האשה חשובה

מ' מירל ב"ה חיים

נפטר' י"א חשון

תקעב לפק

תנצבה

מירל

- F a Mirl
b Hajjim
e Meghalt hesván 11-én 572-ben (átszámítva: 1811)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés

- K a 52×50
 b Félköríves lezárású, keretes (I. A)
 c motívum nincs
 d héber, ledőlt, a másik oldal nem olvasható
 e ledőlt, olvasható

280

פ נ

האיש תם וישר כה
 משה צבי בכ אהרן
 שנפטר ונקבר בשט
 ביום ד י[.] ניסן שנת
 תקעח לפק
 ת נ צ ב ה

משה צבי

- F a Mose Cvi
 b Aharon
 e Meghalt és eltemették niszán 1[.] szerdán
 578-ban (átszámítva: 1818)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 44×90+30
 b A félkörív és a függőleges oldalak
 összeillesztésénél kis vízszintes átkötés
 (I. C)
 c motívum nincs
 d héber
 e ledőlt, olvasható

281

פ ט

האשה חשובה
 א"ח מרת הינדל
 בת כ"ה אביגדור
 נפטרת ונקברת
 יום ג' י"ב אדר
 תקע"ז לק ת נ צ ב ה

הינדל

- F a Hindl
 b Avigdor
 e Meghalt és eltemették adár 12-én kedden
 576-ban (átszámítva: 1816)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 45×83
 b A félkörív és a függőleges oldalak
 összeillesztésénél kis vízszintes átkötés
 (I. C)
 c motívum nincs
 d héber
 e jó állapotú, olvasható
 f Fénykép a képmellékletben

282

פ נ

איש אשר [...] ימ[.]
 לחמו מ[.] [...] כפו ה"ה
 [...]
 בן כ"ה פייש שו[.]
 [מק"ק מילכדא]רף
 הלך למרום ביום [...] חשון
 ונקבר למחרתו בו
 ב[שנת] תרס[.]
 [...] ושם אמו

- F b Pejs
 e Meghalt hesván [...] eltemették másnap
 66[.]
 h Milchdorf
- K a 60×60
 b nem látható
 c motívum nincs, név kiemelés
 d héber
 e nagyon nehezen olvasható

283

פ ט

ה"ה האשה
 חשובה מר'

חי שרה א' ר'
דוד בוו' ונקב'
כו אדר שני'
תקעט לק
תנצבה

חי שרה

- F a Hajja Szara
c Dávid B. W.
e Eltemették adár-II 26-án 579-ben
(átszámítva: 1819)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 47×80
b A félkörív és a függőleges oldalak
összeillesztésénél kis vízszintes átkötés
(I. C)
c motívum nincs
d héber
e jó állapotú, olvasható

284

פ ט

האשה חשובה מ
שרה אשת ר מרדכי
ז"ל ונקברת ביום כד
מרחשון ש תקפא
לפק
תנצבה

שרה

- F a Szara
c Mordekhaj
e Eltemették marhesván 24-én 581-ben
(átszámítva: 1820)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 31×70
b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
c motívum nincs
d héber
e nagyon nehezen olvasható

285

פ נ

האשה הצנועה
מ הענדל ראטבערג
שמתה בשם טוב כ שבט
ונקברת כא בו בבכיה
מבניה הקטנים שנת תרכא לפק
תנצבה
שם אמה מילקה [.]. לד ע"ה
תרכא

הענדל ראטבערג

- F a Hendl Rotberg
b Milka
e Meghalt sevát 20-án, eltemették 21-én
621-ben (átszámítva: 1861)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 50×130
b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
c motívum nincs
d héber
e olvasható

286

פה טמון! [!]
האשה הצנועה
בדרכיה ובמעשיה ממשפחה
החשובה מרת הענדל
אשת המנוח כה
איצק ליב כהן עה
שמתה ה' ונקברה למחרתו
ו ניסן תרלד לפק
תנצבה
שם אמו שבע

הענדל

- F a Hendl
b Seva
c Icik Leib ha-Kohén
e Meghalt 5-én, eltemették másnap niszán
6-án 634-ben (átszámítva: 1874)
h Férje kohanita volt

- A a 1874/2
 b Joháná Kohn
- K a 40×70
 b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C), széles szalagkeret
 c motívum nincs, név kiemelés
 d nem látható
 e olvasható

287

Olvashatatlan

- K a 50×95
 b Félköríves lezárású (I. A)
 c nem látható
 d héber
 e olvashatatlan

288

פ ט

האשה חשוכה והצנון[עה]
 מ הענדל אשת ר משה
 חיים נפטרה בשק ונקבר
 בשט ביום א יט טבת
 שנתקפא לפק
 וגם פנ האיש מהאשה הנלה חב
 משה חיים בה ר פנחס זל ונקבר
 בשט ביום ג ט אדר ש תקפא
 ת נ צ ב ה

הענדל

- F a Hendl
 c Mose Hajjim
 e Meghalt szombaton, eltemették tévét 19-én vasárnap 581-ben (átszámítva: 1820)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés

- K a 45×105
 b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C)
 c motívum nincs
 d héber
 e olvasható

משה חיים

- F a Mose Hajjim
 b Pinhasz
 e Eltemették adár 9-én kedden 581-ben (átszámítva: 1821)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K d héber

289

פ נ

איש כשר הם
 וישר הנעלה ר
 משה בה שלמה
 זל מבאסקו
 ונפטר בשם טוב
 ונקבר ביום י"ג
 מנחם אב ש תקפז
 ת נ צ ב ה

משה

- F a Mose
 b Slomo
 e Meghalt és eltemették menahem áv 13-án 587-ben (átszámítva: 1827)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 43×77
 b Összetett íves lezárású
 c motívum nincs
 d héber
 e olvasható

290

פנ

הילד בן א וחצי שנה
יוסף

בן כה זלמן אייזלער
מת ביום שק כ"ח טבת תריד
תנצבה

יוסף

- F a Jozsef
b Zalman Eisler
e Meghalt t6v6t 28-6n szombaton 614-ben
(6tsz6m6tva: 1854), 1 6s f6l 6v
- A a 1854/?
b Joseph Eisler
- K a 37x95
b Egyszer6 h6romsz6g lez6r6s6 t6bla (IV. A)
c d6szv6za, n6v kiemel6s
d h6ber
e olvashat6

291

פט

הרבה [...] אלהים
יום ר[ע] יום מר לבנים
ששבקת לך חיים
[...] הקטנים
היתומים שמתה
הה האשה חשובה
מרת חיי שרה
אשת כ חיים שלום
נקברת יום ג אייר
שנת ק פ ה לק
תנצבה

חיי שרה

- F a Hajja Szara
c Hajjim Salom
e Eltemett6k 6jj6r 3-6n 585-ben (6tsz6m6tva:
1825)

- A a ebben az 6vben nincs anyak6nyvi bejegyz6s
- K a 35x76
b F6lk6r6ves lez6r6s6, keretes (I. A)
c mot6vum nincs
d h6ber
e a felirat t6bb helyen olvashatatlan, a k6ls6
r6teg lekopott

292

פט

האשה מרת
אסתר בת כ מ'
קלמן ז"ל נקברת
ב אייר תקל'
לפרט קטן
תנצבה

אסתר

- F a Eszter
b Kalman
e Eltemett6k 6jj6r 2-6n 530-ban (6tsz6m6tva:
1770)
- A a ebben az 6vben nincs anyak6nyvi bejegyz6s
- K a 49x90
b F6lk6r6ves lez6r6s6, keret n6lk6li (I. A)
c mot6vum nincs
d h6ber
e olvashat6

293

פט

האשה הזקנה מרת
יטל אשת ר משה רפאל
נפטרת ונקברת ביום א כה אלול
תרד לפק
תנצבה
ושם אמה מירל

יטל

- F a Jitl
b Mirl
c Mose Rafaél
e Meghalt és eltemették elul 25-én vasárnap 604-ben (átszámítva: 1844)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 43×88
b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
c motívum nincs
d héber
e olvasható

294

פ ט

הבתולה

[...]

בת כה שלמה הארט

מאן נפטר ו טבת

תרטז לפק

תנצבה

- F b Slomo
e Meghalt tévét 6-án 616-ban (átszámítva: 1855)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 33×110
b Hullámíves lezárású (II. A)
c motívum nincs, név kiemelés
d héber
e nehezen olvasható

295

Olvashatatlan

- K a 55×110
b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C)
c nem látható
d nem látható
e ledólt, olvashatatlan

296

פ נ

האשה חשוכה

וצנועה במעשיה

מ' יוכבד בת כ"ה

אברהם כ"ץ ז"ל

שנפטר ונקבר ביו

א' כ"ב כסליו תקמ"ט

יוכבד

- F a Jokhved
b Ávrahám
e Meghalt és eltemették kiszlév 22-én vasárnap 549-ben (átszámítva: 1788)
h Apja kohanita volt
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 55×85
b A félkörív és a függőleges oldalak között egy vízszintes és egy homorú íves átkötő szakasz, barokk hatás (I. F)
c motívum nincs
d héber
e jó állapotú, olvasható
f Fénykép a képmellékletben

297

פ ט

Erika

élt 6 hónapot

1936

- F e (1936), 6 hónap
f Erika
- A a 1936/72
b Reisz Erika
- K a 58×81
b Egyedi forma, rózsza és drapéria dombormű, ovális felirati mező
c Rózsza, név kiemelés
d magyar
e jó állapotú, olvasható
f Fénykép a képmellékletben

פנ

האשה החשובה מ

אסתר בת חיים הכהן

נ יד שבט

גם פה שכב הה יוסף

רייז בן פינחס נ יד סיון

תנצבה ה [!]

Itt nyugszanak

szeretett szüleink

Reisz Józsefné

szül. Kohn Netti

1858–1928

Reisz József

1860–1938

Béke poraikra!

Peller és Tsa

אסתר

- F a Eszter
b Hajjim ha-Kohén
d (1858)
e Meghalt sevát 14-én (1928)
f Reisz Józsefné
g Kohn Netti
h Apja kohanita volt
- A a 1887/1* házassági anyakönyv alapján
b Kohn Netl
c 1887/1
- K a 42×105+25
b Félköríves lezárású, keretes (I. A)
c fűzfa, név kiemelés csak a német szövegben
d héber, magyar
e olvasható

יוסף רייז

- F a Jozsef Reisz
b Pinhasz
d (1860)
e Meghalt sziván 14-én (1938)
f Reisz József
- A a 1938/44
b Reisz József
c 1887/1
- K d héber, magyar

פנ

1

הילד [...]

בן כ' יודא

ליב נש

נפ ירח

טבת יד

2

הילד נחם

[... זלמן

נפטר ב

שק [...]

שבט רת

חי לפק

תנצבה ה

יודא ליב

- F a Júda Leib
e Meghalt tévét 14-én 618-ban (átszámítva: 1858)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 38×100
b Kettős kótábla forma (VI.)
c motívum nincs
d héber
e nagyon nehezen olvasható
- נחם
- F a Nakham
b Zalman
e Meghalt sevát [...] szombaton 618-ban (átszámítva: 1858)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K d héber

שם אמנו רחל

איש [...] נהנה מיגיע כפו כל ימיו

[...] [...] [...] כל זמן ישר

הה כה יואל [בן] כה צבי זל

נפטר ונקבר עשק [...] לחדש אייר
לפק
תנצבה

יואל

- F a Joél
b Cvi és Ráhel
e Meghalt és eltemették ijjár [...] péntek este [...]
- K a 60×110
b Trapéz oromzat (III. B), alatta félköríves párkány
c fűzfa, név kiemelés
d héber
e nagyon nehezen olvasható

301

אלון בכות
פט

האשה חשובה הצנועה
הצדקת מרת
רחל לאה
אשת ר' שלמה ב[ת] הרצקי
נפטרת ונקברת ביום טז לחדש
אדר שני תרי"ג לפק
תנצבה
שם אמה שרל

רחל לאה

- F a Ráhel Lea
b Hercke és Szerl
c Slomo
e Meghalt és eltemették adár-II 16-án 603-ban (átszámítva: 1843)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 52×130
b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C)
c fűzfa, név kiemelés
d héber
e olvasható

302

פט
מ צירל

אשת כה צבי באלדנער
מתה ה טבת תריח לפק
תנצבה

צירל

- F a Cirl
c Cvi Boldner
e Meghalt tévét 5-én 618-ban (átszámítva: 1857)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 30×65
b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
c fűzfa, név kiemelés
d héber
e megdőlt, besüllyedt

303

פט

אשה המתוללה [...]
בשערים לשיבתה [...]
מ מרים
אשת כ [י]וסף צ[.]ל סגל נפטרת
נקברת בשם טוב ויצאה
[...] טוב ביום ג ב דסוכת
תרא לפק
תנצבה

מרים

- F a Mirjam
c Jozsef
e Meghalt és eltemették szukkot 2. napján kedden 601-ben (átszámítva: 1840)
h Férje lévita volt
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 43×55
b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
c koszorú díszítés az „itt van elrejtve” rövidítés körül, név kiemelés
d héber
e megdőlt, besüllyedt

304

פ ט

האשה חשובה וצנועה
מ ייטל

אשת כ שלמה ליב [.] וסא [.]
נפטרת ביום כט אלול
תר לפק
תנצבה

ייטל

- F a Jitl
c Slomo Leib
e Meghalt elul 29-én 600-ban (átszámítva: 1840)
- K a 35×85
b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
c motívum nincs, név kiemelés
d héber
e olvasható

305

פ נ

האשה החשובה

מ ליבלא אשת ר'

גוטקינד סגל נפטרת

ונקברת ביום ע'ר"ח

כסלו שנת תר"ב לפק

תנצבה

ליבלא

- F a Libele
c Gutkind
e Meghalt és eltemették kislév hónap első napjának előestéjén 602-ben (átszámítva: 1841)
h Férje lévita volt
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 45×95
b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C), szalagkeret
c motívum nincs
d héber
e olvasható

306

פ נ

האשה חשובה והצנועה
מ שבע אשת ר מאיר ליב

נפטרה עשק יד אייר

תקצג לפק

תנצבה

שבע

- F a Seva
c Méir Leib
e Meghalt ijjár 14-én péntek este 593-ban (átszámítva: 1833)
- K a 60×95
b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C), szalagkeret
c motívum nincs
d nem látható, ledőlt, a másik oldal nem olvasható
e olvasható

307

Olvashatatlan

[kidólt]

- K a 38×38
b Félköríves lezárású (I. A)
c nem látható
d héber
e nagyon megdőlt, olvashatatlan

308

פ ט

[ה]ילד הצעיר ישראל

[ב]ן כה מאנדל נש

נפטרת ביום עשק ע[.]

ונקבר ביום א ר"ח שבט

תקצה לפק

תנצבה

ישראל

- F a Jiszáél
b Mandel
e Meghalt péntek este, eltemették vasárnap sevát hónap első napján 595-ben (átszámítva: 1835)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 36×80
b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C)
c koszorú díszítés az „itt van elrejtve” rövidítés körül
d héber
e a felirat néhány helyen lekopott

309

פנ

האשה חשובה מ קרע [...] אשת [...] לעלמה דקשומ
הלכה בשם טוב בחצי
ימיה נפטרת עשק יום
כ בשבט ש תקצו לק
תנצבה

- F e Meghalt sevát 20-án péntek este 597-ben (átszámítva: 1837)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 39×80
b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C)
c motívum nincs
d héber
e olvasható

310

פנ

הה האשה החשובה
והצנועה והחסודה
הזקנה מרת נענה אשת

ה וואלף באסקאוויץ זל
נפטרת ונקברת ביום
הראשון [...] תשרי
שנת תקץ
לפק
תנצבה

[2 sor olvashatatlan]

נענה

- F a Nenne
c Wolf Boskowitz
e Meghalt és eltemették tisri [...] 590-ben (átszámítva: 1829)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 43×80
b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
c motívum nincs
d nem látható
e alsó sorok olvashatatlanok

311

Olvashatatlan

- K a 55×110
b Hullámíves lezárású (II. A)
c nem látható
d héber, magyar
e olvashatatlan

312

פט

שינדל בת בילה
תנצבה ה[!]
Itt nyugszik
drága gyermekünk
Max Évike
1925–1937

שינדל

- F a Seindl
b Beila
d (1925)
e (1937)
f Max Évike

- A a 1937/59
 b Max Éva
- K a 45×125
 b Egyedi forma, domborműves gazdag díszítés, eltérő anyagból készült felirati tábla
 c galamb, rózsza, tölgy, név kiemelés csak a magyar szövegben
 d héber
 e olvasható

313

פ ט

האשה הזקינה הצנועה
 וחסודה אשת חיל
 מרת פיגלא
 אשת ר' מאכל באסקוויץ
 נפטרה ביום א' דחהמ' סוכת
 ה'תרצ"א לפק ת נ צ ב ה

פיגלא

- F a Feigle
 c Mokhl Boskowitz
 e Meghalt szukkot félünnepének első napján 5611-ben (átszámítva: 1850)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 50×66
 b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C)
 c fűzfa, név kiemelés
 d héber
 e olvasható

314

פ ט

איש אשר [...] כל ימיו]
 לחמו [...] כפו ה'ה
 כהרר
 [...]

בן כ"ה פייש ש[...]
 מק"ק מילכד [...]
 עלה למרום ביום [...] חשוון
 ונקבר למחרתו ביום
 בשנת תרט
 תנצבה
 ושם אמו [...]

- F b Feis
 e Meghalt hesván [...], eltemették másnap 609-ben (átszámítva: 1848)

- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 40×125
 b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
 c fűzfa, név kiemelés
 d héber
 e a felirat több helyen olvashatatlan, a külső réteg töredezett

315

פ נ

ה'ה ר' איצק ליב
 ב"ר אהרן כ"ץ
 נפטר ביום ח"י אדר
 שני שנתר"ז לפק
 תנצבה

איצק ליב

- F a Icik Leib
 b Aharon
 e Meghalt adár-II 18-án 607-ben (átszámítva: 1847)
 h Apja kohanita volt
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 40×85
 b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
 c motívum nincs
 d héber
 e jó állapotú, olvasható

316

עלה

המצבה הזאת על קבורת
האשה מ רבקה
בת כה יוסף ליב באסקאוויץ
נפטרה ז' שבט תקצ"ה לפק
תנצ"ב

רבקה

- F a Rivka
b Jozsef Leib Boskowitz
e Meghalt sevát 7-én 595-ben (átszámítva: 1835)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 42×80
b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
c koszorú díszítés az „itt van elrejtve”
rövidítés körül
d héber
e olvasható

317

פ ט

האשה חשובה
מרת לאה אשת
כ אייזק באסקוויץ
ונקברה ביום עשק
א תמוז ש תקצ"ב לפק
תנצ"ב

לאה

- F a Lea
c Eizik Boskowitz
e Eltemették tammúz 1-jén péntek este 592-ben (átszámítva: 1832)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 40×74
b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
c motívum nincs
d nem látható
e olvasható

318

Olvashatatlan

- K a 50×110
b Félköríves lezárású (I. A)
c nem látható
d héber
e olvashatatlan

319

פ ט

הה אח מרת
רייצל אשת
ר דוד סגל נפ
ונקברה יום [.]
י"ט שבט תקע"ו
תנצ"ב

רייצל

- F a Reicel
c Dávid
e Meghalt és eltemették sevát 19-én 570-ben (átszámítva: 1810)
h Férje lévita volt
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 45×90
b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
c motívum nincs
d héber
e a felirat néhány helyen lekopott

320

פ ט

ה"ה הבתולה
הלכה מרת
נחמה ב"כ ליב
נפ"נ יום ה תמו'
תק"סח תנצ"ב

נחמה

- F a Nehama
b Leib
e Meghalt és eltemették tammúz 5-én 568-ban (átszámítva: 1808)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 37×56
b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C)
c motívum nincs
d héber
e olvasható

321

פ ט

ה"ה א"ח הצנור
מרת גיטל
בת כה משה
נפטרת ונ'
יום י"ח אדר
תקסד לפק

גיטל

- F a Gitl
b Mose
e Meghalt és eltemették adár 18-án 564-ben (átszámítva: 1804)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 44×83
b Félköríves lezárású, keretes (I. A), középen gömbdíz
c motívum nincs
d héber
e jó állapotú, olvasható

322

פ ט

איש חשוב י"א
התורני ה' משה
ב מהורר שלמה

נפטר ונקבר יום
ה' י"ז שבט תקכ"ג
לפק תנצבה

משה

- F a Mose
b Slomo
e Meghalt és eltemették sevát 17-én csütörtök 523-ban (átszámítva: 1763)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 46×96
b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C)
c motívum nincs
d héber
e jó állapotú, olvasható

323

פ נ

איש תם וישר
ירא אלקי כ ליב
בן החבר ר אברה'
הלוי שהלך
לעולמו נפטר
ונקבר ביום ב יב
אייר תרח לפק
תנצבה

ליב

- F a Leib
b Ávrahám ha-Lévi
e Meghalt és eltemették ijjár 12-én hétfőn 608-ban (átszámítva: 1848)
h Apja lévita volt
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 40×100
b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
c kancsó
d héber
e olvasható

324

פ ט

הרבני המופלג בתורה וביראה מורא [...] מר"ה

מרדכי ברייער

זצ"ל

אביו של הרב הגאון המפורסם

מר"ה שלמה זלמן ברייער נר

אב"ד דק"ק פראנקפורט דמיין [י]עא

י"נ בליל ש"ק ה' ניסן

ונקבר בכבוד גדול ביום

ז ניסן תרסז לפק

ת נ צ ב ה

מרדכי ברייער

- F a Mordekhaj Breuer
 b Slomo Zalman Breuer
 e Meghalt niszán 5-én péntek éjjel, eltemették niszán 7-én 667-ben (átszámítva: 1907)
 h Apja Frankfurt am Main község rabbija
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 50×150
 b Csúcsíves oromzat, a párkány sarkain akrotérionokkal (V. B)
 c motívum nincs, név kiemelés
 d nem látható
 e olvasható

325

Olvashatatlan

- K a 55×160
 b Félköríves oromzat, a párkány sarkain akrotérionokkal (V. A)
 c nem látható
 d héber
 e nagyon megdőlt, olvashatatlan

326

פ נ

איש נחמד במעלות וגם במעשים

תמים עם אלקים וגם אנשים

אכל מיגיע כפו ועמלו כל ימיו

עולתה לא נמצא בכל מעשיו

הה הנעלה כהרר

מרדכי יוסף

בן פיגלה מאנהיים

מת בחצי ימיו בן לב שנים

ביום שז תמוז שנת תרסח לק

ת נ צ ב ה

מרדכי יוסף

- F a Mordekhaj Jozsef
 b Feigle
 e Meghalt tammúz 16-án 668-ban (átszámítva: 1908), 32 év
- A a 1908/?
 b Manheim József
- K a 55×125
 b Félköríves oromzatú (I. B)
 c fűzfa, név kiemelés
 d magyar, ledőlt, a másik oldal nem olvasható
 e olvasható

327

Itt alusza örök álmát
 az anyák és hitvesek mintaképe

Ehrenfeld Fülöpné

Trotzer Lujza

Meghalt férje és gyermekei

sohse muló fájdalmára

1913. július hó 19-én.

Életének 66-ik évében.

Szerénység, jóság, vallásosság

voltak az erények,

melyekben megdicsőültél

rajongásig szeretett gyermekeid

imádata

volt egyetlen balzsam

minden szenvedésedre.

Emléked szívünkben örökké él!

- F e (1913 július 19), 66 év
 f Ehrenfeld Fülöpné
 g Trozter Lujza
-
- K a $60 \times 25 + 170$
 b Trapéz lezárású (III. A)
 c motívum nincs, név kiemelés
 d héber, ledőlt, a másik oldal nem olvasható
 e ledőlt, jó állapotú, olvasható

328

[töredék]

[האש] ה הצנועה המהוללה
 אהובה במעשיה ובדרכיה
 [ע] שרת בעלה ותפארת בניה
 מרת ליבה מארגענשטערן
 מתה בת נז שנים כד שבט

ליבה מארגענשטערן

- F a Libe Morgenstern
 e Meghalt sevát 24-én [...], 57 év
-
- A a 1915/22?
 b Lipscher Erzsébet
-
- K a 50×100
 b Félköríves oromzatú (I. B)
 c motívum nincs, név kiemelés
 d német
 e ledőlt, kettétört

329

[.....]

Hier ruhet [...]

Pepi Schreiber

5671

- F e 5671 (átszámítva: 1910/11)
 f Pepi Schreiber
-
- K a 67×60
 b Hullámíves lezárású (II. A), eltérő anyagból készült tábla a feliratnak
 c motívum nincs, név kiemelés
 d héber
 e a felirat néhány helyen lekopott

330

האשה חשובה אח
 עשרת בעלה ותפארת בניה
יאכד
 אשת ר יצחק מנחם גרינפעלד
 ובת ישראל הרש טערעסקא
 מתה כ' תמוז תר"כא
 תנצבה

יאכד

- F a Jokhed
 b Jiszráél Hirsch Terezka
 c Jichák Menahém Grünfeld
 e Meghalt tammúz 20-án 621-ben (átszámítva: 1861)
-
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
-
- K a 37×77
 b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
 c fűzfa, név kiemelés
 d héber
 e olvasható

331

1

המצבה

הזאת

תהא

לזכרון

לתחית

לדור

אחרון

שפה נקבר

ש[...]

חבר עזרא

ליב בן הה

חיים זאב

שנאסף

ונקבר

ביום ב ד

מנחם אב

תרז לפק ת

נ צ ב ה

2

זאת

מצבה

הילדה [.]

רבקה בת

החבר חיים

טויבער

שהלכה

לעולמה

ונקברת ה

לחדש סיון

שנת תרז

לפק

ת נ צ ב ה

עזרא ליב

- F a Ezra Leib
b Hajjim Zeév
e Meghalt és eltemették menahem év 4-én
hétfőn 607-ben (átszámítva: 1847)

- K a 50×85
b Kettős kőtábla forma (VI.)
c kohanita áldást osztó kezek
d héber
e nehezen olvasható

רבקה

- F a Rivka
b Hajjim Tauber
e Meghalt és eltemették sziván 5-én 607-ben
(átszámítva: 1847)

332

Olvashatatlan

- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
K a 55×0
b nem látható
c nem látható
d nem látható
e csonk

333

פט

האשה הצנועה מרת

הענדל

אשת ר מרדכי אייבשיץ

נפטרת ונקברת ביום כו אדר

ש תרז לק

ושם אמה יטל

הענדל

- F a Hendl
b Jitl
c Mordekhaj Eibschitz
e Meghalt és eltemették adár 26-án 607-ben
(átszámítva: 1847)
A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
K a 35×70
b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
c fűzfa, név kiemelés
d héber
e olvasható

334

פג

האשה החשובה מרת

פראדל

אשת רבי יעקב ווייסמאן

נפטרה ביום ויו יד חשוון שנת

תרכב לפק

ת נ צ ב ה

פראדל

- F a Fradl
c Jákov Weizman
e Meghalt hesván 14-én pénteken 622-ben
(átszámítva: 1861)
A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
K a 40×80
b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
c fűzfa, név kiemelés
d héber
e olvasható

335

זאת

מצבת קבורת הא[ש]ה הזקנה
והחשובה [מ]רת

בילא

אשת הרר זלמן פאללאק
מתה בשט ביום ע'שק'

כ סיון

תרל"ז לפק

תנצבה

ושם אמה הענדל

בילא

- F a Beila
b Hendl
c Zalman Pollak
e Meghalt sziván 20-án péntek este 637-ben (átszámítva: 1877)
- A a 1877/3
b Bárbára Kohn
- K a 42×95
b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C)
c fűzfa, név kiemelés
d héber, ledőlt, a másik oldal nem olvasható
e ledőlt, olvasható

336

איש הישר והתם הרר

מענדל

בן מוה אברהם וויטלסהעפר
זצל דיין דקק מיארסדארף

ומדינת ברייט

נפטר ביום ב ה תמוז תקצט לפק

תנצבה

מענדל

- F a Mendl
b Ávrahám Witelshäffer
e Meghalt tammúz 5-én hétfőn 599-ben (átszámítva: 1839)
h Apja Maiersdorfban volt bíró
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 43×65
b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C)
c motívum nincs, név kiemelés
d héber
e nehezen olvasható

337

Olvashatatlan

- K a 50×80
b nem látható, törött
c motívum nincs
d nem látható
e olvashatatlan, nagy darab letörött, a felirat lekopott

338

פנ

הבתולה ליבלע

בת ר' לאזר מק"ק

העלישוי' נפטי'

ונקברת כ"ב

אדר תקצו

תנצבה

ליבלע

- F a Libele
b Lázár
e Meghalt és eltemették adár 22-én 596-ban (átszámítva: 1836)
h Holleschau
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés

- K a 45×120
 b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C)
 c motívum nincs, név kiemelés
 d héber
 e jó állapotú, olvasható

339

פ ט

איש יקר מת בחצי ימיו
 הה כ שמעון בכה וואלף פעהם
 נפטר ונקבר ביום א ה שבט
 תקצו לפק

שמעון

- F a Simon
 b Wolf Böhm
 e Meghalt és eltemették sevát 5-én vasárnap 596-ban (átszámítva: 1836)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 40×60
 b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
 c motívum nincs, név kiemelés
 d héber
 e nehezen olvasható

340

Olvashatatlan

- K a 50×110
 b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
 c motívum nincs
 d héber
 e olvashatatlan

341

פ נ

זאת מצבת קבורת איש
 תם וישר סר מרע ועשה טוב
 ועסק באמונה במוט [...] [...] את

אשתו בניו ובנותיו החבר ר
 הרש באללאג עה
 נפטר ונקבר
 בשם טוב כה מנחם אב
 שנת תרז לק
 תנצבה
 ושם אמו צירל

הרש באללאג

- F a Hirsch Ballog
 b Cirl
 e Meghalt és eltemették menahem áv 25-én 607-ben (átszámítva: 1847)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 50×100
 b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C), szalagkeret
 c fűzfa, név kiemelés
 d héber
 e a felirat néhány helyen lekopott

342

פ ט

האשה החשובה מרת
 יוכבד אשת ר
 יוסף ליב כץ
 ונקברת בשט יום עפ
 שנת תקעח לפק
 תנצבה

יוכבד

- F a Jokhved
 c Jozsef Leib
 e Meghalt peszah előestéjén 578-ban (átszámítva: 1818)
 h Férje kohanita volt
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 39×77
 b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
 c motívum nincs
 d héber
 e nehezen olvasható

343

פנ
האשה החשובה
מרת חי שרה
אשת ר' מאיר סגל
מכפר שעבאנקע
מתה ביום שבעה
לחדש אב בשנת
ת'רד' לפק
תנצבה

חי שרה

- F a Hajja Szara
c Méir
e Meghalt év 7-én 620-ban (átszámítva: 1860)
h Férje Csobánkai és lévita volt
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 45×115
b Félköríven kiülő keretezés (I. E), szalagkeret
c motívum nincs
d héber
e jó állapotú, olvasható

344

פנ
האשה הצנועה והמהוללה
אהובה במעשיה ונועם דרכיה
אם עניים ואחות אביונים
עטרת בעלה ותפארת בניה
מרת רחל יעלעניק
הלכה בשם טוב ונאספה אל עמה
ביום ו לחדש אלול תרס"ה
ושם אמה רבקה

HÁTOLDAL

Hier ruhen
die sterblichen Rese unse
der theueren guten Mutter
den ädlen Frau

Róza Jelenik

gestorben zu unserem [...]ie
[ten] Schmerze am 6-ten elul 5665
Ruhe ihrer Asche!

רחל יעלעניק

- F a Ráhel Jelenik
b Rivka
e Meghalt elul 6-án 665-ben (átszámítva: 1905)
f Róza Jelenik
- A a 1905/135
b Adler Róza
- K a 65×160
b Csúcsíves oromzat, a párkány sarkain akrotérionokkal (V. B)
c motívum nincs, név kiemelés
d héber, német
e olvasható

345

פנ

איש תם וישר הלך תמים ופעל צדק
[...] היה כל ימיו צדיק באמנותו
[...] ה"ה היקר כ"ה
[...] אפריים
מת בימי זקנתו במלאות [...] [...]
ימיו ביום י"א אדר ונקבר
בשם טוב ביום י"ב אדר
תרנח לק
בק"ק ווערעשוואר
תנצבה

HÁTOLDAL

Itt nyugszik
Jelinek Fülöp
született 1848-ban
meghalt 1898 március 5
Béke hamvaira!

אפריים

- F a Efrájim
d (1848)
e Meghalt adár 11-én, eltemették 12-én
658-ban (1898. március 5)
f Jelinek Fülöp
- A a 1898/19
b Jellinek Fülöp
- K a 55×150
b Félköríves oromzat, a párkány sarkain
akrotérionokkal (V. A)
c fűzfa, név kiemelés
d héber, magyar
e kettétört

346

[töredék]
[...] ילל
[...] ליגון מכיריו
[ב]יום שק זאת חנכה ש
תרלט לפק ת נ צ ב ה
ושם אמו רבקה
Hier ruhet
Simon Brüll
[alt] 68 Jahre
Friede seiner Asche!

- F b Rivka
e Meghalt szombatán hanukka ünnepén
639-ben (átszámítva: 1878), 68 év
f Simon Brüll
- A a 1878/10
b Brüll Simon
- K a 40×70
b törött
c motívum nincs, név kiemelés
d héber, német
e nagy darab letörött

347

פ ט
יטל בת שרה
נפטרה כה א[.] ר תרעב לק
ת נ צ ב ה
Grünbaum Júlia
[alt] [...] 5 Jahre
[...] [...] 1912
Ruhe Sanft

יטל

- F a Jitl
b Szara
e Meghalt [...] 25-én 672-ben (1912), [...] 5 év
f Grünbaum Júlia
- A a 1912/54
b Hirsch Júlia
- K a 50×120
b A félkörív és a függőleges oldalak
összeillesztésénél kis vízszintes átkötés
(I. C), szalagkeret
c fűzfa, név kiemelés
d héber, német
e nehezen olvasható

348

היער רוהעט דיא עהרוזאמע
אונד טוגענדהאפטע פרויא
חיי שרה
גאטטין דעס ר אליה קאהן
אלט 3|0] יאהר געשטארבען
ד סיון תרט לפק
פאן דען גאטטען זייער בעטרויערט
פאן דען קינדערן שטילל בעווינט
וויילסט דיא וואז[.] יעדע דויערט
ויאדער טאד א[.] א[.] א[.]
שם אמה קילה

חיי שרה

- F a Hajja Szara
b Keila
c Elijahu Kohn
e Meghalt sziván 4-én 609-ben
(átszámítva: 1849), [3]0 év

- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 50×110
- b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C), szalagkeret
- c fűzfa, a név táblába keretezve
- d jiddis
- e olvasható

349

פ.י.

האשה הצנועה והיקרה
מנשים באהל כבודה
כל דרכיה דרכי נועם
וכל נתיבותיה שלום
היא האשה מרת
שינדל רייס
הלכה בשם טוב ביום ט לח[דש] תמוז
תרסג לפק ת נ צ ב ה
שם אמה שיבה

שינדל רייס

- F a Seindl Reisz
- b Seva
- e Meghalt tammúz 9-én 663-ban (átszámítva: 1903)
- A a 1903/88
- b König Charlotta
- K a 50×120
- b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C), szalagkeret
- c fűzfa, név kiemelés
- d héber, ledólt, a másik oldal nem olvasható
- e ledólt, olvasható

350

Itt nyugszik
Reinitz Dezsőné
szül. Jellinek Antónia
1885–1925

Béke hamvaira!
Mártírjaink emlékére.

- F d (1885)
- e (1925)
- f Reinitz Dezsőné
- g Jellinek Antónia
- A a 1906/28 házassági anyakönyv alapján
- b Jelinek Antónia
- c 1906/28
- K a 50×140
- b A félköríven kiülő profilozott keretezés (I. E), eltérő anyagból készült tábla a feliratnak
- c motívum nincs, név kiemelés
- d magyar
- e a feliratot tartalmazó táblát felújították

351

Olvashatatlan

- K a nem mérhető
- b nem látható
- c motívum nincs
- d nem látható
- e csonk

352

פ.ט.

האשה חשובה מרת
פיגלא

אשת כהר [...]

נפטרת כה ניסן תרשז לפק

ת נ צ ב ה

שם אמה אידל

פיגלא

- F a Feigle
- b Eidl
- e Meghalt niszán 25-én 616-ban (átszámítva: 1856)

- K a 50×100
 b Félköríves lezárású, keretes (I. A)
 c motívum nincs, név kiemelés
 d héber
 e olvasható

353

Olvashatatlan

- K a nem mérhető
 b nem látható
 c nem látható
 d nem látható
 e ledőlt, olvashatatlan

354

Olvashatatlan

- K a nem mérhető
 b Kettős kőtábla forma (VI.)
 c nem látható
 d nem látható
 e olvashatatlan, a felirat teljesen lekopott

355

הבחר יעקב בן דבריש
 נפטר
 ביום
 כו חשון
 תרסה

Itt nyugszik

Fischer Jenő

Meghalt 1904 nov. 4-én

élt 25 évet

Áldás és béke hamvaira

יעקב

- F a Jákov
 b Dobris
 e Meghalt hesván 26-án 665-ben (1904 november 4), 25 év
 f Fischer Jenő

- K a 55×140
 b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
 c nem látható
 d nem látható
 e ledőlt, olvashatatlan

356

פ ט
 [הנ]ע[רה] המהוללה
 אהובה במעשיה
 לאה שטירהיים
 מתה לאבל אבותיה
 יום ג אדר ר שנת תרם לפק
 תנצבה
 שם אמה מאחלה

לאה שטירהיים

- F a Lea Stierhem
 b Makhele
 e Meghalt adár-I 3-án 640-ben (átszámítva: 1880)

- K a 40×60
 b A félkörív és a függőleges oldalak között egy vízszintes és egy homorú íves átkötő szakasz (I. F)
 c motívum nincs, név kiemelés
 d héber
 e olvasható

357

Olvashatatlan

- K a 50×90
 b nem látható, törött
 c nem látható
 d nem látható, ledőlt, a másik oldal nem olvasható
 e ledőlt, kettétörött

358

[törött]

פנ

האישה היקר [...]

ישעיהו [...]

ישעיהו

- F a Jesajahu
- K a nem mérhető
- b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A), mélyített szövegmező
- c motívum nincs, név kiemelés
- d héber
- e töredék

359

פנ

הבתולה רבקה בת ר משה צבי
נפטרת כ"ו ניסן תרפ לפק

תנצבה

[.....]

[...] Róza

רבקה

- F a Rivka
- b Mose Cvi
- e Meghalt niszán 26-án 680-ben (átszámítva: 1920)
- f [...] Róza
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 50×130
- b Trapéz lezárású (III. A)
- c motívum nincs, név kiemelés
- d héber, magyar
- e nehezen olvasható

360

פנ

אשה אסתר בת ר שימחה

נפטרה [...] תרפ לפק

תנצבה

Fischer Mórné

[...]

אסתר

- F a Eszter
- b Szimha
- e Meghalt [...] 680-ban (átszámítva: 1920/21)
- f Fischer Mórné
- A a 1920/94
- b Fischer Róza
- K a 50×130
- b Trapéz lezárású (III. A)
- c motívum nincs, név kiemelés
- d héber, magyar
- e nehezen olvasható

361

פט

ה"ה

האשה הזקנה מ

מינדעל

א ר יהושע באסקוויץ

נפטרה ע"שק כא חשון

תקצא לפק

תנצבה

מינדעל

- F a Mindel
- c Jehosua Boskowitz
- e Meghalt hesván 21-én péntek este 591-ben (átszámítva: 1830)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 50×90
- b Félköríves lezárású, keretes (I. A)
- c motívum nincs, név kiemelés
- d héber
- e olvasható

362

פנ

האשה הזקנה מ לאה
אשת ר יעקב לעפניק
נפטרה ונקברה ביום ה
הושענא רבה תקצב לפק
תנצבה

לאה

- F a Lea
c Jákov Leipnik
e Meghalt és eltemették hosana rabba napján csütörtökön 592-ben (átszámítva: 1831)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 35×65
b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
c motívum nincs
d héber
e olvasható

363

פנ

özv. Lipscher Jakabné
1865–1954
Béke poraira!

- F d (1865)
e (1954)
f Lipscher Jakabné
- K a 60×60
b Egyszerű háromszög lezárású tábla (IV. A), eltérő anyagból készült tábla a feliratnak
c motívum nincs, név kiemelés
d héber, magyar
e olvasható

364

Krausz Sámuel
1902–1947
Béke hamvaidra!

- F d (1902)
e (1947)
f Krausz Sámuel
- A a 1926/52 házassági anyakönyv alapján
b Krausz Sámuel
c 1926/52
- K a 55×60
b Egyszerű háromszög lezárású tábla (IV. A), eltérő anyagból készült tábla a feliratnak
c motívum nincs, név kiemelés
d magyar
e olvasható
f Fénykép a képmellékletben

365

Guttman Dávid
1861–195[.]

- F d (1861)
e (195[.])
f Guttman Dávid
- A a 1884/1 házassági anyakönyv alapján
b Gutman Dávid
c 1884/1
- K a 70×40
b Egyedi forma, eltérő anyagból készült felirati tábla
c motívum nincs, név kiemelés
d magyar
e nehezen olvasható

366

פנ

האשה
מ זיסל עה
אשת ר שלום באלאג
שמתה כ"ט אב תרל"ג לק
ושם אמה חיה שרה
עה החשובה
תנצבה

זיסל

- F a Ziszl
b Hajja Szara
c Salom Balog
e Meghalt év 29-én 633-ban
(átszámítva: 1873)

- A a 1873/12?
b Hitzl Johana (Balog)

- K a 40×90
b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
c motívum nincs, név kiemelés
d héber
e olvasható

367

Olvashatatlan

- K a 40×90
b Félköríves lezárású (I. A)
c nem látható
d nem látható
e ledőlt, olvashatatlan

368

פ ט

איש כשר וישר ה"ה החבר
ר' אליעזר
בן החבר ר' חיים הלוי
שמת במבחר שנותיו בבכי
והספד גדול אסרו [חג] של פסח
תרמב לפק
תנצבה
שם אמו גאלדה

אליעזר

- F a Eliezer
b Hajjim ha-Lévi és Golda
e Meghalt peszah ünnepe utáni első nap
642-ben (átszámítva: 1882)
h Apja lévita volt

- K a 40×100
b A félkörív és a függőleges oldalak
összeillesztésénél kis vízszintes átkötés
(I. C)
c kancsó, név kiemelés
d héber
e olvasható

369

פ ט

האשה החשובה
אשת חיל כאסתר
כאבגיל מרת גאלדע
אשת ר' חיים סגל שמתה
בשם טוב ונקברת ביום ה'
ט"ז מרחשון
שנת תרו לפק
תנצבה

גאלדע

- F a Golde
c Hajjim
e Meghalt és eltemették marheván 16-án
csütörtökön 606-ban (átszámítva: 1845)
h Férje lévita volt

- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés

- K a 45×100
b nem látható
c motívum nincs, név kiemelés
d héber, ledőlt, a másik oldal nem olvasható
e ledőlt, olvasható

370

פ ט

הה אשה
כשורה וצנועה
במעשיה ומזרע
גדולים מחצבתה מרת
ריזל בת מוהרר
שמואל סופר
נפטרת ונקברת

יום דך שבט
תקעא לפק
תנצבה

רייזל

- F a Reizl
b Smuél Szofér
e Meghalt és eltemették sevát 24-én 571-ben
(átszámítva: 1811)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 50×90
b A félkörív és a függőleges oldalak
összeillesztésénél vízszintes átkötés (I. C)
c korona
d héber
e jó állapotú, olvasható

371

פט

[האשה חשובה והצ'נועה
[...]] כשרה בת מלך [...]
אשת חיל מרת פערל ב
ר מרדכי שיץ נפטרת
ונקברת ביום עשק פ
וישלה תקעח לפק
תנצבה

פערל

- F a Perl
b Mordekhaj Schatz
e Meghalt és eltemették péntek este a vejisláh
rész felolvasásának szombatján 578-ban
(átszámítva: 1817)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 40×70
b A félkörív és a függőleges oldalak
összeillesztésénél kis vízszintes átkötés
(I. C)
c motívum nincs
d héber
e a felirat néhány helyen lekopott

372

האשה המהוללה
יראת ה צנועה
במעשי מ חנה בת ר
יצחק זל נפטרת ביום
עס תקצא לק
תנצבה

חנה

- F a Hana
b Jichák
e Meghalt szukkot előestéjén 591-ben
(átszámítva: 1830)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 40×60
b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
c motívum nincs
d héber
e olvasható

373

Hier ruhet
Géza
Kohn
alt 15 Jahre
gest. am 20. Decemb. 1910
Friede seiner Asche!
Betrauert und beweint
von seinen Eltern
und Geschwistern
פנ
דוד הכהן בן דינה
תנצבה
Kohn Arnold
Budapest

דוד הכהן

- F a Dávid ha-Kohén
b Dina
e (1910 december 20), 15 év
f Géza Kohn
h Kohanita volt

- K a 40×130
 b Egyszerű háromszög lezárású tábla (IV. A)
 c kohanita áldást osztó kezek, név kiemelés
 d német, héber
 e jó állapotú, olvasható

374

Olvashatatlan

- K a nem mérhető
 b nem látható
 c nem látható
 d nem látható
 e olvashatatlan

375

Olvashatatlan

- K a 35×60
 b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C)
 c nem látható
 d nem látható
 e olvashatatlan, a felirat teljesen lekopott

376

פנ
 הילדה
 יטל בת טושנא

Hier ruhet
Julcsa Manheim
 alt 9 Jahre
 gest. am 23 Juni 1895
 Friede ihrer Asche

יטל

- F a Jitl
 b Tuschana
 e (1895 június 23), 9 év
 f Julcsa Manheim

- K a 40×80
 b nem látható, törött
 c nem látható
 d nem látható
 e csonk

377

פנ

הילדה

דוד בן פעסל

Hier ruhet

David Manheim

alt 10 Jahre

[ge]st. am 3 Dezemb 1894

Friede [se]iner Asche

Betruert von [seinen]

Eltern und Geschwist[ern]

דוד

- F a Dávid
 b Peszl
 e (1894 december 3), 10 év
 f David Manheim

- A a 1894/?
 b Manheim Dávid
 d 1885/26
 e David

- K a 40×80
 b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C), szalagkeret
 c koszorú díszítés az „itt van elrejtve” rövidítés körül, név kiemelés
 d héber, német
 e olvasható

378

פנ

[א]יש זקן בן שמנים ו[ש]שה

שנים אש[..] באו [..]

נתנאל ז"ל

שם אמו פניגל

הלך דרך כל הארץ יום
א' ד'ה'ה'מ' סכות תימ'ר' לק
תנצבה

נתנאל

- F a Natanél
b Feigle
e Meghalt szukkot félünnepének első napján
640-ben (átszámítva: 1879), 86 év
- K a 40×70
b Félköríves lezárású, keretes (I. A)
c fűzfa, név kiemelés
d héber
e a felirat néhány helyen lekopott

379

Itt nyugszik
Istenben boldogult
Lukács Arnold
született
1882 április 18
meghalt
1915 január 10

- F d (1882 április 18)
e (1915 január 10)
f Lukács Arnold
- A a 1915/10
b Lukács Arnold
d 1884/4
e Arnold
- K a 40×140
b nem látható
c fűzfa, név kiemelés
d magyar, ledőlt, a másik oldal nem olvasható
e ledőlt, olvasható

380

Breuer Hugo
élt 22 évet
megh. 1917 jan. 31
Nyugodjon békében!

- F e (1917 január 31), 22 év
f Breuer Hugo
- K a 40×100
b Trapéz lezárású (III. A)
c motívum nincs, név kiemelés
d magyar, ledőlt, a másik oldal nem olvasható
e ledőlt, olvasható

381

[...]

Grossmann Leni
meghalt 1930 május
élt 35 évet
Béke hamvaira!

- F e (1930 május), 35 év
f Grossmann Leni
- A a 1930/54
b Grossmann László
d 1905/44
e Grossmann László
- K a 50×110
b A félköríven kiülő profilozott keretezés
(I. E)
c motívum nincs
d magyar
e nehezen olvasható

382

Olvashatatlan

- K a 50×40+110
b nem látható
c nem látható
d nem látható
e ledőlt, olvashatatlan

383

האשה פרומט בת
הה יוסף פלאטשעק זל
אשת הה יוסף פארקאש

Itt nyugszik
Farkas Jószeffa
1901–1936

פרומט

- F a Frumet
b Jozsef Plaschek
c Jozsef Farkas
d (1901)
e (1936)
f Farkas Jószeffa
- A a 1936/7
b Platsek Gizella
c 1931/50
- K a 50×90
b Hullámíves lezárású, kiülő keretezés,
pilaszterek
c fűzfa, név kiemelés csak a magyar szövegben
d héber, magyar, ledőlt, a másik oldal nem
olvasható
e ledőlt, olvasható

384

פנ

[.] ה' כמר'

שלמה הכהן שטיינער

בן כה שמעון

נפטר ביום י תמוז תרלז לפק

ת נ צ ב ה שם אמו ריזל

Salamon Steiner

alt 32 jahre

[2 sor olvashatatlan]

שלמה שטיינער

- F a Slomo Steiner
b Simon és Reizl
e Meghalt tammúz 10-én 637-ben
(átszámítva: 1877), 32 év
f Salamon Steiner
- A a 1877/4
b Sálámon Steiner

- K a 45×130
b Egyszerű háromszög lezárású tábla (IV. A)
c kohanita áldást osztó kezek, koszorú
díszítésben, név kiemelés
d héber, német
e olvasható

385

פנ

הנערה בת טז שנים

פרומט

בת ר דניאל לעווינגער

מת יד מרחשון תרמ"א

תנצבה

Hier ruhet

Fani Löwinger

alt 16 Jahre

Friede ihrer Asche

פרומט

- F a Frumet
b Daniel Löwinger
e Meghalt marhesván 14-én 641-ben
(átszámítva: 1880), 16 év
f Fani Löwinger
- A a 1881/7
b Löwinger Fáni
- K a 40×120
b A félkörív és a függőleges oldalak
összeillesztésénél kis vízszintes átkötés
(I. C), széles szalagkeret
c fűzfa, név kiemelés
d héber, német
e olvasható

386

אבן בוכים

על מות בני הבחור

[פסח]

בן כה מרדכי שטערן

הלילו וספדו קרובים ורחוקים

כי הוא נפל למעמקי המים
 ביום כ[.] חדש אב
 נקבר ביום א דרח אלול תרלה לק
 ת נ צ ב ה שם אמו רבקה
Peter Stern
 [.]besseres [...]
 am 27 August 1875
 in [..] Lebensjahre

פסח

- F a Peszah
 b Mordekhaj Stern és Rivka
 e Meghalt év 2[.], eltemették elul hónap első napján 635-ben (1875 augusztus 27)
 f Peter Stern
- A a 1875/2
 b Péter Stern
- K a 40×40
 b Egyszerű háromszög lezárású tábla (IV. A)
 c motívum nincs, név kiemelés
 d héber, német
 e a felirat néhány helyen lekopott

387

אבל גדול על השושנה
 שנבלה בעודה פרוחה וי[...]
 תחתיה ביום [..] אייר תרלז
 ה"ה הנערה הבתולה
 בת כא שנים במותה
יטל בת שרה
 רבקה שטערן ושם אביה יעל[...]
 ת נ צ ב ה

יטל

- F a Jitl
 b Szara Rivka
 e Meghalt ijjár [..] 637-ben (átszámítva: 1877), 21 év
- K a 40×80
 b Trapéz oromzat (III. B), félköríves párkány
 c fűzfa, név kiemelés
 d héber
 e olvasható

- K a nem mérhető
 b Félköríves lezárású (I. A)
 c nem látható
 d nem látható
 e ledőlt, olvashatatlan

389

פ[.]

האהובה לכל [..] הילדה
דאבריש
 בת [..] כה אייזק זארגער
 שמתה בילדותה ז ניסן תרכח
 ת נ צ ב ה שם אמה רחל

דאבריש

- F a Dobris
 b Eizik Sorger és Ráhel
 e Meghalt niszán 7-én 628-ban (átszámítva: 1868)
- A a 1868/3
 b Charlotti Sorger
- K a 33×40
 b Félköríves lezárású (I. A)
 c fűzfa, név kiemelés
 d héber
 e a felirat néhány helyen lekopott

390

פש הבחר החשוב
אנשל

בן כה מרדכי שטערן
 נפטר ביום ה' ו' חשון תרלג
 שם אמו רבקה

אנשל

- F a Ansel
 b Mordekhaj Stern és Rivka
 e Meghalt hesván 6-án csütörtökön 633-ban (átszámítva: 1872)

- A a 1872/5
 b Adolf Stern
- K a 40×70
 b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
 c motívum nincs, a név táblába keretezve
 d héber
 e olvasható

391

הבן יקיר
 לאבתי ילד
 שעשועי [...]
 אליה קש
 מת א טבת
 תרלד

אליה קש

- F a Elija [Kopfstein]
 e Meghalt ténét 1-jén 634-ben
 (átszámítva: 1873)
- A a 1873/15
 b Elias Kopfstein
 d 1869/2
 e Eliás
- K a 30×45
 b A félkörív és a függőleges oldalak
 összeillesztésénél kis vízszintes átkötés
 (I. C), kettős keretezés
 c motívum nincs
 d héber
 e olvasható

392

פנ
 הנער
 יצחק יהודה
 בן הרר
 אייזק מענדל גרינפעלד
 מת בן שמנה שנים יום א'
 דפסח שנת תרלד לק
 ת נ צ ב ה ושם אמו רבקה

יצחק יהודה

- F a Jichák Jehuda
 b Eizik Mendl Grünfeld és Rivka
 e Meghalt peszah első napján 634-ben
 (átszámítva: 1874), 8 év
- A a 1874/3
 b Adolf Grünfeld
- K a 35×50
 b Egyedi forma: összetett lezárású, íves oldalú
 c motívum nincs, név kiemelés
 d héber
 e jó állapotú, olvasható

393

Olvashatatlan

- K a nem mérhető
 b nem látható
 c nem látható
 d nem látható
 e csonk

394

Olvashatatlan

- K a nem mérhető
 b nem látható
 c nem látható
 d nem látható
 e csonk

395

פ ט
 קראסל בת נעטל
 Hier ruhet
 unser geliebtes Kind
 Gisella Balog
 geboren 1880
 gestorben am [...]
 1889
 [.....]

קראסל

- F a Kraszl
b Netl
d (1880)
e (1889)
f Gisella Balog
- A a 1889/12
b Ballog Gizella
d 1883/13
e Gizela
- K a 45×65
b Félköríves lezárású, keretes (I. A)
c koszorú díszítés az „itt van elrejtve”
rövidítés körül, név kiemelés
d héber, német
e a felirat néhány helyen lekopott

396

פנ

שבע בת פערל

Hier ruhet unser
geliebtes Kind
Lotti Fürst
geboren
den 5 Jänner 1879
gestorben
den 3 August 1890
Ruhe in Frieden!

שבע

- F a Seva
b Perl
d (1879 január 5)
e (1890 augusztus 3)
f Lotti Fürst
- A a 1890/?
b Fürst Sarlotte
- K a 40×70
b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
c motívum nincs, név kiemelés
d héber, német
e csak az első két sor olvasható

397

Menczer Ernő

1897–1938

míg élt értünk élt
míg élünk siratunk.

- F d (1897)
e (1938)
f Menczer Ernő
- A a 1938/24
b Menczer Ernő
- K a 80×80
b Egyenes lezárású
c motívum nincs, név kiemelés
d magyar
e jó állapotú, olvasható

398

פט

הילד הרך
שלמה שמידל
מת כח ניסן
תרלו לק

שלמה שמידל

- F a Slomo Smiedl
e Meghalt niszán 28-án 636-ban (átszámítva:
1876)
- K a nem találtuk
b Félköríves lezárású, keretes (I. A)
c motívum nincs
d héber, ledőlt, a másik oldal nem olvasható
e töredék

399

Olvashatatlan

- K a 40×80
b A félkörív és a függőleges oldalak
összeillesztésénél kis vízszintes átkötés
(I. C)
c nem látható
d nem látható
e ledőlt, olvashatatlan

400

בריינדל בת צירל

Hier ruhet
unser geliebtes Kind**Bertha Stern**alt 4 Jahre
gest 20 Jänner 1896
Ruhe sanft!

בריינדל

- F a Breindl
b Cirl
e (1896 január 20), 4 év
f Bertha Stern
- A a 1896/16
b Stern Berta
- K a 40×100
b Egyszerű háromszög lezárású tábla (IV. A)
c letörött virág, név kiemelés
d héber, német
e jó állapotú, olvasható

401

פנ

Lajos Schreibergestorben am 18-tn december
1895.

- F e (1895 december 18)
f Lajos Schreiber
- A a 1895/32
b Schreiber Lajos
- K a 40×80
b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C)
c motívum nincs, név kiemelés
d (héber), német, ledólt, a másik oldal nem olvasható
e ledólt, olvasható

402

פנ

שמואל בן פערל

Hier ruhet unser
[.....]**Sandor Fürst**geboren
den 3-t April 1885
gestorben
[den 10t] [Dece]mber 1890
[.....]

שמואל

- F a Smuél
b Perl
d (1885 április 3)
e (1890 december 10)
f Sandor Fürst
- A a 1890/?
b Fürst Sándor
- K a 40×76
b A félkörív és a függőleges oldalak összeillesztésénél kis vízszintes átkötés (I. C), szalagkeret
c koszorú díszítés az „itt van elrejtve” rövidítés körül, név kiemelés
d héber, német
e a felirat néhány helyen lekopott

403

Itt nyugszik
szeretett gyermekünk**Rein Henrikke**[szül] 1884 jan 6
megh 1905 aug [..]
[Béke] poraira

- F d (1884 január 6)
e (1905 augusztus [..])
f Rein Henrikke
- A a 1905/118
b Rein Henrick

- K a 25×70
b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
c motívum nincs, név kiemelés
d magyar, ledőlt, a másik oldal nem olvasható
e ledőlt, olvasható

404

פנ הילד

נח בן כ"ה קלמן כץ

Eduard Keiner

נפט ביום ב כ"ז אדר תרמד לק

ושם אמו מלכה

נח

- F a Noah
b Kalman és Malka
e Meghalt adár 27-én hétfőn 644-ben
(átszámítva: 1864)
f Eduard Keiner
h Apja kohanita volt
- A a 1884/4
b Keiner Ede
d 1880/15
e Ede
- K a 40×70
b Összetett lezárású, keretes
c motívum nincs, név kiemelés
d héber, német
e olvasható

405

פנ

ילד נחמד

פישל

בן כה אייזק

מענדל גרינפעלד

מת חי אדר תרכד לפק

תנצבה

פישל

- F a Fisl
b Eizik Mendl Grünfeld
e Meghalt adár 18-án 624-ben (átszámítva:
1864)
- A a ebben az évben nincs anyakönyvi bejegyzés
- K a 20×40
b Félköríves lezárású, keret nélküli (I. A)
c motívum nincs, név kiemelés
d héber
e olvasható

EMLÉKMŰ • A temető feldolgozása során sok változás történt a temetőben. Részben a természet végezte szokásos munkáját, amelynek szomorú mellékhatásaként a feliratok állapota romlott. Másrészt viszont igen örömteli újításokkal büszkélkedhet a sírkert. Megszűnt az áldatlan állapot: kijavították a Lőcsei utca felől a kerítést, új kapuk zárják le, védik a területet. A Holokauszt 70. emlékévében, 2014-ben a pilisvörösvári Friedrich Schiller Gimnázium kezdeményezésére emlékművet avartak a temető területén, amely 52 áldozat nevét örökíti meg.

Balogh Sarolta élt 51 évet
Berán Anna élt 54 évet
Billitzer Jenő élt 54 évet
Billitzer Jenőné Linder Róza élt 46 évet
Billitzer Ella élt 18 évet
Billitzer Ottó élt 17 évet
Billitzer Ernő élt 11 évet
Blau Frigyes élt 52 évet
Blau Frigyesné Lindenfeld Margit élt 34 évet
Ehrenfeld Zsigmond élt 75 évet
Ehrenfeld Samu élt 42 évet
Ehrenfeld Richárd élt 17 évet
Farkas Józsefné Porgesz Ilona élt 37 évet
Farkas Klárka élt 8 évet
Hinora Ignácné Berán Margit élt 56 évet
Hirschn Berta ?
Jelinek Józsefné Balogh Gizella élt 70 évet
Kálmán Mórné Kleinberger Róza ?
Klein Andor élt 50 évet
Klein Andorné Gleichmann Jolán élt 44 évet
Klein László élt 17 évet
Klein György élt 14 évet
Klein Ernő élt 10 évet
Kohn Ignác élt 70 évet
Kohn Ignácné Mednelsohn Sarolta élt 65 évet
Korn Jakabné Wágner Hermína élt 66 évet
Porgesz Lajos élt 62 évet
Porgesz Hermann élt 32 évet
Porgesz Dezső élt 29 évet
Reinitz Betty élt 75 évet
Reinitz Dezső élt 63 évet
Reinitz Rózi élt 37 évet
Reinitz György élt 32 évet
Reisz Ármin élt 44 évet
Reisz Fülöp élt 55 évet
Reisz Fülöpné Weisz Szeréna élt 50 évet
Reisz Margit élt 26 évet
Reisz Miklós élt 20 évet
Reisz Mór élt 53 évet
Reisz Mórné Kohn Terézia élt 42 évet

Reisz Józsika élt 6 évet
Schreiber Jakabné Tauber Fáni élt 84 évet
Schreiber Manó élt 57 évet
Spitzer Dávid élt 62 évet
Spitzer Dávidné Balogh Sarolta élt 72 évet
Stierheim Emilia élt 61 évet
Szikla István élt 34 évet
Szikla Júlia élt 41 évet
Weisz Teréz élt 65 évet
Weisz Henrik élt 72 évet
Weisz Dezső élt 42 évet

MIRŐL SZÓLNAK AZ ANYAKÖNYVEK?

A pilisvörösvári kutatás során a korábbi munkáimnál is nagyobb figyelmet szenteltem az anyakönyvek feltérképezésének. Nagy mennyiségű adat halmozódott fel, melynek sokáig kérdéses volt a sorsa. Az anyakönyvek alapos átvizsgálásának elsődleges szempontja az elhunytak beazonosítása volt, ezért korábbi kutatásaimnál csak a halotti anyakönyveket vettem számba. Később felmerült a családfák elkészítésének gondolata, így került a többi – születési, házassági – anyakönyv is a látókörömbe. Az első nagy gyűjtőmunka után ráébredtem, hogy milyen sok név és dátum gyűlt össze. Ugyanakkor elfogott a kételkedés is, vajon mit kezdjek mindezzel. A családi szálak kibogozása alkalmával a bejegyzéseknek csupán egy szűk metszetét használtam fel: a hatalmas adathalmaz többi része feleslegesnek tűnt. Jelen kötet megírásakor az olvasó szemszögéből igyekeztem a mondanivalómat megfogalmazni. Munka közben a fejezetek átalakultak, több helyen is mindenki számára érthető bevezetőket írtam. Ebben a szemléletben vettem újra fontolóra az anyakönyvi adatok sorsát is: így a családfa-készítés mellett elkészült az anyakönyvi adatok statisztikája és két lista az anyakönyvben lejegyzett családnevekről és helységnevekről.

Az anyakönyvi adatokat két helyen, a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárban és a Magyar Nemzeti Levéltár Pest Megyei Levéltárában gyűjtöttem össze. Három típusú anyakönyvet néztem át és fényképeztem le. A fényképekről az adatokat jól strukturált táblázatba gépeltem be. Az anyakönyvek pontos megnevezése és a bejegyzések száma:

- halálozási anyakönyvek: 1833–1954, 393 bejegyzés
- házassági anyakönyvek: 1834–1946, 186 bejegyzés
- születési anyakönyvek: 1828–1923, 632 bejegyzés

Előljáróban fontos megismerkedni az anyakönyvek világával. A fenti felsorolásból látszik, hogy a 19. század második harmadától a 20. század közepéig, tehát bő száz év anyaga áll rendelkezésre. A halotti, születési és házassági anyakönyvek szerkezete és tartalma az idő múlásával változott. 1875-től a kézzel készített, vonalazott anyakönyvek helyett előre nyomtatott anyakönyvek kerültek az anyakönyvvezetőkhez. Korábban az anyakönyvekbe író személyek kizárólag német nyelvet használtak. 1875-től az előre nyomtatott oldalak fejléce már kétnyelvű, magyarul és németül volt megfogalmazva. Az anyakönyveket ennek ellenére 1880-ig csak német nyelven vezették és csak a nyolcvanas évektől tértek át a magyar nyelvre. Ezt az adatot rögtön össze is vettem a sírfeliratokon észlelhető nyelvi változásokkal. Az első magyar felirat 1898-ban keletkezett, tehát jóval később, mint ahogyan ez a hivatalos iratokban olvasható. 1895-től már polgári (állami) anyakönyveket vehetünk kézbe. A bejegyzések teljes egészében magyarul íródtak. A lapok szerkezete is megváltozott: a régi oszlopos felosztás eltűnt. Egy oldalon csak egyetlen személy halálozásához vagy születéséhez kötődő adatokat olvashatunk. Vízszintes sorokba jegyezte le az anyakönyv vezetője a bejelentő szavait, egyes információs csoportok néhány sor kihagyásával, ún. kapcsos zárójellel különülnek el egymástól. A házassági anyakönyvekben értelemszerűen egy házassági eseményhez két oldal tartozik.

AZ ANYAKÖNYVEK TARTALMA

Az anyakönyvekbe lejegyzett adatok idővel egyre bővültek. A korábban említett két dátum (1875, 1895) nem csak a formai változásokat tükrözi, hanem a belső tartalom átalakulását is.

Először a halotti anyakönyveket vizsgáljuk át! Ennek a kutatás során kiemelkedő szerepe van, hiszen minden egyes sírkövön olvasott elhunytat igyekszem beazonosítani a halotti anyakönyvekben, ezért adatait kiemelten kezelem. 1875-ig a következő oszlop-megnevezéseket (adatokat) használták az anyakönyv vezetők.

- halott neve
- foglalkozása
- halálozás ideje
- születési helye
- neme
- állapota
- életkora
- halálozás helye
- temetés helye
- halál oka
- egyéb észrevétel

1875-től két új oszlop került a nyomtatványba:

- a szülők neve (csak 14 éven aluli gyermeknél)
- a hátramaradt házastárs neve

A korábban is meglévő *temetés helye* oszlopba, a temetés napját is részletesen be kellett jegyezni. 1895-től az anyakönyv szerepe módosult: innentől államilag hiteles iratról beszélünk. A halott neve csak a lap felső egyharmada után olvasható, addig a bejelentés minden apró mozzanatát rögzítették: a bejelentés helyét, idejét, a bejelentő nevét, foglalkozását, lakhelyét. Két jelentéktelennek tűnő, mégis a családfa-készítés szempontjából igen fontos új információ is bekerült az iratba: a szülők neve mellett foglalkozásukat és lakhelyüket is szerepeltetni kellett.

A születési anyakönyvekben a formai változások ellenére tartalmi eltérések kizárólag 1895-től tapasztalhatók. Milyen oszlop megnevezések olvashatók ezidáig? Első helyen a gyermek neve szerepel, majd kis rubrikákban vonallal strigulázták a gyermek nemét, ugyancsak rovátka jelzi, hogy az utód törvényes gyermekként született-e. A továbbiakban számba vették a születés dátumát, apa nevét, anya nevét, szülők lakását, a bába nevét. Fiúk esetében a körülmételés idejét és a körülmételést végző *mohel* nevét, lányok esetében a névadó személy nevét és a névadás időpontját, írták be, végül a koma szülők, illetve a tanúk nevét. A születési anyakönyvek oszlopainak ismertetésénél tudatosan emeltem ki a sorrendet. 1895-től a világ mintha a feje tetejére állt volna: a gyermek neve a legutolsó bejegyzés. A bejelentés részletei után a szülők adatainak listája következik. Kiemelt helyen látható a szülők vallása: ez teljesen érthető, hiszen polgári anyakönyvet vizsgálunk. Különös momentum a szülők életkorának említése. Ezután kerül sor a születés helyének, idejének bejegyzésére, majd a gyermek neme, vallása és neve zárja a sort. Polgári anyakönyvhöz illően a körülmételés és névadás adatai itt már nem szerepelnek. A megjegyzés helyén többször olvashatunk névváltoztatásokról, továbbá gyakori bejegyzés itt a megszületett gyermek halálozási dátuma.

A felsorolás végére került a házassági anyakönyvek ismertetése. Ez volt az utolsó anyakönyv, amivel foglalkoztam. Itt mindig kiegészítő adatokat gyűjtöttem, hiszen egy-egy esküvő alkalmával mind a vőlegény, mind a menyasszony részéről sok személy adatát rögzítették. Az adatok sorát a vőlegény neve, foglalkozása és születési helye nyitja, majd életkora és családi állapota – itt a következő három megnevezés szerepelhet: nőtlen, özvegy, elvált – zárja. A menyasszonyról pontosan ugyanezek az adatok szerepelnek egy apró eltéréssel: 1895 előtt a menyasszony foglalkozását

nem jegyezték le. Ennek több oka is lehet, a legkézenfekvőbb az, hogy a nők többsége otthon a háztartást vezette.

1895 előtt, a felekezeti anyakönyvben külön figyelmet szenteltek a házasságkötés részleteinek lejegyzésére. Az esketés dátuma, helye, az esketést végző személy neve, tanúk nevei egyaránt olvashatók a bejegyzések között. 1875-től 1895-ig egy különös oszloppal bővült a lista, ez olvasható a fejlécben: *Hol és mikor hirdették ki?* Az 1895-ös váltás a már ismert változásokat hozta a házassági anyakönyvekben is. Itt is megjelentek a korábban említett kiegészítő adatok (vőlegény és menyasszony vallása, szülők foglalkozása). Kiemelt részletességgel foglalkoztak a tanúk adataival: a nevük mellett foglalkozásuk, lakhelyük, sőt még az életkoruk is az anyakönyvbe került. Az esküvő részletei azonban teljesen eltűntek az adatok közül - ez a szemléletváltásnak teljesen megfelel, hiszen maga a temetés / születés / esküvő, mint eset került a polgári anyakönyvekbe. A körülmények, hogy hol történt, ki végezte a körülmétélést, esketést ekkor már nem fontos adat.

Ha megpróbálunk túltekinteni adathalmazon, akkor ez alkalommal is fel tehetjük a kötet alap kérdését: *Miről szól?*

MIRŐL SZÓLNAK AZ ADATOK?

1895-ig, a polgári anyakönyv megjelenéséig hitközségek maguk vezették saját anyakönyveiket. A közösség tagjait közelről ismerték, ennek hű tükre az anyakönyv. A regisztrációk személyekről szólnak, szemben a későbbi polgári anyakönyvekkel, amelyek inkább esetekre fókuszálnak.

A sírkövek és sírfeliratok alapján készült statisztikai kimutatás a *Temető számokban* címet viseli. Ahhoz hasonló összeállítást készítettem el az anyakönyvekben található adatokkal összefüggésben is. A számok tudnak beszédek is lenni, főleg ha valamihez (pl. egy másik statisztikához) tudunk viszonyítani. Ez a két statisztika nagyon érdekes eredményeket hozott a kutatásban. Erről az anyakönyvi statisztika bevezetőjében még lesz szó.

MIRŐL SZÓL AZ ANYAKÖNYVEK NYELVE ÉS KÜLALAKJA?

Az írás minősége, formavilága, ennek elemzése nem feladata a kutatásnak. Ennek vizsgálata az anyakönyvvezető személyiségéhez vezetne közelebb. A bejegyzések nyelve azonban lényeges szempont a közösség jellemzéséhez is. Ahogy már említettem a németet 1880-tól váltja a magyar. Az igazán izgalmas nyelvi megfigyeléseket azonban a családnevek összegyűjtése alkalmával tettem. Az anyakönyv vezetőjének nyelvtudása és iskolázottsága ezekben az apró bejegyzésekben mérhető le. A családnevek változatairól készítettem egy listát, amely a fejezet végén található.

Az anyakönyvek statisztikája

A statisztikai adatokat nem kell túlmagyarázni, a számok önmagukért beszélnek. Néhány apró megjegyzést mégis tennem kell. Két kimutatás is készült ebben a kötetben. Az első a temető sírköveiről és felirataiból kiolvasható információkról szól. Ez a mostani pedig az anyakönyvek adatainak feldolgozása. Először azt a kapcsolatot kerestem, amely összeköti a sírfeliratokról leolvasott információkat az összegyűjtött anyakönyvi bejegyzésekkel. Ebből a legérdekesebb részletnek a legidősebb ember életkora tűnt (96 év), amelyet hajszál pontosan megtaláltam az anyakönyvi adatok között is.

Ezután próbáltam megfigyelni a teljes népesség számának alakulását: kíváncsi voltam, hogy mikor élte virágkorát a pilisvörösvári zsidóság. Az 1850-es évek végétől 1880-as évekig pezsgő élet lehetett itt, a legtöbb házasság és születés ebben az időszakban történt, és persze a legtöbb halálozás is. Ekkor meglódtam a képzeletem, a kötet mottójára hangolódva a számok, az adatok beszédessé váltak, és próbáltam elképzelni a régi utcákat a jövő-menő emberekkel, akik nem kizárólag kereskedőként keresték meg mindennapi betevőjüket, hanem számos más szakmához is értettek. Üzleteik voltak, belefolytak a település mindennapi életébe, beszélgettek a helyi lakossággal németül majd később magyarul. Bár többen érkeztek távoli helyekről is, többségében a közeli településekről származtak. Eljártak egymás kiemelkedő eseményeire (temetés, esküvő), egyszóval éltek az életüket. Tulajdonképpen erről a sokszínűségről szólnak a számok.

HALOTTI ANYAKÖNYV

Megnevezés	1834–1895 időszak	1895–1944 időszak
A legmagasabb kort megért nő	Herman Pepi 95 év (1886)	Schwartz Johanna 96 év (1905)
A legmagasabb kort megért férfi	Salamon Husserl 89 év (1874)	Fürst Márkus 92 év (1926)
Halotti korfa	0–2 éves korig 107 halott és 3 halva született, 60–70 éves korig 22 halott	0–2 éves korig 25 halott, 60–70 éves korig 20 halott
Azon évek, amelyekben a legtöbb halottat regisztrálták	1873-ban 15 halott, 1856-ban 14 halott	1895-ben 8 halott, 1918-ban 7 halott
Halott születési helye	261 bejegyzésből 148 Pilisvörösvár	51 bejegyzésből 23 Pilisvörösvár
Halott lakhelye	264 bejegyzésből 177 Pilisvörösvár	131 bejegyzésből 115 Pilisvörösvár

Megnevezés	1834–1895 időszak	1895–1944 időszak
Halott foglalkozása (férfi)	házaló, kereskedő, könyvelő, napszámos, pék, szabó, templomszolga, varga	bányász, borügynök, házaló, hitközségi szolga, hivatalnok kereskedő, kocsmáros, kőszénbánya tisztviselő, lakatos, magánzó, napszámos, sütőmester, szatócs
Halott foglalkozása (nő)	nincs adat	háztartásbeli, fehérnemű varrónő, magánzó, napszámosnő, szabónő, szatócsnő

SZÜLETÉSI ANYAKÖNYV

Megnevezés	1828–1895 időszak	1895–1923 időszak
Azon évek, amelyekben a legtöbb gyermek született	1856-ben 26 gyerek, 1862-ben 26 gyerek, 1885-ben 22 gyerek	1901-ben 13 gyerek, 1900-ban 9 gyerek
Apa foglalkozása	cipész, földbirtokos, gyárfelügyelő, házaló, iparos, kántor, kereskedő, kőbánya-felügyelő, kocsmáros, mérnök, mészáros, pék, rabbi, szatócs, ügynök	asztalos, állatorvos, bádogos, bányafelügyelő, betűszedő, felügyelő gépész, fogtechnikus, gépész, géplakatos, házaló, hivatalnok, kántor, kávéház tulajdonos, kocsmai üzletvezető, kőszénbányánál dolgozó, lakatos, metsző, mészáros, mozdonyvezető, munkás, órás, pékmester, raktárnok, szabó, szatócs, szobafestő, templomszolga, üveges, ügynök vasesztergályos, vegyeskereskedő, villanyszerelő
Anya foglalkozása	nincs adat	háztartásbeli, napszámosnő, rövidáru házalónő
Apa vallása	nincs adat	Egy 1911-ben halva született gyermek apja római katolikus. Egy 1922-ben született gyermek apja református és a gyerek is ezen a hiten maradt.
Anya vallása	nincs adat	Római katolikus anya 1899-ben született lánya, vallásáról nincs információ. Római katolikus anya 1922-ben született első lány gyermeke követte anyja hitét, az egy évvel később, 1923-ban született fiú gyermeke izraelita lett.
Szülők lakhelye	225 bejegyzésből 117 Pilisvörösvár	106 bejegyzésből 99 Pilisvörösvár
Apa születési helye	82 bejegyzésből 37 Pilisvörösvár	61 bejegyzésből 47 Pilisvörösvár
Anya születési helye	80 bejegyzésből 34 Pilisvörösvár	60 bejegyzésből 20 Pilisvörösvár

Megnevezés	1828–1895 időszak	1895–1923 időszak
Apa kora	nincs adat	Legfiatalabb apa 23 éves, legidősebb apa 50 éves
Anya kora	nincs adat	Legfiatalabb anya 18 éves, legidősebb anya 47 éves

HÁZASSÁGI ANYAKÖNYV

Megnevezés	1834–1895 időszak	1895–1946 időszak
Azon évek, amelyekben a legtöbb házasságot kötötték	1862-ben 12 házasság, 1865-ben és 1868-ban 8 házasság	1904-ben 6 házasság, 1906-ban 5 házasság
Vőlegény foglalkozása	borszerző, gyári munkás, házaló, kalmár, kántor, kereskedő, mészáros, pék, szabó, tanító, teológus	asztalos, bádogos, bányász, bútorasztalos, cipész, esztergályos, építés vezető, ércnyomó mester, férfi szabó, géplakatos, hivatalnok, kávéfőző, kovács, köszénbanya tisztviselő, lakatos, mészáros, mészgyári tisztviselő, mozdonyvezető, műszerész, nyomdász, órás, pék, pincér, szabó, szobafestő, szövő mester, vegyész
Menyasszony foglalkozása	nincs adat	borügynök segítő család tagja, divatáru üzletben hivatalnoknő, háztartásbeli, kesztyű-varrónő, könyvelőnő, magánzónő, napszámosnő, szatócs segítő család tagja, ruha varrónő, szövőgyári munkásnő, varrónő
Vőlegény vallása	nincs adat	4 római katolikus
Menyasszony vallása	nincs adat	1 római katolikus, 1 evangélikus
Vőlegény lakhelye	nincs adat	55 bejegyzésből 25 Pilisvörösvár
Menyasszony lakhelye	nincs adat	56 bejegyzésből 46 Pilisvörösvár
Vőlegény születési helye	119 bejegyzésből 44 Pilisvörösvár	43 bejegyzésből 2 Pilisvörösvár
Menyasszony születési helye	113 bejegyzésből 77 Pilisvörösvár	43 bejegyzésből 27 Pilisvörösvár
Vőlegény korfa	24 fő 24 évesen, 18 fő 26 évesen kötött házasságot	9 fő 25 évesen, 8 fő 26 évesen kötött házasságot
A legfiatalabb és legidősebb vőlegény	19 éves és 67 éves	23 éves és 69 éves
Menyasszony korfa	25 fő 19 évesen, 19 fő 22 évesen kötött házasságot	8 fő 24 évesen kötött házasságot, 6–6 fő 21 évesen és 29 évesen
A legfiatalabb és legidősebb menyasszony	16 éves és 60 éves	18 éves és 47 éves

Helységnevek gyűjteménye

A helységnevek összegyűjtése az anyakönyvekben szereplő személyek adatai alapján történt. A munka első fázisa (adatok összeszedése) annyira egyszerű feladatnak ígérkezett, hogy magam is meglepődtem, milyen gyorsan végeztem. Később a feldolgozás már bonyolultabb, összetettebb, több időt igénybe vevő folyamat volt. A helységek beazonosítása és a mai névének megkeresése a korabeli helységnevek alapján történt. A kutatás néha meglehetősen csekély eredményt hozott. A régi települések gyakran beolvadtak nagyobb városokba: ilyen esetekben ugyancsak leleményesnek kellett lennem, hogy rátaláljak a megfelelő megoldásra. A megoldatlan vagy bizonytalan eseteket [?] jelzi.

Az összesítés megfelelt a várakozásaimnak: 1895-ig átlagosan a lakosság negyven százalékban származott Pilisvörösvárról, majd később (1895 után) ez a szám hatvan százalékra emelkedett. Érdekesnek tűnik a határon kívülről jövők vizsgálata. Pilisvörösvárra leginkább észak felől, a régi északi vármegyéink (Pozsony, Nyitra, Trencsén, Bars, Hont, Zemplén, Bereg) helységeiből, a mai Szlovákia területéről érkeztek zsidó lakosok. Távolabbi északi régiók, pl. Galícia, Morvaország, már jóval ritkábban szerepeltek a személyek születési helyének megjelölésénél. Ezen kívül még két irányból figyelhető meg kisebb számú népességmozgás Pilisvörösvárra. Keletről, a mai Romániából és délről, a mai Szerbiából. A nyugati határ felől elenyésző számú zsidó költözött közvetlenül Pilisvörösvárra, mindössze Bécs nevét olvashatjuk a feljegyzések között. Időnként azonban különös érdekességet is tartogatott a helységnevek vizsgálata. 1923. augusztus 8-án egy meglehetősen furcsa pár kötött házasságot: Conings Dénes János belgiumi vőlegény és indiai születésű menyasszonya (Haas Malvina) fogadott örök hűséget egymásnak.

HALOTTI ANYAKÖNYVEK

A halott születési helye 1895-ig	A halott születési helye 1895–1954
Alt-Ofen [ma Óbuda]	Bezi (Győr megye)
Baja	Bodovka (Trencsény megye) [ma Bodóka, Krivosud Bodovka, Szlovákia]
Baszkovitz [Boskowitz, ma Boskovice, Csehország]	Cséb [ma Dunacséb vagy Piliscsév?]
Bezibodovka	Epöl (Esztergom megye)
Bodovka (Trencsény megye) [ma Bodóka / Krivosud-Bodovka, Szlovákia]	Galgócz (Nyitra megye) [ma Galgóc / Hlohovec, Szlovákia]
Bogdány [ma Dunabogdány]	Kéty (Esztergom megye) [Érsekkéty, ma Ket, Szlovákia]
Cséb [ma Dunacséb vagy Piliscsév?]	Nagy Salló [ma Tekovska Luzany, Szlovákia]
Dága [ma Dág]	Nagykovácsi

A halott születési helye 1895-ig	A halott születési helye 1895–1954
Galánta [ma Galánta, Szlovákia]	Nagygyeher [ma Velkij Meder, Szlovákia]
Hasllgrosz [?]	Neustadt [bizonytalan, több település korábbi megnevezése lehet]
Hidegkút [ma Pesthidegkút]	Pilisszántó
Holishau [Holleschau, ma Holesov, Csehország]	Pilisszentiván
Jassi [ma Jászvásár / Iasi, Románia]	Pilisszentkereszt
Kisoroszi	Szasztavna (Galicia) [ma Fenyvesvölgy / Szavne, Ukrajna]
Leányvár	Szodó (Bars megye) [ma Svodov, Szlovákia]
Leipnik (Morvaország) [ma Lipník, Csehország]	Udvard [ma Dvory nad Zitavou, Szlovákia]
Lomnicz [ma Tatranska Lomnica, Szlovákia]	Vác
Maglód	Vágújhely [ma Nové Mesto nad Váhom, Szlovákia]
Milchdorf (Tejfalu / Mliecno, ma Somorja város része, Szlovákia)	Verbó (Nyitra megye) [ma Vrbové, Szlovákia]
Monor	
Nagyabony [ma Vel'ké Blahovo, Szlovákia]	
Nagykovácsi	
Neustadt (Csehország) [ma Nove Mesto na Morave, Csehország]	
Pécel	
Pest	
Piliscsaba	
Pilisszántó	
Pilisszentiván	
Pilisszentkereszt	
Prága (Prague, Csehország)	
Rapetz (Trencsény megye) [esetleg elírás, helyesen Rajec, Szlovákia]	
Solymár	
Szeliczi (Trencsény megye) [ma Szelőce / Selice, Szlovákia]	
Szentendre	
Szilágysomlyó [ma Simleu Silvaniei, Románia]	
Tábor [ma Tabor, Csehország]	
Tátisz [ma Tata]	
Tétény [ma Budafok-Tétény]	
Trencsin [ma Trencsény / Terčin, Szlovákia]	
Ungvár [ma Uzhhorod, Ukrajna]	

A halott születési helye 1895-ig	A halott születési helye 1895–1954
Újfalu [bizonytalan, sok település korábbi megnevezése lehet]	
Újvidék [ma Novi Sad, Szerbia]	
Úny	
Verbó (Nyitra megye) [ma Vrbové, Szlovákia]	
Verpelét	

SZÜLETÉSI ANYAKÖNYVEK

Apa származási helye 1895-ig	Anya származási helye 1895-ig
Bezi (Győr megye)	Báta
Budapest	Bátorkeszi [ma Bátorove Kosihy, Szlovákia]
Csév [ma Piliscsév]	Bergyi Újfalu [esetleg elírás, helyesen, Beregújfalu, ma Ukrajna]
Hejőbába (Borsod megye)	Börzsöny [ma Nagybörzsöny]
Ipolydamásd	Budapest
Jassi [ma Jászvásár / Iasi, Románia]	Csécs [ma Cecejovce, Szlovákia]
Kenderes	Csév [ma Piliscsév]
Lengyeltóti	Eplén [ma Eplény]
Monor	Érsekújvár [ma Nové Zámky, Szlovákia]
Nagy Ölved (Esztergom megye) [ma Velké Ludince, Szlovákia]	Genyete [esetleg elírás, helyesen Csenyete]
Nagymegyer [ma Velkij Meder, Szlovákia]	Helemba [ma Chlaba, Szlovákia]
Nyerges Újfalu	Ipolydamásd
Piliscsaba	Káté [?]
Pilisszántó	Kécske
Pilisszentiván	Kéty (Esztergom megye) [Érsekkéty, ma Ket, Szlovákia]
Pilisszentkereszt	Lovasberény
Pomáz	Monos
Solymár	Piliscsaba
Szepesófalú [ma Spisská Stará Ves, Szlovákia]	Pilisszántó
Székesfehérvár	Pilisszentiván
Szilágy	Pilisszentkereszt
Tinnye	Pomáz
Újfalu (Hont megye)	Szilágysomlyó [ma Simleu Silvaniei, Románia]
Vác	Vác
Vág Vecse [ma Veca, Szlovákia]	Verbóc [ma Verbóc / Vrebovec, Ukrajna]
Zlocsav [ma Lengyelország]	Zsámbék

Apa származási helye 1895–1923	Anya származási helye 1895–1923
Bielsk [ma Lengyelország]	Budapest
Börzsöny [ma Nagybörzsöny]	Drobin (Oroszország) [ma Gmina Drobin, Lengyelország]
Csánk [megszűnt falu Cankov, Szlovákia]	Dunabogdány
Drohiczowka (Gácsország) [ma Drohiczówka, Ukrajna]	Epöl
Eger	Fűr [ma Ruban, Szlovákia]
Leipnik (Morvaország) [ma Lipník, Csehország]	Garamvezekény [ma Vozokany nad Hronom, Szlovákia]
Mád	Ipolydamásd
Nagy Dorog [ma Nagydorog]	Kis Borsa [ma Nagyborsa része, Hrubá Borsa, Szlovákia]
Nagykanizsa	Kunszentmiklós
Nagykovácsi	Leipnik (Morvaország) [ma Lipník, Csehország]
Nagymuzsaly (Bereg megye) [ma Muzsijeve, Ukrajna]	Megyaszó
Óbuda	Nagykátá
Paczolaj (Nyitra megye) [ma Felsőbodok része, Szlovákia]	Nagymegyer [ma Velkij Meder, Szlovákia]
Szeged	Pilisszántó
Szentendre	Pilisszentkereszt
Tápióbicske	Pomáz
Tápió Sáp [ma Sülysáp]	Szigetmonostor
Vámosmikola	Szob
Voila [ma Románia]	Tegzes-Borfő (Hont megye) [ma Borfő része, Dolné Brhlovce, Szlovákia]
	Újvidék [ma Novi Sad, Szerbia]
	Zalamihályfa
	Zenta [ma Senta, Szerbia]
	Zsitvagyarmat (Bars megye) [ma Zitavce, Szlovákia]

HÁZASSÁGI ANYAKÖNYVEK

Vőlegény származási helye 1895-ig	Menyasszony származási helye 1895-ig
Alt-Ofen [ma Óbuda]	Baterkés [esetleg Bátorkeszi]
Baskowitz [Boskowitz, ma Boskovice, Csehország]	Bogván [esetleg Dunabogdány]
Bogdán [ma Dunabogdány]	Buják
Budapest	Damásd [ma Ipolydamásd]

Völgényy származási helye 1895-ig	Menyasszony származási helye 1895-ig
Cziffer [ma Cifer Szlovákia]	Drohobjz [esetleg Drohobycz, Ukrajna]
Csacza [ma Csaca, Cadca, Szlovákia]	Kalaz [ma Budakalász]
Csepta [?]	Mány
Csömör	Neustadt [bizonytalan, több település korábbi megnevezése lehet]
Epöl	Pest
Etyek	Pilis
Humena [ma Homonna / Humenné, Szlovákia]	Piliscsaba
Ináttim (Galícia) [?]	Pilisszántó
Jászó [ma Jászó / Jasov, Szlovákia]	Pilisszentiván
Kalocsa	Pilisszentkereszt
Kálász [ma Budakalász]	Pomáz
Kenderes	Solymár
Koth [Kót, ma Kot, Szlovénia]	Szentendre
Kovácsi [ma Nagykovácsi]	Tabor [ma Tabor, Csehország]
Kunszentmárton	Tétény [ma Budafok-Tétény]
Ladány [bizonytalan, sok település korábbi megnevezése lehet]	Tinnye
Lamberg [esetleg Lemberg, ma Lviv, Ukrajna]	Vác
Lengyeltóti	
Letkés	
Monostor [ma Szigetmonostor]	
Nadvarna (Galícia) [ma Nadvirna, Ukrajna]	
Nagy Bodok [ma Felsőbodok / Horné Obdokovce, Szlovákia]	
Nagymegyer [ma Velkij Meder, Szlovákia]	
Oczkow [ma Ockov, Szlovákia]	
Pápa	
Pecseny [?]	
Pest	
Piliscsaba	
Pilisszántó	
Pilisszentiván	
Pilisszentkereszt	
Pomáz	
Szentendre	
Szentmiklós [Szigetszentmiklós vagy Beregszentmiklós / Csinagyijevo, Ukrajna]	

Vőlegény származási helye 1895-ig	Menyasszony származási helye 1895-ig
Szécsény	
Szigetcsép	
Tarnov (Gácsország) [ma Lengyelország]	
Tinnye	
Tiszacsege	
Tiszaföldvár	
Tököl	
Ungvár [ma Uzhhorod, Ukrajna]	
Újfalu [bizonytalan, sok település korábbi megnevezése lehet]	
Wien [Bécs, Ausztria]	
Zsámbék	

Vőlegény származási helye 1895–1946	Menyasszony származási helye 1895–1946
Apagy	Börzsöny [ma Nagybörzsöny]
Börzsöny [ma Nagybörzsöny]	Budapest
Bósárkány	Calcutha [Kalkutta, ma Kolkata, India]
Budapest	Dunabogdány
Bukarest [ma Románia]	Kispest
Dág	Kolozsvár [ma Cluj-Napoca, Románia]
Drohiczowka (Gácsország) [ma Drohiczówka, Ukrajna]	Komárom
Gyulafehérvár [ma Alba Iulia, Románia])	Miava [ma Myjava, Szlovákia]
Kistétény [ma Budatétény, Budapest része]	Piliscsaba
Kolozsvár [ma Cluj-Napoca, Románia]	Pilisszentiván
Lipótszentmiklós [ma Liptovsky Mikulás, Szlovákia]	Szentendre
Megyesegyháza [ma Medgyesegyháza]	Tornaalja [ma Tornalja / Tornala, Szlovákia]
Miskolc	Verbó (Nyitra megye) [ma Vrbové, Szlovákia]
Nagycigánd (Zemplén megye) [ma Cigánd része]	Zalamihályfa
Nagykanizsa	Zsámbék
Nagykovácsi	
Nyitra novák [ma Nováky, Szlovákia]	
Ongrei (Belgium) [esetleg Ougrée, Belgium]	
Óbuda	
Piliscsaba	
Piskolt	

Vőlegény származási helye 1895–1946	Menyasszony származási helye 1895–1946
Pókafalva (Alsófehér megye) [ma Pauca, Románia]	
Sebeskellemes [ma Sarisske Luky, Eperjes része, Szlovákia]	
Som-Puszta Darány [ma Som]	
Süttő	
Szigetszentmiklós	
Szolnok	
Tab	
Tarnow [ma Lengyelország]	
Tinnye	
Vajdaszentiván [ma Voivodeni, Románia]	
Velence	
Verbó (Nyitra megye) [ma Vrbové, Szlovákia]	
Villány	

Az anyakönyvben található családnevek jegyzéke

A családnevek összegyűjtésének gondolata akkor merült fel bennem először, amikor táblázatot készítettem az anyakönyvek alapján. A családneveket egymás után begépelve szembetűnt, hogy a nevek jelentős részénél variánsok egész sorát regisztráltam. A Schwartz és a Geschmay nevek különösen sokféle variációban fordultak elő az anyakönyvekben (hétszer). Több név leírásával is gondban voltak az akkori hivatalvezetők. Íme a listájuk: Ballog, Grosman, Haas, Kreitschik, Platschek, Schultzer, Weichsler, Weiss.

Próbáljuk elképzelni azt a helyzetet, amelyben ezek a nevek terítékre (pontosabban leírásra) kerültek: a haláleset vagy születés után egy családtag megérkezik a rabbihoz, vagy később az állami anyakönyvvezetőhöz. A házasság szituációja csak annyiban különbözik ettől, hogy a házasulandók a házasságkötés előtt jelentkeznak a hivatalban, mindketten, személyesen. És itt következik egy fontos mozzanat: a bejelentő szóban elmondta az adatokat, amelyek bekerültek az anyakönyvbe. A rabbi hallás után, iskolázottságának megfelelően dolgozott. Ahogyan már korábban említettem: tudása, precizitása, írásképe meghatározta a végeredményt. 1895 után a bejelentő személyét is rögzítette az anyakönyv. Innen tudjuk, hogy míg a születéseket rendszerint az apák jelentették be az anyakönyvvezetőnél, addig a haláleseteket 1910-ig többnyire Blau Zsigmond templomszolga: az ő közvetítő szerepe is befolyásolhatta, hogy mi került az anyakönyvbe.

A listát úgy készítettem el, hogy az anyakönyveket sorba vettem és egymás után jegyzeteltem ki a neveket. Ez az oka annak, hogy egyes nevek nem a leggyakoribb változatukban kerültek a listában a sorok elejére.

A belisz/ Abeles, Abelesz	Baum	Burger
Adelberg	Bárány	Burst
Adler	Beck	Büchler
Aftergut	Beckman	
Auspitz	Berdach	C onings
Austerlitz	Bereg	Corainkó
	Bischer	Czeisler/ Czeiszler, Zeisler
Á dám	Blau	
	Blum	C sevela
B ach	Böhm	Csobánka
Ballog/ Ballogh, Ballok, Balog, Balogh Bollok, Bolog	Braun	
Baráth	Breitner/ Breidner, Brötner	D avidovics
Baron	Breuer	Delikát
Baros	Brüll/ Brill	Denes
Batiszt	Bucher	Deutsch
	Buchwald	Dick/ Dück

Egri
Ehrenfeld
Ehrentreu
Eisler
Epstein/ Eppstein

Falk
Farkas
Fántus
Feffer
Feier
Fein
Feldmann
Ferenczy
Findler
Fischer/ Fiser
Fleischmann/ Fleischman,
Fleismán
Frank
Frei, Frey
Freibauer/ Freubauer, Freiber
Freind
Freschl
Freud
Fried
Friedmán/ Fridman, Friedmann
Fuchs/ Fuchsz, Fuksz
Fuhrmann
Fülöpp
Fürst/ Fürszt

Gahó
Gaidicsihék
Gans
Garam
Gattein
Geiduschek
Gesmay/ Geschmai, Geschmay,
Geschmei, Gesmai, Gesmáj,
Gésmay
Glasz/ Glas
Glück
Gold
Goldschmied/ Goldschmidt
Gottláb/ Gottlieb

Groszman/ Grosmán, Grossman,
Grossmann, Groszmann,
Grószmann
Gróf
Grósz
Grün
Grünbaum
Grünberg/ Grünberger
Grünfeld
Grünhut
Grünstein
Grünwald
Gutman/ Gutmann

Haár
Haiber
Hajdu/ Hajdú
Hartman/ Hardtman, Hártmán
Hauser
Háhn
Hász/ Haas, Haasz, Haász, Ház
Heitler
Heller
Helmájer
Herman/ Hermann, Hermán
Hercz
Hirschfeld
Hisch
Hitzl
Hochberger
Hoffer
Hofmann/ Hoffmann
Holczer
Hollender
Hornik
Horwitz
Huntes
Huppert
Husserl/ Huszerl, Hüsserl

Ingber

Jakobovits
Jellinek/ Jeleniek, Jelinek
Juspitz
Juszt

Kaiser
Kalmár
Karlman
Kaufman/ Kaufmán
Kálmán
Keiner
Keitzer
Kelner/ Kellner
Kemény
Kirheim
Klein
Kleinstein
Kling
Klopper/ Klapper, Kloper
Knöpfler
Kohn
Kopfstein
Kovács
König
Krancz
Kraus/ Krausz, Krauz
Kreicsik/ Kreitschik, Kreitsek,
Kreitsik
Kreifeld
Kron
Kvásztlér

Lampel/ Lámpel
Landaw
Langer/ Länger
Langveil/ Langweil, Langwil
Láng/ Lang
Lechner/ Leichner
Lechtiz
Leicht
Leidneck
Lemberger
Liebermann
Lindner
Lipscher
Löbovits
Löw/ Law
Löwi/ Lövi, Löwy
Löwinger/ Lövinger, Lövynger
Lukács

M ahler/ Maler, Máler	Rosenthal	Szívós
Mandl	Roth	Sztankovics
Manheim/ Mannheim, Mánheim	Rottberger	
Manhertz	Rozenbach	T anczer
Markbreit	Rozner/ Rosner, Rózner	Tandler
Markusz/ Márkus		Taub
Max	S angveil	Tauber/ Tuber
Mászler/ Maszler	Schiller	Tauszig
Mátyás	Schlesinger	Teuerstein
Medelsohn	Schmidek/ Schmideg, Smideg	Traster
Menczer	Schönfeld	
Morgenstern	Schreiber/ Sreiber	U llmann/ Ullman
Moricz	Schulsmidt	Ungar/ Ungarn
Müller	Schulteish	Ungarlam
	Schultzer/ Schulczer, Schulzer,	
N euman/ Neumann	Sulczer	V ajda
	Schulz	Varga
O fner	Schütz	Veichszler/ Weichsler, Weichzler,
	Schwarz/ Schwarcz, Schwartz,	Weizler
P ápa	Schwarz, Schwárcz, Schwártz,	Veinberger
Pichler	Svárcz	Volcz
Pick	Schweigler	
Pinkas	Schwölbl	W aldhauser
Platschek/ Placsek, Platsek,	Seindel	Wágner
Plácsek	Siling	Webenski
Plón	Singer	Weichler
Pollack/ Polak, Pollák	Skalka/ Szikla, Szkalka	Weiler
Popper	Sommer	Weinberger/ Veinberger
Porgesz	Sonenfeld	Weiser
Pressburger	Sorger	Weisz/ Veis, Veisz, Weis, Weiss
Pulczer	Spigler	Weiszmann/ Weismán,
	Spitzer	Weiszman
R aab	Srank	Werkner
Reich	Steiner	Werner
Reichmann	Stern	Wiener/ Viener
Rein	Stierheim/ Stirheim	Wilheim/ Wilhelm, Willheim
Reinitz	Stiglitz	Wintershaffer
Reiss/ Reisz	Straus	
Reiszfeld	Sturm	Z artman
Reiszmann		Zeiter
Rosenbaum	Sz abek/ Szobek	Zicher
Rosenberg/ Rozenberg	Szabó	Zimmerman
Rosenblüth/ Rosenblüt,	Szamek/ Samek, Számek	Zimmer
Rozenblüth	Szemnik	Zuckermandel
Rosenfeld/ Rozenfeld	Szeszler	Zwilinger

A temető feltérképezését mindig terepmunkával kezdem. Ilyenkor rengeteg kérdés merül fel bennem. Vajon találok-e szép motívumokat a sírköveken? Milyen a feliratok állapota? Mennyire olvashatók az adatok, és vannak-e kiemelt személyiségek eltemetve a sírkertben? Számos ilyen kérdés zsong a fejemben fotózás és térképészítés alatt. Otthon, a fényképanyag feldolgozásának idején már egy kicsit ismerősként köszönnek vissza a kövek, és más gondolatok is felmerülnek. Vajon általános sémák szerint kerültek egymás mellé a halottak vagy más rendező elv is közrejátszott a végső rend kialakulásánál? A családok ugyanoda temetkeztek vagy szétszórtan találhatók a sírkertben? A kezdetben felmerülő kérdésekre a terepmunka közben általában nem tudom megadni a választ: ezek csak a feliratok leírása és az adatok kijegyzetelése után körvonalazódnak. Ebben a szakaszban a családi szálak feltérképezése a következő lépés, amely még ilyen kevés sírkövet számláló temetőnél is igen bonyolult.

A temetők feldolgozása során sok adat kerül elélem; nevek, számok. Számomra a legérdekesebbek a visszatérő családnevek, amelyeket vagy nagyon gyakran olvastam le a feliratokról vagy különlegesen és ezért maradtak meg élesen az emlékezetemben. Pilisvörösváron két ilyen családnevet jegyeztem meg: *Delikát* és *Kreitschik*.

A családfák összeállításához sokkal racionálisabb alapelvek alapján kezdtem hozzá. Először a hitközségben tisztséget betöltő tagokat vettem sorra, majd megvizsgáltam, hogy mennyire tudom beazonosítani az egyes személyeket az anyakönyvekben. A családfákat a legtöbb helyen (születési, házassági, halotti anyakönyv) beazonosított tisztviselőkről készítettem, tehát elsősorban az anyakönyvi adatokra támaszkodtam. Később, amikor már tulajdonképpen összeállt a családfa szerkezete, akkor tekintettem meg a sírfeliratokról készített adattárat, és kerestem meg a család többi tagját.

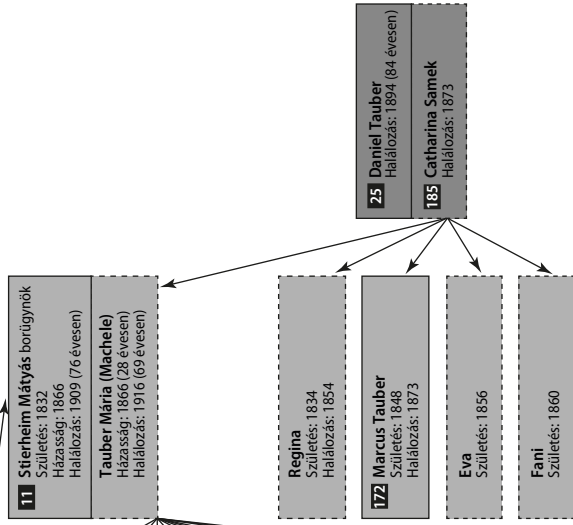
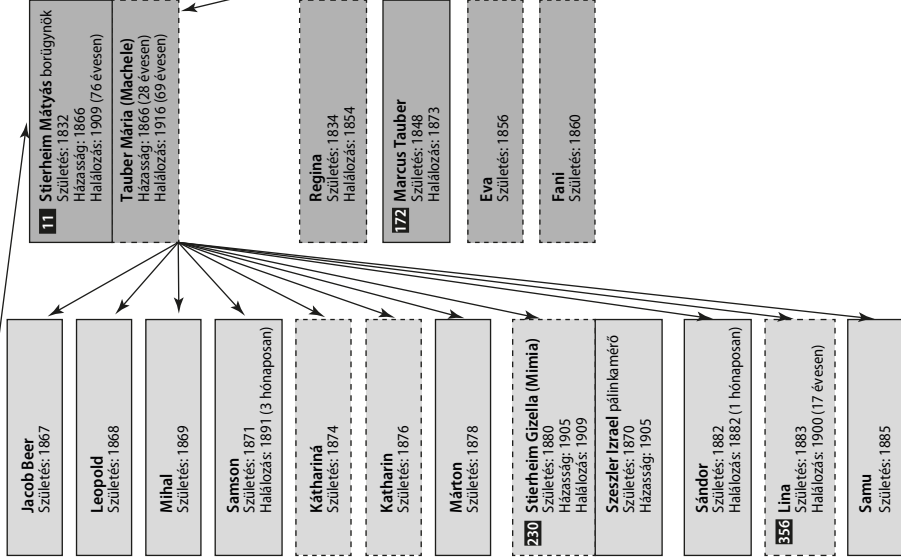
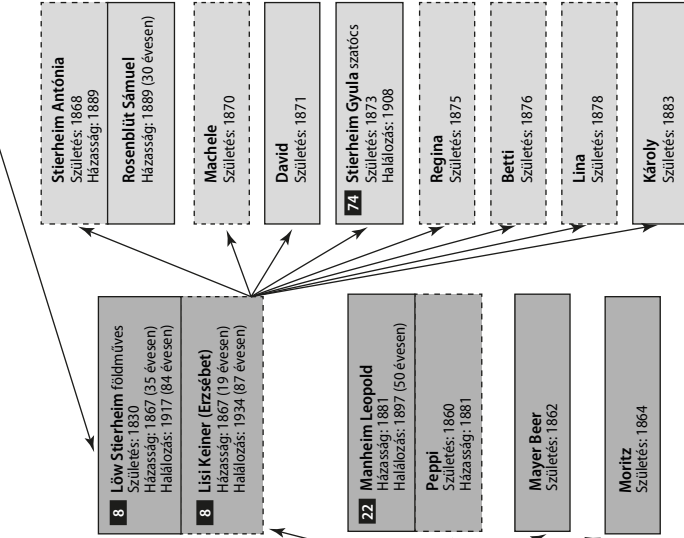
Ritkán állítok össze családfákat, így meglepett, milyen különböző eredmények születtek a vizsgálataim során. A *Stierheim* és *Huszerl* család tagjait gyűjtöttem össze. A *Stierheim* családfa szinte minden gond nélkül elkészült: a nagypapától indulva, a gyerekek és unokák felé haladva szépen kibontakozott a család. A *Huszerl* család családfája ezzel szemben nehézkesen, sok bizonytalansággal övezve készült el. Kifejezetten elgondolkodtató volt, hogy egyes családtagok számos alkalommal szerepeltek az anyakönyvekben (mohelként, tanúként), de a saját adataikra nem találtam rá. Többször elbizonytalanított az adatok eltérése, főleg az életkorokban. A sírkövek adatainak beazonosításánál tapasztaltam ezt először, majd később az anyakönyvek alapos feldolgozása során maga az írott dokumentum mondott ellent önmagának. Főképpen az 1895 előtti bejegyzéseknél vettem ezt észre. Például Steiner Máriát a házasságkötéskor 1879-ben 19 évesnek jegyezték be, majd halálának idején, 1932-ben már 77 évesnek 72 helyett (lásd Huszerl családfa). Ez 5 évnyi eltérés! Ilyen probléma előfordulása esetén többször átnézek minden forrást, keresem a hibát. Ebben az esetben – és még számos egyéb alkalommal – azonban nem találtam magyarázatot. A hitelesnek tartott anyakönyvekben bizony hibák is léteznek. Ma már nehéz kideríteni, hogy a hibát ki követte el, de egy biztos: ezek a hivatalos dokumentumok sem tévedhetetlenek.

A STIERHEIM CSALÁD

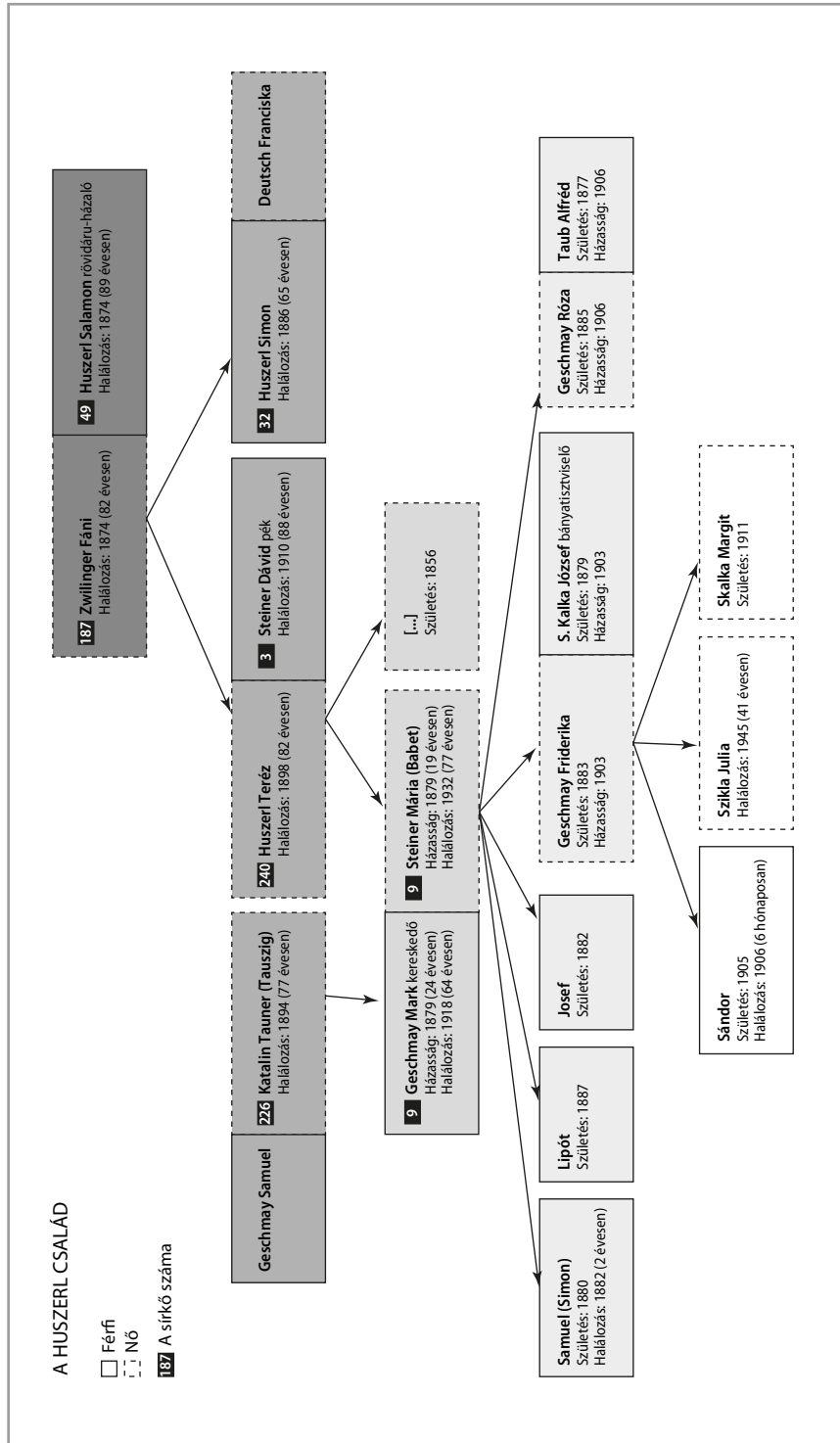
- Nagyszülő
- Gyermek
- Unoka
- Férfi
- Nő

185 A sírkő száma

Jacob Stierheim
Emalia (Machele)

KÉPMELLÉKLET

No. 10: Jehiel Schreiber, Schreiber Jakob (1837–1918) sírköve

No. 28: Mordehaj (Markus) Stern (? –1888) sírköve

No. 34: Smuél Kohn, Kohn Samuel (?-1832) sírköve

No. 45: Sálámon (Smuél) Fürst (?-1877) sírköve

No. 62: Jichák Jozsef (?-1849) sírköve

No. 68: Cvi Hirsch (?) sírköve

No. 75: Berman (?-1815) sírköve

No. 77: Icik (?) sírköve

No. 90: Gitl (?-1876) sírköve

No. 95: Icik (?–1847)

No. 97: Beril és Jákov (?-1804/05) sírköve

No. 99: Cvi Hirsch (?-1800) sírköve

No. 100: Noah (?-1801) sírköve

No. 104: József Schwartz (?-1785) sírköve

No. 123: Szimha (?-1769) sírköve

No. 125: Gitl (?–1813) sírköve

No. 162: Szimha (?-1861) sírköve

No. 164: Makhel Rosenfeld (?-1838) sírköve

No. 170: Jesaja (?-1781) sírköve

No. 201: Jehuda Leib (?–1843) sírköve

No. 230: Gisella (Cippora Gittl) Stierheim (?–1909) sírköve

No. 297: Reisz Erika (1936, 6 hónap) sírköve

No. 364: Krausz Sámuel (1902–1947) sírköve

Zsidó/héber-jiddis és polgári nevek megfeleltetése

A névadási szokások vizsgálatának segítségére készítettem egy összehasonlító táblázatot, amelyben a héber személynevek magyar megfelelőit gyűjtöttem össze. A felsorolás első oszlopában a héber / jiddis név található. A második oszlopban következnek a latin betűs nevek azon változatai, amelyeket a sírkövek felirataiban és a halotti anyakönyvekben találtam meg.

Héber /jiddis név	Latin betűs névváltozatok
Aharon	Adolf, Albert
Ansel	Adolf
Beila	Barbara, Berta
Breindl	Berta
Cipporle	Cziczilia
Cvi	Herman
Dániel	Dániel
Dávid	Dávid
Dobris	Charlotti
Efrájim	Fülöp
Eliezer	Lázár
Elija	Eliás
Elke	Erzsébet
Eszter	Nanetti, Neti
Eszterl	Netty
Feigle	Fáni
Fradl	Franciska
Frumet	Fáni
Gitl	Karolin, Katalin
Hajjim	Leopold
Hana	Johanna
Hendl	Hani, Johanna
Hirsch	Herman
Jákov	Gyula, Jakab
Jehosua	Simon

Héber /jiddis név	Latin betűs névváltozatok
Jehudit	Juliana
Jesaja	József
Jichák	Adolf, Ignác
Jitl	Júliana
Joél	Gyula, Juliusz
Joszéf	József
Kalman	Károly
Keila	Katalin, Katharina
Kreindl	Katalin
Lea	Leny, Lina
Leib	Löbl
Lemil	Leopold
Libe, Libele	Erzsébet
Lipman	Leopold, Lipót
Makhele	Maria
Matitjahu	Mátyás
Méir	Márkus, Mór
Mindl	Johana
Mirjam	Mária
Mordekhaj	Márk
Netl	Netti
Noah	Ede, Eduard
Pejerl	Paula
Perl	Paula, Paulina
Peszah	Péter
Peszl	Cili, Jozefina
Ráhel	Lina, Regina, Rozália, Róza
Reizl	Teréz
Rivka	Rebeka, Regie, Regina, Róza
Seva	Sarolta
Seindl	Charlotta, Éva
Slomo	Salamon
Smuél	Samu, Sámuel, Sándor
Szerl	Rozália, Róza, Sáli
Wolf	Wilhelm
Ziszl	Johanna

A NÉVMUTATÓ LEÍRÁSA

A temetőben 405 sírkövet regisztráltam, ebből mindössze 347 kő felirata olvasható. Ezekon többnyire a halott neve is kibetűzhető, még hozzá gyakran több formában is. Amikor a héber feliratot egy latin betűs felirat is kiegészíti, akkor a halott nevét nemcsak héberül vagy jiddisül tüntetik fel, hanem németül vagy magyarul is. A latin betűs nevek alapján az anyakönyvi beazonosítás is könnyebb és eredményesebb volt, ugyanis ezek rendre tartalmaznak családnévet is, ami a héber feliratoknál gyakran hiányzik. Az egy elhunythoz tartozó több névalak teszi ki a névmutató egy-egy sorát, a sírkő számmal kiegészítve: héber neve (a mutatóban az átbetűzött neve), polgári neve (német, magyar), anyakönyvi neve. Az utóbbi kettő az esetek többségében megegyezik, az esetleges eltérések csak helyesírási különbségek. Okuk lehet, hogy az anyakönyvező hallás alapján írta le a neveket, illetve esetleg megpróbált magyarosítani, továbbá a nevek helyesírása nem volt teljesen szabályzott. A jegyzékben az anyakönyvi neveket dőlt betűvel különböztettem meg. Az anyakönyvi név után szereplő kérdőjel a beazonosítás bizonytalan voltára utal.

A jegyzék összeállítása során gondoltam azokra is, akik csak töredékesen ismerik a keresett személy nevét. Az azonos személyhez tartozó különböző neveket (héber név, polgári név, anyakönyvi név), a névsorban ábécé rend szerint külön-külön is meg lehet találni. A sorok végén szereplő sírkő számok segítségével a feliratot és az abban megtalálható további adatokat is vissza lehet keresni – ezek esetleg segítenek a bizonytalanságok eloszlásában.

A, Á

Adler Róza, Ráhel Jelenik, Róza Jelenik [344]
 Aharon [79]
 Aharon [122]
 Aharon ha-Lévi, Beregi Albert, *Beregi Albert* [161]
 Aharon Wilhelm [48]
 Ansel, *Stern Adolf* [390]
 Aron Balogh, *Balog Áron* [31]
 Avigdor [66]
 Ásér Placsek, Johan Placsek [19]
 Ávrahám [101]
 Ávrahám [254]

B

Balog, Peszl Fürst, Pepi Fürst [44]
Balog Áron, Aron Balogh [31]
Balog Berta, Beila [177]
Balog Gizella, Kraszl, Gisella Balog [395]
Balog Hani, Hendl [178]
Balog Juliusz, Joél [175]
Balog Lázár, Eliezer, Lázár Ballog [16]
 Ballog Lázárné, Netl, Stern Netti, *Stern Netti* [41]
Balog Mór, Moritz Balog [27]
Balog Sáli, Szerl, Rosalia Balog, Dellikat [117]
 Balog, Rivka, Regina Stern, Stern Rebeka [259]
Balog Johana, Ziszl [366]

Balog Lipót, Jichák Jehuda [4]
 Balogh Lipótné [219]
 Baum Paula, Pejler Weisz, Weisz Gyuláné, *Baum Paula* [225]
 Beila [145]
 Beila, *Ballog Berta* [177]
 Beila, *Kohn Barbara* (?) [179]
 Beila, Kohn Bárbára [335]
 Beila Szerl, *Neuman Rozalia* [173]
 Beregi Albert, Aharon ha-Lévi, *Beregi Albert* [161]
 Beril [70]
 Beril [97]
 Berman [75]
 Bertha Stern, Breindl, *Stern Berta* [400]
 Bona [126]
 Breindl [146]
 Breindl [211]
 Breindl, Bertha Stern, *Stern Berta* [400]
 Breuer Hugo [380]
Brüll Róza, Szerl, Rosalia Brüll [247]
Brüll Simon, Simon Brüll [346]

C

Cacilie Herrmann, Cipporle, *Steiner Cziczilia* [244]
 Cippora Gitl, Sesler, Gisella Stierheim, *Stierheim Gizella* [230]
 Cippora Gitl, *Tauber Kati* [185]
 Cipporle, Cacilie Herrmann, *Steiner Cziczilia* [244]
 Cirl [302]
 Cvi [72]
 Cvi, Kohn Herman, *Kohn Herman* [270]
 Cvi Hirsch [127]
 Cvi Hirsch [68]
 Cvi Hirsch [99]

D

Daniel Pollák [256]
 Daniel Tauber, *Tauber Dániel* [25]

Dávid [73]
 Dávid [76]
 Dávid, David Manheim, *Manheim Dávid* (?) [377]
 Dávid ha-Kohén, Kohn Géza [373]
 Dávid Keiner, *Keiner David* [53]
 Dávid Steiner ha-Kohén, *Steiner Dávid* [3]
Delikát Károly, Kalman Delikat, Karl Delikat [24]
Delikát Netty, Eszterl [116]
Delikát Regina, Ráhel, Regina Delikat, Stern [242]
 Dellikat, Szerl, Rosalia Balog, *Ballog Sáli* [117]
 Deutsch Fülöpné, Ráhel, Klein Róza, *Klein Róza* [269]
 Dobris [133]
 Dobris, *Sorger Charlotti* [389]
Düek Zili, Pinhasz [148]

E, É

Eduard Keiner, Noah, *Keiner Ede* [404]
 Efrájim, Jelinek Fülöp, *Jelinek Fülöp* [345]
 Efrájim Fisl [111]
 Ehrenfeld Fülöpné, Trotzer Lujza [327]
 Eidl Hana [191]
Eisler Joseph, Jozsef [290]
 Eizik ? [85]
 Eliezer [368]
 Eliezer, Lázár Ballog, *Ballog Lázár* [16]
 Eliezer Cvi, Epstein, *Epstein Herman* [36]
 Elija [Kopfstein], *Kopfstein Elias* [391]
 Elisabetha Kohn, Kreicsik [222]
 Elkana [67]
 Elke, *Keiner Erzsébet* [8]
Epstein Herman, Eliezer Cvi, Epstein [36]
Epstein Jozsef, Jozsef Cvi Hirsch [37]
 Erika, *Reisz Erika* [297]
 Eszter [105]
 Eszter [118]
 Eszter [292]
 Eszter, Fischer Mórné [360]
 Eszter, Netti Kleinstein, Rosenfeld, *Rosenfeld Nanetti* [228]
 Eszter, *Pápa (Breuer) Eszter* [243]
 Eszter, Reisz Józsefné, Kohn Netti, *Kohn Neti* [298]

Eszterl [205]
Eszterl, *Delikát Netty* [116]
Ezra Leib [331]
Élijáhu, Elias Freibaum, *Freiber Eliás (?)* [57]

F

Fani Huszerl, Feigle, Knöpfler, *Knöpfler Fáni* [234]
Fani Löwinger, Frumet, *Löwinger Fáni* [385]
Farkas Józsefa, Frumet, *Platsek Gizella* [383]
Feigle [142]
Feigle [169]
Feigle [313]
Feigle [352]
Feigle, Fani Huszerl, Knöpfler, *Knöpfler Fáni* [234]
Feigle Stern, Stern Fani, Tauber [2]
Fischer Jenő, Jákov [355]
Fischer Mórné, Eszter [360]
Fisl [405]
Fradl [204]
Fradl [263]
Fradl [334]
Fradl, Husserl Franciska [187]
Freiber Eliás (?), Élijáhu, Elias Freibaum [57]
Frumet [138]
Frumet, Fani Löwinger, *Löwinger Fáni* [385]
Frumet, Farkas Józsefa, *Platsek Gizella* [383]
Fürst Márkus, Méir Jehuda Fürst [43]
Fürst Sarlotte, Seva, Lotti Fürst [396]
Fürst Sálámon, Smuél [45]
Fürst Sándor, Smuél, Sandor Fürst [402]

G

Geschmay József, Jesaja Geschmay [13]
Geschmay Márk, Markus Geschmay [9]
Geschmay Márkusné, Marie Geschmay, Steiner [9]
Gesmay Juliana, Jehudit [213]
Gesmay Katalin, Keila Geschmay, Katharina
Geschmay [226]
Gitl [61]
Gitl [90]

Gitl [108]
Gitl [125]
Gitl [321]
Gitl, *Huszerl Katalin* [227]
Gitl, Karolina Keiner, Mahler, *Keiner Karolin* [30]
Gisella Balog, Kraszl, *Ballog Gizella* [395]
Gisella Stierheim, Cippora Gitl, Sesler, *Stierheim
Gizella* [230]
Golde [209]
Golde [212]
Golde [216]
Golde [369]
Golde Kohn [235]
Goldschmied Paulina, Perl, Rein Samuné,
Goldschmied Paula [198]
Grossman Josef, Jozséf Mose Groszman [251]
Grossmann Leni, *Grossmann László* [381]
Grünbaum Júlia, Jitl, *Hirsch Júlia* [347]
Grünfeld Adolf, Jichák Jehuda [392]
Grünfeld Ignác, Jichák Menahém Grünfeld,
Ignacz Grünfeld [56]
Guttmann Dávid, *Gutman Dávid* [365]

H

Hajja Ballog, *Spitzer Káti* [176]
Hajja Szara [283]
Hajja Szara [343]
Hajja Szara [291]
Hajja Szara [348]
Hajjim [216]
Hajjim ha-Lévi [112]
Hajjim Jehuda, *Neuman Leopold* [38]
Hajjim Tauber [40]
Hana [88]
Hana [107]
Hana [158]
Hana [372]
Hana, *Rosenblüth Johanna* [258]
Hani Brill, Mindl Brill, Schwartz, *Schwartz
Johanna* [231]
Hanni Balog, Hendl Balog, *Stern Hanni* [27]
Hartman Regie, Rivka [186]

Hartman Regina, Rivka, Regine Hartman, Kreicsik [59]
Hartman Salamon, Slomo, Salamon Hartmann [26]
Hártmán Sálámon, Slomo Hartmann, Salomon Hartmann [46]
Hendl [119]
Hendl [288]
Hendl [333]
Hendl, *Ballog Hani* [178]
Hendl, *Kohn Joháná* [286]
Hendl Balog, Hanni Balog, *Stern Hanni* [27]
Hendl Manheim [15]
Hendl Manheim [55]
Hendl Rotberg [285]
Hercke [83]
Hindl [281]
Hirsch Ballog [341]
Hirsch Júlia, Jitl, Grünbaum Júlia [347]
Hirsch Schulzer, *Schulzer Herman* [47]
Husserl Franciska, Fradl [187]
Huszerl Katalin, Gitl [227]
Huszerl Simon, Jehosua Huszerl, Simon Huszerl [32]
Huszerl Teréz, Reizl Steiner, Rezi Steiner [240]

I

Icik [95]
Icik [268]
Icik Leib [315]
Ignacz Grünfeld, Jichák Menahém Grünfeld, *Grünfeld Ignác* [56]
Iszreil [96]

J

Jákov [82]
Jákov [86]
Jákov [93]
Jákov [97]
Jákov, Fischer Jenő [355]

Jákov Ber [94]
Jákov Dov Stierheim, *Stierheim Gyula* [74]
Jákov Pollak, Jakob Pollak, *Pollák Jakab* [21]
Jehiél Schreiber, Schreiber Jakob, *Schreiber Jakob* [10]
Jehosua [69]
Jehosua Huszerl, Simon Huszerl, *Huszerl Simon* [32]
Jehuda [110]
Jehuda Hirsch [265]
Jehuda Leib [201]
Jehudit, *Gesmay Juliana* [213]
Jelenik Róza, Ráhel Jelenik, *Adler Róza*, [344]
Jelinek Fülöp, Efrájim, *Jelinek Fülöp* [345]
Jelinek Antónia, Reinitz Dezsóné, *Jelinek Antónia* [350]
Jesaja [170]
Jesaja Geschmay [253]
Jesaja Geschmay, *Geschmay József* [13]
Jesajahu [358]
Jichák Jehuda, Balog Lipót [4]
Jichák Jehuda, *Grünfeld Adolf* [392]
Jichák Jozsef [62]
Jichák Jozsef [211]
Jichák Menahém Grünfeld, Ignacz Grünfeld, *Grünfeld Ignác* [56]
Jiszráél [5]
Jiszráél [271]
Jiszráél [308]
Jitl [194]
Jitl [293]
Jitl [304]
Jitl [387]
Jitl, Grünbaum Júlia, *Hirsch Júlia* [347]
Jitl, Julcsa Manheim [376]
Jitl, Julia Weisz, Kohn, *Weiss Juliana* [152]
Joél [300]
Joél, *Ballog Juliusz* [175]
Joél, *Schwarcz Joel Gyula* [124]
Johan Placsek, Ásér Placsek [19]
Johanán [78]
Jokhed [330]
Jokhved [296]
Jokhved [342]

Joszf Schwartz [104]
Joszf, *Eisler Joseph* [290]
Joszf Ávrahám [130]
Joszf Cvi Hirsch, *Epstein Jozsef* [37]
Joszf Mose Groszman, *Grossman Josef* [251]
Joszf Reisz, Reisz József, *Reisz József* [298]
Júda Leib [299]
Júda Leib Kreitschik [63]

K

Kalman Baszkowitz [64]
Kalman Mór, *Kálmán Mór* [199]
Kalman Delikat, Karl Delikat, *Delikát Károly* [24]
Karl Keiner, *Keiner Károly* [12]
Karolina Keiner, Gitl, Mahler, *Keiner Karolin* [30]
Katharina Geschmay, Keila Geschmay, *Gesmay Katalin* [226]
Katharina Kohn, Kreindel, *Kohn Katalin* [245]
Keila [89]
Keila Geschmay, Katharina Geschmay, *Gesmay Katalin* [226]
Keiner David, Dávid Keiner [53]
Keiner Ede, Noah, Eduard Keiner [404]
Keiner Erzsébet, Elke [8]
Keiner Karolin, Gitl, Karolina Keiner, Mahler [30]
Keiner Károly, Karl Keiner [12]
Klein Róza, Ráhel, Deutsch Fülöpné, *Klein Róza* [269]
Kleistien Mór, Méir Nátán [20]
Kling Erzsébet, Libele Epstein [232]
Knöpfler Fáni, Feigle, Fani Huszerl, Knöpfler [234]
Kohn, Jitl, Julia Weisz, *Weiss Juliana* [152]
Kohn Barbara (?), Beila [179]
Kohn Bárbára, Beila [335]
Kohn Géza, Dávid ha-Kohén [373]
Kohn Herman, Cvi, Kohn Herman [270]
Kohn Joháná, Hendl [286]
Kohn Katalin, Kreindel, Katharina Kohn [245]
Kohn Netti, Eszter, Reisz Józsefné, *Kohn Neti* [298]
Kohn Noah, Noah [151]
Kohn Samuel, Smuél ha-Kohén, Samuel Kohn [34]

Kohn Teréz, *Kohn Terézia* [278]
Kopfstein Elias, Elija [Kopfstein] [391]
König Charlotta, Seindl Reisz [349]
Kraszl, Gisella Balog, *Ballog Gizella* [395]
Kraus Leopold, Lemil, Lemil Kraus [50]
Krausz Sámuel, *Krausz Sámuel* [364]
Kreicsik, Elisabetha Kohn [222]
Kreicsik, Rivka, Regine Hartman, *Hartman Regina* [59]
Kreicsik Lina, Ráhel Lea, Leni Freibauer [58]
Kreindel [71]
Kreindel, Katharina Kohn, Kohn Katalin [245]
Kreitschik Machele, Mahla [184]
Kreszel [274]

L

Lajos Schreiber, *Schreiber Lajos* [401]
Lázár Ballog, Eliezer, *Ballog Lázár* [16]
Lea [200]
Lea [317]
Lea [362]
Lea Stierheim [356]
Leib [81]
Leib [103]
Leib [323]
Lemil, Lemil Kraus, *Kraus Leopold* [50]
Leni Freibauer, Ráhel Lea, *Kreicsik Lina* [58]
Leopold Manheim, Lipman, *Manheim Lipót* [22]
Libe Morgenstern, *Lipscher Erzsébet* [328]
Libele [141]
Libele [188]
Libele [305]
Libele [338]
Libele Epstein, *Kling Erzsébet* [232]
Lipman, Leopold Manheim, *Manheim Lipót* [22]
Lipman Hirsch, *Sulczer Herman* [35]
Lipscher Erzsébet, Libe Morgenstern [328]
Lipscher Jakabné [363]
Lotti Fürst, Seva, *Fürst Sarlotte* [396]
Löwinger Fáni, Frumet, Fani Löwinger [385]
Lukács Arnold, *Lukács Arnold* [379]

M

Mahla, *Kreitschik Machele* [184]
Mahler, Gitl, Karolina Keiner, *Keiner Karolin* [30]
Majzuz [109]
Makhale [181]
Makhale [192]
Makhele, *Stierheim Maria* [183]
Malka [95]
Malka Hajja [212]
Mandel [87]
Manheim Dávid (?), Dávid, [377]
Manheim József, Mordekhaj Jozséf [326]
Manheim Lipót, Lipman, Leopold Manheim [22]
Marie Geschmay, Steiner, *Geschmay Márkusné* [9]
Markus Geschmay, *Geschmay Márk* [9]
Markus Stern, Mordekhaj Stern, *Stern Márk* [28]
Matitjahu Stierheim, *Stierheim Mátyás* [11]
Max Évike, Seindl, *Max Éva* [312]
Menczer Ernő, *Menczer Ernő* [397]
Méir [77]
Méir [163]
Méir [193]
Méir, *Tauber Markus* [172]
Méir Jehuda Fürst, *Fürst Márkus* [43]
Méir Nátán, *Kleistien Mór* [20]
Méir Tröster, Tröster Marcus [275]
Mendl [336]
Merla [128]
Michael Rosenfeld, Mikhl Rosenfeld [164]
Mikhl Rosenfeld, Michael Rosenfeld [164]
Mikhaél [171]
Míndel [361]
Mindl Brill, Hani Brill, Schwartz, *Schwartzc
Johanna* [231]
Mirjam [303]
Mirjam, Mari [277]
Mirjam, *Morgenstern Mária* [239]
Mírl [279]
Mordekhaj Breuer [324]
Mordekhaj Jozséf, *Manheim József* [326]
Mordekhaj Stern, Markus Stern, *Stern Márk* [28]
Morgenstern Mária, Mirjam [239]
Moritz Balog, *Ballog Mór* [27]

Mose [217]
Mose [257]
Mose [289]
Mose [322]
Mose Cvi [280]
Mose Hajjim [288]
Mose Leib Szamek [52]
Mose Rafaél [92]
Mose Stern [1]

N

Nakham [299]
Natanél [129]
Natanél [378]
Nehama [320]
Nehama Tauber, Tauber Netti [221]
Nekha [207]
Nenne [310]
Netl, Ballog Lázárné, Stern Netti, *Stern Netti* [41]
Netl, *Stern Netel* [137]
Netti Kleinstein, Eszter, Rosenfeld, *Rosenfeld
Nanetti* [228]
Neuman Leopold, Hajjim Jehuda [38]
Neuman Rozalia, Beila Szerl [173]
Noah [100]
Noah, Eduard Keiner, *Keiner Ede* [404]
Noah, *Kohn Noah* [151]

O

Ofner Rosali, Szerl Ofner [196]
Ofner Wilhelm, Wolf Ofner [197]

P

Pápa (Breuer) Eszter, Eszter [243]
Pejerl [208]
Pejerl Weisz, Weisz Gyuláné, Baum Paula, *Baum
Paula* [225]
Pepi Schreiber [329]

Perl [371]
Perl, Rein Samuné, Goldschmied Paula,
Goldschmied Paulina [198]
Peszah, Peter Stern, *Stern Péter* [386]
Peszil [189]
Peszl [42]
Peszl Fürst, Pepi Fürst, Ballog [44]
Peter Stern, Peszah, *Stern Péter* [386]
Pinhasz, *Düek Zili* [148]
Pinhasz Leib Stern, *Stern P. Löbl* [115]
Platsek Gizella, Frumet, Farkas Józsefa [383]
Platsek Rozalia, Ráhel Platsek, Róza Platsek [18]
Pollák Jakab, Jákov Pollak, Jakob Pollak [21]

R

Rafaél [98]
Ráhel [210]
Ráhel, Deutsch Fülöpné, Klein Róza, *Klein Róza*
[269]
Ráhel, Regina Delikat, Stern, *Delikát Regina* [242]
Ráhel, Weisz Józsefné, Tauber Róza, *Tauber Róza*
[248]
Ráhel Jelenik, Róza Jelenik, *Adler Róza* [344]
Ráhel Lea [301]
Ráhel Lea, Leni Freibauer, *Kreicsik Lina* [58]
Ráhel Platsek, Róza Platsek, *Platsek Rozalia* [18]
Reicel [120]
Reicel [319]
Rein Henrikke, *Rein Henrick* [403]
Rein Samu, Smuél Rein, *Rein Samu* [198]
Rein Samuné, Perl, Goldschmied Paula,
Goldschmied Paulina [198]
Reinitz Dezsőné, Jelinek Antónia, *Jelinek Antónia*
[350]
Reisz Erika, Erika [297]
Reisz József, József Reisz, *Reisz József* [298]
Reisz Józsefné, Eszter, Kohn Netti, *Kohn Neti* [298]
Reizl [143]
Reizl [370]
Reizl, *Weisz Teréz* [241]
Reizl Steiner, Rezi Steiner, *Huszerl Teréz* [240]
Rele [132]

Rivka [6]
Rivka [144]
Rivka [165]
Rivka [166]
Rivka [261]
Rivka [316]
Rivka [331]
Rivka, *Hartman Regie* [186]
Rivka, Regina Rosenfeld, *Rosenfeld Róza* [246]
Rivka, Regina Stern, Balog, *Stern Rebeka* [259]
Rivka, Regine Hartman, Kreicsik, *Hartman Regina*
[59]
Rivka, Róza [359]
Rosalia Balog, Szerl, Dellikat, *Ballog Sáli* [117]
Rosenblüth Johanna, Hana [258]
Rosenfeld Róza, Rivka, Regina Rosenfeld [246]
Rosenfeld Nanetti, Eszter, Netti Kleinstein,
Rosenfeld [228]

S, Sz

Schreiber Jakab, Jehiél Schreiber, *Schreiber Jakab*
[10]
Schreiber Lajos, Lajos Schreiber [401]
Schulzer Herman, Hirsch Schulzer [47]
Schwarcz Joel Gyula, Joél [124]
Schwartz Johanna, Mindl Brill, Hani Brill,
Schwartz [231]
Seindl [106]
Seindl [195]
Seindl [250]
Seindl, Max Évike, *Max Éva* [312]
Seindl Reisz, *König Charlotta* [349] Sesler, Cippora
Gitl, Gisella Stierheim, *Stierheim Gizella* [230]
Seva [306]
Seva, Lotti Fürst, *Fürst Sarlotte* [396]
Seva, *Stern Sarolta (?)* [236]
Seva Lea [167]
Simon [339]
Simon Brüll, *Brüll Simon* [346]
Simon Huszerl, Jehosua Huszerl, *Huszerl Simon* [32]
Simon Weisz, *Weisz Simon* [33]
Simson [264]

Slomo, *Husserl Sálámon* [49]
 Slomo, Salamon Hartmann, *Hartman Salamon* [26]
 Slomo Hartmann, Salomon Hartmann, *Hártmán Sálámon* [46]
 Slomo Manheim, *Manheim Salamon* [54]
 Slomo Smiedl [398]
 Slomo Steiner, Salamon Steiner, *Steiner Sálámon* [384]
 Smuél, *Fürst Sálámon* [45]
 Smuél Rein, Rein Samu, *Rein Samu* [198]
 Smuél [260]
 Smuél, Sandor Fürst, *Fürst Sándor* [402]
 Smuél ha-Kohén, Samuel Kohn, *Kohn Samuel* [34]
Sorger Charlotti, Dobris [389]
Spitzer Káti, Hajja Ballog [176]
Spitzer Rozália, Szerl [174]
 Steiner, Marie Geschmay, *Geschmay Márkusné* [9]
 Steiner *Cziczilia*, Cipporle, Cacilie Herrmann [244]
Steiner Dávid, Dávid Steiner ha-Kohén [3]
 Stern, Ráhel, Regina Delikat, *Delikát Regina* [242]
Stern Adolf, Ansel [390]
Stern Berta, Bertha Stern, Breindl [400]
 Stern Fani, Feigle Stern, Tauber [2]
Stern Hanni, Hendl Balog, Hanni Balog [27]
Stern Márk, Mordekhaj Stern, Markus Stern [28]
Stern Netel, Netl [137]
 Stern Netti, Netl, Ballog Lázárné, *Stern Netti* [41]
Stern P. Löbl, Pinhasz Leib Stern [115]
Stern Péter, Peszah, Peter Stern [386]
Stern Rebeka Rivka, Regina Stern, Balog [259]
Stern Sarolta (?), Seva [236]
Stierheim Gizella, Cippora Gitl, Sesler, [230]
Stierheim Gyula, Jákov Dov Stierheim [74]
 Stierheim Levi, *Stierheim Löwy* [8]
Stierheim Maria, Makhele [183]
Stierheim Mátyás, Matitjahu Stierheim [11]
Sulczer Herman, Lipman Hirsch [35]
 Szara [284]
 Szara Frumet [134]
 Szara Lea, *Traster Sara Leni* [60]
 Szerl [140]
 Szerl [157]
 Szerl [159]

Szerl, Rosalia Balog, Dellikat, *Ballog Sáli* [117]
 Szerl, Rosalia Brüll, *Brüll Róza* [247]
 Szerl, *Spitzer Rozália* [174]
 Szerl Ofner, *Ofner Rosali* [196]
 Szimha [123]
 Szimha [131]
 Szimha [162]
 Szimha [190]
 Szimha Blau [135]

T

Tauber, Feigle Stern, Stern Fani [2]
Tauber Dániel, Daniel Tauber [25]
Tauber Kati, Cippora Gitl [185]
 Tauber Netti, Nehama Tauber [221]
Tauber Markus, Méir [172]
 Tauber Róza, Ráhel, Weisz Józsefné, *Tauber Róza* [248]
Traster Sara Leni, Szara Lea [60]
 Trotzer Lujza, Ehrenfeld Fülöpné [327]
 Tröster Marcus, Méir Tröster [275]
 Tuscha [262]

W

Weiss Juliana, Jitl, Julia Weisz, Kohn [152]
 Weisz Gyuláné, Pejerl Weisz, Baum Paula, *Baum Paula* [225]
 Weisz Józsefné, Ráhel, Tauber Róza, *Tauber Róza* [248]
Weisz Simon, Simon Weisz [33]
Weisz Teréz, Reizl [241]
 Wolf [84]
 Wolf Ofner, *Ofner Wilhelm* [197]

Z

Zelig Hajjim [80]
 Zelki B. W. [51]
 Ziszl, *Balog Johana* [366]

The Jewish Cemetery in Pilisvörösvár, Hungary

Abstract

Pilisvörösvár (Werischwar) is a village in Pest county, near Budapest. In the early 18th century a few Jewish families were permitted to settle in the village under the protection of the local landowner. The golden age of the community was in the 19th century, the Jewish population numbered ca. 300 persons, and it constituted 10-15 % of the village. The center of the community was in the Judengasse (today Petőfi Sándor Street), the synagogue was built there too. The first rabbi was Mose Engel (1739–1820), the son of the rabbi in Balassagyarmat. He served as a rabbi in Pilisvörösvár for 42 years, from 1779 until his death. The last one, Jakab (Hajim) Baum served here as the rabbi for an even longer period, for 66 years, between 1875 and 1941.

At the beginning of the 20th century many Jews moved to Budapest, after the World War I 102 Jews lived in Pilisvörösvár. The decrease was partly the consequence of an attack against the local Jewish families in August 1919 carried out by a White Guard (a military unit of the White Terror). Some of the fleeing people never moved back. In 1944 the Jewish population numbered 66 persons only, and most of them perished in the Holocaust. The Holocaust Memorial erected in the cemetery in 2014 listed 52 martyrs.

The earliest grave of the Jewish cemetery in Pilisvörösvár on which the inscription still may be read dates from 1757, and there are another 22 tombstones from the 18th century, together with a few indecipherable gravestones, presumably also from the 18th century. The inscriptions from the 19th and the 20th centuries are in much better condition: there are 248 tombstones from the 19th and 62 from the 20th centuries. The most recent burial in the cemetery was in 1954.

The present book publishes all the inscriptions of the Jewish cemetery in Pilisvörösvár (all together 405 tombstones), and arranges the personal data into a database. Indices help the reader use the volume as a sourcebook for research in the fields of genealogy, onomastics, history and sociology of the local Jewish community, history of Hebrew language in Hungary, etc.

CONTENTS

What is this Book About?

What are the Tombstones About?

The Cemetery Through the Centuries

Symbols on the Tombstones

List of Graves of Kohanites and Levites (with Map)

Typical Forms of the Tombstones

What are the Inscriptions About?

Inscriptions from Century to Century

In Hebrew? In Yiddish? In German? In Hungarian?

Biographical Data in Epitaphs

Typical Phrases of the Inscriptions
Abbreviations of the Inscriptions
Epitaphs of Renowned Members of the Community
The Cemetery in Numbers (Statistics)

Inscriptions and Database of the Cemetery

What are the Vital Registers About?

Registers of Births, Marriages and Deaths (Statistics)
List of Place Names Found in the Vital Registers
List of Family Names Found in the Vital Registers
Family Trees: Stierheim and Huszerl Families

Photos of Tombstones (A Selection)

Inventory of Jewish (Hebrew / Yiddish) Given Names and Matching Civil Names

Index of Family Names and Given Names

INSCRIPTIONS – SYMBOL USED

[.], [..],[...]	damaged, indecipherable letter(s), word
[.....]	indecipherable line
[?]	presumable complement of the text
(!)	sic!: a word that is not spelled or used correctly
HÁTOLDAL	is used to separate inscriptions written on the two sides of the tombstone

DATABASES – EXPLANATORY CHART

F = data from the inscription; A = data from the vital registers; K = information about the tombstone

---

F	a	Transcription of the Hebrew name
	b	Name of parents
	c	Name of husband(s)
	d	Date of birth
	e	Date of death according to the Jewish calendar / to the Gregorian or Civil calendar; age at the time of death
	f	Name of deceased as written on the tombstone with quadrate characters or Fraktur
	g	Maiden name
	h	Other information in the text (e.g. number of children, years of marriage, profession, place of birth / origin, office / position in the Jewish community)
.....		
A	a	Number of the line in the register of deaths
	b	Name of deceased as written in the register of deaths. Name of wife (in case of married men)
	c	Number of the line in the register of marriages
	d	Number of the line in the register of births
	e	Name of deceased as written in the register of births
.....		
K	a	Size of the stone (height × width, in cm)
	b	Form of the stone, style
	c	Ornamentation, symbols, lettering, acrostic
	d	Language of the inscription
	e	Condition of the stone
	f	Cross-reference to the photos in the appendix
